

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Reventlow, Sophie Frederikke Louise Charlotte.; ved Chr. B. Reventlow.
Titel Title:	<u>En dansk Statsmands Hjem omkring Aar 1800 : Breve fra Grevinde Sophie Frederikke Louise Charlotte Reventlow, født von Beulwitz</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 1
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : Gyldendalske Boghandels Forlag, 1902-03
Fysiske størrelse Physical extent:	2 bd.

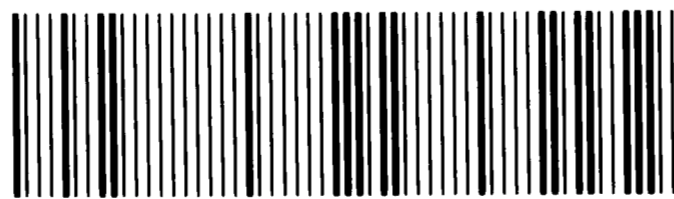
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

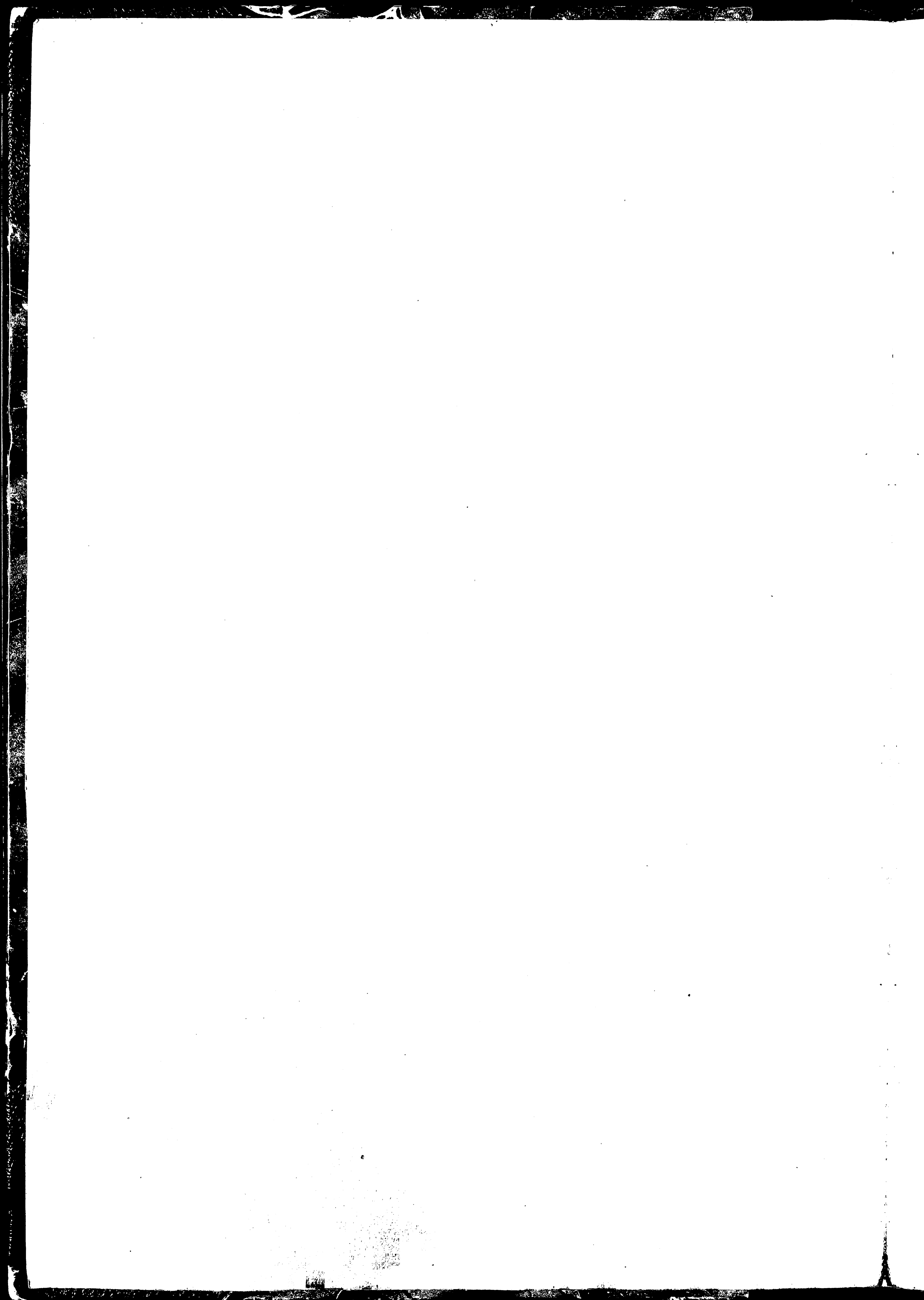
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020760436

*EN DANSK
STATSMANDS HJEM
OMKRING AAR 1800*

BREVE FRA GREVINDE SOPHIE
FREDERIKKE LOUISE CHARLOTTE
REVENTLOW, FØDT VON BEULWITZ

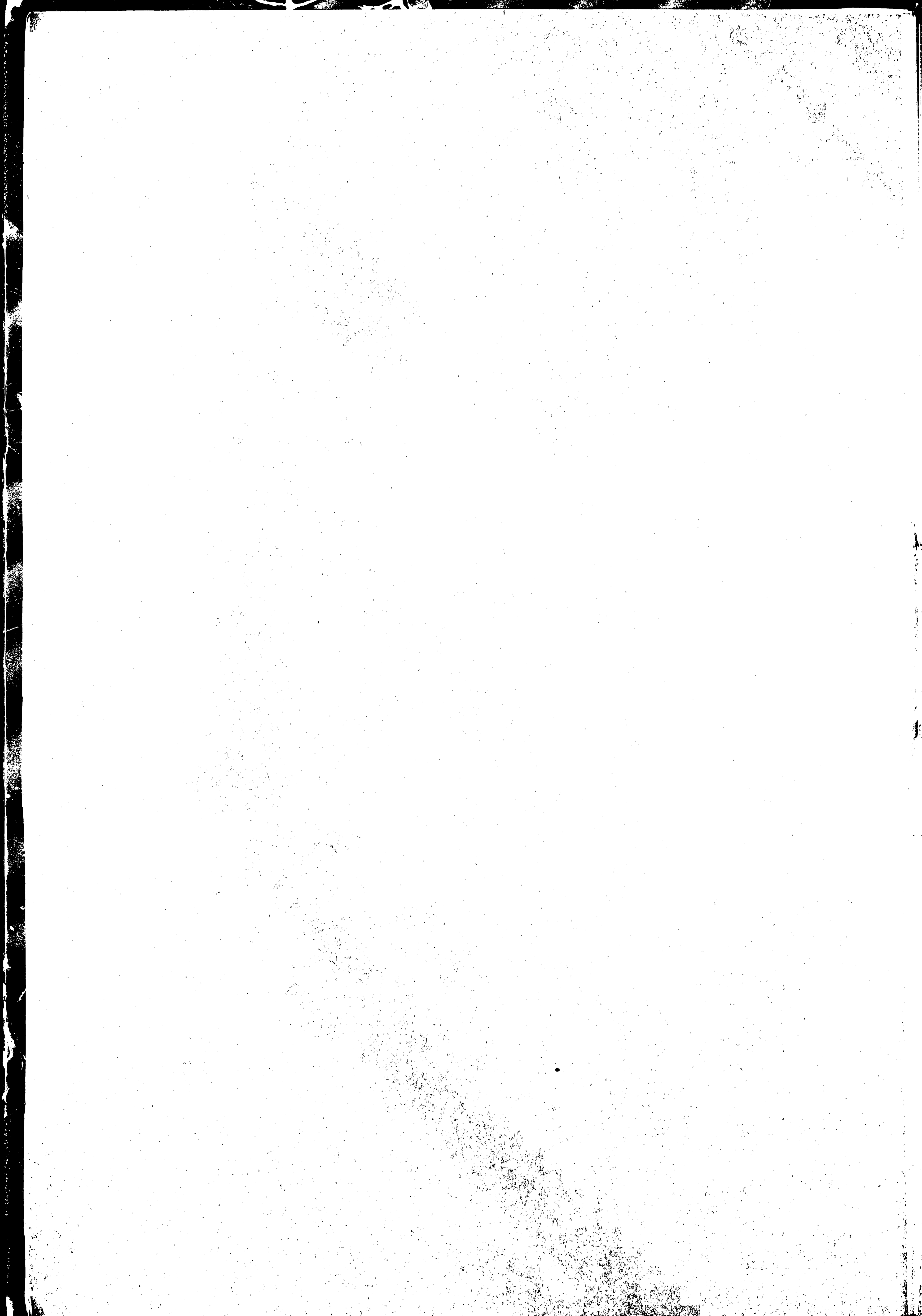
VED

CHR. B. REVENTLOW

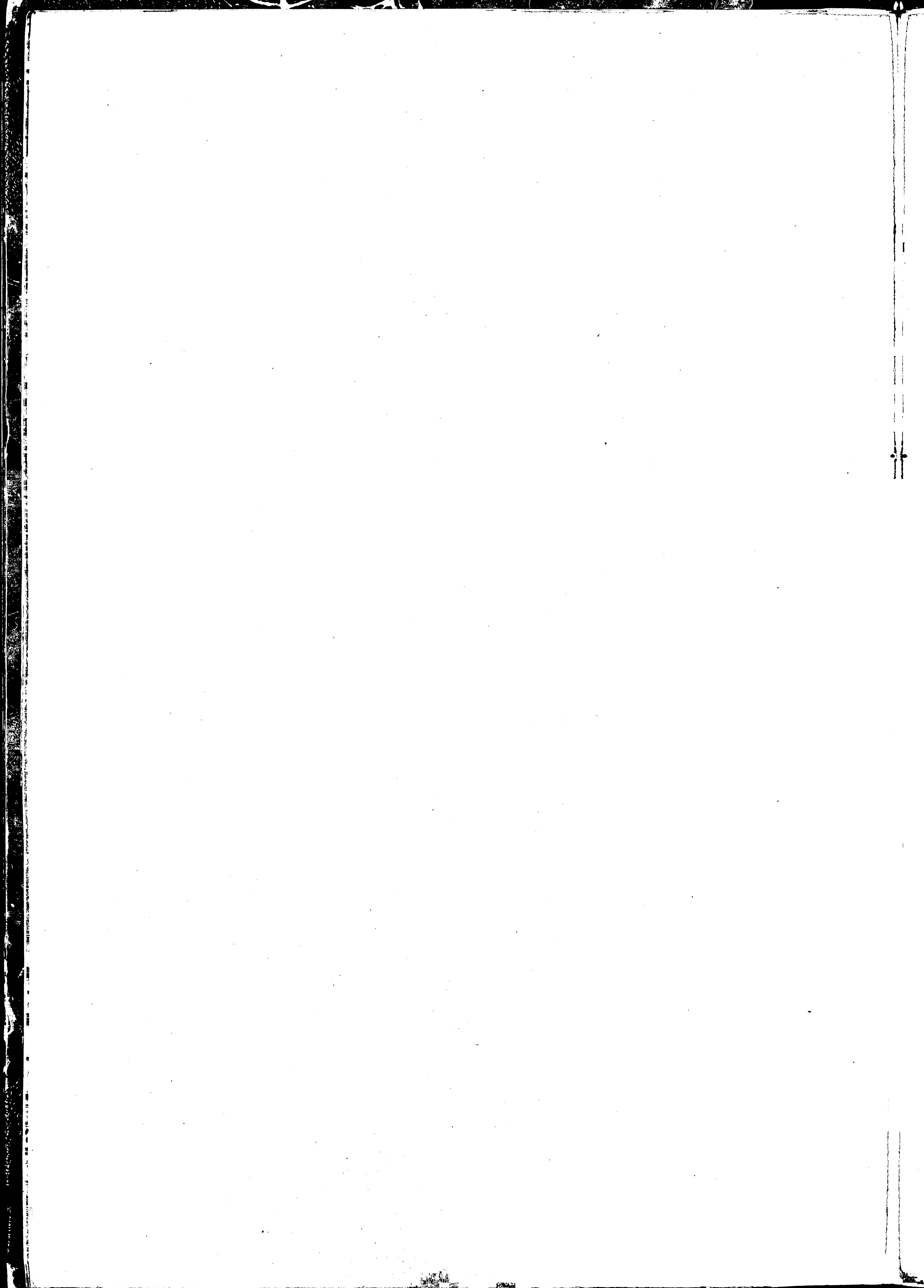
I
1774 - 1800

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG * KØBENHAVN 1902

1902 Nr. 1740

EN DANSK
STATSMANDS HJEM
OMKRING AAR 1800

EN DANSK STATSMANDS HJEM OMKRING AAR 1800

BREVE FRA GREVINDE SOPHIE
FREDERIKKE LOUISE CHARLOTTE
REVENTLOW, FØDT VON BEULWITZ

VED

CHR. B. REVENTLOW

I

1774—1800

GYLDENDALSKE BOGHANDELS
FORLAG * KØBENHAVN MCMII

TRYKT 350 NUMEREREDE EKSEMPPLARER
LANGKJÆRS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

No. 30

»Sig mig, hvem Du omgaas, og jeg skal sige Dig, hvem Du er«. Ogsaa paa Personligheder, der have øvet en vidtrækkende Indflydelse, finder dette Ord Anvendelse. Deres offentlige Liv være nok saa klart belyst: et og andet findes der dog altid, hvortil først Kendskabet til Livet i Hjemmet og Forholdet til den nærmeste Omgangskreds rækker Nøglen.

Her vil der, hvad C. D. F. Reventlow angaar, ikke kunne gives nogen bedre Vejleder end hans Hustru. Hendes Skildring berører ogsaa Kredsen, de begge tilhøre. I denne lyste ved forstaaende Kærlighed Hustruerne op for deres Mænd. I den Kamp, der er Banebryderes sædvanlige Lod, og som stundom naar ind selv paa de bonede Gulve i Hoffets Nærhed, yde de ved deres Aand og Ynde og deres personlige Uangribelighed Husbonden Bistand og Værn. Sikkert har dette haft sin store Betydning, saa meget mere som ogsaa i Modstandernes Række mangan stærk og skarptskaaren Kvindeskikkelse hæver sig frem.

Man betro sig dog ikke til Brevskriverindens Førerskab uden først at stille sig eet for Øje. Charlotte Schimmelman og Louise Stolberg vare barnløse Hustruer. Deres naturlige Begavelse fandt herved en forøget Tilskyndelse til at søge ind paa det rigt pulserende aandelige Livs, paa Kunstens og Videnskabens Enemærker. Lige modsat med Sophie Reventlow: hendes Sjæl var af Naturen indadvendt, og hun er tolv Gange bleven Moder. En udmærket Opdragelse havde hun nydt og var en fuldtud dannet Kvinde af stort sædeligt Værd. Men den, der attraar noget opsigtsvækkende, vil hos hende søge forgæves, — som det jo overhovedet sjældent forekommer i Breve, hvor Hjerte taler til Hjerte. For hende ere, som hun selv etsteds skriver, hendes Mand og hendes Børn den Skat, over hvilken hun ruger, og som hun stedse frygter for at miste.

Men ogsaa heri, som i hendes dybe Venskabsfølelse og i hendes Kærlighed til Naturen spejler den Tid sig, i hvilken hun levede, — en Tid, som de, hvis Virksomhed faldt i den, priste endnu i deres høje Alderdom, og som begejstrede deres Sønner, — en Tid, ad hvis Nidkærhed for »det til Borgerheld sigtende« man hurtig lærte at smile;

at den dog ogsaa evnede at ramme, hvor den sigtede, derom vidne de talrige Dage, der hundrede Aar efter ere fejrede som Mindedage; — en Tid endelig, da vel mange fremmede virkede Side om Side med Danske, men ogsaa derved bleve levende Vidner om, at her var Rum for Arbejdere i det godes og skønnes, i Frihedens og Fremskridtets Tjeneste.

Af disse Grunde syntes det mig, at Brevene kunde have Krav paa Interesse, og end mere fordi man her i den — undertiden indtil Overmaal — som flad og irreligiøs betegnede Tid finder en rig og varm Kristentro, der ikke blot kommer til Syne i Ord, men netop viser sig i Gerning ved de mangfoldigste Lejligheder.

At bringe dette frem for den dannede Almenhed har været min Agt; thi Bogen, som den foreligger, fremtræder aldeles ikke med Fordring paa videnskabelig Betydning, hvilket den allerede vilde have mistet sin Ret til derved, at den er en Oversættelse, idet Brevene ere gengivne de fleste efter tysk, nogle faa efter fransk Original. Ved Oversættelsen, der har beskæftiget mig i flere Aar, maatte naturligvis den oprindelige Kolorit gaa tabt; men alligevel fandt jeg det stemmende med mit Formaal: at gøre Brevene mere almenkendte.

Af samme Grund fremtræde Noterne som Led i Teksten, for at Læserne ved Hjælp af dem kunne komme til en hurtig og klar Forstaaelse af de forskellige ukendte Forhold og Personer, hvorfor muligvis ogsaa adskilligt forbliver uomtalt, der ikke kunde savnes i en med Krav paa Videnskabelighed fremtrædende Bog. Et Register, indeholdende adskillige yderligere Oplysninger og Data, vil følge med 2det Bind.

Mit Haab rækker kun til, at Bogen maatte vinde nogen Indgang hos Almenheden, der selvfølgelig under Læsningen vil vide at tage de Hensyn, der over for Memoirelitteratur maa tages, og mindes, at Tanker og Domme her ere Øjeblikkets Børn.

Endnu et Forhold maa jeg dog gøre Rede for. Hvor den tyske Original har betegnet Kvinder ved die foran Efternavnet: die Schubarth, die Münter, har jeg efter bedste Skøn anvendt enten Fornavnet eller Titulaturen. Ligeledes vil jeg benytte Lejligheden til at gøre opmærksom paa, at Sophie Reventlow, Brevskriverinden, i sin Barn-dom lød et andet af sine Døbenavne: Frederikke.

Originalerne til Brevene findes i Arkivet paa Brahetrolleborg og

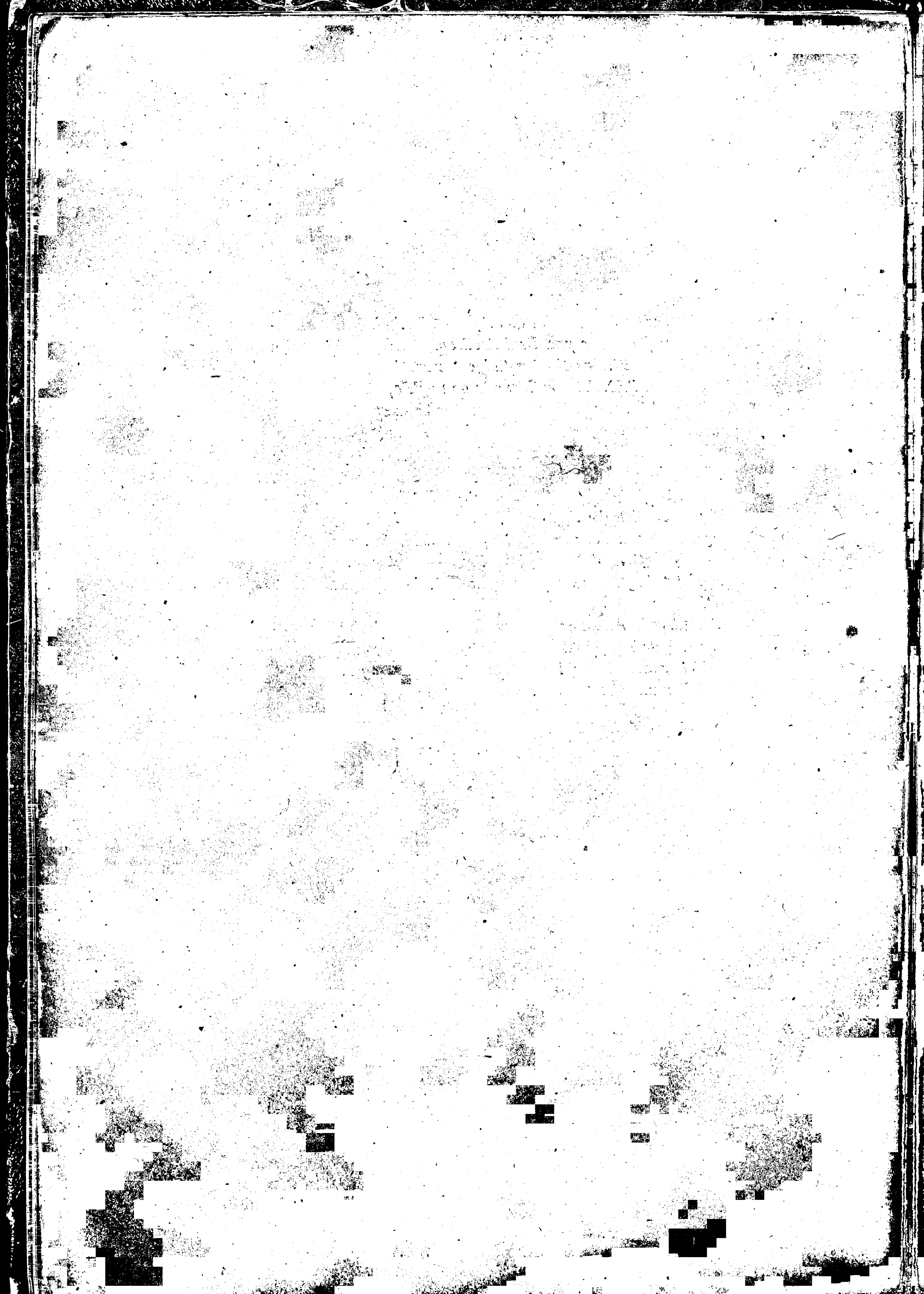
ere venligst overladte mig til Afbenyttelse. Med dem er den af Brevskriverindens Datter Charlotte foretagne Afskrift, der er i mit Eje, nøje bleven sammenholdt. De ere gengivne i stærkt forkortet Skikkelse, idet jeg kun har medtaget, hvad der syntes mig at kunne have virkeligt Krav paa Interesse. At udgive dem alle i deres Helhed, vilde være umuligt alene af den Grund, at de fylde 36 Bind. Denne Brevsamling, som den forefindes paa Brahetrolleborg, indeholder foruden Brevene fra Statsministerens Hustru tillige — navnlig i de senere Aar — en Del Breve fra C. D. F. Reventlow selv og nogle af Børnene, overfor hvilke Breve den samme Fremgangsmaade er anvendt.

Der er til Noterne benyttet de almindeligste Haandbøger: Bricka »Dansk biografisk Leksikon«, Dansk Adelsaarbog, de danske Statskalendere o. fl., desuden den dette Tidsrum omhandlende Litteratur, navnlig de rige og fortrinlige Oplysninger i L. Bobés »Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie« . At intet i det sidstnævnte Værk optaget Brev saa lidt som noget af de ved H. Rasmussen i Historisk Maanedsskrift 1884 II gengivne Breve — med en enkelt Undtagelse, hvor et Udtryk var unøjagtig gengivet, — her medtages, er selvfølgelig.

D'hr. Candd. mag. A. L. Thornberg og Carl A. Olsen beder jeg modtage min hjerteligste Tak for den værdifulde Støtte, de have ydet mig under Arbejdet, saavel i dets Helhed, som for Noters og øvrige Oplysningers Vedkommende.

Etelsen ved Bremen, Juni 1902.

UDGIVEREN

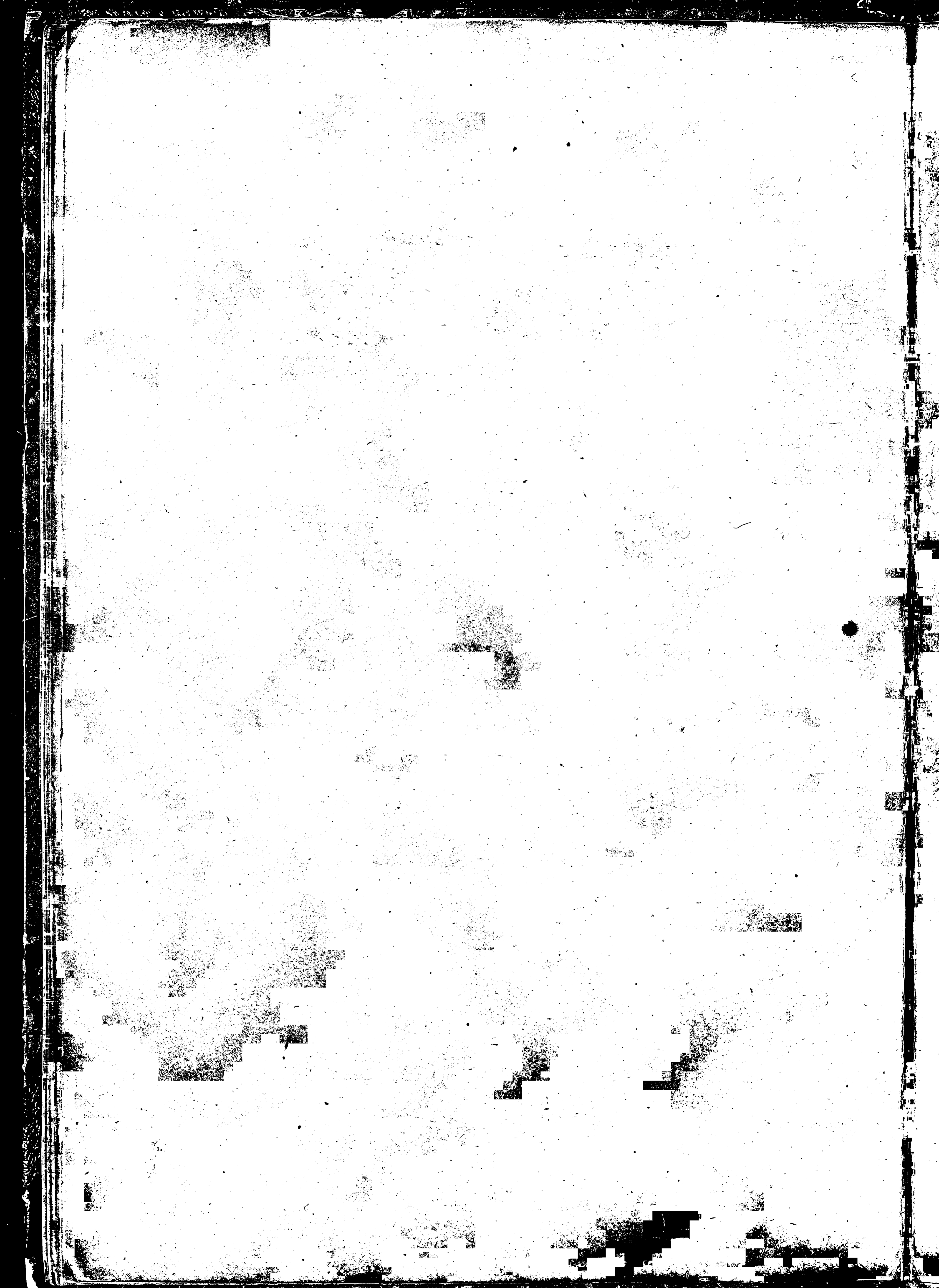

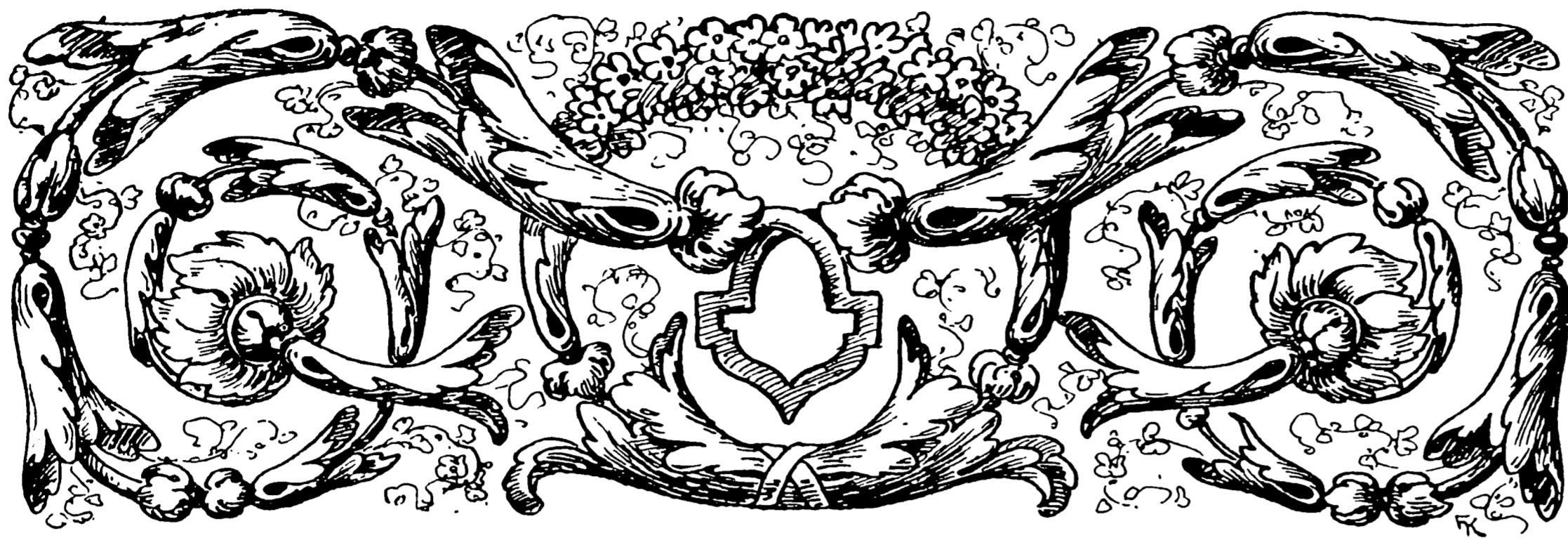
SOPHIE FREDERIKKE LOUISE CHARLOTTE REVENTLOW,
FØDT VON BEULWITZ

FØDT DEN 1STE JUNI 1747
DØD DEN 25NDE JULI 1822

INDLEDNING

Som fra Skibene Lysglimt nu og da opklare de nærmeste Genstande, turde mulig ogsaa fra de følgende Brevuddrag et Skær, om end kun glimtvis og afbrudt, kastes ud over Datiden. Mindre vel over Forhold og Tildragelser i denne — de ligge alt forud klart — end over det Tanke- og Følelsesliv, der ledsagede, ja stundom affødte dem. Vi følge Brevskriverinden og hendes Mand paa deres Sejlads gennem Tiderne, skiftende og foranderlige, som disse bleve. Først skyder Baaden let og ligesom legende frem i smult Vande; saa bliver der friskere Sø, hvor Agtpaagivenhed vel gøres nødvendig for at undgaa Skær, men Vind og Strøm dog bære med, og alt varsler gunstig Fart. Dog Uvejrene komme, bebudede først fra denne Side kun af en lille, sort Sky, men snart piskende Bølgerne, saa det maa hedde: Redde, hvad reddes kan! Af den dyre Ladning, af de rige Haab, hvormed der stodes til Søs, maa meget ofres. Og Dødvande følge, hvor Sejlene hænge slappe, og de kække Planer stækkes, der før steg op med Ørneflugt. Lige trolig og utrættet gør Sømanden sin Dont; men han er ikke mere omgivet af Fartøjer, der styre mod samme Maal; opmuntrende Raab lyde ikke læn-

ger over til ham. En Ven, den bedste, har Døden taget; hans Sønner ere hans Sønner, men de ere ikke ham. Det var den stærke Ven, han, hvis Kompas var uden Misvisning, Bernstorff. Schimmelmänn følger trofast; men det fine, tankedybe Øje er ikke stærkt og fast som hans. Medens de vare tre, kunde han være Sjælen i deres Kløverblad; nu ere de kun to, og den fine Sjæl har snarest Hjælp Behov.

Endnu een følger længe, som Mentor Telemachus: Vennen fra Barneaarene, Wendt. Alt Særpræg ufortalt, genfindes den Aand, der ledede ham, hos Professor Øst og Biskop Boisen, Forstanderne for det fyenske og lollandske Seminarium — Datidens Folkehøjskoler. Stor var deres Indflydelse paa Samtiden, paa dens Ungdom; nu ere de næsten glemte; de vilde glemmes, vilde staa bag deres Gerning. At de Frøkorn, de strø ud, maa spire, kun det er dem om at gøre. Ej engang af deres Kappe ryste de de Pile, hvormed nye Tidens, nye Tankers Mænd rigelig fryndse den. De havde bedre Ting at tage Vare. Dækker deres Tro ikke fuldt foregaaende og efterfølgende Slægtleds: den forlader dem aldrig, fylder deres Hjerte, ildner deres Stræben og lyser for deres Fod.

Wendt ledsager 1764 Christian Ditlev Frederik Reventlow, da denne i Sorø første Gang besøger det Hus, hvis Datter bliver hans Brud. »Før den Tid« — hedder det i et Brev fra Novbr. 1773 til hende — »var jeg ikke lykkelig; men da forandredes min Skæbne! Jeg undtager det Tidsrum, da jeg havde opgivet hvert Haab om at turde kalde Dem min. Da troede jeg ikke, der var nogen Lykke i Verden for mig, og jeg ønskede mig Døden. Tiden lærte mig det

urigtige heri; jeg fattede mig, og Gud gav mig Venner, ved hvis Omgang jeg blev lykkelig.«

Otte Aar efter bringer Wendt Sophie Beulwitz paa Vallø — den 21de Aug. 1772, »den lykkeligste Dag i hendes Liv« — Tilstaaelsen af hans Kærlighed og henter hendes Ja. Af ham bliver ogsaa Ægtepagten skrevet. »Min Sjæl maa være bleven fuldkomnere igennem min Kærlighed til Dem!« — skriver hendes Fæstemand siden —. »Thi da Wendt bragte mig det gode Budskab fra Vallø, kunde jeg ikke elske Dem højere uden at forsynde mig. Nu elsker jeg Dem langt højere og forsynder mig dog ikke, selv efter den nøjeste Prøvelse«.

Da det hedder sig, at der vil ske Henvendelse til Wendt om at blive Informator for Kronprinsen, mener han kun at burde modtage Hvervet, ifald der tilstedes ham Indflydelse paa dennes Opdragelse. »Jeg finder, han bør i hvert Fald modtage det,« — skriver Christian, — »thi udretter han blot lidt godt over for Kronprinsen, betyder dette meget over for Landet.« — Stillingen overdroges Eickstedt, »en Mand, der i disse Tider anses for brugelig til alt«.

En Forening, til hvis Medlemmer Christian og Ludvig Reventlow samt Søsteren Louise Gramm høre, sætter Maleren Juel i Stand til at rejse udenlands. Med Støtte af sine Søkende bestiller Ludvig hos ham et Maleri af Wendts Fader og tre Søstre som Gave til denne. Det sker Foreningen uafvidende; den vilde mulig ikke billige, at Juel, der rejser for at lære, maler Portrætter. Louise spiller forøvrigt ved denne Lejlighed de andre et slemt Puds. Et Brev til hende fra Juel om, at Malerierne ere færdige og afsendte, er

indesluttet i en langagtig Konvolut med Udskrift paa meget slet Fransk. Louise anser det for et Tiggerbrev og beder Wendt aabne det. Han læser i første Linie Ordene »Sorau« — hvor hans Fader er Superintendent — og »det store Stykke«, vender Brevet om og udbryder med Forundring: »Juel er endnu i Dresden!« Nu vaagner Louise af sin Distraction og river voldsomt Brevet fra ham; men »sket var sket, og det gjorde dem begge ondt.«

Efter at Wendts Fader har forberedt alt og føler Dødens Komme, lader han et Brev fra Ludvig og »Gazetterne« forelæse for sig.

Wendts Moder sender Sophie et Stykke Lærred, hvoraf de unges Brudeudstyr skal forfærdiges. »Tak hende kærligst, og kald hende Moder; hun er Deres Svigermoder! Ludvig giver hende Modernavn, og jeg har samme Ret som han.«

Engang er Sophie ikke ret fornøjet med et Brev, hun har skrevet til sine Svigerforældre, og henstiller til sin Fæstemand, hvorvidt denne vil afgive det. Han lader Henstillingen gaa videre og meddeler hende Udfaldet: »Wendt synes ikke om Deres »underdanige Tak« til mine Forældre! Det er baade for meget og for lidt, siger han. Jeg gav dem det ikke, for at de ikke skulde synes det samme. Men jeg ved, Underdanigheden er kun i Deres Brev, ikke i Deres Hjerte. De takker i Ømhed, i Venskab, ikke i Underdanighed.« — Sophie svarer: »Ordet »underdanig« er ved Deres Vens Bemærkninger blevet mig saa ubehageligt, at De kan være vis paa, at Deres Lille aldrig mere skal bruge det. Jeg haaber dog, at det kun er Udtrykket, Wendt dadler, men at han ikke

tror, at mit Hjerte kan være koldt over for saadanne Forældre — maa jeg ikke nok kalde dem saaledes? En Tvivl i denne Retning hos ham vilde smerte mig dybt; dog nej, det tænker han ikke om mig! En anden Gang skal jeg udtrykke mig bedre; jeg nedskrev Ordet uden at tænke over det. Dog maa jeg sige til min Undskyldning, at jeg ofte har brugt det til min Moder uden mindste Tanke om, at det kunde røbe Mangel paa Tillid og Æmhed.«

»Næst Dem ærer og agter jeg ingen Mand saa højt som Wendt!« udbryder hun ved en anden Lejlighed. »Han er en Skat, som ikke alle Jordens Rigdomme kunne erstatte.«

Ved Christian og Ludvig Reventlows Udvikling er Wendt Forældrenes troeste Støtte, ligesom han i alle Livets Forhold er disses Ven og fortrolige. Faderen, Brodersøn af Dronning Anna Sophie, er en stille, grundhæderlig Mand, noget svag af Helbred, tilbøjelig til Spøg, med stor Kærlighed til Musik uden gennem Udøvelsen dog just at henrive Tilhørerne. Nødig savner han sine Børn om sig, er noget adspredt i sit Væsen, en ivrig Skakspiller, hvilken Tilbøjelighed gik i Arv til hans ældste Søn, der til sin støre Tilfredsstillelse fik dette Spil genindført ved Hoffet. »Jeg vilde ellers kede mig mægtigt i Appartementssalen eller blive nødt til at spille Loup.« Heller ikke Stifmoderens Helbred er stærkt; hun er med sit stille Væsen sikkert Sjælen i Husførelsen, som hun er det i den ingenlunde lette Godsstyrelse. Christian finder en Lighed mellem hende og sin Brud; thi efter til denne at have udtalt: »Den stærke Følelse af Deres Uværdighed er en Fjende af Deres Ro og kan ved

Deres Naturs Blidhed blive farlig for vor Lykke; — som Deres naturlige Forsvarer er det billigt, at jeg i Fællesskab med Dem træder op mod denne Fjende!« — tilføjer han: »Dette Brev har jeg forelæst for Moder; thi hun har den samme Fejl, om end paa en noget anden Maade. Hun svarede mig: »Du er bleven en rigtig Præst!« Ogsaa beklagede hun, at hun i sine Breve til Dem var noget tilbageholdende. Det udsprang, forsikrede hun, ikke af Mangel paa kærlig Fortrolighed, men af en naturlig Forlegenhed, som det kostede hende megen Møje at overvinde. Nu har hun skrevet et Brev, med hvilket De vil blive tilfreds. Det eneste, jeg finder at udsætte, er, at hun kalder Dem »Mademoiselle.« Havde der i Stedet staaet *ma chère fille*, vilde hele Brevet have været godt. Jeg haaber nu, at ogsaa De, naar De atter skriver, vil skrive et rigtig godt Brev og kalde hende *ma chère mère*, ikke sandt? Og saa vil De stedse komme hinanden nærmere og til sidst naa det Punkt, De begge gerne vil naa! Den ene maa hjælpe den anden.«

Vintermaanederne tilbragte Familien Reventlow i Kjøbenhavn, den øvrige Tid havde de dels Ophold paa Christianssæde, dels paa Brahetrolleborg, afbrudt ved en aarlig Rejse til en Slægtning i Holsten, Hertuginde af Plöen, »hvem Gud for hendes gode Hjerter Skyld i hint Liv vil give et større Pund.« Et Brev fra Christian til hans Brud, der handler om Livet i Kjøbenhavn, er dateret den 12te Februar 1774: »Jeg har lovet Dem et rigtig langt Brev, min kære Brud; men vi have hver Dag, Torsdag undtagen, været til Gæstebud. Man bliver saa øde og tom derved. I Gaar var den fornuftigste af alle Souperdagene. Vi spiste

hos Gehejmeraad Schack, og ved Bordet drejede Samtalen sig om, hvilket Sprog, Fransk eller Tysk, man skulde give Fortrinet. Fransk havde kun een Forsvarer, Kammerherre [Ernst] Schimmelmänn, og han maatte trække i Land. Alt, hvad han formaaede, var at nævne tre Ord, *naïf*, *ingénue* og *délicatesse*, der ikke kunde gengives paa Tysk. Hele den øvrige Tid taltes kun om Bedesteg, Skinke, *des glaces à la marassai*, alle Slags Likører og Loup: »Har De vundet? Har De tabt?« — Jeg vilde ønske, jeg hver Aften kunde flyve til Vallø, eller at min Sjæl kunde flyve derhen og mit Legeme tale og bevæge sig mekanisk uden Sjælens Medvirkning, alt imedens jeg selv sad ved Siden af min Lille, lyttede til, hvad hun sagde, og fornem, hvad hun føler for mig! Hvor uendelig meget lykkeligere vil jeg ikke være næste Aar, naar jeg ved, at Du, min Lyksalighed, altid er nærværende, — naar jeg kan have den Trøst efter en kedsommelig Souper at slutte Dig i mine Arme og nyde min Lykke dobbelt! O, kunde jeg sige Dig, hvor højt jeg elsker Dig, og hvor mit Hjerte længes efter Dig; — men Du ved det jo; Du fornemmer, hvad jeg føler! Lykkelige, lykkelige ere vi ved at elske hinanden saa inderligt, og endnu lykkeligere ville vi blive, naar intet mere kan skille os. Dog Tanken derom skal ikke hindre mig i at nyde min nuværende Lykke! Levvel; er det muligt, kommer jeg næste Fredag; men bliv ikke vred, hvis jeg ikke kan holde, hvad jeg lover! Jeg vil saa gerne love, hvad der er Dem og mig til Behag, og lover da undertiden for meget.«

I begge Breve er Tiltaleformen »De«; dog bryder Varmen hos ham undertiden igennem og forvandler

det ligesom ubevidst til »Du«. — »Ja, brug kun det fortrolige Du til Deres Lille!« — hedder det ved en saadan Lejlighed fra hende — »jeg kaldte Dem gerne selv dermed. Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke kan skrive det, skønt jeg, da De var her, sagde det uden selv at vide af det.«

»Det fortrolige Du, som De tillader mig at benytte,« — lyder Svaret — »vil jeg dog ikke ofte bruge, da jeg ikke ganske stoler paa Posten.«

Under sit Hovedstadsophold ser han paa Prøver til en Kjole: »ikke til Dem, til mig! Du kære Kjole; aldrig har jeg elsket, aldrig kommer jeg til at elske nogen Kjole som Dig! Hvortil skal den bruges? Til Bryllupskjole!«

En Bekendt fra hans Ophold i Leipzig, den senere preussiske Fyrste og Statskansler Hardenberg, som er bleven forlovet med en Kusine af ham, — »hvor ulykkeligt er det ikke, naar man gifter sig for Pengenes Skyld!« — er i April i Forretningsanliggender kommen til Kjøbenhavn, og han maa præsentere ham overalt ved Hoffet, — »et drøjt Arbejde!«

Han skriver engang fra Toldkammeret og giver en Skildring af dette: Alt, lige til Blækhuset, bedækket med et fingertykt Lag af gammelt, ærværdigt Støv. Tre Dage bruger han til at rydde sig en Plads og rense den. I det allerhelligste sidder Trant.

Der er Menigsforskell mellem mægtige og myndige Mænd om, hvor han skal tage Sæde i Commercekollegiet, om oven for Schimmelmänn, efter Rangen, eller helt nede, efter Ancienniteten. »Grev Moltke mente det første; men da Bernstorff altid har vist mig megen Venlighed, bad jeg ham om Raad. Han

fanndt, jeg burde sætte mig nede, fordi det er overensstemmende med den kongelige Forordning, og fordi man aldrig kan tabe ved at gøre dette. Han anførte sit eget Eksempel: han havde cederet sin Plads, saa ofte man havde forlangt det af ham. Han fandt, at Schimmelmänn havde handlet urigtigt ved at springe Classen og Erichsen forbi. Og selv om Schimmelmänn ikke vilde blive stødt, kunde disse to blive det og andre uden for Kollegiet tage mig det ilde op. Jeg meddelte Moltke Bernstorffs Grunde; men han stod paa, at det ikke gik an, at jeg skrev mig under Erichsen: det havde altid været Skik i Commercekollegiet, at man sad efter Rang; det gik ikke an andet for Følgernes Skyld, Forordningen blev intetsteds mere fulgt, og han og Juul vilde aldrig tillade det modsatte.« — Ved en senere Samtale fastholder Bernstorff sin Mening: »De Deputerede kunde ikke, selv om de vilde, give ham Ret til at sidde oven for dem.«

Den 9de April 1774 meddeler han, at han er bleven valgt »ikke som nogle med 20 eller 30 Stemmer, men med 63 Stemmer — det kan man kalde at have Stemmer — Hvortil? Til Commissarius i det store, berømte, vidtomtalte [berüchtigte], lærde Landhus-holdningsselskabs Lovkommission! Vi ere i alt elleve. Naar Lovene blive færdige, skal jeg sende Dem et Eksempel!« Og han fortæller siden, hvorledes han har gennemgaaet og korrigeret dem — »intet ringe Arbejde!«

Til Christianssæde og navnlig til det nylig smukt restaurerede Trolleborg kommer der mange Gæster. Saaledes fra Ravnholt Generalinde Juul — »hun er

en haard Nød« — og »hendes naadige Frøken Datter. Æren er meget stor og meget lang; den sidste bad hilse Dem, men ikke Sine [Forkortelse af Kusine].«

Sine Holck, Sophie Beulwitz's Kusine og Veninde, — Datter af Oberst Baron Holck (Holckenhavn) og Hustru, f. Warnstedt, en Søster til Sophies Moder — boede sammen med hende paa Vallø. »Hun er den eneste, hvis Lykke jeg har stjaalet,« skriver Christian med Henblik paa, at hans Brud maa forlade hende for at følge ham.

Grev Knuth fra Knuthenborg med sin unge, smukke Hustru, en sachsisk Dame, kom til Trolleborg paa Gennemrejse til Desmercières paa Gyldensten. Sammen med dem spiste Trolleborgerne en Søndag i Oktober 1773 til Middag hos Gehejmeraad Schaffalitzky, der faa Dage forud havde haft Bryllup med deres Naboerske, Konferensraadinde Holsten. »Brud og Brudgom saa just ikke meget kærligt paa hinanden; thi imellem os sagt, hun har ægtet ham for Gehejmeraadstitlen og Topperne paa Hestene, han hende for hendes to smukke Godsers Skyld.« Grevinde Knuth sad ved Siden af Christians Fader, der driller hende, fordi hun engang har spist af en Hjort, der var brudt ud fra hans Dyrehave; han truer hende med, at hun kan blive nødt til at betale indtil 1000 Rd. i Bøde. Hun forsvarer sig saa ivrigt og vel, at hendes anden Nabo, Gehejmeraad Bille fra Odense, udbryder: «*Madame, vous êtes un bon cheval de trompette, vous ne vous effarouchez pas si aisément!* — »en Billedtale, der, da hun senere refererede den, gav Anledning til megen Latter.«

»Etatsraadinde Krag paa Fjellebro er en god Kone,

naar undtages nogle Fejl ved hendes Opdragelse, blandt hvilke den, at en Frøken, hun har i Huset, ikke maa være i Stuen, naar der er fremmede, og maa kysse hende paa Haanden efter Bordet. Dog, det stammer fra gammel Skik blandt de adelige.«

Imidlertid, Arbejdet bliver ikke tilsidesat for Selskabeligheden. Christian er Vejinspektør paa Christianssæde, Ludvig paa Trolleborg. I et Brev af 9de Novbr. 1773 hedder det: »Ludvig har sin Stue, der ligger ved Siden af min, fuld af Bønder. De gav før Byg i Landgilde, skønt Jorden slet ikke egner sig for Byg; herefter ønsker han derfor, de skulle give Rug og Havre. Han gør sig megen Flid over for dem og vil, det troer jeg, med Tiden gøre dem meget lykkelige. Han taler rigtig godt med dem; det er ogsaa en meget nødvendig Ting, at Herren lærer Bønderne at kende, bliver kendt af dem og vinder deres Tillid! Ejer man først den, da er Bonden ikke saa slem, som man tror, og man kan gøre med ham alt, hvad man vil!«

I et andet Brev (6te Febr. 1773) udtaler Christian sin Sorg over, at han maa holde det for sin Pligt at søge Statstjeneste og dog undertiden gribes af Tvivl, om det nu ogsaa virkelig er hans Pligt: »Og bliver man revet fra en Embedsstilling, da er det gerne, fordi Regeringen vil have Forandringer indførte. Den besættes da ofte med ens Fjende, der, om end kun af Had, kuldkaster ens Foranstaltninger, saa de ikke blot ikke blive gavnlige, men endog til Skade, idet de ikke faa Tid til at vise deres Nytte, men kun det Besvær, de i Begyndelsen volde. Man kan ikke tjene Staten paa anden Vis, naar hele ens Livsgerning er

ødelagt. Hverken Kraft eller Lyst er i Alderdommen som i Ungdommen.«

Han er stadig beskæftiget med sine Toldprotokoller og Tabeller samt med Neills husbandry. Desuden raderer han daglig en Time, ligesom han i det hele har stor Interesse for Malerkunsten, over hvilken han senere holder Foredrag for sin Familie. Naar han besøger Vallø, vil han tegne sin Brud. »Blot De ikke flatterer mig! Jeg vil ofte hindre Dem i at arbejde!« »Den lange Smed« kalder Faderen ham, og i denne Egenskab gæster han ofte en Fagfælle og Medarbejder, Søren Smed, om hvis Kunstfærdighed der endnu gaar Ry i Trolleborgeggen.

Til den daglige Fælleslæsning i Huset hører Rollin: Histoire ancienne. Dagene slutter i Almindelighed med, at de unge og Wendt samles i Christians Stue, — »en Konference, som jeg sædvanlig afbryder, naar jeg vil gaa til Sengs.« Paa Disputer mangler det ikke; Louise fremsætter de mest vovede Paastande, og mod hende maa da de andre forene sig. Saaledes paastaar hun engang, at Sønnen er nedværdigende for Mennesket, og hun selv har ved at indtage en tvungen Stilling bragt det til at sove meget let. »Kongen af Preussen [Frederik II.] anser hun derfor for et af de lykkeligste Mennesker. Vi sagde hende vel, at han ved sin unaturlige Anstrengelse havde paadraget sig Podagra i saa høj Grad, at man frygtede for hans Liv, — at hans Helbred var nedbrudt, ja, at der var Øjeblikke, i hvilke man tvivlede om hans Forstand! Dog alt dette foretrækker hun for Sønnen.«

Hvor hun kan, driller hun Christian: »Har De skrevet til mig og Søster i Fællesskab, vil hun rive

Brevet over og selv have Halvdelen!« — »Søster er en Heks, hun har kun set Dem gaa forbi, men ved, hvorledes De ser ud, hvad De siger, tænker, foretager Dem hver Time paa Dagen.«

End ikke den evige Strid, Striden om Korsettet — det var dengang noget anderledes indrettet end nu, — bliver holdt ude. Christian skriver til sin Brud: »Tanken om Snørlivet havde jeg ganske opgivet, efter at De paa Nysø havde sagt mig, at De følte Smerter, naar De ikke brugte et saadant. Min Søster udviklede vidtløftigt, at dette kun var Indbildning. Hende selv var det gaaet ligesaa, og dog havde hun aflagt det, idet hun først borttog de forreste Fiskeben, der intet gjorde til Sagen; saa eet, derefter to, efterhaanden alle Fiskebenene i Ryggen. De ser, hvor meget De kan stole paa Deres gode Raadgiverske!« I dette Tilfælde finder dog Striden en tilsyneladende gunstig Afslutning, som det vil ses af Sophies Svar: »Jeg havde foresat mig at følge Fru Gramms Raad og trække det ene Fiskeben ud efter det andet. Imidlertid sparede et heldigt Tilfælde mig Ulejligheden. Jeg havde lagt Snørlivet paa Kakkelovnen, og da denne mod min Formodning var meget varm, brændte alle Fiskebenene til Aske!« Dog steg det, som saa ofte siden, paa ny af Asken; thi Aaret efter hedder det: »Moder har nu Deres Korset færdigt; det er saa blødt, at selv jeg er tilfreds dermed; hun har gjort det et Fiskeben bredere paa hver Side!« — »Tak Moder for Snørlivet; jeg er vis paa, det er blødt nok, naar De er fornøjet med det!« lyder Svaret. —

Endnu en Genstand for senere Tidens standende Strid var oppe mellem de Forlovede: »En Trediedel

Kaffe til to Trediedele Fløde skal være Dem tilstaaet; vender De Forholdet om, tilgiver jeg Dem det aldrig. Fugter De tre Stykker Sukker med Kaffe og fylder saa Koppen med Fløde, da vil jeg selv være Deres Gæst, ellers ikke!« — »Til Frøken Bielcke var jeg buden paa en Skaal Kaffe, men undskyldte mig!« skriver Sophie engang senere. »Tro dog ikke derfor, at jeg har forsaget denne Drik; min lille Kande staar ved Siden af mig, og snart drikker jeg en Kop paa Deres Sundhed! — Nu er det gjort, og jeg fortsætter mit Brev.«

Ved Broderens ømmeste Sted rører Louise, naar hun paastaar, at han som ugift vilde kunne gøre Fædrelandet større Tjenester end som gift. »Hun har opbragt mig til det yderste!« skriver han. Wendt giver hun tilmed en forvansket Fremstilling af hans Tilsvær. »Denne paastod, De vilde blive stødt over, at Hustru og Børn skulde være Biting. Men mine Ord vare: For en Mand maa Embedet være Hovedsagen. Sig selv, — det har Søster været saa betænksom at udelade! — sin Hustru og sine Børn maa han betragte som Biting i Forhold dertil. Har jeg ikke Ret heri?« »Jeg priser mig lykkelig,« lyder det beskedne Svar, »fordi jeg ingen større Pligter har end at leve udelukkende for Dem! Kun Kærligheden til Gud og Religionen kan sætte en Grænse for min Ømhed for Dem.«

Da han engang nævner, at han i et senere Brev vil behandle Forskellen imellem sin Fortrolighed mod hende og mod sine Venner, er hun ikke tilfreds med, at der skal gives en saadan Forskel. Ogsaa heri skimter han Søsterens onde Raad, — denne Søster, der har

tillagt ham tre Hovedfejl: Gerrighed, Herskesyge og Svineri (den sidste vistnok, fordi han sysler med saa mange mekaniske Arbejder), og som tilmed truer med at opregne — »glæd Dem!« — en hel Række af mindre. Et Brev, han alt har skrevet om den ovennævnte Genstand, tilintetgør han, for at hans Brud ikke skal opfatte det som en vunden Sejr, der senere i deres indbyrdes Forhold kunde drage Følger efter sig. Men han giver dog følgende Uddrag deraf: »Ægtestandens største Lykke bestaar i, at man ikke har nogen Tilbøjelighed, nogen Glæde, nogen Ven, noget Anliggende, nogen Bekymring, som ikke er fælles, og vi ville nyde denne Lykke fuldt! Ikke desmindre gives der Ting, jeg ikke vil kunne betro Dem: mine Venners Hemmeligheder og Embedshemmeligheder, hvilke jeg ikke tør betro nogen i Verden. Heri vil jeg anse Tavshed som en Pligt, der ikke tør udlægges som Mangel paa Fortrolighed. Jeg tænkte, min gode Lille vilde blive meget fornøjet med mit Brev; men da hun nu har været uartig, vil jeg kun sige den slemme Lille, at der vil være en stor Forskel paa hende og mine Venner. Hvilken — det siger jeg først, naar hun har skrevet mig et bedre Brev til. Afbigt forlanger jeg ikke; det kunde udlægges som Herskesyge. Blot De ret ofte vil sige, at De elsker mig, da skal alt være glemt!«

De mødes ganske i religiøs Følelse, og til Udtalelser fra hans Side som denne: »Vi ere Kristne og kunne ikke blive ulykkelige, saa længe vi bekende ham for Menneskene, ikke skamme os over ham og sætte vor Lid til ham! De maa elske mig mest, fordi jeg har Kristus kær. Hvem mange Synder ere tilgivne,

han elsker meget!« svare lignende fra hende: »Deres Kærlighed til Religionen og dens ophøjede Stifter bringer mig til at elske Dem endnu højere. Hvad hjalp det mig, om De havde alle andre gode Egen-skaber, men ikke var en Kristen? Jeg vilde da ikkun blive des ulykkeligere med Dem. Nu tør jeg haabe ikke blot at blive lykkelig, men ogsaa stedse at blive bedre.«

»Jeg har mange retskafne Venner,« skriver Christian, »saa mange, at hvis jeg ikke var fælles med min Broder og Wendt om dem, maatte jeg befrygte at have været letsindig i mit Valg.« Ved Dødsfald imellem disse følte han sig mindre rystet, end han havde ventet. »Bebrejð Dem ikke dette!«, skriver hans Brud. »Er Deres Venskab mindre varmt, fordi det ikke er lidenskabeligt? Kunne Deres Venner derfor stole mindre paa Dem? Jeg tror tværtimod, at en maadeholden Følelse er i Stand til at yde større Tjenester i Nødens Stund end overdreven Æmhed. De er lykkelig ved at besidde en Natur, som andre maa tilkæmpe sig, og som i vor nuværende Tilstand er den ønskeligste. Et for ømt og blødt Hjerte er ofte en Svaghed, især hos en Mand, og jeg ønsker ikke at elskes højere af Dem, end det kan forenes med den Ro og Tilfredshed, De hidtil har følt; thi jeg ønsker, De skal være lykkelig, ikke ulykkelig ved Deres Kærlighed. Selv vil jeg stræbe efter, at min Kærlighed maa blive saaledes, at jeg ikke elsker Dem højere end ham, der har gjort mig saa lykkelig ved Dem!« At hun i denne Henseende havde nogen Kamp at bestaa, vise følgende Udtalelser: »Ved De, at Deres Breve undertiden forstyrre mig i min

Andagt? Jeg haaber, at Gud vil tilgive mig, at mine Tanker ere opfyldte af Dem under Gudstjenesten. Et Par Søndage har jeg læst Deres Breve under Salmesangen; men det gør jeg ikke mere.« Særlig maa hun tage Vare paa sig selv ved Altergangen — »en Handling, der bliver dobbelt højtidelig den Dag, paa hvilken den er indstiftet. Jeg stræber at berede mig til den ved at holde mig fjernt fra al Adspredelse og endog beskæftige mig mindre med min Yndlings-tanke: Forestillingen om min fremtidige Lyksalighed, for ene at hengive mig til Følelsen af den Salighed, til hvilken vor guddommelige Frelser har erhvervet os Retten«. Hendes Brudgom beskriver sine Følelser ved en Altergang saaledes: »Jeg gik trøstig til Herrens Bord, var glad og rolig. Det har jeg ikke altid været. Det er en saa vigtig Handling, at man, naar man har prøvet sig selv, vel kan blive tankefuld. Denne Gang var jeg det mindre, Gud være lovet! Dog ikke af Letsind; men jeg følte tydeligt, at jeg elskede Gud over alt i Verden.«

I Sorø, hvor Sophies Fader havde været Amtmand fra 1743 til 1745, tilbragte hendes Moder i hvert Fald en Del af sin Enkestand indtil sin Død 1768, og Christian studerede der fra 1764 til 66. Det er da ikke underligt, at Vennekredsen særlig der var stor, og at Budskabet om Forlovelsen modtoges med den største Interesse. Den 23de Decbr. 1772 var den i Fortrolighed, uden just at fremkalde stor Overraskelse, bleven meddelt Dronning Juliane Marie af Christians Moder. Og den 15de April 1773 skriver han: »Min Fader meddeler paa Fredag vor Forlovelse ved Hoffet; efter Skik og Brug giver han derefter en Souper for Deres

og mine Slægtninge. Skriv nu til alle Deres Venner, at De er min, og fortæl dem, hvor højt jeg elsker Dem, for at de kunne elske mig for Deres Skyld og blive mine Venner. Fortæl hele Sorø vor Forlovelse som en Hemmelighed indtil paa Fredag, da al Hemmelighed hører op!»

Af det navnkundige, sorøske Kløverblad, der ogsaa for vort Sprogs Udvikling havde saa stor Betydning, Sneedorf, Kraft og Schütte, vare de tvende første døde; men til deres efterladte Familier var Parret nær knyttet, navnlig forbandt et inderligt Venskab Fru Sneedorf med Sophie indtil den førstes Død. Hvor fortroligt Forholdet til Schütte — om hvem det hed, at alt, hvad han traadte paa, blev til Roser, — og dennes Hustru var, fremgaar af Beretningen om et Besøg, Christian i Oktober 1773 havde aflagt i Sorø. Ad Bagdøren var han traadt ind: »Hvorom, tror De, talte vi først? Om Dem! Schütte sagde, det havde stedse været hans fulde og faste Tro, at havde jeg engang foresat mig kun at elske Dem, da vilde Tiden ikke svække dette Forsæt. Hans Hustru ytrede, at hun ganske vist havde været af samme Anskuelse, men frygtet, at man ikke vilde have ladet mig faa min Vilje. Jeg svarede hende, at jeg havde de bedste Forældre, og at de aldrig vilde have øvet Tvang imod mig. Men havde jeg haft Forældre, der vilde have gjort dette, da skulde det ikke være blevet dem let at tvinge mig! Derefter opregnede vi alle tre alt det onde, vi vidste om Dem!»

1769 havde Sophie efter Moderens Død ombyttet Sorø som Opholdssted med Vallø. »Da jeg kom her-til,« skriver hun, »havde jeg mistet dem, der vare

mig kærest i Verden, og skulde daglig omgaas Mennesker, med hvilke jeg muligvis ikke stemte. Jeg var bleven ulykkelig, havde nogen af mine Omgangssøstre ikke været mig god. For at vinde deres Venskab søgte jeg altsaa selv at føle Venskab for dem, at opdage og skatte alle deres gode Egenskaber. Dette kronedes med et saadant Held, at de nu alle holde af mig, og jeg befinder mig iblandt dem som i min egen Familie. — «

Ofte kom der Besøg til Stiftet, saaledes imedens det unge Pars Forlovelse endnu var hemmelig, Statsmanden Gregers Juul og Hustru. Den sidste, en gammel, men dog ikke nær Veninde af Louise Gramm, skriver til denne: »*Nous avons vu une certaine demoiselle de Beulwitz, dont mon mari était devenu fort épris!*«, en Udtalelse, der paadrog Abbedissen — en Prinsesse af den ældre Linie af det Glücksborgske Hus — som den eneste indviede, Mistanken om at have sladret af Skole. Formodningen viste sig imidlertid, ifølge et Brev fra Christian, ugrundet: »Thi Fru Juul havde allerede paa Nysø« — her boede Gehejmeraad Brockenhuus, hvis Hustru var hans Stifmoders Søster, — »fortalt, at jeg var bleven forlovet med en Frøken paa Vallø, hvilken, vidste hun derimod ikke. Hun frittede meget for at erfare, hvem det var; men da vidste man endnu intet paa Nysø. Forunderligt, at man kan være saa nysgerrig; endnu forunderligere, at man ikke undser sig ved at udspørge Tjenestefolkene for at erfare, hvad der foregaar i andres Huse; jeg vilde skamme mig derved. Hvor højt jeg end iøvrigt agter Hr. og Fru Juul, fordi de ere gode og retskafne Mennesker, saa billiger jeg dog ikke dette hos hende.«

Senere havde man i nogen Tid Besøg af Løvenskiold og Hustru, født Numsen, en Hjertensveninde af Louise Gramm og siden ogsaa af Sophie. Denne skriver i Septb. 1773 til Svigerinden: »Nu ere Løvenskiolds her. Der ankom en Stafet med Breve fra Løvenborg til ham; han bad om Undskyldning, fordi han ikke kunde læse uden Briller. Saa kunde han ikke finde disse; nær havde Frøken Carlowitz sat ham i Forlegenhed ved at tilbyde ham sine; da bad hans Kone om Brevene for at læse dem for ham: »Ja, læs Du dem, *ma chère*; jeg har ogsaa min Umag med at læse de Kragetæer!«^{*)} — Denne Scene, som jeg havde set Dem spille saa livagtigt, havde nær bragt mig fra Koncepterne.«

En anden Gang hedder det om den samme i et Brev til hendes Kæreste: »Jeg anser ham ikke for noget slet Menneske og tror, man naar videre ved at vise ham *égards* end ved alt for tydeligt at lægge for Dagen, hvor ringe man agter ham. Faa vilde i hans Hustrus Sted have vist hendes Sjælsstyrke, og aldrig er hun forekommet mig elskeligere, end naar hun lyttede til sin Mand med en Mine, der i ingen Henseende forraadte hendes Superioritet over ham!« Christian svarer: »Jeg er fuldkommen af Deres Mening; men Søster siger: Han kunde være bleven en meget god Mand, hvis han havde haft en Kone, der daglig gennempryglede ham!« Om Sønnen af dette Ægteskab, den senere af Bondesagen fortjente Michael Hermann, hedder det i et andet Brev fra Sophie: »Den unge Løvenskiold overvældede mig i Gaar med mange skønne franske Compliments; jeg finder ham

*) Skrevet paa Dansk i Originalen.

alligevel ikke elskværdig, men tror, at han vilde være et godt Menneske, hvis han ikke var saa indbildsk.«

Ogsaa Grev Danneskiold og Hustru fra Gisselfeld besøge Vallø. Feltskærer Petersen i Kjøge holder følgende Panegyrik over hende: »Alt vel overvejet, er jeg ingen ufornuftig Mand; men saa megen Forstand, som Grevinden ved alle Lejligheder udviser, tør jeg ikke rose mig af at besidde.« Ogsaa Greven berømmede han, dog ikke saa varmt. —

Gehejmeraad Brockenhuus, Amtmand i Præstø, der i Anledning af den nye Hoveriforordning har Forretninger i Nærheden, rejser derimod Valløs Dør forbi. Han har »hverken Tid eller Lyst til at gøre Abbedissen og de øvrige Damer sin Opvartning.«

Hos Grev Wedel Jarlsberg træffer Christian til sin Glæde sammen med Slægtninge af Sophie: Warnstedt, den senere navnkundige Theaterchef, og dennes Søster, Grevinde Sophie Schulin. Den første, finder han, er en Mand af megen Verden og Forstand, »lidt coxcomb — (lapset) — maaske!« tilføjer han. Der leges Julelege, og Christian viser Grevinden en Kortkunst; efter endt Undervisning spørger hun, idet hun smilende ser ham ind i Øjet: »Har De lært den paa Vallø?« Denne Dristighed falder ikke ganske i hans Smag, ligesom han i det hele finder hende for livlig. Sophie forsvarer hende i sit paafølgende Brev med, at hendes Munterhed sikkert ikke er naturlig; hun har kun tilegnet sig den i den Tro, at Tonen i den store Verden krævede den. Hendes Hjerte er godt, om end hun i sin Barndom har været meget henvist til Français, — »og De ved, hvor mangelfuld den Opdragelse er, disse kunne give.« Christian søger og finder

ogsaa snart en Aarsag, der kan undskylde Grevinde Schulins i hans Øjne forcerede Livlighed. Hendes Mand, skønt lidet udrustet i aandelig Henseende, savner dog ikke Øre for Bægerklangens Vellyd. Vil hun nu ikke vise Verden, at hun ser hans Svagheder, da fødes et sligt Væsen ligesom af sig selv. Senere maa Christian berette, at Verdens Dom over hende bliver skarpere, fordi hun — selv musikalsk — meget omgaas tvende Sangere, Polenza og Crassi, spiller Kort med dem og nøder dem, der besøge hende, til at deltage i Spillet; herover har f. Eks. Grevinde Wedel følt sig stødt. »Det er uforsvarligt, at Warnstedt, der har saa megen Indflydelse paa sin Søster, ikke advarer hende,« — udbryder Christian. Har Sophie alt tidligere fundet, at hans Dom nok kunde være noget mildere — »Jeg slutter af Deres Ytringer, at Grevinde Schulin ikke hører til de Damer, hvis Omgang De ønsker, at Deres Lille skal søge« —, saa bedrøves hun nu dobbelt og giver sin Smerte Luft i følgende Ord: »Alle dadle hende, og ingen er medfølelse nok til at advare hende. Jeg vilde sikkert gøre det, om jeg var i Byen, og ofte har jeg tænkt paa at tilskrive hende. Ene den Betragtning holder mig tilbage, at jeg ved, med hvor stor Forsigtighed, Beskedenhed og Hensynsfuldhed et saadant Brev maa affattes for ikke at virke modsat sin Bestemmelse. Hendes Broder foragter jeg af ganske Hjerte.« En ugift Søster til disse tvende skatter hun derimod meget højt; hun har været den kærligste Datter og Søster, er stedse forbleven den samme, baade da hendes Broder — Page hos Chr. VII., senere en udmærket Forstmand — nød Kongens Naade, og efter

at han var sendt bort fra Hoffet. Tildels ved Forældrenes Skyld er hun bleven nødt til at søge ud til fremmede. Hos Generalinde Longueville gik hun først adskilligt igennem, men vilde nu ikke forlade denne. »Og nu har Gud sørget saa vidunderligt for hende!« —

Litteraturen dyrkedes paa Vallø ved stadige Sammenkomster hos en eller anden af Damerne. Plutarch og *Der nordische Aufseher* læses højt; ogsaa *La vie des impératrices Romaines*, der tillige indeholder noget af Cæsars Historie. »Blot det ikke var næsten lutter lastefulde Fyrstinder, og man ikke stadig maatte være bange for at høre noget uanstændigt! Jeg bliver næsten bestandig rød forud, og Bielcke læser saa langsomt, med saa hyppige Gentagelser, at jeg taber al Taalmodighed.« Gellert, Jacobi, af engelske Forfattere Broke, *Fool of quality*, — der hundrede Aar efter i forkortet Form er bleven genoptrykt, og af hvilken Christian, som efter sin Bruds Ønske maa læse den, giver en fuldstændig Kritik, — Miss Aykens, Miss Talbot, Gray, Pope udgøre Sophies Underholdning. Med Plinius's Breve sysselsætter hun sig meget og citerer dem ofte.

Til Louise skriver hun: »I Deres Bøger læser jeg flittig; Secher er en fortræffelig Mand! I 16de Sang af Messiaden synes jeg udmærket om Skildringen af den hedenske Yngling, som De læste for mig, og af en fattig, from Olding, men slet ikke om den af de to Venner, der dø samtidig, og af hvilke den ene gaar fortabt og den anden belønnes, uden at man ret fatter Grunden. Jeg var rigtig vred paa Klopstock derfor«. Nogle Noter af Louise i Miss Talbots Bog,

hvilke den af dem siden saa højt skattede Grevinde Henriette (Pulethen) Bernstorff, født Stolberg, antager for at hidrøre fra Sophie, give Christian Anledning til om hin at udtale: »Hun er ikke af mine Folk, — maaske en god Kone, men egen og lever kun for sig og sine Venner. I eet Stykke har hun gjort Søster stor Skade: hun er endnu mere uomgængelig over for Folk, hun ikke kender. Og een Ting kan jeg ikke tilgive hende: den ringe Del, hun tager i, om hendes Mand er nyttig for det almene Vel, eller ej.«

Svarende ganske til sine Følelser for sin Ven finder Sophie følgende Vers af Tullin:

»Gid jeg maa leve, ifald jeg kan gøre
Dig, som jeg elsker, lykkelig og glad;
Men som en Verden mig ej kunde røre,
Om den ej deltes med Dig, saa tillad,
At jeg for mig gør et Ønske endnu:
Gid jeg maa samles med Engle før Du!«

Dog, han takker vel for de første fire Linier af Verset, men beder om og faar Tilladelse til i hendes Brev at udslette de to sidste Linier. »At ønske at overleve Dem vilde være for smerteligt for mig; at ønske at dø først, ikke kærligt imod Dem. Kærest vilde det være mig, om vi døde sammen eller kort efter hinanden; men selv et saadant Ønske vilde være strafværdigt; thi en af os vilde muligt endnu længere kunne stifte Nytte paa Jorden.« — Udstregningen, der er foretaget meget grundigt, ses tydeligt i Originalbrevet. —

Christian meddeler, at han har været til Alters med sine Forældre og Søsken, hvilket gjorde Handlingen end mere rørende. Hellere havde han dog set,

at den var foregaaet offentligt; men hertil havde hans Forældre aldrig været vante. Sophie svarer: »Jeg deler ganske denne Deres Mening! Her sker det vel; men her raader en anden Skik, der mishager mig: Damerne kommunikere altid for sig, og først derefter den øvrige Menighed. Ved gudstjenstlige Handlinger bør dog al Forskel ophøre, efterdi man nærmer sig den, hos hvem der ikke er Personsanseelse!« —

Fra Hovedstaden medbringer Lieutenant Bielcke en Samling af franske Gaader, hvilke han skriver nydeligt af til Frøken Numsen, en Dame paa Stiftet, og Sophie. Hun sender sin Fæstemand en:

La première et la seconde partie est ce, que je souhaite être avec vous,

la troisième ce, que je voudrais faire pour vous, et le tout ce, que vous êtes pour moi!

»Gæt nu, min kære Brudgom, og lad Deres Søster gætte!« Opløsningen — univers — følger prompte i hans næste Brev. —

Et lille husligt Interiør giver følgende Ord, efter at hendes Ven har aflagt et Besøg paa Vallø: »Lille er slet ikke bedrøvet! Ikke sandt, Sine, hun har været rigtig artig, siden hendes bedste Brudgom rejste? Sine svarer ja, og jeg haaber, De tror os begge! Da vi vare komne hjem efter at have fulgt Dem paa Vej, huggede vi Sukker, gemte Kaffebønner, og den lille Ramme med den kinesiske Arbejdstaske spændtes op.«

Efter et Besøg paa Christianssæde skriver Sophie til Louise Gramm: »Min Længsel efter de gode, kærlige Mennesker, jeg har forladt, følger mig bestandig. De vil vist begrænse den til een og udelukke Dem

selv og Deres Forældre derfra. Gør De det, er De uretfærdig, og det forbyder Deres kærlige Hjerte Dem. Ved Afskeden sagde De saa kærligt: »Gode Lille!« Det viste mig, at Deres Hjerte tog Del i, hvad jeg følte. Hvor rørtes jeg, da Deres Moder og min Søster endnu en Gang mødte os ved Havelaagen. Ved Afskeden fra Deres Broder var jeg mere standhaftig; ikke en Taare blev udgydt, paa mit Ord: ikke een!« For ham tilstaar hun dog: »De første Dage forekom alt her mig fortrædeligt og kedsommeligt. Usigeligt glæder jeg mig til Fredag! Saa ses vi endnu een Gang i dette Efteraar og derpaa ofte i Vinter. Den vil glide umærkeligt hen, og hvilket Foraar vil ikke følge efter: — et saa skønt have vi endnu aldrig oplevet!«

Hendes Fæstemand skriver, da det ovenfor berørte Samvær er til Ende, og hans Forældre og Søster samtidig ere dragne til Holsten: »Jeg er ikke bedrøvet; ikke heller er Ensomheden mig imod; jeg vilde ellers maaske have vænnet mig for meget til Glæden. Nu har min Sjæl i fire til fem Uger daglig kvæget sig ved nye Glæder; nu kan jeg nok fordre af den, at den vender sig til Arbejde! Flyver, I Dage og Maaneder, skønt I ere gode! Men naar min Brud er min Hustru, da gaar langsomt og flyver ikke mere! Jeg er slet ikke bedrøvet, er næsten ikke anderledes, end da De var her; — dog ikke, som naar jeg omfavnede Dem!« —

Vallø er som et Frøbed, af hvis Plantebestand der gøres Udvalg til at besætte de kvindelige Ærespladser ved Hove. Det er da naturligt, at Dønningerne derfra, hvor Luften endnu er ladet med Elektricitet, ogsaa naa til Vallø. Og der er dem, hvem den Skæbne

times af Stormen at blive forslaaede hertil, hvor meget man end fra oven søger at give den Karakteren af en blid Zephyr.

Tidenden om, at Stiftet vil faa en Decanesse, den bekendte Overhofmesterinde Fru Numsen, sætter alles Sind i Bevægelse, ikke mindst Abbedissens. Denne maa sende Dronningen Ordenen, som hin selv vil overrække Fru Numsen samme Dag, hun nedlægger sin Værdighed som Hofmesterinde. Sophies Beretning lyder saaledes: »Ved Fru Numsens Afsked fra Hoffet har man bevidnet hende megen Tilfredshed med hendes Tjeneste; hun har faaet Foræringer fra alle Herskaberne; hvori de bestaa, ved jeg ikke. Hun modtager en Erstatning og en Pension paa 1000 Rd., uden at regne de 600, hun erholder som Decanesse; ogsaa disse betaler Kongen for at spare Stiftet denne Udgift.« Den 22de Oktober (1773) hedder det: »Nu kan jeg melde Dem vor højværdige Decanesses Ankomst. Hun indtraf endelig i Aftes, efter at hendes Datter havde ventet hende hver Dag i forrige Uge. Vi gjorde hende alle en chorus vor Visit. Hun var meget pyntet, friseret, havde en considération paa, saa hun kunde vise sig en gala. Jeg fandt, hun var noget embarrassed; hun klagede meget over de smaa Værelser og havde i det hele en overordentlig hofmæssig Tone. Kun ugerne syntes hun at forlade den store Verden; i hendes Alder burde man dog være glad ved at kunne tilbringe Resten af sine Dage i Ro! Dog, man kan vænne sig saaledes til Tummelen, at man ikke kan undvære den. Gudskelov, min bedste Brudgom, at det hverken er Tilfældet med Dem eller mig!«

Forøvrigt kom Sophie til at staa paa den bedste Fod med Fru Numsen, afset fra en enkelt Misforstaaelse, som hun vilde udjævne for en anden, og i hvilken hun da selv nær var bleven draget ind. »Fru Numsen er god, men for heftig og mener altid at have Ret.« Hendes Brudgom udbryder ved denne Lejlighed: »Min stakkels, kære Brud, saa De var nær ved at blive Uvenner med Fru Numsen! Hvorledes vil det gaa hende uden Dem? Jeg frygter, jeg frygter, at Vallø ikke vil være det samme Vallø, naar De ikke er der mere og kan stifte Fred; thi de gode Damer ere lovlig korte for Hovederne.«

Prinsessen (Abbedissen) havde haft vanskeligt ved at forson sig med, at Fru Numsen blev Stiftet paa octroyeret som Decanesse, en Stilling, hun lønlig havde tiltænkt Louise Gramm. »Hun mener at have tusinde Grunde til Misfornøjelse; den væsentligste er dog vistnok den, at hendes Stolthed føler sig saaret af (Dronningen). Hun tror virkelig, at man øver Vold og Uret imod hende; nu er hun dog bleven lidt formildet. Frøken Powisch (hendes Selskabsdame) klager ofte sin Nød, saa det er en Ynk at høre; jeg beklager dem begge, da det er det eneste, jeg kan gøre for dem.« Senere bliver Forholdet mellem Decanesse og Abbedisse bedre; men et pudsigt Udtryk for dennes Irritabilitet mod sine Omgivelser i Tiden omkring Fru Numsens Komme giver følgende Skildring: »Sesse (Forkortelse af Prinsesse) længes meget efter at spille Skak med Dem; men jeg haaber, at De vil forliges bedre med hende end Obersten (Bielcke). Jeg var i Forgaars Vidne til en morsom Scene: hun sagde, at hun havde vundet 31 fra ham; han paa-

stod, det var kun 21; hun blev meget vred; jeg lo; Frøken Powisch, som skulde huske det, spurgte, hvilket af Tallene hun skulde huske. Da blev hendes Durchlaughtighed meget opbragt, nær havde jeg ikke faaet noget Godnat. Obersten truede hun med ikke oftere at ville spille med ham: hun vilde ikke bestandig disputere; intet var hende utaaleligere. Jeg ønskede, jeg havde haft et Spejl for at stille hende for Øje, i hvor høj Grad Vreden misklædte hende. Om Aftenen viste Frøken Powisch os den Ære at komme ind til os og istemte en Klagesang!« »Jeg beklager ret stakels Sesse,« skriver Christian, »og at Dronningen volder hende saa megen Hjertekvide. Alle angribe hende; jeg kæmper drabeligt for hende i Bevidstheden om den Ære at være hendes Svigersøn.« Da Sophie er Stiftsdame, betragter han Prinsessen som hendes Moder.

Vallø forblev stedse Sophie kært: »Jeg vil mindes det, som jeg engang vil mindes Jorden.«

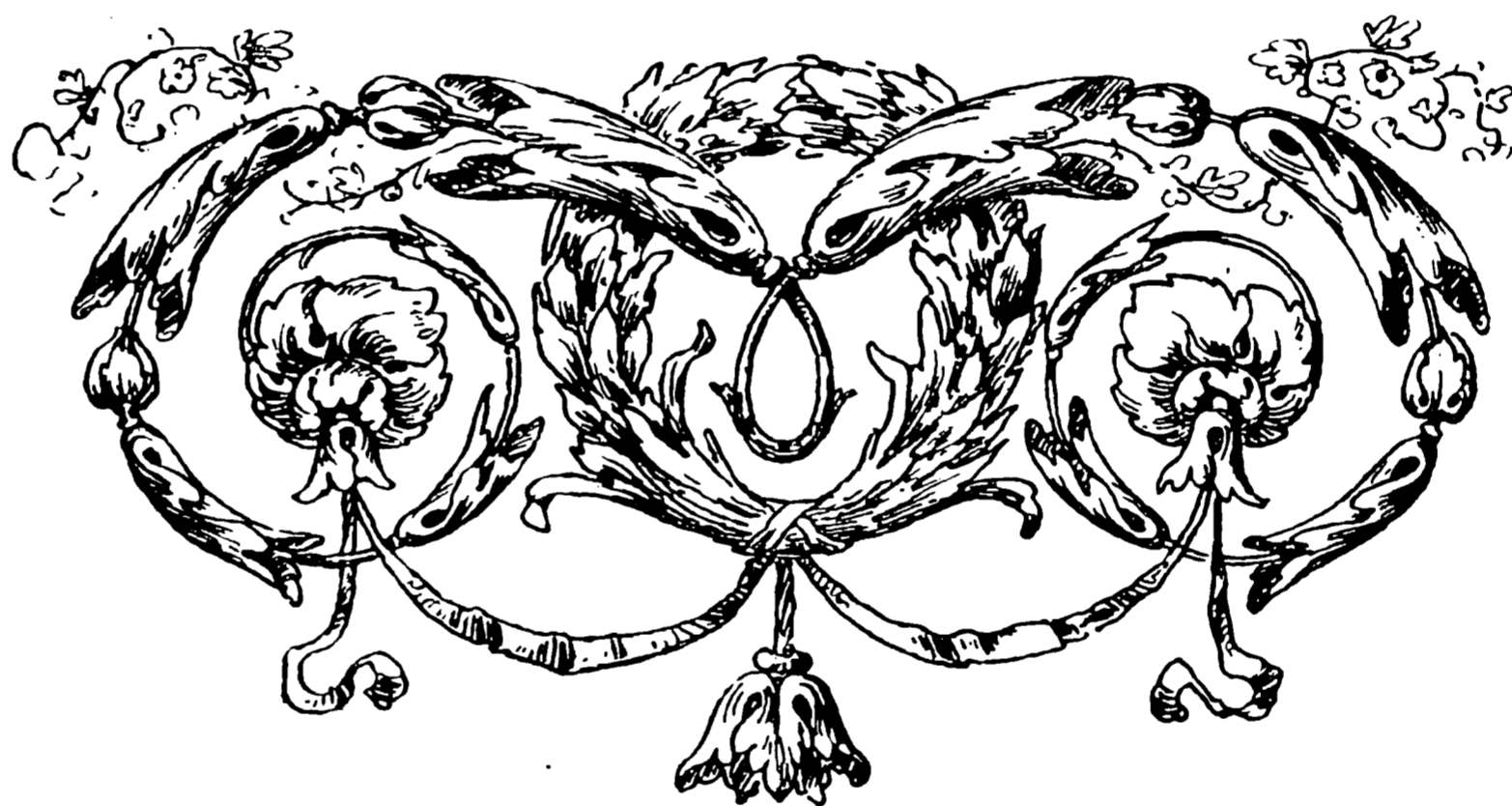

»Hvor ofte fælder man ikke en overilet Dom efter et flygtigt Møde i Selskabslivet!« havde hun engang skrevet. »Er en Dame for livlig, beskyldes hun for Koketteri; er hun stille, for Mangel paa Forstand. Hvorledes vil det gaa Deres Lille paa denne Skueplads? Maatte hun blot ikke blive uværdig til de Ret-skafnes Bifald, vil hun let kunne bære de øvriges Dom:

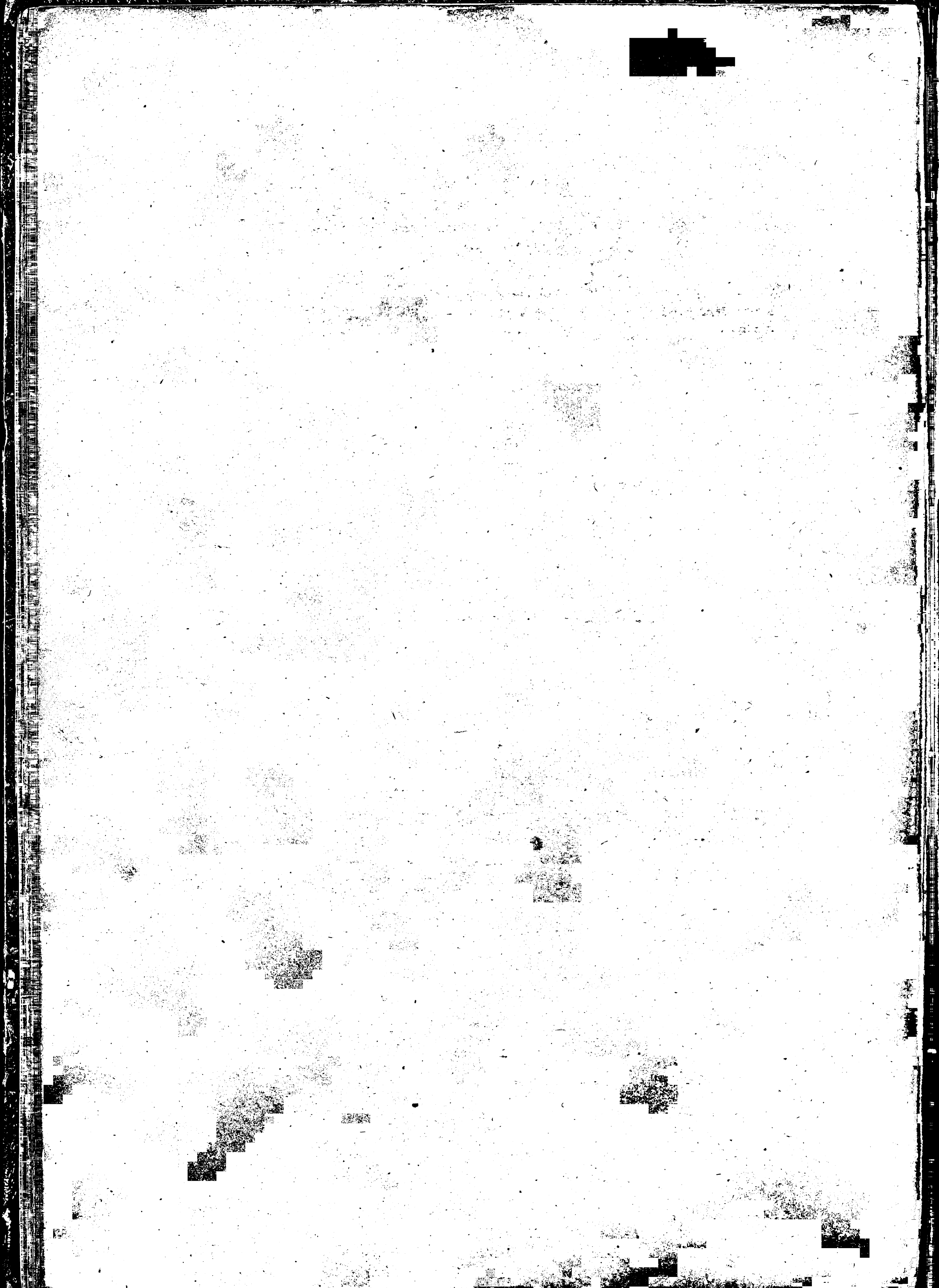
*Si vous avez pour vous la voix des sages,
Les foux bientôt y joindront leurs suffrages.«*

Hvad der timedes hende paa denne større Skueplads, har hun trofast meddelt sit Hjertes Fortrolige, Svigerinden Louise, senere gift med Digteren Christian Stolberg. Et og andet deraf vil findes i de følgende Uddrag; meget maatte bortskæres. Og de Saar, som Kniven giver, selv om den var bleven brugt langt mindre, høre til dem, der altid vansire. Mit Haab er, at man desuagtet maatte genkende hende, til hvem Vennen havde sagt: »Du er ikke alene min Ære, Du er ogsaa Din egen Ære, og naar gode Kvinder nævnes, vil man nævne Dig først som den klogeste, den dydigste, den bedste.«

CHR. B. REVENTLOW.

BREVE FRA TIDSRUMMET
1774 TIL 1800

GREVE CHRISTIAN DITLEV FREDERIK REVENTLOWS
OG FRØKEN SOPHIE FREDERIKKE LOUISE CHARLOTTE
v. BEULWITZ'S BRUDET OG

Christianssæde, den 27. Juni 1774.

VED den første Æreport [paa Vejen til Kirken] forefandt vi alle »Ungkarlene« [tous les Ungkarle] til Hest ca. 100 i Tallet, smukt klædte i hvidt, med et Bælte af Løv om Livet, en Blomsterguirlande om Skuldrene og en Krans om Hovedet, røde Baand om Arme og Knæ. Saa snart de saa min Broder komme, opstillede de sig i Rækker paa fire Mand i meget god Orden foran Vognen. Ved den anden Æreport ventedes vi af omtrent 100 unge Piger, klædte efter landlig Skik. Jeg vil forsøge at give Dig en Beskrivelse af dem. De rede deres Haar tilbage, samle det oven paa Hovedet i en Slags Krans, som de dække med Baand og Guldtrusser, kort og godt med hvad de have, og neden under Fletningen anbringe de en Række Kornblomster og andre Markblomster. Hertil havde jeg føjet et hvidt Tørklæde. Endvidere røde Ærmer; de smukkeste klædte bar grønne Liv, de andre spraglede, dertil røde Nederdele, hvide, klare Forklæder, fastbundne med røde Baand, hvide Tørklæder, paa Armen en lille Kurv, dækket med grønne Blade og fuld af Blomster. De lode de to første Vogne køre forbi, og da Brudens kom, ordnede de sig, ligesom Ungkarlene, fire i hver Række og gik foran Vognen, idet de strøede Blomster paa Vejen. Da vi naaede til Kirken, dannede Ungkarlene Espalier uden for Kirkegaarden, de unge Piger indenfor, og disse strøede

*Fra Louise Gramm,
født Reventlow,
til Grevinde Bernstorff
(Fransk).*

(1775)

Blomster foran Bruden. — Jeg vil ikke fortælle Dig noget af Prædikenen, den var maadelig. Da vi vare komne til Kirkedøren, modtoges vi af de unge Piger, der strøede Blomster i Mængde foran de nygifte, idet de tilraabte dem [paa Dansk]: »Gud velsigne Dig! Gud give Dig Lykke!« Min Fader fulgte efter med Frøken v. Beulwitz [Brudens Søster]; han græd og takkede med høj Røst. Da min Broder havde hjulpet sin Hustru ind i Vognen, gik han hen, hvor Ungkarlene stod opstillede. Saa snart de fik Øje paa ham, raabte de: »Gud velsigne Dig! Vær god som Din Fader!« Min Fader og Broder vare meget bevægede, og hvem var ikke det! Vi kørte hjem i samme Rækkefølge. De unge Piger forlode os, hvor de havde modtaget os. Bruden lod Vognen holde for at takke dem; de trængte sig om Vognen og vilde alle give hende Haanden og velsigne hende. — Nu har Du, kære Veninde, faaet en nøjagtig Beskrivelse af Brylluppet; jeg haaber, Du tilgiver, at jeg har været saa omstændelig; men *I wanted to see you share in my joy*. Min Broders Hustru er ikke smuk; men hun saa' saa interessant ud, hun var saa bevæget, der laa en saa from Alvor paa hendes Pande, at jeg tror, hun vilde have tabt ved at bytte Ansigtstræk. Aldrig har jeg været Vidne til noget Bryllup, der i højere Grad bar Præget af en religiøs Handling; *a heart felt, but solemn joy* var malet i alles Aasyn. Gud lade deres Lykke blive varig; det er det eneste Ønske, man kan nære for dem. —

Christianssæde, den 27. Juni 1775.

Nu er jeg fuldstændig overladt til mig selv. Løvenskiolds toge bort i Morges tidlig; de ere fra Bandholm til Søs gaaede til Fyen. Han befandt sig temmelig vel, havde i Gaar kun en Smule Feber, endnu mindre, end Din var, men han har behandlet det med mere déférence; Gilblas har ydet ham større Tjenester end mig, men jeg har ved den Lejlighed endelig ogsaa faaet Bugt med den. Da hans Sygdom ikke var meget farlig, saa har den ikke foruroliget os videre, mig i det mindste ikke. Jeg er ellers særdeles tilfreds med hans Hustru; hendes Selskab har været mig meget behageligt, og jeg ikke blot tror, jeg er fast overbevist om, at man har gjort hende Uret. Han er et rigtig godt Menneske, og jeg tror, at de er meget fornøjede med hinanden, og det er mig saa meget des kærere for hans gode værdige Moders Skyld [Baronesse Løvenskiold f. Numsen var en overordentlig elsket, ældre Veninde af Sophie Reventlow og Louise Stolberg; Moder til Herman Løvenskiold, som var gift med en Grevinde Knuth]. — I Dag spiste jeg alene. Moersleth [Forvalter], som i den Tid, da Løvenskiolds vare her, aldrig har villet spise med os, indbød jeg derfor ikke i Dag. Du ved, hvor meget min Mand er tilbøjelig til Skinsyge, jeg er langt for forsigtig til i hans Fraværelse at spise tête à tête med en Ungkarl. Stakkels Moersleth! jeg er vis paa, at vor Maade at leve paa mishager ham meget; eet maa han dog billige hos mig: jeg gaar flittigt i Kirke, langt flittigere end Moder gjorde. Han har den Ulykke, at hans Arm efter den sidste Aareladning er stiv; jeg er bange for, at den vanskelig bliver bedre. Det maa være en elendig Feltskærer; ved at tale om Feltskærer kommer jeg til at tænke paa Kammerraad Hahn [apropo von Feldtscher auf den Cammerrath Hahn]. Jeg maa fortælle Dig, at han for nylig af egen Drift gjorde

(1775)

os den Ære at komme her til Middag, han vilde se, hvordan det gik med Løvenskiold. Han var straks meget familiær og lod sig Maden smage rigtig godt; da Løvenskiolds og jeg blev siddende ham temmelig længe ved Bordet og talte Fransk, blev han utaalmodig (formodentlig maa han være den fornemste i de Selskaber, hvor han kommer), tog sin Serviet, lagde den paa Bordet og sagde til mig [paa Dansk]: »Om De nu befaler!« Maaske har jeg set lidt forundret ud, thi han tilføjede: »Men maaske De behager at drikke Deres Vin ud«. — Var det ikke meget høfligt? Løvenskiolds og jeg havde Nød med ikke at briste i Latter. —

Den 4de Juli.

Nu er jeg ovenpaa, siden jeg igen har min »Store« [hendes Mand]; men naar vil Du komme, kære Søster! Har Du faaet København saa kært, at Du ikke kan forlade det! Jeg haaber stadig at faa Dagen for Dit Komme bestemt at vide, men forgæves! — Søndag Aften fulgte vi Ammentorps [Sognepræst i Tirsted i Nærheden af Christianssæde] lidt paa Vej hjemad, vi hørte en Violin, og da vi gik efter Lyden, traf vi nogle af Landets Ungdom dansende om et Sommer-i-By-Træ, vi bad dem blive ved; de dansede først »Grevens egen Dans« og derefter »Kammerherreindens Dans«, de gjorde det meget kunstfærdigt. —

København, Oktober.

— Jeg var saa forbavset over min nye Bolig, at jeg glemte Posttiden for at beskue alle Herlighederne. Du, kære Søster, og min Mand har rigtig haft Held med Jer; thi jeg har ikke haft den ringeste Anelse om det Puds, man spillede mig, og jeg har rigtig været til Nar for Jer; men jeg er selv glad over, at jeg intet har bemærket; thi derved fik min gode Mand den Fornøjelse at overraske mig; og mig var det et meget kært Bedrag! Jeg skammede mig næsten for Friborg [Lægen] over, at jeg blev saa glad, da jeg kom herhen og til sidst begreb, at det var vort Hus; jeg var bange, han skulde tro, jeg var for-

(1776)

fængelig; min kære Mands Godhed, at ville gøre mig al optænkelig Glæde, rørte mig dog mest. Da vi kom ind i Byen, sagde min Mand, at vi maatte gøre en lang Omvej, da Brolægningen i Købmagergade blev omlagt; endskønt jeg ikke er meget sikker i min Københavns Geografi, forekom dog den Vej, vi tog, mig noget underlig; min Mand troede, at jeg anede Uraad, men jeg var meget for godtroende. Ikke langt fra vort Hus mødte Conrad [C. D. F. R.s yngre Broder] os og sagde, han vilde gaa i Forvejen og sørge for, at Porten blev aabnet. Jeg blev ganske forbavset, da Porten gik op, spurgte, hvor man førte mig hen, vilde ingen Visitter gøre i Rejsedragt; til sidst mente jeg, det var Moders Hus. Endnu mere forbavset blev jeg, da jeg saa alle mine Folk staa der for at tage imod mig og fandt Bordet dækket. Jeg troede dog først, at det var vort Hus, da jeg saa vore egne Møbler! Med Indretningen er jeg meget vel tilfreds, og det kommer mig meget tilpas for Drengens Skyld [Christian Ditlev f. 28de April]; jeg haaber, at han vil kunne tage imod Moder og Dig, endskønt han endnu har Kopper over Øjebrynene; de falder dog mere af for hver Dag, der gaar. —

Løvenborg, den 6te Marts.

Jeg befinder mig særdeles vel her og kunde sikkert intet Sted have det behageligere; men jeg længes dog inderlig efter my dearer self, og jeg er vis paa, at jeg er langt undværligere for ham, end han er det for mig. Tro ikke, gode Søster, at jeg siger dette paa Grund af daarligt Lune eller Uvilje mod ham; thi jeg er sikker paa, at han ikke tøver et Øjeblik længere, end Nødvendigheden tvinger ham til; men jeg føler, at jeg lever langt mere blot for ham end han for mig, og det maa jo ogsaa være saaledes.

Undervejs saa jeg paa et Gæstgiversted en lille Pige, som endnu ikke var fuldt et Aar gammel; hun kunde gaa, var langt kraftigere end min Dreng og kunde allerede tale lidt; jeg ved, at Du vil skænde paa mig, og jeg fortjener det ogsaa. — Jeg ser, hvor jeg maa være paa min Post for at undgaa den Fejl, som jeg ofte har dadlet hos andre Forældre, gerne

(1776)

at ville, at ens Børn skulle vise sig fordelagtig i Forhold til andre, en Forfængelighed, der er saa farlig for Opdragelsen og virker saa skadelig for Børnene i Fremtiden. — I Gaar kørte de unge Løvenskiolds, Sybille [Schubart, J. L. R.s senere Hustru], Caroline [mul. Schimmelmans Søster] og jeg til Vognserup [der hører til Baroniet Løvenborg], hvor de unge skulle bo. — Hvor det kan være, at Lavaters Stil ikke behager Wendt, kan jeg ikke forstaa. Hans Dagbog vinder ikke Bifald her, ikke engang hos den gode Fru Løvenskiold; jeg kan dog godt lide den: man maa undertiden le af ham, men derfor skatter man ham ikke mindre og maa dog holde af ham. —

Trolleborg, den 29de Maj.

Mandag Aften kom vi hertil fra Sønderborg. — Torsdag tilbragte vi Middag og Aften paa Augustenborg, hvor man overvældede os med Venskabsbeviser. Min Mand var navnlig meget tilfreds med Hertugen *); han synes at være en særdeles brav og religiøs Mand. Børnene forekomme mig ikke blot at blive bedre opdragne end andre fyrstelige Børn, men ogsaa virkelig at være rigtig gode Børn. Den lille Prinsesse var mindst tiltalende; imidlertid lader det dog til, og alle siger det, at hun har en god Forstand. Der blev af Børnene opført et lille Lystspil, paa hvilket jeg vel, sandt at sige, fandt adskilligt at udsætte, men hvori de spillede deres Roller rigtig godt. — Om Søndagen havde vi en Diner hos os og overværede Hovedgudstjenesten hos Provsten, der blev rost meget; det var en ret god Prædiken, ingen Cramersk eller Müntersk, men heller ikke nogen Mantheyisk, [Manthey, Kateket ved Petri Kirke]. —

---

*) *Vilhelmine Augusta*,
1704—1749.
∞ *Conrad Ditlev Reventlow*.

Frederik Carl,
1706—1779.
Hert. af Nordborg og Pløen.
∞ *Christine Irmengard Reventlow*,
Søster til Conrad Ditlev R., Datter af Christian Ditlev R. † 1779.

Charlotte Amalie Vilhelmine,
1744—1770.
∞ 1762 *Frederik Christian* af Augustenborg,
1721—1794.

Louise Christine Caroline, 1764—1815.   *Frederik Christian*, 1765—1814.   *Frederik Carl Emil*, 1767—1836 (boede i Leipzig).   *Christian August*, 1768—1810.

(1776)

Den 5te Juni.

I Morgen, kære Søster, forlade vi Trolleborg for at rejse til Lolland. I Lørdags kørte vi til Bothmar i Svendborg [C. D. F. R.s Moder f. Bothmar]; paa Hjemvejen kiggede vi indenfor hos Lehn paa Hvidkilde [C. D. F. R.s senere Modstander i Bondesagen]. Vor Ekvipage var meget smuk: min Kusine Beate Holck og jeg i Wendts Kalesche med to Heste for og en Kusk i en gammel blaa Vams paa Bukken! Du kan ikke tænke Dig, hvor det stak af mod Lehns Phaeton, forspændt med 6 fyrige Heste. Vore Herrer vare til Hest. I Søndags gjorde vi i samme Ekvipage Visit paa Arreskov [hos Schaffalitzky de Muckadells]. — Jeg har her været rigtig glad og fornøjet, spadserer tidlig og silde uden Tvang; borte fra Byen føler jeg mig saa fri som en Fugl, der er sluppen ud af sit Bur. Een Dag paa Landet nyder man Livet mere end Maaneder i Byen. Ak, hvorfor har min Skæbne ikke bestemt mig til at leve paa Landet sammen med min gode Mand; hvor mange eje ikke denne Lykke og anse det ikke for en saadan; hvor meget vilde ikke vi begge vide at skønne paa det! —

 Christianssæde, den 4de August.

— I Gaar havde vi Møggilde [Bondefest, naar Gødningen var spredt]: ingen kongelig, men ret en landlig Fest; den forløb rigtig pænt; vi havde rejst Lysthuse overalt. Baron Knuth [fra Knuthenborg] med hele Familien vare ubudne Gæster, men havde ladet sig melde. Vi dansede alle, jeg ogsaa. — Lørdag kommer Dr. Rockert til mig for at berolige min Mand. Nu maa jeg fortælle Dig en Kompliment, som Dr. Hahn har gjort mig. Han spurgte mig, om jeg vilde afvente min Nedkomst her eller i København. Jeg svarede: her, og at min Mand lod en Læge komme hertil fra Kjøbenhavn. Han sagde da [paa Dansk]: »Siden De udvælger Lolland, saa vil jeg ønske, at det maa gaa lykkeligt; i København vilde jeg overlade Dem Vorherre; men her vilde jeg dog ikke have, at De maatte dø, for ellers maatte De faa en Aversion imod Lolland«. Jeg takkede for hans gode

(1777)

Ønske, men sagde, at var jeg først engang død, vilde min Aversion vel næppe have noget at betyde for Lolland! —

Kongsberg, den 22de August.

*Til Greve Chr. Stolberg,
som i dette Aar var
bleven gift med Louise
Gramm, f. Reventlow;
Amtmand i Tremsbüttel.*

— Min Sjæl har begyndt at lide af en Sygdom, som kaldes Hjemve, og jeg maa indrømme, at min Taalmodighed snart er udtømt. Jeg takker Dem meget for den udførlige Beskrivelse af Deres Rejse i Sverige; den har gjort mig megen Fornøjelse. Synet af de første Bjerge og den Beundring, det affødte hos den Del af Deres Rejseselskab, der aldrig før havde set det, kan jeg forestille mig af egen Erfaring; her, hvor vi paa alle Sider ere omgivne af Bjerge, er det mig allerede ikke længere noget nyt. Og intet er skønnere og friskere end det grønne i de nordiske Dale. Men midt i disse herlige Egne længes jeg dog efter min »fede Kokasse« (dette er det Navn, som Deres Louise giver Lolland). —

Christianssæde, den 30te September.

I Onsdags kom vi tilbage hertil, i et herligt Vejr, og min hele Sjæl var saa gennemtrængt af Tak og inderlig Glæde, at jeg kan regne den og den følgende Dag for to af de lykkeligste i mit Liv. Mit Ønske om at se min tro Mand og vore Børn blev opfyldt hurtigere, end jeg havde formodet, og nu var jeg saa lykkelig, som man paa Jorden kun kan være det i faa Øjeblikke. Alt, alt tog Del i min Glæde, min Sjæl fyldtes af Fryd og inderlig Tak til Gud, og mine Glædestaarer forenedes med den bedste Mands, den Mands, hvis Hjærte dybest føler Guds Velgerninger, min Mands! Kære Søster, jeg ved, Du deler min Fryd; maatte Du ogsaa snart selv føle den fuldstændig. —

København, November.

Beklag mig, Kære, hele otte Dage maa jeg tilbringe her uden min Mand. I Lørdags fik han Efterretning om, at Kvægsygen havde vist sig i Bandholm paa Lolland, og besluttede straks at rejse dertil og træffe alle nødvendige Forholdsregler.

(1777)

Med Guds Hjælp haaber jeg igen at have min bedste Halvdel hos mig paa Lørdag. Hvor meget Opdagelsen af Ludvigs [C. D. F. R.s Broder] Hemmelighed har glædet mig, behøver jeg ikke at sige Dig; jeg har altid ventet det; de syntes mig som skabte for hinanden, og med det Kendskab, jeg har til Ludvigs Tænkemaade, syntes det mig umuligt, at han ikke skulde give Sybille [Schubart] Fortrinnet fremfor alle de Kvinder, han kender. Jeg haaber, gode Søster, at det er Forsynets Værk, og det vil ikke lade det forblive ufuldendt. Vær derfor rolig; det vil alt faa en saadan Ende, at vi ville prise Gud. —

Søndag Morgen kom min Mand tilbage fra Lolland; var han bleven der længere, havde han faaet ubehagelige Hverv, der ikke alene vilde have opholdt ham yderligere, men ogsaa have lagt ham for Had. Ikke blot alle Køer, ogsaa alle Svin skulle slaas ned; blot det ikke gaar efter Ordsproget: *que le remède est pire que le mal!* Endnu leve vi meget rolig, ikke en eneste Souper i Vente; Søndagssouper'erne hos Madame Desmercières [f. Komtesse Frijs, g. m. den rige Godsejer, Gehejmekonferensraad D.] ere helt afskaffede, derimod er der en lille hos Moder [C. D. F. R.s Stifmoder, f. Holstein-Ledreborg], der just ikke heller hører til de morsomste. Ludvig, der kom i Lørdags, synes at være meget glad; endnu har han intet sagt om sin Hemmelighed til min Mand. Finder Du ikke, kære Søster, at han er mere tilbageholdende *as a girl*; thi hvilken ung Pige vilde ikke, naar hun elskede saaledes, betro det til en Veninde? Jeg vilde ønske, Fru Løvenskiold snart kom; hun og Schubarterne er mit kæreste Selskab. —

Den 25de November.

I Dag skal jeg til den første Souper hos Schimmelmans; hun [Emilie S., f. Rantzau] er bestandig meget svag, hoster stadig; Berger [Hoflæge og Livmedikus von B., indkaldt af Bernstorff] tror, at hendes Sygdom er uhelbredelig; hun skal med megen Ro tale om sin nære Død.

(1778)

Fra Lolland har vi gode Efterretninger; Kvægsygen har ikke bredt sig. — I Gaar talte jeg paa Appartementet med Schubart [Thorvaldsens senere virksomme Ven, Broder til Sybille S.] og sagde, at jeg ønskede saa meget, at hans Moder og Søstre snart kom til Byen. Ludvig blandede sig i Samtalen, *comme si de rien n'était*. —

København, den 3dje Januar.

Den Sag, der interesserer os alle saa meget, er nu i god Gænge. Moder [»Moder« er altid C. D. F. Reventlows Stifmoder] har Nytaarsdag talt med Fru Schubart, og hun optog Efterretningen paa den Maade, som Du formodede; Ludvig ved endnu ikke, at det er blevet sagt; men jeg tror dog, *qu'il sent la mèche*. Han har skrevet et Brev til Sybille, som hun skal have, saa snart hendes Moder har forberedt hende paa det. Frieriet er temmelig langt; han staar ikke, som Du beskylder Wendt for at gøre, med Hat og Stok i Haanden i Begreb med at ile bort; nej, han bliver stadig staaende og marchanderer. Jeg haaber, at alt snart vil være afgjort efter Ønske og glæder mig hjertelig dertil. I Gaar maatte vi tilbringe Aftenen hos Madame Desmercières; det er første, gid det ogsaa maatte være sidste Gang. Du kan ikke forestille Dig, hvor ubehageligt det er at se den arme, endnu næppe aandende, gamle Mand liggende i en Lænestol med Fødderne i en Kasse, omgivet af en Mængde Spilleborde. Jeg ventede hvert Øjeblik, det skulde være forbi med ham; det gør mig hjertelig ondt for ham; man maa være saa følesløs som hun for at lade en saa agtværdig Olding spille en slig Rolle. Denne Uge er meget urolig, tre Soupers. Nytaarsaften hos Overjægermesteren [Carl Chr. v. Gramm, Fader til Louise Stolbergs første Mand]; gys Du ikke ved Tanken om at afslutte det gamle Aar i et saadant Selskab? —

Fra C. D. F. R.

Hun har sagt *Ja*, et godt, kærligt, glad *Ja*, og ikke efter lang Betænkning, men straks sagt *Ja*. Du kan ikke tænke Dig, hvor stor vor Glæde er over at vide min gode Broder

(1778)

saa nøje forbunden med en ung Pige, der i sig forener alle gode Egenskaber i saa høj en Grad. Jeg har sagt, at hun ikke vilde, ikke kunde være tvivlraadig, men straks maatte sige Nej eller Ja; — det er sket. Næppe havde hun læst Brevet, ja, hun havde endnu ikke læst det, før hun allerede havde sagt Ja; jeg holder end mere af hende for det. Ludvig er en brav Dreng, snart Ægtemand som jeg; Sybille har svaret som min Kone; hun er en god, kær Pige. Tappert kyssedes de i Gaar; kysser han mig, — og det gør han ofte nu, — saa kysser han mig som en Bjørn og støder mig snart Pande, snart Tænder fordærvede i sin Heftighed. Nu skal det snart deklareres; thi hvortil det dumme Hemmelighedskræmmeri, hvortil de mange Omveje, naar man kan gaa lige til? —

Den 10de Januar.

Kære Søster, alt er afgjort, og afgjort efter alles Ønske. I Forgaars Morges aabenbarede Ludvig sin Hemmelighed for Sybilles Moder, og gav hende sin Epistel til Sybille. Moderen bad mig om at gaa med et Øjeblik til Løvenskiolds og fortalte mig, at hun allerede havde sagt alt til Sybille og givet hende Brevet. Denne havde ikke nølet et Øjeblik, men straks sagt, at hun altfor tydeligt saa, at det var et Værk af det guddommelige Forsyn, til at hun skulde betænke sig længe. Du kan forstaa, hvor glad jeg blev! Moderen spurgte mig, om hun straks Dagen efter skulde bringe Moder og Ludvig Svaret eller vente nogle Dage endnu, af Frygt for, at man skulde finde hendes Datter letsindig i en saa vigtig Sag. Jeg indrømmer, at jeg ikke fandt hendes Frygt ganske ugrundet; men det forekom mig at være grusomt at holde Ludvig i Uvished saa længe for en Skrupels Skyld. Jeg lovede at tale med min Mand derom, og jeg har ikke nødig at sige Dig, at han ingen Ro havde, før Ludvig vidste det. Du kender ham for godt, og Du forudser sikkert allerede i Tankerne, at der blev sendt Bud efter Ludvig om dog at komme herover et Øjeblik; men at min Mand havde en vigtig Efterretning at bringe ham angaaende hans Teglsten, det Paaskud kan Du ikke gætte. Lud-

(1778)

vig kom og, vil Du tro det, uden Mistanke om den virkelige Grund. Moder havde sagt ham, at han endnu i nogle Dage ikke kunde vente noget Svar. Hans Glæde var stor og overvældende; vi kunde næppe blive af med ham igen, og Moder siger, at hun endnu den halve Nat hørte ham trave frem og tilbage i sit Værelse. Om Eftermiddagen Kl. 5 skulde da det første Møde finde Sted i Moders Stue; min Mand og jeg skulde alene være til Stede. Du venter vel nu, at jeg skal beskrive Dig alt, da jeg var Øjenvidne; men jeg følte alt for tydeligt, hvad de maatte føle; mine egne Følelser fra et lignende Møde stode saa levende for mig, at jeg umulig kunde give nøje Agt paa Sybille. Dog, det kan jeg sige Dig, kære Søster, at Ludvig, i Betragtning af, at det var det første *entrevue*, aldeles ikke gjorde *la petite bouche*. Min Mand paastaar, at han var meget beskednere overfor mig. Vi bleve sammen indtil Kl. 8; da fandt min Mand, at de nu maatte nøjes for den Gang. Jeg ved, at Lotte [Charlotte Schubart] vil glæde sig hjertelig; hun er en kær Pige, og de to Søstre holde saa meget af hinanden. —

Den 10de Januar.

Fra C. D. F. R.

— Du ved, at Ludvig og Bille begge ere kortsynede; med den fineste Hørelse har Naturen heller ikke udstyret dem; derfor have de den Skæbne daglig at faa nye *confidants* i deres Kærlighed. Jakob, Christian, Andreas, Ditlev og Frederikke [sandsynligvis Tjenerpersonalet] have allerede for længe siden set dem kysse og sidde paa samme Stol. Ludvig kysser vældig; i Gaar skreg hun; det maa have gjort grumme ondt, ellers havde hun sikkert ikke skreget. Meget kælen er hun, og naar Ludvig ikke kysser hende eller hun ham, hvad dog for det meste sker, læner hun sig til ham og stryger sin Chignon, som hun pudrer fin hvid, af paa hans Skulder. — Fru Haxthausens Død har rørt os alle meget. Hendes sidste Udtalelser have bekræftet, hvad jeg gentager særlig for Dig, at man ikke altid fra den ydre Skal kan slutte sig til det indre. Hun har paa sin Dødsseng sagt saa meget godt, at hun sikkert ogsaa vilde have vundet Dit Venskab derved. —

(1778)

Den 24de Januar.

Nu, gode Søster, er al Hemmeligholdelse forbi, al Tvang er hævet, og det ubehageligste er overstaaet, hvis der ikke endnu forestaar os nogle Soupers hos Kaas og Desmercières. — Jeg maa fortælle Dig to Historier, der ville faa Dig til at le. Callisen [bekendt Læge], hvis Hustru døde sidste Sommer, og som var ganske utrøstelig, mener nu, at hans Tab ikke er uerstatteligt, og gaar til Wasserfall,*) hvem han beder om i hans Navn at anholde om Datterens Haand. Wasserfall lover det og faar Ja. Nu maa Du vide, at Wasserfall kun har een kødelig Datter, Enke efter Justitsraad Henningsen; men han har desuden en ugift Stifdatter, som bor hos ham. Denne sidste mente Callisen; men Wasserfall misforstod det. Heldigvis kom Sagen lidt sent ud, og Callisen protesterer energisk. Wasserfall sagde, den ene Datter var ham lige saa kær som den anden, og vilde ogsaa fri til hende for ham. Han fik atter Ja, og nu vilde Historien have været færdig, om ikke Madame Henningsen var bleven yderst krænket over denne *méprise* og for at hævne sig havde sendt Bud til en Justitsraad Bjørnsen, hvem hun tidligere havde givet en Kurv, men nu rakte sin Haand. Endnu en anden Historie. Husker Du den lille La Potteries [muligvis Søn af Generalløjtnant de la Potterie, Kommandant i Rendsborg] Amourette med vor Naboerske? Anden Juledag havde Moder en Marcipankage, hvorpaa som Aftryk en Kurv med Blomster. En siger, at man skulde sende et Stykke til La Potterie; jeg fik det Indfald, at man skulde sende ham det i Frk. Destinons Navn, og min Mand, der, saa doven han ellers er, straks er parat til slige Streger, tilbød i hendes Navn at skrive et Brev, der blev et rigtigt Mesterstykke! Hun siger til ham, *qu'elle ne pouvait finir cette sainte fête sans décharger son coeur d'un secret qui lui pesait depuis longtemps, que quelque cher qu'il lui avait été autrefois, ses mauvais procédés vis à vis d'elle l'obligeaient de ne jamais le revoir*; — endelig haaber hun, *que cette corbeille ne lui cause pas par sa douceur les maux, qu'elle éprouvait*; kort sagt, Søster, det var ganske umuligt at tro, at en Kvinde kunde have skrevet

*) Fejlskrift for Walker.

(1778)

sligt! Marcipanen blev sendt ham i en Æske med blaat Baand. I lang Tid hørte vi intet. Endelig gik min Mand til La Potterie, der viste ham Kagen, et blaat Baand og en Daase *en forme de corbeille*, hvilket han alt havde faaet fra Frk. Destinon. Han fortalte ham, at hun først havde skrevet til ham, saa han til hende og derefter hun endnu en Gang. Og tænk Dig, Søster, nylig kommer Frk. Destinon til Henriette Bernstorff [Bernstorffs første Hustru] og fortæller hende, at La Potterie, hvem hun havde givet i Kommission at forskrive nogle blaa Kurve fra Lybæk, havde haft den Impertinence at sende hende en Portefeuille, hvorpaa var broderet en Kurv og en blaa Ridders Stjerne (hvorved han formodentlig havde hentydet til Køller-Banner [Pommeraner, dansk Adelsmand, afskediget General, af mange betragtet som en Jacob v. Thyboe]). Hun har da ikke villet blive ham noget skyldig og sendt ham det blaa Baand og en Daase. Vi have let meget af det; men kan Du begribe, at La Potterie har kunnet tro, at Brevet virkelig kom fra Frk. Destinon? —

 Den 9de Juni.

— Hvad Du siger om at lade Ernst inoculere, vilde, om det behøvedes, være mig et stærkt Bevis paa Dit Venskab. At jeg er ængstelig, er lige saa naturligt, som at en, der har været nær ved at dræbes af Lynet, er bange i Tordenvejr. Kunde det dog ske, uden at jeg vidste det! Jeg lægger alt i min Mands Haand. —

 (Christianssæde, Juli).

— Min Mand vil skrive til Frits Stolberg [Louise Stolbergs Svoger, oldenborgsk Gesandt ved det danske Hof] for at bede ham følge med Eder og bivaane en landlig Fest, som vi ville give til Ære for Ludvig og Sybille [gifte 16de Maj 1778]. Jeg glæder mig til Bondefesten som et Barn til Juleaften. Tænk Dig, kære Søster, Juel-Wind [til Juellinge, Nabogods til Pederstrup] og min Mand skulle i Morgen mødes paa Grænsen af Pederstrup for at drøfte Fællesskabets Ophævelse. —

(1778)

Den 18de August.

— Jeg takker Dig, kære Søster, for, hvad Du siger om min Sindstilstand, og jeg beder Gud om, at han vil styrke mig og skænke mig en rigtig barnlig Tillid til hans vise og hidtil for mig saa faderlige Forsyn. Visselig hænger mit Hjerte alt for meget ved min gode Mand og mine Børn; de ere den Skat, jeg Dag og Nat ruger over som en Gnier, og som jeg stadig er hange for at miste. Ofte tænker jeg, at jeg uden denne Pæl i Kødet maaske vilde være for lykkelig; men da føler jeg igen, hvor meget det er min Pligt at bekæmpe denne Forsagthed og denne Mistillid til Gud, og hvor usigelig lykkelig jeg vilde blive, naar jeg kunde overvinde denne Fjende af min Ro. —

Den 8de September.

— Drengen rask. I Morgen vil han have mange Kopper. Kone en klippefast Tro paa mig; hun *vil* til Trolleborg. —

Fra C. D. F. R.

Den 15de September.

— Hvor gør det mig ondt at maatte give Afkald paa den Glæde at se Eder alle paa Trolleborg. Jeg holdt det for afgjort, at vi skulde rejse Fredag og trættes med min Mand paa Grund af hans Nølevornhed. Først i Onsdags erfarede jeg Grunden og er saa taknemlig, fordi alt gik godt, og han sparede mig for den Ængstelse. Christian sagde til Doktor Langhorn: »Du maa ikke skære saa dybe Huller. Har du noget at lægge paa Broder Ernsts Arm?« —

Den 19de September.

— Frederikke [Barnepigen] og de to Forvaltere vare min Mands eneste Fortrolige her; de andre Husfæller erfarede det først efter Eruptionen tillige med mig. Den Dag, Doktoren kom — han kom straks til Aalstrup og lod sig ikke se her —, havde jeg Brev fra Bispinde Egede [Datter af Højesteretsassessor Thestrup, gift med Poul Hansen E. († 1789), som 1779 fik Titel og Rang som Biskop for den grønlandske Mission],

(1779)

der ønskede Lykke til vort Foretagende; hun havde hørt, vi lod en Doktor komme. Jeg viste min Mand Brevet. Han forsikrede, at Ernst ikke skulde blive inoculeret paa Christianssæde. Jeg spurgte, om det mulig alt var sket. Han svarede: »Undersøg ham«, førte mig ind i Barnestuen, sagde med al mulig *effronterie* til Frederikke, hvilken Mistanke jeg nærede, og hun svarede: hvor jeg kunde komme paa den Tanke. Baronesse Knuth fra Frederiksdal [paa Lolland] kom Dagen efter; jeg talte om Rejsen og sagde, vi vilde logere der om Natten. Min Mand lod mig snakke. —

København, den 26de Januar.

— Jeg maa fortælle Dig lidt om den store *fête* hos Sprengtporten [den svenske Gesandt]. At en mægtig Okse med Tilbehør paa et meget højt Stillads og 4 Kurve, halvt fyldte med Brød, bleve førte her forbi *en procession* til Hospitalet, ved Du allerede. Uddelingen af Vin foregik, Gudskelov, uden Fortræd. Forinden var alt meget skønt dekoreret. Saa vel paa Forfriskninger som Spise og Drikke om Aftenen var der Overflod; men Illuminationen var ikke meget skøn. Jeg var nærved at forgaa af Hede og *ennui*, og ved et Parti Trisset var jeg endnu mindre opmærksom end sædvanlig. Endelig fandt jeg nogle, der hørte til mit Bord — jeg havde trukket Nr. 8, altsaa det sidste Bord — og var *tolerably happy*. Efter Bordet vilde Sybille og jeg begive os bort, men maatte vente over en Time og derefter pjaske gennem Sølet til vor Vogn, der holdt temmelig langt udenfor. Jeg var glad, da jeg i min Stue afførte mig al den kedsommelige Pynt og krøb i min Seng. — I Fredags spiste vi til Middag hos de gode Münters [Præst ved Petri Kirke, højt anset Prædikant]: seks meget rigelige Retter, som Sybille og jeg fandt noget lange, deriblandt tyske Klumper, der vare temmelig haarde, men dog smagte mig saa godt, at jeg spiste to af dem. —

Den 13de Februar.

Gudskelov, min Mand er i god Bedring [efter et let Saar i Fægtesalen]; i Gaar var han i Kommercekollegiet. Den lille

(1779)

Onkel [H. A. Brockenhuus, Svoger til C. D. F. R.s Stifmoder] fraraadede ham i Fremtiden at gaa paa Fægtesalen; han sagde ikke udtrykkelig, at han ansaa det for upassende for en hvid Ridder, men lod dog dette skimte igennem. En Mand i hans *Carrière* skulde hellere lade en Fægtemester komme til sig end give sig af med enhver ung Begynder; han havde al mulig Agtelse for de borgerlige; men der var dog en Grænse for alt. Den gode gamle Calmette [hollandsk Gesandt i København] stemte i med paa samme Vis, og begge formanede mig til at gøre mit Bedste for at afholde ham derfra. I Gaar Aftes spiste Moder hos Madame Desmercières, Ludvig, Sybille og Frits Stolberg hos os. I Morgen Kl. 9 køre vi til Bernstorff for at se Drivhusene. —

 Februar.

Hav Tak for Dit Brev! Tak for Dine Foræringer! Du er en god lille Søster. Alt er vel her, Gudskelov. Gør nu heller ikke alt for meget Væsen af Sybille! Du sværmer. Vi andre blive skinsyge. Sybille er god, hun er Sybille — Kone er Kone, endnu meget bedre og kærligere! —

Fra C. D. F. R.

 Christianssæde, den 25de Maj.

Du vil være inderlig bedrøvet over det Tab, som Ludvig og Sybille have lidt [deres første Barns Død]. Gud give dem Kraft til at bære en saa smertelig Prøvelse! Jeg maa betro Dig en Tanke, der er meget behagelig for mig. Jeg haaber, at vore to salige Børn maaske nu ere sammen og under den samme Engels Opsyn blive forberedte til Nydelsen af en endnu højere Lyksalighed. Om end denne Tanke kan være en Smule sværmerisk, er den dog meget uskadelig. —

 Lolland.

— Vi have haft Grev Knuth [til Knuthenborg, Nevø af de to følgende] her i et Par Dage. Med Baron Christian Knuth er min Mand i aabenbar Krig angaaende Ryde Fællesskov. Siden

(1779)

den Tid overvælder Baron Conrad os med Høfligheder. Nu begynder Din lille Lund ret at dufte: Caprifolierne, Jasminerne og Roserne blomstre. Om Morgenen drikke vi alle Te i Drivhuset, og jeg tænker ofte paa de Morgener, jeg der som forlovet har tilbragt med Dig. Nu er det 6 Aar siden, kære; hvor hurtig ere ikke disse 6 Aar rundne hen, og hvor megen Lykke er der ikke i dem bleven mig til Del! —

Christianssæde, den 1ste Juni.

Fra C. D. F. R.

— Jeg haaber, at Du maa faa Kätchen [Stolbergernes Søster] med Dig til Meinburg [Badested i Lippe-Detmold]; thi endskønt I ikke ere bagte af samme Dejj, saa kunne I dog, naar I ville læmpe Eder efter hinanden, ret vel passe sammen i en Postej. Kätchen er en god Pige, jeg har hende meget kær; hun er elskværdig og naturlig. Hendes Aand flyver viden om, søger Blomster og finder Blomster alle Vegne; — og skulde end een Blomst ikke svare til hendes Forventning, saa trøster hun sig straks med en anden, hun senere har fundet. Hun lugter til Blomsterne, meget tit; men hun brækker dem ikke af, og hun glemmer aldrig den liflige Duft, hun har indaandet. Jeg vilde ønske, at Din Rejse var overstaaet; thi Rejser og Fraværelse passe ikke for Dig; men tæl de Dage, der ere forløbne i Meinburg, ikke dem, der forestaa Dig. —

Den 17de August.

— Hele forrige Uge have vi tilbragt i Hardenbergs [den senere prøjsiske Statskansler] og hans Hustrus [f. Reventlow, en Datter af C. D. F. R.s Fætter] Selskab, dels her, dels hos dem; de rejste i Gaar. Hun er en ret vakker Kone, men meget, meget ung og ikke des mindre saa gammelklog. Han er en overordentlig virksom Mand og deri just en Modsætning til hende. Han lader til at elske hende højt, men betjener sig af en Tone lige over for hende, jeg ved ikke ret, hvorledes jeg skal udtrykke mig, men der ligger megen Nedladdenhed, Eftergivenhed og Opmærksomhed i hans Adfærd imod hende. Børnene blive

(1779)

opdragne rigtig godt; jeg finder blot, at man lader dem være for meget hos Folkene, og dette bevirker en Forskel i deres Opførsel, naar Forældrene ere til Stede, og naar de ere borte; det er forøvrigt kønne Børn, særlig er den lille Pige et muntert, klogt Barn. De pludre begge Fransk med stor Færdighed. Min [Søn] Christian har lagt sig meget efter Tysk for at gøre sig forstaaelig for dem. —

Trolleborg, den 15de September.

— Løitmark er et henrivende Sted, og jeg synes saare godt om dets Besiddere. Fru v. Dewitz's fromme, lyse, kærlige Udtryk vandt hende mit Hjærte, straks da hun bød os velkommen. Med ham er jeg ikke bleven saa bekendt. Hans Døvhed og min Forlegenhed stemte ikke godt sammen, og da han befandt sig midt iblandt Venner, vilde jeg ikke paatrænge ham mit Bekendtskab. Jeg tror, at min Mands var ham meget behageligt. Kätchens Komme oplivede hele hans Fysiognomi; det glædede mig meget at se hende, om end kun nogle faa Timer. Om Onsdagen kørte vi til Sønderborg. Dagen efter havde min Mand endnu nok at gøre paa Sandberg [Hovedgaard under Grevskabet Reventlow i Sundeved]; jeg blev hos min Tante [Baronesse Holck, f. Warnsted, Sine Holcks Moder]. Om Fredagen tog vi til Graasten, hvor vi bleve meget naadig modtagne; men den Maade, hvorpaa man talte om den gode Hertuginde af Pløen [Christine Irmengard f. Reventlow], og den Kulde, hvormed man ventede Efterretningen om hendes Død, stødte mig ikke lidet. —

Christianssæde, den 19de Oktober.

— Den gode Hertuginde af Pløens Død har bevæget mig inderlig; Gudskelov, at hun har udstridt! Skønt hun møder alle sine Børn hos Gud, efterlader hun sig dog mange moderløse, der begræde hendes Bortgang, og hvis Velsignelser og Klager ledsage hende til Graven. Jeg kan ikke tilgive Hertugen af Augustenborg hans Kulde imod hende. Hun er dog hans Børns Bedstemoder og var trods alle sine Svagheder en ær-

(1779)

værdig Kone. Han synes ellers at være en god Mand og en kærlig Fader; men Overbærenhed med andres Fejl er en sjælden Egenskab, i Særdeleshed naar vi tro at være fornærmede af dem. Du maa ikke dømme saa haardt om ham, kære, som i et af Dine Breve. Lad os ikke gøre os skyldige i den samme Fejl, der er saa meget undskyldeligere hos ham, som den mere maa tilskrives hans Hoved end hans Hjerte; thi alt, hvad den gode Hertuginde sagde, opfattede han paa den ømfindtigste Maade og skal ofte have grædt over hendes Breve og de Beskyldninger, de indeholdt imod ham; han tror altsaa virkelig at have haft Ret til at være misfornøjet med hende. —

København, den 20de November.

— Jeg er slet ikke tilfreds med Emilie Schimmelmans Udseende; hun er falden meget af. Gud give, hun snart maatte komme sig! —

København, December.

— Emilie Schimmelmans Sygdom var mere end en Forkølelseshoste; thi hun har spyttet Blod og desuden haft Feber. Berger har været meget bange for hendes Bryst; nu, tror jeg, er han mindre ængstelig; men han har forbudt hende alle voldsomme Bevægelser, at danse og at synge hele denne Vinter. Hvad siger Du om den stakkels Berger? Gud prøver ham som fordum Job. Han lider meget; hans Hustru synes stadig at smigre sig med Haabet om en snarlig Helbredelse; han har næsten opgivet alt Haab og ønsker kun ikke at overleve hende. I Gaar aflagde vi et Besøg hos Münter og maatte overvære Balthasars [Sønnen] Eksamen — han er nu selv hans Lærer —; det gik rigtig godt. —

Christianssæde, den 2den Maj.

Jeg takker Dig for Dit kære, melankolske Brev. Ja, min bedste, visselig ere alle jordiske Glæder flygtige, men ikke des mindre efterlade dog de, vi have nydt sammen i Vinter, et sødt, taknemmeligt Minde i vore Sjæle, der forøges ved Haabet

(1780)

om endnu oftere at kunne nyde saadanne. Sig derfor ikke, at de fem Maaneder, vi have tilbragt sammen, ere døde.

Nu maa jeg fortælle Dig lidt om vor Rejse: Endnu før Kl. 6 naaede vi til Vallø og gik straks til Prinsessen [Prinsessen af Glücksborg, Abbedisse paa Vallø], der, skønt hun var syg, dog vilde se os og modtog os meget venlig. Henimod Kl. 8 ankom Kätchen. Med hende tog jeg mine tidligere Stuer i Øjesyn, idet jeg mindedes alle de Glæder, som jeg har nydt der, betragtede det Sted, hvor jeg sad og skrev, da min Mand første Gang besøgte og overraskede mig, saa ud ad Vejen til Dyrehaven, hvor jeg saa ofte længselsfuldt skuede ud efter ham. Kätchen forsikrede, at det dog i Grunden var behageligt at være hjemme, naar det blot ikke medførte Skilsmisse fra saa mange kære. —

Christianssæde, den 1ste August.

Siden i Gaar Aftes have vi været her, og hvor kært end Pederstrup er mig, hvor mange Fortrin det end har for Christianssæde, saa er jeg dog hjertensglad over atter at vide mig her, hvor jeg først blev lykkelig, og hvor Mindet om saa mange lykkelig henrundne Dage overalt omsvæver mig, ogsaa om hine Dage, Du kære, hvilke jeg som forlovet, som Hustru og som Moder tilbragte her sammen med Dig! Alt fornyer her Erindringen om saa mange guddommelige Velgerninger, som jeg har nydt, og af hvilke jeg omgives, og hvorledes skulde jeg kunne glemme de nye, som Gud har bevist mig under min Fraværelse, da jeg vender tilbage hertil med en ny Velsignelse fra Gud, med min kære, lille, diende Glut [Ludvig]. Hvor inderlig, hvor brændende maa ikke min Tak være til Gud, der velsigner mig saa særlig, mig uværdige, der ikke ejer nogen anden Fortjeneste end den at erkende min Uværdighed!

I Gaar Aftes kørte vi i stort Følge hertil: Nr. 1: Moders Vogn, hvori Ernst, lille Sofie, den lille Ulv [Børnene], to Kammerpiger og to Barnepiger. Nr. 2: Diablen med seks graa Hingste før, hvori Moder, Demoiselle Münter [den senere bekendte Digterinde Frederikke Brun] og min Ringhed.

(1780)

Nr. 3: Münters Chaise med Münter og min Søster. Nr. 4: Vor Chaise med Madame Münter og min Kusine Holck. Desuden 3 Kurvevogne, forspændte med vore egne Heste. —

Den 8de August.

— Vi drikke hver Morgen Kaffe og Te i Lysthuset ved Dit Buskads (hvor jeg desværre i Aar ikke saa Roserne i deres skønneste Flor). Der læser Münter (den ældre) Messias højt for os, hvilket i Almindelighed giver Anledning til Ordstrid; thi Münter er den kolde Fornuft, ikke opvarmet ved nogen Gnist af Indbildningskraft. Tænk Dig, ved de med Christo opstandne Hellige forstaar han Kristne, der ere døde kort før Christus, og hvem endnu alle og enhver i Jerusalem kendte; han paastaar, at kun Kristne kaldes saaledes i det nye Testament. I Dag havde vi en ny Strid om de evige Helvedsstraffe; jeg var ogsaa vred paa Klopstock for hans Fordømmelse af de to Venner; thi den er stik imod mine Begreber om et uendelig kærligt Væsen. —

Den 5te September.

Da jeg sidste Gang skrev til Dig, var jeg lidt gnaven over saa pludselig at se mine Forhaabninger om at faa Schubarts [Sybille Reventlows Moder og Søster] hertil tilintetgjorte. Jeg tænker, Du vil finde dette ganske naturligt, da jeg saa længe havde glædet mig dertil, og Du, slemme Søster, bortfører dem netop i det Øjeblik, da jeg mente at have dem. Nej, jeg kan, jeg skal ikke glemme Dig det, om jeg end af Kristenkærlighed er nødt til at tilgive Dig. Min Mands to Breve have sikkert bragt Dig til at indse Sandheden af Ordsproget, *qu'il ne faut pas réveiller le chat qui dort*; thi er han ikke vaagnet med et skrækkeligt Bulder? men fortjent det havde Du ogsaa; thi det var ret en underfundig Streg af Dig, *it was a grim sin, may God forgive it you!* Jeg haaber, Du svarer Amen dertil! —

Den 9de September.

Fra C. D. F. R.

Nej, Nej, Nej, jeg har ikke gjort det, jeg vil ikke gøre det, og spørg mig saa ikke oftere, — thi jeg er ked af de Spørgsmaal! Hvad bryder jeg mig om det Kram, og kom saa ikke

(1780)

oftere med det, det raader jeg Dig! Dette være skrevet Dig til Advarsel; thi Du driver det for vidt. Skriv hver Gang Spørgsmaalet paa en Seddel for sig og kast den i Ilden, saa har jeg det meget bedre, og det vil spare paa Postpengene. Fy, Oberon! [Wielands kendte Digtning.] Fy, fy, jeg har ikke læst Dig, og vil ikke læse Dig, og lad saa Sagen dermed være endt! Men nu til Hovedviskeren: I hvilket bælgmørkt, natligt Dyb i Din Sjæl er nu denne røveragtige Tanke opstaaet, at rane de gode Schubarts fra os. Du har over for os syndet imod det femte, det syvende og det tiende Bud: Du har stjaalet dem fra os, røvet dem, de ere døde for os denne Sommer. Du Hyklerske! Som om det var Dig, der havde maattet suge paa Labben i tre Aar! Slughals er Dit Navn! Kommer Du ikke lige fra et Sted, hvor Du har haft baade i Pose og i Sæk af Dine Venner, og have vi ikke boet her i 6 Aar uden at se Schubarterne hos os? Har Du ikke to Haugwitzer [Curt, Friherre v. H. var Stolbergernes Ven fra Studieaarene i Göttingen] alene for Dig selv? Ere de saa gode, som Du skildrer dem, saa ere de just ikke tabte bag af en Vogn! Du har nok foruden, har endnu mange holstenske Venner, hvis Antal er os ubekendt; vi have ikke en Sjæl. Du er selfish, selfish, og Skælfisk *vous-même*. [Schellfish: Kuller.] Om tre Aar kommer først Raden til Dig; thi vi have boet her i seks Aar, Du kun i tre Aar der.

Hveden er i Laden, 6 graa Hingste har jeg, Teglovnens staar paa sin Plads, snart Tørreovnen med, Skolen er rejst, to Bøndergaarde ere opførte, — Hurra, Hurra! Hjertet er frit for Bekymringer, for Havesyge, for Misundelse, for Tyvagtighed, Rovbegærlighed, Hurra, Hurra! Hustruen leger, Drengene springe, Pigelil synger, den spæde dier, i Baade vi ro, paa Spadsereture vi vandre, paa Gangere vi ride i Skovene, over Høje og Dale; gennem Byer og Marker vi køre, Trarara! og nu til Ekspeditionen af Brevene til Kammeret og til Biskoppen. Levvel!

København, den 17de November.

Kære Søster! Du vil i Dag finde Indholdet af alle vore Breve ens. Kun Klager over det fælles Tab [Bernstorffs Afske-

(1780)

digelse], vi have lidt, — et Tab, der er saa meget sørgeligere, som det kom os saa ganske uventet. Jeg kan endnu næppe tænke mig det, og det forekommer mig bestandig som en skrækkelig Drøm, at Bernstorff forlader os; ak, og det er desværre kun en alt for sørgelig Sandhed! I Lørdags spadserede jeg med Kätchen i Frederiksberg Have, og hun spiste til Aften hos os sammen med Frits, da Bernstorffs vare til en stor Souper hos Schimmelmann. Vi tilbragte en fornøjelig Aften og havde ikke mindste Anelse om det sørgelige *évènement*, der skulde ske den følgende Dag. Da vi om Søndagen kørte tilbage fra Madame Desmercières's Souper, erfarede jeg det af min Mand. Min stakkels Mand har siden den Tid været saare urolig og bedrøvet; Du ved, at der hos ham hører meget dertil. Han siger, at han ikke kan finde Beroligelse paa nogen anden Maade end ved bestandig at bede til Gud. Jeg var i Gaar Morges tidlig hos Grevinde Bernstorff og var saa lykkelig at se *ham*; han er stedse sig selv lig, men har aldrig forekommet mig saa ærværdig som nu. Der undslap ham ikke en eneste Bebrejdelse; han sagde, at han aldrig var bleven saa overvældet med Naadesbevisninger som ved denne Lejlighed; dog alt dette vil Du erfare af andre; — men hans Successor [Grev Rosencrone] — jeg vil ikke nævne ham. Jeg vilde ønske, *qu'il se rend assez de justice pour ne pas l'accepter*. Jeg frygter imidlertid dog, at han tager imod det, da Beskedenhed ikke forekommer mig at høre med til hans Hovedegenskaber. Paa Appartementet i Gaar saa man kun bedrøvede Ansigter; selv den gamle Scheel sagde til Conrad [C. D. F. R.s Broder], at der nu var en redelig Mand mindre; dette skal han have svaret Prins F., da han modtog Efterretningen derom. Madame Desmercières beklagede sig ogsaa til min Mand ved Taflet og sagde, at det var dog Synd at give en Mand med 9 Børn sin Afsked. Kort sagt: trods al Ulighed i Tænkemaade er Sorgen almindelig. —

Den —

Jeg haaber at kunne sladre en Times Tid uforstyrret med Dig, gode Søster. Min Mand er redet ud, Krisch og Ernst

(1780)

ere hos Blume [Huslærer], Sofie i Barnestuen, og Ludvig sover. Paa den sidste beror det, hvor længe jeg i Ro skal kunne skrive! sov sødt, kære, yndige Dreng, og forstyr mig ikke for snart!

I Gaar spillede Bernstorffs Hustru Kort ved Hoffet; straks ved Begyndelsen af Spillet væltede Kongens Stol og blev atter rejst op af Eden [den engelske Gesandt]. Dette foraarsagede en almindelig Latter, der gik mig gennem Marv og Ben; thi ak, le vi ikke over vor største Ulykke? Hvilken Daarskab, hvilken Forblindelse! Frits [Stolberg] kørte i Gaar Aftes hjem med mig og inviterede sig til Middag hos os paa en Ret Grød; jeg maatte med Haand og Mund love ham at traktere dermed. Jeg haaber, at Kätchen vil ledsage ham. Hvorfor er Du ikke iblandt os? thi en Portion Grød spiste Du ogsaa nok med. For mit Vedkommende bliver det første Gang, og jeg har Møje med at overvinde min Fordom, at det er en Aftenret. Kätchen og jeg læse nu Kallimachus's Digte. —

Den 9de December.

— Du vil have, at jeg skal skrive meget om Bernstorff, han er stedse sig selv lig. Hævet som han er over Bifald og Dadel, bærer hele hans Adfærd Præget af den ophøjede Sindsligevægt, der følger med en god Samvittighed. Det er et rørende, men tillige styrkende Syn at betragte ham. Hans — hvad skal jeg kalde ham? — synes at være overvældet af Følelsen af sin Uværdighed og er langt mere beskedent, end jeg havde tiltroet ham. I Gaar var der desværre første Gang Konference hos ham; Frits [Stolberg] siger, at han var yderst høflig. Give Gud, at Sagtmodighedens Aand, Bernstorffs Aand, maatte udbrede sig over alle, der elske ham! Kære Søster, tilgiv mig, jeg tror at savne denne noget i Dit sidste Brev; jeg føler, det er svært ikke at vise sin Uvilje; men, kære, dette forbitrer kun Sindene endnu mere. Kätchen beklagede sig nylig over, at de to Frits'er [Frits Reventlow og Frits Stolberg] talte for dristigt; hun klagede ogsaa over Eder, men forraad mig ikke! Hun ønsker saa meget at kunne tilbringe Vinteren rolig her; det ønske vi alle, og ak! at Uvejret maatte fordele sig.

(1780)

Endelig har jeg da læst Oberon. Begyndelsen er ikke rigtig efter min Smag; men Scenerne med Alphonso, hele Opholdet paa Øen, hensatte mig i fuldkommen Henrykkelse, de ere herlige. Ellers maa jeg tilstaa, at Digtet forekommer mig for langtrukket. Jeg spiser til Middag hos Moder; lev vel, kæreste, og elsk mig, som jeg elsker Dig.

København, den 30te December.

— Af ganske Hjerte takker jeg Dig, gode Søster, for Din Seddel [om Grevinde Emilie Schimmelmans Død]; den rørte mig inderligt, og jeg ser, at mine Taarer ere faldne paa Papiret. Gud være evig lovet! For Ernst maa denne Scene indeholde uendelig Trøst. *Well earned peace is hers and bliss sincere; ours be the lenient not unpleasing tear.* Et kort, hurtigt, bevinget Øjeblik — Døden kaldes det —, dette Øjeblik rummer ikke mere nogen Skræk for hende. Lev vel, kære Søster, og naar Du kan, saa lad mig undertiden vide, hvorledes det gaar den stakkels Ernst.

Den 8de Januar.

Jeg er lige kommen hjem fra en Spadseretur, som jeg har foretaget med Kätchen, Sybille og Ludvig. Vi gik ud gennem Østerport, igen ind ad Nørreport og over Volden forbi Vesterport til Stormgade til Maleren Juel, hvor vi *in hurry* saa et meget ilde sammensat Selskab af meget lignende Portræter: Klopstock ved Siden af Pomade-Schack*), Guldberg hos Berger, den gamle Scheel og den lille von der Lühe [Søn af den 1778 afdøde von der Lühe, der var Overpræsident i København til 71], Julie Reventlow [Frits R.s Hustru, f. Schimmelman] og gamle Adam [Moltke], kort sagt Ungdom og Alderdom, Forstand og Enfold, gode og onde vare her i broderligt Samfund. Efter flygtig at have taget alt i Øjesyn kørte vi hjem, Sybille og jeg for at sørge for vore Toiletter, Kätchen for at gøre bedre Brug af sin Tid. Min Frisør er dog endnu ikke kommen, og denne Mellemtid, som jeg ellers vilde have til-

---

*) Pomade mulig af tysk *pomadig* = magelig.

(1781)

bragt ubehageligt med at sidde og vente, benytter jeg nu til at skrive til Dig; men ak! jeg maa bort, han er desværre kommen, ak ve, ak ve mig! —

Jeg fandt mig saa godt, jeg kunde, i min Skæbne, og se: jeg blev belønnet for min Resignation ved Dit Brev til *my dearer self*. Jeg læste det, mens jeg overgav mit Hoved til Frisørens formende Haand. Da Du ikke jager min Mand bort fra mig for, som Crøsus [sikkert den ældre Schimmelmänn] plejer, at have en hemmelig Konference med ham, men tillader mig at sidde ved Siden af Jer, saa tilgiver jeg Dig gerne, at Brevet var rettet til ham og ikke til mig; ja endnu mere: jeg takker Dig for det lige saa meget, som om det havde været bestemt til mig alene. —

Den 11te Februar.

— Ak, kære, nu nærmer Tiden sig, da Bernstorff skal forlade os. Paa Mandag 14 Dage rejse de til Løvenborg, hvor sørgeligt! Han forekom mig dog at være midt iblandt os, skønt ikke mere ved Roret; mangt et godt Raad uddelte han endnu, han var vor Skytsaand. Selv hans blotte Nærværelse har sandelig ikke været uden Nytte; dette beviser den Uro, den foraarsagede hans Modstandere, og Sorgen hos hans og Landets Venner. Ak, ogsaa denne Gnist af Haab er nu forsvunden. Det undrer mig imidlertid ikke, at han skynder sig; man maatte være Bernstorff selv for at kunne holde det ud saa længe. De sidste otte Dage, de tilbringe paa Løvenborg, tage min Mand og jeg ogsaa derhen for endnu en Gang at se dem der. —

Februar.

— I Gaar vare vi til en Souper hos Crøsus; jeg sad imellem Kaas og Stampe [Juristen, 1784 Minister]. Den første *n'avait pas le front* til at tale til mig om Bernstorff; men den gode, ærlige Stampe talte meget om ham. Han sagde, det var sørgeligt, at en Mand, der var Genstand for almindelig Kærlighed, blev fjernet af nogle faa Fjender til Ulykke for Landet og

(1781)

maaske for dem selv; han imødesaa en sørgelig Fremtid! Dette og endnu mere udtalte han med Taarer i Øjnene. —

Den 17de Marts.

Fra C. D. F. R.

Jeg kom i Førgaars til Løvenborg og rejser i Morgen. Bernstorffs og alle ere raske og muntre. At Guldberg er kommet sig, ved Du vel; at Schack[-Rathlow] er meget daarlig anskreven ved Hove, ved Du sagtens ikke, og meget ved jeg, som jeg ikke kan skrive til Dig, fordi det er mig betroet. Jeg finder, at Bernstorff er temmelig oprømt, men aldrig fuldkommen lys i Sindet. Hvor kunde han være det, saa længe han er uvirksom! Gud give ham Glæde i Fremtiden og straffe de onde, saa vidt det er nødvendigt, for at det gode atter maa kunne blomstre iblandt os. —

Den 2den April.

O, søde Drøm om Gensynets Stund, Du er til Ende! Ak, kære Søster, svundet er Haabet om at besøge Dig og Din Stolberg til Sommer; vi ere lænkede [C. D. F. R. var bleven Medlem af Overskattedirektionen og Søkommissariatskollegiet]. Min stakkels Mand ofrer sin Yndlingstilbøjelighed, sin Frihed, mulig sin Fred, for den strenge Pligt — i det mindste for det, han anser for Pligt! Jeg er vis paa, at Gud vil lønne ham, fordi han har vist dette retskafne Sind, at han, selv om min Mands gode Hensigter blive gjorte til intet, dog vil opskrive alt det gode, han ønskede at gøre, i sin Bog og betale ham aabenbare. Jeg tilstaar, at det koster mig saare meget paa een Gang at se saa mange behagelige Udsigter forsvinde, at vide mit gode Christianssæde, mit yndige Pederstrup tabte for mig. Men, Gud! Du ved det, hvor gerne jeg forsager alt dette, naar blot min gode Mand maa beholde sin Fred og sit lyse Sind! Jeg tør ikke skrive mere, min bedste. Bed for os; jeg er dybt bedrøvet.

(1781)

Lørdag, den 14de April.

— Med den lollandske Post sender jeg Dit Brev, gode Søster, til min Mand. Det vil gøre hans Hjerte godt, at Bernstorff giver ham sit Bifald; Gudskelov derfor! Jeg ønskede ham denne Trøst. For os begge og Børnene er Bernstorffs gode og venskabelige Tilbud [at bo paa Bernstorff om Sommeren] en sand Velgerning. At tilbringe en Sommer i Byen vilde være os umuligt. Jeg haaber, at min Mand med det første vil skrive til ham og takke ham for dette nye Bevis paa hans venlige Sindelag. — Vi Stakler kunne nu ikke mere selv raade over vor Tid. — Gud styrke min Mand! men, kære, beklag ikke mig mindre end ham. Du ved, hvor fuldkommen uadskillelig min hele jordiske Lykke er fra hans. Dog, jeg er forvisset om, at han ej vil blive ubelønnet; thi han gjorde sin Pligt.

Den -- Juni.

Fra C. D. F. R.

— Conrads Afrejse stunder nu til. Han har med Taarer i Øjnene bedt mig om, hvis den gamle Fru Rømeling skulde dø under hans Fraværelse, da at tage Datteren [hans Forlovede] til os, og det har jeg med min Hustrus Indvilligelse lovet ham. — Jeg føler det vanskelige ved mit Løfte, men ogsaa at det var min Pligt at give det; — og hvem ved, om hun ikke, skønt opdragen i en Ørken, dog, naar hun ret bliver plejet i en Have, engang vil bidrage til vor fælles Glæde. Om min egen Stilling kun dette, at jeg er ren, uskyldig og rolig, at jeg haaber at kunne udrette noget saare gavnligt til bedste for de brave Matroser [som Medlem af Søkommissariatskollegiet], og at Hesten endnu bestandig, selv under Byrden, har Lyst til at springe. Den Dag, der er gaaet, og den, der vil gaa, stamme begge fra Guds Haand, rumme begge idel Velgerninger fra ham. Hele mit Liv vil jeg springe af Glæde, og kun græde, naar mine Fejl trykke mig. —

9de Oktober.

— Min Mand er rask og fornøjet, skønt han kun har daarlige Efterretninger fra Lolland. Den stærke Væde har hidtil gjort

(1781)

det umuligt at lægge Vintersæden. Han er bestandig haabefuld og glæder sig over den Vinding, han har Udsigt til ved de Østersøaktier, som han har modtaget i sin Egenskab af Direktør [i det østersøiske Handelskompagni, oprettet af Regeringen]. Han vil sælge 200 for at have 100 frie, og har allerede befalet, at man skal begynde at grave Kanalen omkring Pederstrup Sø til Afledning af Vandet. Hvor vilde det ikke summe om Dine Ører med Snak om Aktiehandel, hvis Du var her. —

Den 13de Oktober.

— Hvad siger Du til den sørgelige Begivenhed med den stakkels Maler Juel? Han skal selv være dødssyg i Kiel, hvor hans Forlovede er død. — Den gode Berger er i disse Dage dog temmelig rask og munter. Han sagde nylig til mig, at han ønskede saa meget, om han skulde leve længere, da at faa sin Hørelse igen, i det mindste saa vidt, at han kunde glæde sig lidt ved Musik; thi nu hørte han ikke andet end falske Toner; kun Fuglenes Sang kunde han nyde. Jeg tænkte paa, at jeg aldrig havde besiddet dette Øre, og hvor langt lettere det er at undvære et Gode, som man ikke kender. —

Den 9de November.

Gudskelov, min bedste, at jeg ikke mere kan skrive til Dig om vor syge, lidende, men om vor forherligede Ernst! Hvor inderlig ønskede jeg dette i Gaar, og Gud har hørt vore Bønner, har taget vor kære Dreng til sig uden Smerter. Lidt efter lidt svandt Livet bort; han talte indtil det sidste Øjeblik, spurgte, hvad det var for en Brummen (Brystets Rallen), og sagde, endnu et Par Minutter før sin Død, at Christian skulde have hans ene Stol. Hvor herlig vil ikke hans Opvaagnen have været!

O, profetiske Følelse, som ofte greb mig i den dybeste Kummer: at jeg endnu vilde komme til at takke for Ulykken, komme til at takke for alle hans Lidelser!

(1781)

Siehe, nun wirst Du erfüllt; aus seinen Tagen ward Abend,
 Dann die Nacht des Todes, — wie eilend ging sie vorüber!
 Und, o! nun der Morgen des Lebens, zu dem er erwacht ist!
 Traum, der mit Weinen begann und schloss mit dem Röcheln des Todes,
 Traum des Lebens, nun bist Du geträumt, und er ist erwacht!

Jeg sidder her, min kære, i vort Sovekammer, hvor min elskede Dreng er vaagnet til det bedre Liv. Paa det samme Sted haaber jeg at føde det Barn, hvormed Gud paa ny har velsignet mig, og — o, hvor sød er ikke denne Tanke for mig, at hin Engel da vil omsvæve mig. Jeg tør ikke skrive meget til Dig i Dag for ikke at sætte mig i en mere vemodig Stemning og maaske derved skade mit Legeme. I Sandhed, kære, ogsaa Engle græde; det er en himmelsk Følelse, og vi Mennesker ere blot for svage til at kunne taale det. Dit og Kätchens kære Breve have inderlig vederkvæget mig; de kom netop paa en Tid, da jeg trængte til Trøst. Den kære Sybille og Ludvig samt Schubarts ere komne for at trøste og opmuntre mig; de fandt ham endnu aandende. Min bedste Mand er fattet og hengiven i den guddommelige Vilje; vi føle begge vort ubeskrivelige Tab, men ogsaa vort Barns Vinding, og paa den ville vi tænke. Omfavn Din gode Mand, der har taget saa inderlig Del i alt, hvad den kære Dreng har lidt; han er derved bleven mit Hjerte endnu kærere. —

Den 17de November.

— Schimmelmänn kommer meget ofte til os; i fem Dage har han været her fem Gange. Jeg maa tilstaa, at jeg tror, at han derved har Hensigter over for en ung Pige, som Du og vi holde meget af [Charlotte Schubart, Sybilles Søster]. Det gaar en Del ud over os. Jeg kan ikke have noget Ønske i den Sag; jeg vilde ikke for alt i Verden bidrage til en saadan Forbindelse; thi Gud alene ved, hvad der er godt for os. —

Fra C. D. F. R.

Den 10de December.

— Ernst [Schimmelmänn] kommer endnu ofte en Times Tid til os om Aftenen; men jeg tror, han ikke længere finder —

(1781)

— — —; videre kan jeg ikke skrive til Dig herom; maaske erfarer Du snart mere, men indtil da: vær stum! —

Løvenborg, den 17de December.

Fra C. D. F. R.

— Dine Venner elske Dig, skatte Dig alt for højt til, at de skulde kunne skjule noget vigtigt for Dig af det, som foregaar i deres Sjæl, naar Pligten ikke forbød dem at meddele Dig det. Jeg er vis paa, at Du med os beder for et lykkeligt Udfald af den Sag, der endnu ikke ganske er fuldført, skønt den efter mine Tanker er afgjort. Af den kan der spire mange Glæder for os; gode skilles og gode samles atter, indtil endelig Døden skiller os og samler os for evigt paa ny. —

Den 15de Januar.

— Schimmelmans Bryllup, der skal finde Sted i Slutningen af Maj, enten her, paa Fyen eller i Holsten, vil vel faa Indflydelse paa Planerne hos os alle. Hvor meget det glæder mig nu at se ham saa glad og tilfreds, kan jeg ikke sige Dig. Charlotte synes ganske at være skabt for ham; hun er en herlig Pige, har saa megen Finfølelse, er saa blid, saa øm, saa beskeden, kan saa fuldkomment sætte sig i hans Sted, føle med ham og næsten helt glemme sig selv. Nu er Hemmeligheden forbi; Faderen er meget tilfreds og har ved denne Lejlighed vist sig som en god Fader.

Den 26de Januar.

Fra C. D. F. R.

— Jeg har saa længe villet skrive til Bernstorff; hvor væmmes jeg ikke ved ethvert Sted, hvor jeg ikke finder ham og ofte møder kølig Lunkenhed, hyllet i Uvidenhed, opsvulmet af Vindesyge; men meget godt er dog blevet tilbage for det lykkelige Land. Gud bevare det for enhver Synd!

Den 16de Februar.

Fra C. D. F. R.

Du vil i Dag modtage den sørgelige Efterretning, at den gamle Schimmelmann [Skatkammerkansleren] er død. Jeg har daglig iagttaget ham under hans Sygdom og fundet, at vi alle,

(1782)

og i Særdeleshed Du, kære Søster, have miskendt ham. Han har arbejdet, baaret tunge Byrder og er ikke bleven træt; thi Herrens Haand holdt ham oppe og gjorde ham glad under Byrden; han har arbejdet som en trofast Tjener i Guds Vingaard. Jeg saa, hvorledes han, da han hørte Evighedens Stemme, rolig velsignede sin Overgang til denne, som en Vandringsmand, der har naaet sit Hjem. Den Ild, der brændte i ham, var Herrens Ild, og den brændte endnu i de sidste Øjeblikke. Han tragtede kun efter, hvad der var til Danmarks Gavn. Græd med os, kære Søster; thi vi have miskendt ham, og en stor Velsignelse er ved hans Bortgang bleven unddraget vort Land; men Herren alene ved, hvad der tjener til vort Vel. Ærlig og ligefrem var hans Sjæl; kun den Klædning, den var iført, var spraglet. Ernst [Schimmelmänn] har været ude af sig selv; men jeg synes, at han i Dag er roligere, og jeg er meget glad over, at vi have fattet den Beslutning at lade Lotte [Charlotte Schubart] og hendes Moder komme hertil; hendes Nærværelse har mildnet hans Sorg meget. — Jeg skriver dette Brev hos Schimmelmänn, og vi ville afløse hinanden her for ikke at overlade ham ganske til sig selv. —

 Den 18de Februar.

— Der arbejdes nu atter paa Forandringer, efter at Schimmelmänn er død; maaske komme disse Forandringer ogsaa til at berøre min Stilling. Bed ogsaa Du med mig, at det gode maa fremmes, det onde hindres ved dem, og at vort kære Danmark ikke maa komme til at lide under dem. Jeg afventer alt med roligt Sind. Gud give, at man vilde tænke paa vor Bernstorff i dette Øjeblik, da vi i saa høj Grad kunde have Hjælp behov! Gud føre og lede mig! —

Fra C. D. F. R.

 Den 5te Marts.

— Tak Frits, fordi han har sendt mig »Der Traum« [Digt af Frits Stolberg, dediceret til Brevskriverinden]; den er saare skøn, og der synes at ligge saa megen Sandhed deri. Charlottes og den gode Fru Schubarts Selskab forkorter Tiden for mig

(1782)

og er mig meget behageligt. Ernst læser Odysseen højt for os; men desværre ere hans Besøg nu kun korte. I Gaar fik den stakkels Lotte ham først at se Kl. 9 om Aftenen og kun en halv Time. Der tales om mange Forandringer; mig interessere de kun, for saa vidt som de angaa min Mand og det heles Vel, hvilket min upolitiske Sjæl ønsker uden at bryde sig om Virvaret. Ernst undrer sig meget over min krasse *ignorance en fait de politique*. —

København, Maj.

— Om vort Ophold i Hellebæk [ved Schimmelmanss Bryllup] fortæller jeg intet; Du vil erfare alt af Sybille. Jeg er overbevist om, at dette Ægteskab vil blive et af de faa, der skabe en Himmel paa Jorden; ogsaa for mit eget Vedkommende priser jeg denne Forbindelse som en Velgerning af det guddommelige Forsyn. —

Bernstorff, den 1ste Juni.

— Jeg kommer netop fra en Spadseretur til Urnen [rejst af Bernstorff til Minde om Emilie S., nu fuldstændig ødelagt, men paa Hds. Majestæt Dronning Louises Foranledning erstattet af en — dog noget ændret — Kopi], som min Mand, Krisch og jeg have bestrøet med Blomster. I Morgen var det hendes [Emilie Schimmelmanss] jordiske Fødselsdag; i Dag er det min. —

Den 15de Juni.

[Efter en 4 Maaneder gammel Datter, Charlottes, Død] — Ak, bedste, naar jeg tænker den søde, himmelske Tanke, at allerede tre herlige, salige Skabninger ere fødte af mig, ere med i den talløse Skare af hensovede retfærdige, da overvældes jeg af Fryd! Ofte forestiller jeg mig dem, som dødelige kunne det, i deres himmelske straalende Dragt, bekransede med udødelige Blomster; men da forekommer mig bestandig Ernsts Krans endnu den skønneste, hans Klædning den mest skinnende. —

(1782)

Den 25de Juni.

— Kätchen, Din Mand og Frits have alle tre skrevet saa kære Breve til mig. De have rørt mig inderlig ved deres hjertelige Deltagelse, beskæmmet mig ved deres ufortjente, men dog oprigtige Lovtaler og tillige mindet mig om at bestræbe mig for stedse bedre at fortjene dem. Ak, kære, jeg er meget svag, — kæmper daglig for at vinde Hengivelse og Tillid til det guddommelige Forsyn, for at vinde den Fred i Sjælen, som jeg endnu stedse ikke ret ejer; men jeg haaber dog endnu bestandig at naa denne velsignede Sindstilstand, uden hvilken der ikke gives nogen sand Lykke. Min første Tanke, efter at jeg havde mistet min lille Charlotte for dette Liv, var, at Gud vilde bevare mig mine tre Børn og ikke give mig flere; men snart blev det Ønske atter levende hos mig, at der maatte fødes endnu flere saa kære Skabninger til Live ved mig for denne Verden og for Himmerig! Senere fik jeg den saare trøstelige Tanke, at jeg efter 8 Aars Forløb vilde have 6 Børn til, lige saa kære, som disse ere. At min Mand og jeg derefter vilde leve i 20 Aar og se dem alle 9 om os, saa gode og saa lykkelige, som man kan blive paa Jorden; da vilde jeg være 63 Aar gammel. Ak, kære, jeg underholder Dig om mine vaagne Drømme; de ville sandsynligvis lige saa lidt blive til Virkelighed som de, der foresvæve os i Søvn; men i saa Fald vilde de heller ikke blive til min Lykke, og Gudskelov, at ikke vi, men et langt visere og uendelig kærligt Væsen bestemmer vore Skæbner. [Hendes Drøm gik dog i det væsentlige i Opfyldelse.] Nu lev vel og modtag den inderligste Tak for hver Trøst, for hvert Bevis paa Dit Venskab, der er strømmet ud fra Dit elskende Hjerte. I Gaar for 8 Aar siden, kære Søster, var det min Bryllupsdag; hvor lykkelig har jeg ikke været i disse otte Aar! Enkelte Dage forekom mig ikke ganske lyse; men des skønnere straaled Solen frem gennem de mørke Skyer. Ak, kære, har Du tænkt paa mig paa denne Dag? —

Den 2den Juli.

— Vi spiste i Gaar til Middag paa Kokkedal [hos Levetzow, Amtmand i Frederiksborg], hvor vi traf Ernst og Lotte, der

(1782)

vare komne tilbage fra Hellebæk [hvor Ernst og Charlotte havde haft Bryllup]. I Dag er der stor Diner paa Sølyst [Schimmelmanss Sommerbolig], hvortil jeg ikke glæder mig meget. Med Frederikke Rømeling [forlovet med Conrad R., en yngre Broder til C. D. F. R.] gaar det bedre, end jeg havde tænkt mig; vi genere ikke hinanden, *c'est tout ce que je lui demande*. Vi spise Frokost hver for sig, ses kun lidet om Morgen, naar vi da ikke spadsere sammen; hun er aldeles ikke paatrængende, og det synes jeg meget godt om; thi intet er mig utaaleligere end Paatrængenhed hos Folk, der ikke stemme nøje overens med en, og som ville tvinge os til at elske sig. Jeg tror, vi heri passe ret godt sammen. Hun har Forstand, der imidlertid mere er uddannet ved Omgang med den store Verden end ved Læsning; et godt Hjerte tror jeg, hun har, men ikke noget ømt. Jeg tror ogsaa, hun er oprigtig, men Delikatesse har hun slet ikke, og hun er langt fra at forfalde til Modefjlen: Føleriet. Jeg maa tilstaa, at jeg ubetinget holder mest af hende saaledes; thi jeg hader intet saa meget som Affektation, og hun forekommer mig virkelig at være naturlig og at vise sig saaledes, som hun er. Hvem ved, om hun ikke kan blive en ret god Hustru for Conrad; hun har mange Talenter, er smuk, behagelig og mangler ikke Forstand; maaske kan jeg med Tiden opdage endnu flere gode Egenskaber hos hende. Gud give, at hendes Ophold hos os maa blive behageligt og nyttigt for hende! Da er jeg mere end betalt for de smaa Ubehageligheder, som det foraarsager mig. —

Pederstrup, den 23de Juli.

— Jeg er mere uden for Huset end inde. I Gaar vare vi hos Bønderne, der slaa Græs, og min Mand lærte dem alle Haande morsomme Lege. I Dag er han tidlig ude paa Udvisning [af Træer til Fældning], og vi spise sammen i Torrig Skov, hvor jeg kommer til ham med Børnene. — I Torrig Skov, lige over for Gravhøjen, skriver jeg disse Linier; her ekspederer min Mand sin Post. —

(1782)

Bernstorff, den 13de August.

[Bernstorffs første Hustru, Stolbergernes Søster, Henriette (Pulethen) er død.]

Ak, kære Søster, hvilket uventet, sørgeligt Budskab for Dig og Din Stolberg. At have mistet en saadan Søster og Veninde, o Gud! Og saa uventet! Ak, kære Søster, hvor føler jeg alt dette med Eder! — Vi erfarede den sørgelige Efterretning af Hensler [bekendt Læge, paa denne Tid Archiater eller Overlæge i Kiel] og maatte bringe den til vore Venner paa Sølyst, der endnu intet vidste derom. Uden at gætte Grunden, saa de straks Sorgen malet paa vore Ansigter; deres Forbavselse var lige saa stor som deres Bedrøvelse. Vi viede Aftenen til Mindet om vor forklarede Veninde og talte kun om hendes efterladte Ægtefælle, Børn, Søkende og Venner. Vi græd alle; stakkels Julie [Reventlow, f. Schimmelmänn] var ude af sig selv, fordi hun ikke havde været paa Drei-Lützow [Bernstorffs Gods i Mecklenborg]. Vi længes meget efter Efterretninger om den stakkels Bernstorff. Dog, han vil bære sit smertelige Tab som en Mand og en Kristen. Du, kære Søster, vil være en stor Trøst for ham; *you will be a second mother to the helpless orphans of your deceased friend*. Hvor bløder mit Hjerte for Kätchen [Henriette B.s Søster]! — Jeg læser Rousseaus *rêveries*, som jeg synes uendelig godt om, endnu meget bedre end om hans *confessions*; min Sjæl er ganske stemt til den blide, melankolske Tone, der hersker deri. En anden Gang mere, I kære! Gud velsigne og trøste Eder!

 Bernstorff, den 17de September.

— I Gaar var Münter for første Gang hos os med hele sin Familie, undtagen Balthasar. Konen og Datteren ere hver paa sin Vis gode, men passe dog ikke rigtig godt sammen. Datteren er lidt sværmerisk; Konen synes at have opfrisket sin Afstamning [f. Baronesse von Wangenheim] og sine Familieforbindinger meget paa Rejsen. Den gode Münter er altid sig selv lig. Hans tidligere Menighed [i Gotha] modtog ham meget venligt og bad ham prædike for den, hvad han ogsaa gjorde;

(1782)

Han genkendte endnu de fleste af dem, og Opholdet hos dem gjorde ham megen Glæde. De havde set den gamle Grevinde Bernstorff [Johan H. E. B.s Enke] og vare ganske indtagne af hende; Fru Münter sagde, at hun var saa venlig og talte med saa megen Fornøjelse om Danmark, og at alt, hvad man havde sagt om hende, var Bagvadskelse. —

 Den 15de Oktober.

Fra C. D. F. R

— Lotte og min Kone takke meget for Kätchens Brev. Jeg kan ikke lide den Meldug og den stejle Klippevæg, hvorom hun skriver. Vort Hjerte maa aldrig fatte Lede ved Livet; dette er jo kun en Rejse gennem snart yndige, snart ubehagelige Egne; men gennem sandede Ørkener fører den godes Vej ikke; den er stedse interessant og fører til Hjemmet. Daglig skulde vi istemme Lovsange, forestillede vi os blot levende vor Skæbne i hele dens Omfang. —

 Den 26de Oktober.

— Lotte og jeg tage snart hen til Münters. Der ville vi faa mange Haande Klager at høre over de savnede Kostbarheder: »Juvelringen, det eneste, jeg har til Minde om min salig Fader«. Dog, hun og Datteren ere i Grunden elskværdige, men passe ikke ret for den gode Münter. Datteren er tit for følelsesfuld; men at hun skulde være faldet Jerusalem [bekendt tysk Teolog] om Halsen, er en *calomnie*. Hun nøjedes med at kysse hans Haand, som Du vil se af følgende Anekdote, som Faderen har fortalt mig. Ved Afskeden vil hun kysse den, men griber i sin Forvirring en ung Hofpræsts Haand, hvis Ejermand var sig sit fordelagtige Ydre fuldt bevidst. Først i det Øjeblik, da hun med Varme vil trykke sine Læber paa den, opdager hun sin Fejltagelse. —

 Den 9de November.

I Gaar Aftes souperede vi med Ernst og Lotte hos Moder. — Fra Hoffet og de store Selskaber leve vi i en behagelig

(1782)

Afsondring. Der bliver nu vaaget ved Liget [Prinsesse Charlotte Amalie]; men Lotte og jeg ere alt for fornemme; det er kun Chambellanesserne, der blive tilsagte dertil. Der bliver ikke talt om andet end om Processionen; jeg ønsker godt Vejr dertil, og at den vel var forbi. Endnu ere Assembléerne ikke begyndte; man lover os en hver Dag: Tirsdag hos Schack, Onsdag hos Moltke, Torsdag Souper hos Fru Desmercières, Fredag hos Baronesse Juel-Wind, Lørdag Koncert, — er det ikke herligt! Jeg skal ofte dispensere mig. Jeg længes meget efter Ludvig og Sybille; Mama Schubart kommer ikke før til Marts; jeg under den gode Baronesse Løvenskiold hende og billiger ganske hendes Beslutning, hvor meget vi end tabe derved. Jeg tog saa gerne selv til Løvenborg; den gode Baronesse udbreder en saa livsalig *Fred* omkring sig, at man føler sig saa inderlig vel.

Hvad Du skriver til mig om Bernstorff, rører og beskæmmer mig. Det er kun de fra mit Hjerte hentede, ukunstlede Udtryk, der kunne gøre mine Breve værdige til at læses af ham. Jeg haaber stadig at se ham næste Sommer; hvor og hvorledes overlader jeg til Forsynet. Maatte han altid besidde det, *what nothing earthly gives, nor can destroy*; en Sjæl som hans kan ved den indre Bevidsthed om sin Storhed og Godhed aldrig blive helt ulykkelig. —

Den 17de November.

— Vor lille Christian bygger nu under Klaus Tømmermands Ledelse et Lysthus; naar han er færdig med det, vil han tage fat paa en Bondegaard og derefter begynde paa mit Mejeri paa Pederstrup. Jeg tror, at Drengen, ligesom sin Fader, vil blive Haandværker, og naar jeg tager ham under min Beskyttelse, skal end ikke den ganske Verden kunne hindre ham deri. — Paa Mandag slutter jeg Rækken af seksspændige Vogne i Prinsessens Ligfølge; man viser hende hver Dag frem for at tilfredsstille Folket og fornøje sig over dets Nysgerrighed. Der gaar ikke en Dag, uden at Ernst og Charlotte ere sammen med os; vi ere alt for hverandre. —

Fra C. D. F. R.

(1782)

Den 23de November.

— Hoffet forvænner os ret; det er, som om det ikke eksisterede. Dronningen skal være forkølet, og endnu i Morgen er der intet Appartement. Det lader til, *que nous pouvons réciproquement nous passer les uns des autres*. — Forleden sagde min Mand om en, der ikke kan lide ham: »Han knækkede gerne Halsen paa mig«. Dette Udtryk bragte mig til at gyse. »Vær rolig, det er kun min Forretningshals, og den vover jeg kækt mod enhver. Var jeg lige saa lidet ængstelig for den fysiske, vilde jeg være en sand Helt«. — »Gudskelov, at den ikke er i Fare«, sagde jeg og følte til fulde, at kun den retskafne er virkelig fri. I Torsdags dinede Münters hos os; jeg kunde fortælle Dig mangen Anekdote om Moder og Datter. Især klang Ordet »unge Piger« i Ørerne paa os alle. »I Germanien er der mange elskværdige unge Piger; men de ere ikke saa smukke som her«. Min Mand og Ernst sagde det ofte efter, men forgæves! Bevidstheden om selv at være ung Pige gjorde det alt for behageligt. Dog, kære Søster, jeg vil ikke opholde mig derover. Demoiselle Münter er virkelig en god og fornuftig Pige, *I like her much*. Moderen er en rar, men ak! kedelig Kone og har vel nødig at være den gode Münters Hustru for at synes taalelig. Det forekommer mig, at jeg har sagt alt for meget, og jeg gør mig Bebrejdelser derfor. Den unge Demoiselle Münter spørger altid ivrigt til Kätchen; hun er hende af Hjertet hengiven. —

Den 31te November.

— Dronningen er alvorlig syg; Gud ved, hvad der kan ske, og hvad der er heldigt eller ikke heldigt. I denne Uge har der været Assembléer; de ligne Souperne meget; ret hyppigt agter jeg ikke at frekventere dem. —

Den 10de December.

— Rosencrone har gjort et *coup de maître*, der viser et forslagent Hoved til at negociere: han har paa den snedigste

(1782)

Maade overrumplet den arme Fru Desmercières og ved et L'hombre-Bord med glatte Ord overtalt hende til at overlade sig Torsdagen. Nu vil han i Stedet for Konferencer holde Assembléer; skal saa nogen tale med ham, da kommer denne en halv Time tidligere! Fru Desmercières er *au désespoir*; jeg tror, at dette vil blive den mærkværdigste Negociation under hans Ministerium. —

Den 20de December.

— Ved Rosencrones Assembléer staa alle Døre aabne; men jeg har endnu ikke kunnet beslutte mig til at gense den Stue, hvor vi saa ofte vare samlede. Den forekommer mig at være vanhelliget. Guldberg [Der Berg von Gold] er syg; man siger, fordi Stemann [der Mann von Steinen, paa denne Tid første Deputeret i Generaltoldkammeret] har ærgret ham. Bülow er dødssyg [sikkert Johan Bülow, Kammerjunker hos Kronprinsen]; Balle [Hofprædikant, 1783 Biskop] har været meget daarlig. I to Uger har der ikke været Appartements; hvis Byen var lige saa rolig som Hoffet, vilde det være dejligt. —

København, den 4de Januar.

— I Dag er der Koncert hos Lotte og Ernst. Frederikke Rømeling, Grevinde Schulin [f. v. Warnstedt, Enke efter Grev Schulin til Frederiksdal] og Frøken Calmette synge. —

Den 18de Januar.

— Alle vente paa en ny Forordning mod Luksus [den kom den 20de Januar]; daglig bebuder man os Afskaffelsen af en ny Prydelse. Min Mand siger, at den nye Forordning forekommer ham som en slet Prædiken over en god Tekst. —

Den 21de Januar.

— Münter har holdt en særdeles god Prædiken om Luksus; men paa dette Tidspunkt meget *mal à propos*, da alt bliver

(1783)

henført til den nye Forordning, og han beskyldes for at ville være Hoffet til Behag. Der er ogsaa dem, der paastaa, at han har gjort det *par ordre*, hvilket jeg ikke tror. Det gør mig imidlertid ondt for den gode, trohjertige Münter, at han i sit Hjertes Enfold alt for ofte vælger politiske Materier til Genstand for sine Prædikener. —

Den 25de Januar.

Dit Brev til min Mand traf ham og mig alene, og han læste det meget eftertænksomt. Dine Grunde have mit fulde Bifald, og min Bøn forener sig med Dine om hans Befrielse for Forretningernes tunge Aag. Det forekommer mig, at den udbredte Nytte, man kan stifte, ikke kan sammenlignes med den, vi stifte i vore nærmeste Omgivelser; denne sidste afhænger mere af os selv, er langt sikrere, ligesom det nærværende Øjeblik dog udelukkende er vort eget. Men, kære, saaledes tænke de færreste; for de fleste have de offentlige Forretninger en uimodstaaelig Tillokkelse. Jeg tør sige, at min Mand ikke er i disses Tal, og modtog han i Dag sin Afsked, vilde han i Morgen glad træffe Forberedelser til sin Afrejse. Men hvad holder ham da tilbage, ham, hvem saa mangen Glæde vinker, der nu afblomstrer, uden at han har nydt den? Ak, kære, lad os lægge Haanden paa vor Mund og tro, *that whatever is, is right*; lad os ikke ønske noget med Heftighed, men tro, at sand Ro og Lykke ikke er bundet til noget Sted. Jeg maatte være meget utaknemmelig, om jeg tillod mig blot et Minuts Utilfredshed. Er jeg ikke omgivet af alle det huslige Livs Glæder, omringet af glade, lykkelige smaa, der tilsmile mig Glæde og Fryd, — som have til Legekammerater Engle, blandt hvilke tre udødelige Væsener, der ved mig bragtes ind i Tilværelsen og usynlige omsvæve mig. Ejer jeg ikke den bedste Ægtefælle, ejer jeg ikke ogsaa det Haab engang med ham at komme til at leve i landlig Ro? Hvem ved, hvor snart det kan blive opfyldt, hvis dette virkelig er os til Gavn!

Hermed sender jeg dig Forordningen; mest ærgrer det mig, at Ernst's Navn findes under den. Har han ikke kunnet gøre

(1783)

nogen Indsigelse derimod? Hele Sagen er ham i høj Grad ubehagelig; men jeg forstaar ikke dette. —

Den 5te Februar.

— Jeg glæder mig ret paa Dine Vegne til, at Du faar Besøg af Eden [den engelske Gesandt]; gid han maatte kunne afvente Bernstorffs Komme hos Eder. Det smerter mig meget, at vi have mistet ham; han er sine Venners sande Ven og har mange gode, priselige Egenskaber. Hils ham tusinde Gange, og sig ham, *that I could not persuade myself to take a formal farewell with him, knowing my own faible, and the last sad solemn supper with our friends Bernstorffs being yet present to my imagination; but do assure him that my sincerest, warmest wishes shall accompany him every where.*

I Dag gives der en Diner for Schack [Rathlow] hos Ernst, i hvilken vi skulle deltage. Grandmama Løvenskiold kommer ligeledes, hvortil jeg glæder mig. Den stakkels Fru Desmercières har haft den *crève-cœur*, at man begyndte hos hende med kun at give 1 Rdl. i Kortpenge. Hun havde haabet, at man i det mindste vilde give hende hele Tributen en Gang endnu og begynde med Hoffet. Endnu er der ikke udgaaet nogen Befaling om udelukkende at tale Landets Sprog i Selskaberne; men ved Hoffet bliver der nu kun prædikedet paa Dansk.

Jeg tænker, at Kätchen nu iler til Tremsbüttel [Christian og Louise Stolbergs Bolig], og Frits og Agnes [Digteren Frederik Stolberg og Hustru] ogsaa, for at se Eden; hils dem alle fra mig. —

Den 8de Februar.

Vel er den endnu ikke kommen, den Time, som vi saa længselsfuldt attraa [C. D. F. Reventlows Afsked]; men hvem ved, hvor nær den er? Vi maa afvente den med Taalmod og tro, *that whatever is, is right.* Jeg lever, Gudskelov, i mange Henseender i lykkelig Uvidenhed, lader det storme og regne udenfor, naar jeg kun er i Sikkerhed i mit Hus. Jeg forlader mig

(1783)

paa Gud og paa min Mands redelige Hensigter og er vis paa, at der ikke vil vederfares ham noget ondt, som jeg ikke vilde holde for den største Lykke — altsaa ikke mere herom! »Den kommende Tid kan forandre meget« o. s. v. [*»Die folgende Zeit verändert viel«*]. —

Den 15de Februar.

Jeg haaber, at Eden endnu er hos Dig og venter, indtil Bernstorff er kommen. Jeg er sandelig ganske skamfuld over vore Børns ubegribelige Uartighed og deres Frygt for ham; han er dem i det mindste ikke ligegyldig; de tale endnu daglig om ham. Hans Efterfølger [Elliot] staar sig meget godt med dem (men dette maa Du ikke sige ham); Ludvig har overøst ham med Kærtegn. Hos *mig* har han ikke kunnet stikke Eden ud. Han er virkelig i Omgang en meget behagelig Mand, men forekommer mig hverken i Religion eller Venskab at besidde Edens faste Grundsætninger, hvilke indgød mig saa megen Agtelse for denne. Ogsaa forekommer det mig, at han under sit Ophold i andre Lande har mistet meget af Englændernes Særpræg. Jeg kender ham jo rigtignok endnu ikke tilstrækkelig nøje til at kunne dømme rigtig herom. —

Nu er den længe ventede, længe frygtede Fred bleven sluttet [Freden i Versailles, hvor de forenede Staters Uafhængighed anerkendtes]. Jeg maa fortælle Dig et bon mot af Elliot. La Houze [den franske Gesandt] sagde til ham, *que l'Angleterre venait d'accoucher de treize beaux garçons*, og han svarede, *que la France avait fait la fonction de sage femme*.

I Dag er der Bal og Souper hos *le cher* Sacken [den russiske Gesandt]; han har talt derom hele Vinteren igennem. Vi leve her hver Dag i Herlighed og Glæde, skønt vi maa nøjes med otte Retter.

Jeg længes meget efter at høre om Bernstorffs lykkelige Ankomst. Hammeleff [Kommitteret i Rentekamret] fortalte mig endnu nylig, hvor lidet Bernstorff er glemt af Middelstanden her, og hvor varmt alle haabe og ønske hans Tilbagekomst. Der gik nylig det urimelige og desværre meget

(1783)

ugrandede Rygte, at han vilde komme tilbage, naar Freden var sluttet. —

Den 25de Februar

— Bedste Søster, hele Byen kender den for os glædelige Efterretning, som Du blot lod os gætte [Bernstorffs Forlovelse med sin afdøde Hustrus Søster Augusta Stolberg]. Allerede i forrige Uge sagde Trent til mig, at han for længe siden havde hørt den og i den Anledning skrevet til Clausewitz [fhv. Hovmester for Brødrene Stolberg], som havde bekræftet det. Ogsaa Frederikke Rømeling siger, at man for længe siden skriftlig har nævnt det for hende. Det er altsaa ikke mere nogen Hemmelighed her; det er meget kedeligt, men saaledes gaar det næsten altid. —

Den 15de Marts.

— I Onsdags var jeg i over en Time alene hos Prinsesse Sofie Frederikke [Arveprins Frederiks Gemalinde]; hun er bleven endnu mindre og magrere og klager over fuldstændig Mangel paa Appetit. Hun ønsker, at hun aldrig oftere maa blive frugtsommelig, da hun dog ikke tør haabe at bringe noget sundt Barn til Verden. Hun talte meget bevæget herom, og jeg beklager hende inderlig. Jeg, der takker Gud for, at jeg ikke er nogen Prinsesse, føler dobbelt Medlidenhed med alle Prinsesser.

I Gaar vare vi til et lille Selskab hos Lucchesi [Kongen af »Begge Sicilier«s Gesandt] for at høre den berømte Violinist, der er kommen hertil fra Dresden. Hvor har jeg ikke ønsket Dig i mit Sted, ønsket Dine indviede Ører herhen i Stedet for mine profane. Selv i den lille Skare var der kun faa Kendere. Elliot, Sacken og Ernst spillede L'hombre og glædede sig over at kunne gøre det uforstyrrede. —

Den 29de Marts.

— Cajus's [Reventlow, en fjernere Slægtning] Ophold her glæder os alle. Min Mand sagde endnu i Gaar, at han elsker

(1783)

ham som sin Broder. Maatte han ret blive lykkelig og faa sig en rigtig elskværdig Hustru; thi taalelig lykkelig kan han ikke være.

Nu er den unge Demoiselle Münter bleven forlovet med en Konsul Brun, der er kommen fra Rusland og faar en Gage paa 2000 Rdl. af det vestindiske Kompagni. Hun lader til at ægte ham mere af Fornuft og Erkendtlighed — thi han har allerede elsket hende i to Aar — end af Kærlighed. Ernst roser hans Indsigt i Handelsvæsen, og Trent sagde i Gaar til mig, at hans moralske Karakter er god. Dette glæder mig for den gode Münters Skyld, hvis Menneskekundskab jeg altid betragter med nogen Mistillid. Han elsker sin Datter saa inderlig, at det sikkert vilde græmme ham, om hun ikke blev lykkelig. —

Den 26de April.

— I dette Øjeblik traadte Elliot ind i Stuen med sin lille Pige; hun er et yndigt Barn. Jeg ved ikke, om man har fortalt Dig Historien om hans vidunderlige Rejse; her har Du den i Korthed. Det meddeles ham fra Berlin, at hans Hustru vedbliver at opføre sig daarligt, og at den unge Knypphausen, Broder til Grevinde Holstein [Rigsfriherreinde Charlotte Inn- og Knypphausen, gift med Greve C. F. Holstein-Ledreborg (1735—1799) i hans andet Ægteskab], nu er hendes begunstigede Elsker, som hun haaber at kunne ægte, — at hans Barn i en saadan Moders Hænder vilde have det meget daarligt og maaske være i Fare; hun skal nemlig være meget rig, og hendes Midler tilfalde Barnet. Herefter beslutter han sig, uden at indhente Tilladelse hos sit Hof, til at tage til Søs herfra til Pommern under Foregivende af, at han vil cotoyere Østersøen og blive borte i tre Uger. Han naar til Berlin, finder Barnet alene i sit Hus, sender det ufortøvet i Forvejen, bliver der een Nat, aftaler alt fornødent med sin Svigermoder, paa hvem han sætter megen Pris, og følger derpaa efter sin Datter, som han nu lykkelig har bragt hertil. Den store Frederik skal være saare gram i Hu over dette *enlèvement*, og har ladet den Officer, der lod dem slippe igennem, arrestere. Er

(1783)

dette ikke et kønt Eventyr? Jeg synes, *I like him better for it*; dog kan han i mine Tanker ikke sættes ved Siden af Eden. —

Den 10de Maj.

— Cajus holder jeg grumme meget af; han er som en Broder for mig, tænker næsten i alt ligesom jeg, er blot bedre og mindre lykkelig. Men de mørke Dage ville ogsaa faa Ende for ham; han vil blive lykkelig, det kan ikke være andet. Ernst og Charlotte ere nu saa nødvendige for os, at vi ikke kunne leve uden dem, og vi ere det samme for dem. —

Fra C. D. F. R.

Bernstorff, den 7de Juni.

— Jeg maa endnu sige Dig, at vi i Gaar spiste sammen med Münters paa Sølyst. De Forlovede vare meget kærlige, Haandtryk og Omfavnelser vekslede med hinanden. Han forekom mig noget sygelig og syntes kun med Nød og næppe at kunne følge hende, naar de spadserede eller løb. Jeg maa tilstaa, at det stødte mig lidt; jeg er saa tilbøjelig til at betragte Manden som Kvindens Beskytter, at det modsatte, naar han er den svageste, hun den raskeste og stærkeste, choquerer mig. Denne Betragtning paatrængte sig mig, da Demoiselle Münter løb ned ad Højen paa Sølyst, og han vaklede efter med usikre Skridt. —

Bernstorff, den 10de Juni.

— Elliot sendte os i Gaar Bud om, at der var kommet en Fregat; vi saa jævnlig ud over Havnen, men forbleve dog, da der i disse Dage er løbet en Mængde Skibe ind, i Uvished indtil om Aftenen Kl. 7, da Conrad [Reventlow, kar. Kommandørkaptajn] kom ridende i Sko og Strømper, i fuld Galop paa Mageløs. Frederikke Rømeling var, som vi alle, inderlig glad. Rømeling og Lucchesi vare her, hvad der var et ret heldigt Træf. Conrad er ganske den samme og lader, Gudskelov, til at befinde sig rigtig vel. Frederikke Rømelings Adfærd ved en saadan Lejlighed er ikke som min, ikke som Din, ikke

(1783)

som Sybilles og Ludvigs; men den er meget passende, iagt-tager alt muligt *decorum*, en Modsætning til, hvad jeg nylig var Vidne til paa Sølyst. *Je défiè, qui que ce soit de deviner, que ce sont des promis.* Hun lader imidlertid til at være ham af Hjertet god og har ret rørt mig i disse Dage ved den Længsel, hvormed hun ventede ham, og i Gaar ved sin inderlige Glæde. Jeg har grundet Haab om, at hun vil gøre Conrad lykkelig, og ønsker, at hun vil blive det ved ham, og jeg takker Gud for, hvad vi have kunnet gøre for hende. Aldrig er en Pligthandling bleven mere øjensynlig belønnet end denne; jeg tilstaar, at den i Udøvelsens Øjeblik kostede mig megen Overvindelse. —

Bernstorff, August.

— Give Gud, at vor værdige Ven snart selv kunde tage dette Sted i Besiddelse; da skulde jeg med Glæde forlade det. Den Tanke, at se ham og Augusta [Bernstorffs anden Hustru, f. Stolberg] her næste Aar, henrykker mig; men jeg tør næppe hengive mig til dette søde Haab; saa maatte i det mindste alt have skiftet Udseende. Den 8de August [Bernstorffs Bryllupsdag med Augusta Stolberg] vil blive en højtidelig Dag for mig; Glæde, blandet med Vemod, vil opfylde min Sjæl. Jeg er vis paa, at vor forklarede Veninde velsignende vil skue ned paa denne Pagt, der gengiver hendes elskede Mand og Børn, hvad de have tabt: en øm Hustru og Moder! Jeg kan i Dag ikke skrive mere til Dig. Jeg sender Din Mand og Frits hver et Baand til deres Stok, som jeg har forfærdiget i Tusmørket i min Barselstue. —

Den 12te August.

— Fredag Morgen Kl. 5 rejse vi med Pik og Pak [til Lolland]; den gode Fru Schubart med os; men Conrad og Frederikke Rømeling efterlade vi her, da det pludselig viser sig, at deres Forlovelse først skal deklareres ved Hoffet, ved hvilken Lejlighed de maa være til Stede. Hermed er det gaaet saaledes til: Rømeling tager til Fredensborg for at melde sin egen

(1783)

Forlovelse, som han har stor Lyst til ikke at lade deklarerere; men Hr. Pomade-Schack siger ham, at dette er umuligt uden at paadrage sig Hoffets Unaade. Han forlanger altsaa Audiens hos Dronningen og udbeder sig den Naade, at hans Forlovelse maa blive deklareret paa hendes Fødselsdag. Hun bevilger ham det allernaadigst, men spørger: »Naar skal da Deres Søsters Forlovelse deklarereres?« Han svarer forlegent: »Jeg tror snart«. Dette fortæller Rømeling igen; der bliver holdt Raad og besluttet, at Conrad skal tage til Fredensborg. Der lægges ham alt i Munden, hvormed han kan undskylde, at Forlovelsen ikke bliver deklareret, men forgæves! Dronningen finder det charmant, at Broder og Søster kunne deklarerere deres Forlovelse paa samme Dag, taler med megen Naade om Frederikke Rømeling, ønsker at se hende endnu som forlovet og lover iøvrigt Conrad Guld og grønne Skove, hvad hans egne Affærer angaar. Han lover alt, vender hjem, beruset af Hoffets Gunst, og udtaler Ønsket om, at man vil rette sig efter dette, og det sker altsaa, *coute qui coute*. Frederikke Rømeling tager til Fredensborg, lader sig præsentere som forlovet, *par qui veut lui rendre ce service*. Derefter vil hun endnu samme Aften begive sig paa Vej til Lolland med sin Broder; Conrad følger efter med Wendt. —

Den 26de August.

Den er kommen, men glæd Dig ikke for meget — den er kommen, Afskeden [som Medlem af Overbankdirektionen, som Følge af Uenighed med Guldberg angaaende Laan til hamborgske Handelshuse, der stode paa Fallittens Rand], men kun halvt. Kærren [Rentekammerets] maa han vedblive at trække; kun halv er min Glæde; thi vort Opholdssted bliver ikke forandret. Jeg tror, at Ernst og min Mand ere *compagnons de disgrace*; stakkels Wendt bliver i den kære Bank uden dem; jeg tror, han ikke engang kommer hertil. Er det ikke sørgeligt at slide sig saaledes op, og til hvilken Nytte? Min upolitiske Sjæl begriber det ikke. De faa lykkelige Dage, jeg tilbringer her, forøge mit Ønske om her at tilbringe alle dem, jeg har tilbage,

(1783)

i landlig Ro. Dog, lad saa være, naar blot min Mand var lykkelig, nyttig! Ved hans Side er hvert Sted, hver Stilling mig behagelig, skønt den, i hvilken jeg nyder ham mest, er mig den kæreste. —

Pederstrup, den 2den September.

Fra C. D. F. R.

— Held mig — saaledes sige vi nu alle —, at jeg er kommen ud af Banken, og det med helt Skind! Jeg var ingen stum Hund, da jeg stod i Lænke; nu, da jeg er løs, behøver jeg ikke mere at gø. Jeg gratulerer de nye Hunde, der vel nok kunne være flinke Ædere, skønt deres Tænder ere for sløve til at bide Knoglerne itu. Hvad de selv have sat paa Ilden, maa de ogsaa selv rage ud af den igen. Blot de ikke spille Suppen over os, naar de støde Grydens Bund ud, og skolde os paa Benene. Bunden er kun tynd og gammel, og Kokkene have mangan Gang rykket den for nær til Ilden. Saa lidet jeg end ynder de Kokke, der forlade sig paa deres lange Knive og mene at være blevne hele Karle, skønt de næppe kunne røre i Ilden uden at ødelægge Baalet; saa varmt elsker jeg dog den gamle Gryde, hvori der fra Arilds Tid er kogt saa mangan herlig Ret Grød, og sønderbrydes den, saa gad jeg med herkulisk Kraft slynge Skaarene i Hovedet paa den eller de Skurke, der have sønderbrudt den. Men Gud vil gøre, hvad Mennesker ikke formaa: enten styrke Gryden eller feje de urene Aander ud. Der falder intet Haar af vore Hoveder uden Guds Vilje. —

(Derefter om Guldbergs uædle Fremfærd mod Schimmelmann; — findes i Bobé: »Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds« 1ste Bind under 2den September 1783.)

Den 2den September.

— Gid ogsaa Bernstorff og Augusta maatte blive paa Borstel [Gods ved Alsteren, tilhørende den ældre Bernstorffs Enke] i Vinter. Jeg aner det. Hør engang, kære! Jeg har mange Forudannelser; de gode ere næsten altid indtrufne, de onde, Gudskelov, aldrig! Megen Lykke, der er bleven mig til Del, har

(1783)

jeg forudset. Endnu nylig havde jeg en Forudfølelse af, at Wendt dog vilde komme hertil, og det sker! Nu bæres det mig for, at vi ikke mere ville komme til at tilbringe nogen Sommer paa Bernstorff; jeg sagde det straks, da vi kom dertil; jeg siger det nu forud til Dig! —

København, den 23de September.

Lykkelig og vel naaede vi i Aftes hertil. Min Mand er, Gudskelov, bleven fri for sin Feber og straks efter sin Ankomst reven bort af Forretninger. Vort Ophold paa Lolland var i Aar mindre behageligt end ellers paa Grund af den almindelige Elendighed og den endnu større Nød, der uafvendelig til Vinter og til Foraaret maa blive Følgen af en i alle Henseender saa uheldig Høst. Noget Mod indgød dog atter det gode Vejr os; gid det maatte vare ved og den stakkels Landmand faa lagt Hveden, — som min Mand maa skaffe til Veje, — godt, saa kunde man dog have lidt Haab for næste Høst. En Lykke er det imidlertid, at min Mand selv paa Pederstrup har haft en rig Høst; paa denne og paa enhver Indtægt maa han give Afkald, og først henimod Foraaret vil han kunne se, hvor megen ny Gæld han bliver nødt til at gøre. Gud bevare hans frejdige Mod og bortvælte paa en eller anden Maade Nærings sorgernes tunge Sten fra vor Vej. Gud ved, hvor lidet vi behøvede for os selv, hvis vor Stilling var en anden. Dog, jeg vil ikke klage; jeg er vis paa, at Forsynet, der har bestemt min Mand til Redningsmand for saa mange ulykkelige, ikke vil lade ham og hans lide Nød. »Jeg har været ung og er bleven gammel«, siger David, »og har aldrig set den retfærdige lide Nød eller hans Sæd trygle om Brød«. Kan jeg ikke med Rette anvende disse Ord paa ham? Ja, kære, jeg haaber endnu engang at se ham omgivet af lykkelige, der have ham at takke for deres Velfærd, velsignet af endnu ufødte, overalt udbredende Velstand omkring sig, — haaber endnu at tilbringe en sund og stærk Alderdoms rolige Dage med ham paa vor fædrene Arvelod, og at for ham *the long review of ordered life will be inward rapture only to be felt.* —

(1783)

Den 20de Oktober.

— Gud give, at vort Valg af Sander [som Huslærer, den bekendte Forfatter og Publicist] maatte føre til Lykke! Efter al menneskelig Beregning tør vi vente det. Jeg haaber, at Bernstorffs Feber ikke maa være af nogen Betydning; hvor glæder jeg mig til at se ham og Augusta her næste Sommer! —

— — — Oktober.

— Det er atter ikke usandsynligt, at vi komme til at tilbringe Vinteren paa det kære Lolland. Skyerne paa den politiske Himmel trække paa ny stærkt sammen. Udsigten til i landlig Ro og Tilfredshed at kunne tilbringe en Vinter i den bedste Mands Selskab og med ham at kunne vie mig fuldt til mine kære smaas Opdragelse, *to hear at distance safe the human tempest roar*, — er alt for henrivende for mig til, at jeg fuldt tør hengive mig til den. Ak, paa ganske anden Vis beskæftige vi os i disse Dage. I Gaar var der Souper hos Schack Rathlou for Hertugen [dansk Generalfeltmarskal] og Hertuginde af Bewern. I Morgen kommer Hoffet; saa begynde alle Forlystelserne paa ny. —

Den 1ste November.

— Endnu er Afskeden ikke kommen, og tænk, kære Søster, at jeg midt under vor *disgrace* er saaledes *en faveur* hos Dronningen, at hun har udnævnt min yngste Kusine Holck til Hofdame hos den lille Prinsesse [Prinsesse Louise Augusta], hvorom jeg i Følge min Tantes Ønske ansøgte i Foråret. —

Den 18de November.

— Jeg billiger i høj Grad Ludvigs Beslutning [at udtræde af Statstjenesten]; Gud give, vi vare i hans Sted; men det skal nu ikke være, og *what ever is, is right!* Jeg beundrer Din hurtige Fremgang i Latin uden at kunne efterligne den; med Christian og mig gaar det kun saare langsomt, men noget klarer det dog op. —

(1783)

Den 24de November.

— Jeg misunder Dig, Du lykkelige, *who do hold high converse with the mighty dead*. Du vil sikkert ogsaa engang i Fremtiden gæste Plutarch, Homer etc. uden Tolk; thi hvad skulde hindre Dig i ogsaa at lære Græsk, da det at ville og at udrette er synonymt hos Dig. Jeg, kære Søster, løfter studsende Øjet mod Din Ørneflugt og nøjes med, paa Sneglevis, krybende at følge efter, uvis om, hvorvidt jeg vil naa Maalet.

Min Mand er endnu bestandig beskæftiget med Astronomien, en ny Syssel til de mange andre, der vilde gøre ham Opholdet paa Landet behageligt. —

Den 13de December.

Jeg føler, hvor stærkt den uventede Efterretning om Overkammerherrens [Caj og Frits Reventlows Fader, Christian VII's Hofmester] Død har rystet Dig. Du elskede ham som en Fader, og han var, trods sine Fejl, en stor og en god Mand. Cajus har tilskrevet min Mand det sørgelige Budskab. Hvor inderlig glæder det mig for hans Skyld, at han endnu naaede at gøre sin Faders sidste Dage lykkelige og modtage hans sidste Velsignelse. Det er en saa stor Trøst, det føler jeg Gudskelov selv, at vore Forældre med kærlighedsfulde Følelser og tilfredse med os forlade dette Liv. — I Forgaars kom min Kusine hertil fra Kiel med Pakethaaden; jeg haaber, hun vil være vel skikket til sin nye Plads [som Hofdame hos den lille Prinsesse]; thi hun lader til at være en elskværdig Pige, besjælet af den bedste Vilje og i Besiddelse af en god, naturlig Forstand. —

Den 3dje Februar.

— Nu ere Fødseldagsfestlighederne [Kongens og Kronprinsens, 29de og 28de Januar], Gudskelov, forbi. I Gaar fandt den sidste Sted, et Bal *en domino* i Riddersalen; en Tredjedel af Deltagerne var Børn. Christian var der med Hensler [Huslæreren] og den lille Wedel Jarlsberg for at se, ikke for at ses. I Gaar var jeg for første og sidste Gang til Komædie; der blev givet Balletten »Den rasende Roland«. —

(1784)

Den 7de Februar.

— Hvor glæder det mig atter at vide vor værdige Ven lykkelig i sin Families Kreds. Du kender mine Anelser; jeg tror i Sandhed ikke, at vi ville komme til at tilbringe Sommeren paa Bernstorff. Mange Erindringer gøre dette Sted helligt og dyrebart for mig; gid det engang igen maatte blive beboet af Bernstorff og aldrig falde i uindviede Hænder! —

Den 20de Marts.

— Münter er nu henrykt indtil den tredje Himmel over sin Datters Komme. Du kan ikke forestille Dig, hvor han længtes efter hende. I de sidste Uger før hendes Ankomst tænkte og talte han ikke om andet, og ved Gensynet skal han have været ude af sig selv af Glæde. Det var ham, som om han drømte, og han kunde ikke fatte, at han virkelig havde hende igen. Jeg troede ikke, han var i Stand til at nære saa inderlige Følelser, da han ellers gør et saa roligt Indtryk. —

Den 6te April.

I dette Øjeblik kom Dit kære, herlige Brev *to my dearer self*, og jeg sætter mig nu hen for at takke Dig for det, takke Dig af hele mit Hjerte for hvert Trøstens og Opmuntringens Ord. Snart, haaber jeg til Gud, vil vor Skæbne være afgjort; thi snart er Maalet fuldt. Kom denne Tanke mig ikke til Hjælp, vilde jeg næppe kunne afholde mig fra at vise hele min Indignation; men hvad maa det ikke koste min Mand og Ernst at undlade det? I Gaar ærgrede Professoren [Guldberg] min Mand saaledes, at denne for første Gang virkelig blev vred. Han vandt imidlertid senere en lille Sejr over ham. Det vilde blive alt for vidtløftigt at tilskrive Dig det hele. Gudskelov, at det ikke skadede min Mand. De nye Ministre have endnu ikke tiltraadt deres Stilling; men man siger, at de vil tage Sæde i Statsraadet paa Onsdag 8 Dage [Guldberg, Rosencrone og Ste-mann], og saaledes maa alt snart blive afgjort.

Kronprinsens Konfirmation var meget rørende; han talte

(1784)

med stort Mod og Eftertryk; det lod til, at han kunde alt udenad. Synderlig bevæget forekom han mig ikke; men han fremsagde alt med megen Anstand og megen Vægt. Elliot, der Dagen før i en Samtale med min Mand havde ytret sig stærkt imod Konfirmationen, var saa henrykt, at han, da vi mødtes, sagde: »*Dites au Comte, que je révoque tout ce que j'ai dit hier, et que je trouve, que c'est l'acte le plus solennel et le plus touchant. Le Prince s'est acquitté à mon étonnement; mais le prêtre me déplait on ne peut pas plus, il avait l'air de vouloir l'excommunier!*« Han havde ikke forstaaet et Ord af det hele.

Jeg siger Dig intet om de utallige Avancements; Du vil kunne læse dem i Aviserne. —

Den 24de April.

— Vor Kronprins ønsker saa varmt atter at se Kongen helbredet, og hans Glæde over ethvert lille Haab er saa naturlig, saa ukunstlet. Kongen skal ogsaa virkelig være roligere end nogensinde. Prinsen har bedt den gamle Nielsen [kgl. Bibliothekar, Chr. VII's fhv. Lærer] om undertiden at læse højt for ham og valgt *La vie privée de Louis XV.* i Haab om, at Kongen herved skulde kunne mindes Omstændigheder, der have tildraget sig under hans Ophold i Frankrig. Hvor glæder jeg mig dog til at faa Bernstorff og Augusta at se! Jeg føler fuldt, hvor blandede Augustas Følelser maa være ved denne Forandring; men alt dette er dog saa betydningsfuldt, saa hæderfuldt for Bernstorff, at det maa styrke hende. —

Den 26de April.

— I Gaar havde jeg et lille Feberanfald [den i de Tider saa hyppig optrædende Koldfeber], og i Dag gaar det min Mand ligesaa. Den er aldrig nogen kærkommen Gæst, men i dette Øjeblik mindre end nogensinde, især for min Mand. I Dag har han dog bekvemmet sig til at blive hjemme for at kunne være saa meget des virksommere efter Bernstorffs Ankomst.

(1784)

Gid denne blot lykkelig og vel var naaet hertil! Hans Nær-værelse er i alle Henseender saa nødvendig, vil bringe alt i Rigtighed og fuldende det paabegyndte Værk. Jeg er fuldkommen af Din Mening, kære Søster, og kan ikke være helt rolig, saa længe der endnu staar saa meget Ukrudt mellem Hveden; snart blive vi altsaa fri for noget af det.

Du vil vide, om Fru Mont d'Or [hyppig forekommende Om-skrivning af Guldberg] var bleven advaret. Der siges, at den tykke Fru von der L. [Lühe] aldeles aandeløs skal være løbet hen til hende, have bragt hende Meddelelsen og bedt hende skaffe sin Mands Brevskaber af Vejen. Hun skal have svaret, at der ingen saadanne fandtes, hendes Mand havde tjent som en ærlig Mand; men siden skal hun dog omhyggelig have gennemsøgt alt i hans Værelse. Hele Jødekleresiet [Die gantze Judenschaft] skal i hende have haft en Velynderske, over hvis Tab de ere utrøstelige. Stemann er meget glad over at kunne tilbringe sine Dage i Ro og fjernt fra Hoffets Kabaler. Endelig har Himlen bønhørt hans Ønske. Naar nu blot — dog, skriftlig kan man ikke rigtig fremstille alt dette; thi jeg frygter, at Posten endnu ikke byder fuldkommen Sikkerhed. Gudskelov, at Bernstorff er os saa nær. Jeg vil næppe kunne rejse ham og Augusta i Møde til Roskilde; gid blot min Mand maa kunne gøre det!« —

Den 15de Maj.

— Bernstorff er meget bedre og begynder nu at kunne gaa. I Gaar var jeg med alle mine Børn hos ham og Augusta. Jeg tror, at der endnu forestaar mange Forandringer; men jeg tør ikke betro Papiret, hvad jeg næppe selv ved *sous le sceau de secret*. Mulig ere Dine andre Venner mindre hemmelighedsfulde end min Mand; men saa strenge som i Holsten ere vi ikke her, og jeg tror, at man vil lade alt, hvad der er sket og ikke mere kan ændres, hvile i Glemselens Skød og lade Naade gaa for Ret.

Ved Du, at Professoren har Gigtfeber, og at der er Fare for, at han mister det ene Øje? Tænk, om Fader og Søn

(1784)

[Digteren Frederik Høgh-Guldberg] tilsammen kun beholdt to Øjne. Jeg haaber dog, at dette ikke er at befrygte. Du ved, at en Hr. v. Morgenstjerne var udset til Posten i Spanien. I Stedet for at nægte ham den, siger Bernstorff med den ham egne Høflighed: »*Mais, monsieur, permettez-moi de vous dire, que ce n'est pas du tout une poste de peu de conséquence*«. Han, *sans hésiter*: »*C'est pour cette raison, qu'on a jugé à propos de me choisir*«. Bernstorff: »*Ah, monsieur, je vois bien, que la faute n'est pas à vous, mais à ceux qui vous ont choisi, et je me garderai bien de tomber dans une erreur pareille*«. Var det ikke et prægtigt Svar? *Elle était sans réplique*, og han tav.

Med Sander tegner det ganske godt; det glæder mig, at han er mild og holder meget af Børnene. —

Den 18de Maj.

— I Gaar Aftes havde jeg den Lykke med General Huth [Statsminister fra 14de April] at sidde lige over for Dronningen ved Taflet, og aldrig har hun talt saa meget eller saa naadigt med mig. Det var mig en meget behagelig *surprise* og stik imod min Forventning. —

Den 25de Maj.

— Man siger, at Kongen, Kronprinsen, alle undtagen Dronningen paa Lørdag tage til Frederiksberg. Ak, dette Naboskab, hvor meget vil det ikke koste os! O, dette manglede kun: ikke blot at se min Mand indviklet i Forretninger, men ogsaa i Hoflivet; at tilbringe den korte Tid, han næppe vilde unde sig til sin Forfriskning, sammen med ham i Hoffets sørgelige Glæder eller ensom uden ham! Ak, kære, jeg kunde græde, naar jeg tænker derpaa. *Our golden age has passed*. Gudskelov, jeg kan ikke bebrejde mig ikke at have nydt den. Hvad er Landlivet i et Hofs Nærhed? Man taler om smaa Selskaber, *tours de plaisir*, — jeg gaber allerede, naar jeg tænker derpaa! Visselig ønsker jeg af mit Hjertes Grund alle gode sam-

(1784)

lede om Kronprinsen: men *gêne* og *ennui* ere uadskillelige fra alle Hoffer. —

Den 13de Juni.

— I Onsdags var jeg for første Gang paa Frederiksberg, hvor jeg, i Betragtning af, at det var ved Hoffet, virkelig morede mig taaleligt. Augusta priste ogsaa sin Lykke, at Tiden slet ikke var bleven hende lang. Senere tilstode vi for hinanden, at Haabet om at faa vore Mænd at se nogle Timer tidligere oftere vilde lokke os til Frederiksberg. —

Christiansholm, den 3dje Juli.

— Gudskelov, nu synes Vejret virkelig at blive smukt. Bernstorff lider desværre endnu stedse af Fjerdedagsfeber; dens Haardnakkethed foruroliger mig. Han udfører imidlertid sine Forretninger, spiser med Appetit og sover godt.

Min Mands Feber er, Gudskelov, helt udebleven, og han bruger nu China. Jeg tilstaar, kære Søster, at jeg ofte pines af den Tanke, at hans stærke Konstitution skal bukke under for hans nuværende overvældende og anstrengende Forretninger. Ak, kæreste, hvilken bitter, martrende Tanke! Hvor forsvinder ikke ethvert lille Ønske om Ro og landlig Nydelse hvor opfyldes ikke min Sjæl helt af det eneste, brændende Ønske om Sundhed, varig Sundhed og et glad, frejdigt Mod for ham! Ak, jeg behøver ikke at ønske alt dette for mig selv; min Ro afhænger jo af hans Ro, min Lykke af hans Lykke, mit Liv af hans Liv! Meget sørgeligt er det, kære Søster, at der i dette Øjeblik staar saa faa Mænd af Fortjeneste og Dygtighed til Landets Raadighed. Sandelig, jeg ofrer gerne min uudslukkelige Længsel efter Ro og landlig Nydelse for den Bevidsthed, at min Mand er i Stand til at yde det Land, i hvilket jeg er født, store og væsentlige Tjenester, — at hans fromme, redelige Hensigter, ikke længer hindrede ved nogen Kabale, sikkert kunne naa deres Maal, — at han kan virke, handle frit og gavne ogsaa den Del af Menneskeheden, der bor os fjernere. »Bevidstheden om en eneste slig Handling af

(1784)

saa stor og varig Nytte opvejer et helt Liv henlevet i Besvær«, sagde han endnu for nylig til mig. Ja, kære, jeg er idel Resignation. Han tjene, saa længe det ikke skader hans Helbred, saa længe hans Omstændigheder og Pligterne mod hans egen Familie ikke gøre ham det umuligt, indtil det guddommelige Forsyn velsigner vort Land med flere dygtige, redelige Mænd til Statens Tjeneste. Da, ak da, var det end først i Livets Høst, vende han tilbage til sin fædrene Arvelod; gid da Velstand og Lykke maa omgive ham, og han allerede her høste Held og Velsignelse som Løn for sine fromme, redelige, menneskekærlige Bestræbelser. Gid vi da, kæreste, efter fuldendt Dagværk endnu maatte kunne tilbringe Livets Aften i kølig, forfriskende Skygge og, omgivne af vore velartede Børn, lægge os rolig til Hvile! Dog, vor algode, alvise Faders Vilje ske! *He best knows, if bestowed or not, and let his will be done.* — Tilgiv, kæreste Søster, at jeg saa helt udøser mit Hjerte i Din Barm; jeg ved, at Du tillader mig det gerne.

Sikkert er det, at der mellem de faa Mænd, der nu staa ved Statens Ror, hersker den største Enighed, samt at de kun stræbe mod eet Maal, og dette er meget beroligende. —

Den 28de August.

— Nu tænke vi her kun paa Fødselsdagsfêter; Prinsesse Sophie Frederikkes [Arveprins Frederiks Gemalinde] have vi fejret, og Dronningens forestaar. — I Dag er det Bernstorffs Fødselsdag; vi skulle tilbringe Aftenen der. Ellers ses vi lidet; thi enhver har nok at gøre med sit eget. Min Mand bliver Middagen over i Byen og møder os først om Aftenen paa Bernstorff. —

Den 17de September.

— Min Mand er en sand Slave, *drudges* fra Morgen til langt ud paa Aftenen og har bestandig et Kaos af Papirer omkring sig. Gudskelov, at han kan finde sig i, at jeg og Børnene ere hos ham, ellers saa jeg ham sikkert aldrig; men et Blik, et Kys af mig og de smaa kvæger ham, siger han, under Arbej-

(1784)

det, som en Læskedrik den legemlig trætte. Arbejderne i Rentekammeret ere de behageligste, men ogsaa de mest overvældende; aldrig har han siden den Tid kunnet spadsere en halv Time. I Sandhed, kære, han er den mest plagede af dem alle: Bernstorff koste Forretningerne mindre Anstrengelse, og Ernst vier sig dem ikke saa fuldt. Jeg tier og bier; gid de blot ikke maa blive skadelige for hans legemlige og sjælelige Sundhed. —

København, den 9de Oktober.

— Min Mand skal ride tre Gange om Ugen med Kronprinsen tidlig om Morgenen i Ridehuset og øve sig i Tournerridning. Dette glæder mig meget, da stærk Bevægelse har saa stor Betydning for Bevarelsen af hans Sundhed. De andre Dage vil han give et Par af de unge Bernstorffer Undervisning i Fægtning. Ved Appartementet spillede Kronprinsen ikke; han synes hævet over alle de Fejl, der ere sædvanlige i hans Alder; min Mand er fuldkommen tilfreds med ham; jeg vilde ønske, at han til daglig Omgang havde lidt bedre og lærerigere Selskab end deres, der omgive ham. Vibeke Brockenhuus bærer nu Palmen som den bedste Danserinde i København, og hun danser stadig Kehraus med Kronprinsen. Hun danser ogsaa med en Iver, som om hun kun levede for at danse. Jeg har ondt af den stakkels Pige; thi ond er hun ikke, men uden al *ressource*; *entre nous soit dit*: Moder [Vibeke Brockenhuus's Tante] er lidt blind for hendes Svagheder; *elle se prête à toutes ses folies*.

Jeg læser nu, naar jeg har Tid, forskellige Bøger: om Morgenen en Prædiken af Clarke eller Secker [bekendte engelske religiøse Forfattere, S. Ærkebiskop i Canterbury]; ligeledes har jeg igen begyndt paa Heltehistorierne af Plutarch; desuden har jeg Senecas Liv af Diderot og en engelsk Roman, Cecilia, som jeg synes meget godt om. —

Den 26de Oktober.

— Ja, ofte, kære, det tilstaar jeg, har jeg med Hensyn til Augusta og ogsaa med Hensyn til Lotte (men dette bliver

(1784)

mellem os) tænkt ligesom Du. Meget, meget have de forud for Millioner af Mennesker, og i Stedet for at nyde dette med Glæde og Tak forekomme de mig ofte ikke at være lykkelige. Du siger om Augusta, at Gud har sat hende som et Billede paa den største jordiske Lykke. Omgivet af Venner, ved Siden af en Mand, som hun elsker, og som æres af alle, omringet af Børn, hvilke hun elsker som sine egne, som alle ere velartede, alle elskværdige, — helt uden Bekymringer, i Velstand og Overflod, aner hun ikke, hvilken Kummer den Tanke kan foraarsage, uden egen Skyld at komme i Gæld og lide Mangel, — at bruge mere, end ens Indtægter beløbe sig til, og ikke at vide, hvorledes man skal kunne bruge mindre. Men, kære, naar jeg da spørger mig selv, om jeg dog vilde bytte med hende eller med nogen anden dødelig, da føler jeg fuldt, hvorledes ingens Lykke kan lignedes ved min, jeg, der er den bedste Mands Hustru, den Mands, som jeg alt har elsket saa længe, som jeg evig vil elske, og som vil elske mig i al Evighed, — jeg, der er Moder til tre herlige, salige, udødelige Væsener, Moder til fire kære, uskyldige Skabninger, der elske mig, der, betroede til min Omsorg her og ligeledes bestemte til Udødelighed hisset, skulle med mig og om mig nyde en evig Lyksalighed! — jeg, der har et godt Helbred, der har Venner, som elske mig, og som jeg elsker, — der kun har Svagheder at bebrejde mig, — skulde jeg klage! O, kæreste, takke vil jeg og ikke knurre, fordi ikke alle mine Ønsker blive opfyldte. Ved jeg vel, om Opfyldelsen selv af de bedste af dem vilde være heldbringende for mig? —

 Den 30te Oktober.

— Det vil gøre Dig ondt, at den lille Prinsesse Juliane er død. Den stakkels Moder [Sophie Frederikke], der virkelig helt var Moder, og paa hvis Karakter og Lykke dette Barns Tilværelse havde haft en saa utrolig Indflydelse, beklager jeg i høj Grad. Hun gik helt op i den lille, der allerede begyndte at blive interessant. Nu vaagner hun af en skuffende Drøm og synker tilbage i sin forrige Tomhed. Barnet var kun sygt i tre Dage; men svagt var det, og jeg har stadig frygtet Tandfrembruddet.

(1784)

I Gaar vare vi hos Bernstorffs fra Kl. 6 $\frac{1}{2}$ til 9 i det nylig stiftede snævrere Teselskab, der kun skal samles hos Augusta, Lotte, Sybille og mig og har mit varme Bifald. Det er en Dag udskilt af Ugens syv Dage *for the sweet intercourse of a few chosen friends*. Frøken Sperling [Hofdame hos Dronningen] er ogsaa med ligesom alle Bernstorffs og mine Børn med Undtagelse af Louise. De udenlandske Ministres Teselskab er Gudskelov næsten forbi og vil kun finde Sted hver Appartements-Mandag. I Torsdags havde vi en Middag til Ære for det unge Ægtepar, Numsen [fra 1784 Overhofmarskal, gift med von der Lühes Enke] og hans Hustru. Det glæder mig, at Du har tilbragt saa mange Dage sammen med Klopstock. Ja, lykkelig vilde jeg prise mig ved personlig at lære den Mand at kende, hvem jeg skylder saa meget, — der saa ofte paa sin Sangs Ørnevinger hævede mig højt over Jordens Glæder og Elendighed til lysere Sfærer. Da mit Hjerte blødte, indgød han det Trøst fra oven og himmelsk Haab, saa at jeg med glad Lydighed gav den elskede Dreng tilbage til Forsynets Arme, det Forsyn, der saa nylig havde kaldt ham ind i Tilværelsen, — *trocknete muthig meine Thränen und betete: Preis dem Geber des Lebens durch den errettenden Tod, Anbetung dem göttlichen Geber. Siehe, Du bist in den Hüften des Friedens!* — Men skulde jeg end aldrig faa ham at se med disse mine dødelige Øjne, saa er jeg dog sikker paa, at jeg engang vil takke ham hisset, hvor vi komme i det inderligste Forhold til alle gode Mennesker og Aander. Jeg glæder mig meget til hans nye Værk. —

 Den 6te November.

— I Gaar vare vi — alt hvad der hedder Bernstorff og Reventlow — hos Ernst og Lotte for at modtage Cai Reventlows, der ventedes, men ikke kom. Prinsen af Hessen [Prins Carl] er kommen og har gjort et meget godt Indtryk. Mod min Mand har han været forbavsende venlig og sagt ham de mest smigrende Ting samt omfavnet ham flere Gange; han skal være meget tilfreds med Kronprinsen. Jeg vilde ønske,

(1784)

at Prinsesse Marie engang kunde blive Kronprinsens Gemalinde; nogen bedre vilde jeg ikke kunne tænke mig for ham. —

Den 16de November.

— I Søndags souperede alle Bernstorffs, Reventlows og Schimmelmanns hos os. Der blev leget Ordsprogsleg: hele Esters Historie. Min Mand var Kong Ahasverus og spillede sin Rolle med al mulig østerlandsk Grandeur; Cajus [R.] var Haman, Frits [R.] Mardochai, Augusta [B.] Dronning Ester, Lotte [Sch.] støttede hende; Louise [B., 8 Aar], Sofie [R., 5 Aar] og Emilie [B., 7 Aar] bar Slæbet; Christian [R., 9 Aar] var min Mands Page. Ordsproget var: Hvo der graver en Grav for andre, falder selv deri. —

Den 11te December.

— Bernstorff har en begyndende Podagra; jeg haaber, det er en Overgang; det er imidlertid mindre foruroligende end hans Feber og mulig hos ham et nødvendigt Onde. I Gaar var Teselskabet hos os. Prinsen af Hessen, der er bleven optaget deri, var med; der blev let, leget og spøgt meget; jeg haaber, at man morede sig; men, mellem os sagt, min Mand og jeg vare ikke misfornøjede, da det var forbi. Vort Selskab er virkelig næsten for talrigt til, at vi fuldt kunne nyde hverandre, og saa er Prinsen af Hessen i en Kreds af Venner altid *de trop* efter min Mands og min Anskuelse; Kätchen deler min Mening. — Agnes [Frits Stolbergs Hustru] faar jeg stedse kærere; hun er saa naturlig, saa livsglad; jeg vilde ønske, at vi saas oftere. —

Den 8de Januar.

— Det vil glæde Dig, at Kronprinsen vil give [Matthias] Claudius [Udgiver af »Wandsbecker Bote«] 200 Rdlr. i Pension af sin egen Kasse. Næppe havde man sagt ham, at denne atter var meget trængende, før han med største Glæde tilbød at gøre dette; han vilde give ham 300 Rdlr., men man fandt, at Beholdningen ikke slog til. Han sætter stor Pris paa hans Digte og kan mange af dem udenad. —

(1785)

Den 15de Januar.

— Gud give os snarlig Vaar! Saa kommer Du, bedste Søster, og Din Stolberg før til os. Jeg har een Gang været med til at høre hans skønne Sørgepil [Otaner], og det har mit fulde Bifald; jeg haaber snart at kunne læse det endnu en Gang. Hvor gerne læste jeg det ikke højt for min Mand; men det vil vel ikke ske saa snart, da han desværre er overlæsset med Portefeuillelecture. Hele Formiddagen er han i Rentekamret, og næsten hver Eftermiddag sidder han 4 Timer i en eller anden Kommission, snart i Postkommissionen, snart i Vejkommissionen, snart i Finanskollegiet, snart i Bankdirektionen, nu i det grønlandske Handelskompagni, nu i Bjergværksdirektoriet eller i en Landbokommission til Frigørelse af Bønderne; ja ogsaa med Forandringerne i Hærvæsenet har han paa Rentekamrets Vegne haft at gøre. Svimler det ikke for Dig, kære Søster, blot ved Opregningen? Naar da ofte endnu fem fyldte Portefeuiller vente paa ham, da kan Du begribe, at der, var han end Bernstorff, kun bliver liden Tid tilovers til Selskaber og Lecture. Om Vinteren er det taaleligere for mig; da sker det kun paa Assembléernes og de soi-disant smaa Selskabers Bekostning; thi hvor behagelige disse end kunne være, sidder jeg dog hellere ved hans Side, beskæftiger mig med mine Børn, læser og arbejder en Times Tid. Naar jeg da hører ham synge ved sit Arbejde, eller han et Par Gange tumler gennem Stuen med de smaa, og der saa ogsaa falder et Kys af til mig, da føler jeg mig endnu stedse som den lykkeligste af alle Hustruer og Mødre! Men, kære, at han om Sommeren ikke kan faa Tid til at gaa en Tur med mig, ikke engang om Søndagen, at han hele sidste Sommer ikke har spadseret fire Gange med mig og ser den skønne Egn ligge unyttet omkring sig, det er haardt og har ofte gjort mig utaalmodig. Gudskelov, denne Vinter har han Bevægelse, og om Sommeren skaffer han sig den ved at ride ud og hjem; men derved er der ikke megen Nydelse. Dog, jeg vil ikke knurre, vil hellere glad nyde det, der gives mig; maaske bliver der mig engang mere til Del; maaske bliver Forretningernes Byrde, som trykker min Mand, engang let-

(1785)

tet eller fuldstændig afkastet. Det overlader jeg til ham, som leder alt efter sin Visdom og Godhed og styrer vor egen Skæbne ikke mindre end Landenes og Folkenes Skæbner. En stor Trøst, en Tanke fuld af inderlig Glæde er det mig, at det ikke er Hofintriger, ikke unyttige Projekter, der syssel-sætte min Mand, men mange Familiers, maaske hele Bonde-standens Vel her i Danmark; at han søger at skaffe det ulykkelige Island al den Hjælp, det staar i menneskelig Magt at give [1785 en Kommission angaaende den for Island fordærvelige Monopolhandel, som ophævedes 1786]; at han ogsaa i Norge beforder mange Tusinde Menneskers Vel og skaffer dem Korn; at han ejer Evne og Vilje til alt dette, at hans redelige Hensigter ikke hindres ved noget, — i Sandhed, kære Søster, skulde dette kunne ske uden det guddommelige Forsyns vise Raad? Og naar jeg ser den Glæde, han ofte føler ved at være et Redskab for den guddommelige Naade, skulde jeg da ikke glæde mig? Kunde jeg være saa selvsk at bedrøves over, at han her stifter en udbredt Nytte, at det engang vil hedde til ham: »O, Du fromme og tro Tjener, Du har været tro over lidet, jeg vil sætte Dig over meget!« Og skulde jeg ikke lige saa villig ofre ham, min Sjæls elskede, mine kæreste Tilbøjeligheder til Ro og landlig Nydelse, som han selv har ofret dem for Pligten! Tilgiv mig, kære Søster, denne Udgydelse af min Sjæls Følelser. —

Den 29de Marts.

— Jeg har i disse Dage lært mange smukke Steder af Klopstocks Oder udenad; paa dem vil jeg leve højt til Sommer, naar jeg spadserer, og kvæge mig ved dem, naar jeg ligger i min Seng og ikke tør læse. —

Den 16de August.

— Min Mand har paalagt mig at sige Dig, at her er en ung Mand, ved Navn Eggers [bekendt Jurist og nationaløkonomisk Forfatter], der nylig har faaet en Prisbelønning for et

(1785)

Skrift om den præjssiske Ret, tillige med en meget smigrende Skrivelse, i hvilken der udtales det Ønske, at han vilde skrive om den tyske Ret overhovedet. Han vilde anse det for en Ære at forsvare de Stolbergske Rettigheder [nogle Fordringer, som Linien Stolberg-Stolberg havde paa Linien Stolberg-Wernigerode], og min Mand tror, at han vilde gøre det med Held. —

Den 25de Oktober.

— I Gaar var hele Hoffet om Bord paa den Fregat, som Kongen af England har foræret Kronprinsen. Man sejlede til Helsingør og blev paa Grund af Vindforholdene nødt til at lande der og lade Ekvipagerne komme dertil. —

Den 8de November.

— Jeg kommer fra den engelske Fregat, hvor Conrad den Store [C. D. F. R.s Søn Conrad var født dette Aar] viste mig rundt. Den er meget nydelig indrettet; men de unge Bernstorffs sige, at den ikke mere ligner sig selv. Da enhver har Tilladelse til at tage den i Øjesyn, og alle røre ved alt og tilsmudse alt med deres snavsede Hænder og Fødder, saa er det intet Under, at den ikke mere kan se renlig ud. Conrad skændte efter Sædvane paa Folkene i Anledning af deres *mal-propreté*; jeg vilde ønske, den stod under hans Opsigt; med diktatorisk Stemme irettesatte han Matroserne, der viste os rundt, fordi de ikke passede bedre paa: [paa Dansk] Englænderne vilde anse os for Svinebæster o. s. v. —

Den 15de November.

Hjertelig glæder jeg mig over den uventede Efterretning om, at Cajus's [Reventlow] Bryllup alt har fundet Sted, og at vi snart ville gense ham som lykkelig Ægtemand. Jeg lover mig megen Glæde af Bekendtskabet med hans elskværdige unge Hustru [Vilhelmine Bernstorff, A. P. B.s Niece], dadler altsaa visselig ikke Fuldbyrnelsen af hans Beslutning. Dog tror jeg, at jeg

(1785)

i Vilhelmines Sted ikke vilde have været ganske tilfreds dermed. Den gradvise Overgang fra elskende, lykkelig Fæstemø til Ægtefælle forekommer mig at være en saare lykkelig Tilstand, og jeg vilde ikke have afbrudt den saa pludselig, lige saa lidt som jeg nu vilde kalde den tilbage, om det stod i min Magt. Jeg er ganske af den vise Salomons Mening, at alt har sin Tid, hvert Trin, hver Tilstand i det menneskelige Liv har sine egne Glæder, og jeg ønsker, at mine smaa engang maa komme til at nyde dem som jeg. —

Den 13de December.

— Cajus og Vilhelmine har jeg set nogle Gange; jeg synes bedre og bedre om hende, og jeg tror, *she shall please me still better and better*. Hun forekommer mig at være saa ganske uden Affektation, med saa megen sand Godhed og Beskedenhed i alle Træk. Jeg skatter Cajus lykkelig og glæder mig til at faa en saa elskværdig Kvinde mere til Omgang.

Mand og Børn ere raske. Gudskelov, aldrig har jeg set min Mand muntrere og gladere under Forretningernes Byrde; Haabet om, at vore økonomiske Forhold skulle blive forbedrede, bidrager meget dertil. —

Den 17de December.

— At Madame Mont d'or skulde gøre mig et saadant Bryderi, og det paa en Tid, da jeg ikke ventede mig nogen Slags Ubehagelighed fra denne Side, har berørt mig meget ilde; men jeg haaber, at alt endnu vil gaa godt, og takker Dig, fordi Du har henvendt Dig lige til Faderen. Jeg har en *présentiment* af, at Mademoiselle Albrecht [Guvernante og Selskabsdame] er mig beskaaret, og at hun vil bestemme sig for mig. Guldberg har kun en eneste Datter, der allerede maa være voksen, og hans Hustru, der regner sig det til Ære hverken at tale Tysk eller Fransk, kan hun dog ikke være til Selskab, da de ikke kunne forstaa hinanden. Hvad Betingelserne angaar, overlade vi til Dig, hvis Du finder det rigtigt, at gaa til 150 Rd. i aarlig Gage. —

(1786)

Den 17de Januar.

— I Gaar nød jeg en Naade, der endnu ikke er bleven mig til Del, siden Numsen [Søn af Feltmarskal N., afløste 1784 Schack som Overhofmarskal] blev Overhofmarskal, at spille commerce ved Hoffet, og det endda med syv kongelige og fyrstelige Personer, nemlig: Kongen, Prins Frederik, to Prinsesser og tre augustenburgske Prinser. Ingen af dem vilde røre ved Kortene; endelig spurgte jeg Prins Frederik, om jeg skulde give, hvortil han nikkede. Kongen løb over halvtredsindstve Gange ud og ind, ellers gjorde han intet; Prinsesse Sophie Frederikke vilde holde ham tilbage, hvilket kun gjorde ondt værre. Til sidst blev der en almindelig Latter, hvori da ogsaa jeg deltog. Prins Frederik vandt Puljen og jeg een Dukat. —

Den 4de Februar.

Gudskelov, at alle Fødselsdagshøjtidelighederne ere til Ende; Augusta og jeg have kedet os om Kap og klaget vor Nød for hinanden. Hvis vi stode i den Vildfarelse, at vi kunde fortjene os Himmerige ved en eller anden Selvfornægtelse, saa behøvede vi blot, i Stedet for al anden Faste og Spægelse, een Gang om Ugen at bivaane en slig Festlighed. —

Den 7de Februar.

I dette Øjeblik modtog jeg Dit Brev, kære Søster, med Ønsket om vor Befrielse; *how greatly happy would we be!* Men denne lykkelige Time synes endnu bestandig at fjerne sig. Dog, jeg vil ikke knurre, ikke ønske noget med Heftighed. Er jeg ikke den lykkeligste Hustru og Moder, som jeg kender? Maatte min Mand blot skabe blivende Lykke, og vore huslige Anliggender ikke lide for meget derved, saa er jeg tilfreds! —

Den 14de Februar.

— Christian har nu daglig Timer i Dansk hos en vis Thaarup [Digteren], der er Lærer ved Kadetakademiet, har megen

(1786)

Smag og ogsaa selv skriver godt. Det synes at interessere ham meget, og det er mig rigtig kært, at han lærer at læse og skrive *godt* Dansk. Der er kommet et Klaver i min Stue, paa hvilket mine Børn skulle lære at spille, og ved hvilket Sander [Huslærer] undertiden synger og spiller Sange for mig, komponerede af Schulz [bliver 1787 kgl. Kapelmester]. —

Den 7de Marts.

— I Dag spiste Levetzow fra Frederiksborg [Amtmand over F.] hos os. Han er her i Byen for med min Mand, Ludvig og de øvrige at pleje Raad om Bøndernes Kaar, og der er hver Dag Kommissionsmøde [den lille Landbokommission]. Gud lade en Sag, der angaar saa manges Lykke, gaa godt fra Haanden, og skænke enhver god Hensigt og Beslutning Fremvækst og sin Velsignelse. Levetzow er en god Mand, men snakker meget; blandt andet sagde han, at han aldeles ikke holdt af Genierne; i Reglen vare disse Folk, der ikke duede til noget. Min Mand ytrede, at han vel ikke tog dette Ord i sin egentlige Betydning, og jeg anførte Kongen af Prøjsen. Denne var en Undtagelse fra Reglen, mente han; i det hele vare Genierne unyttige Medlemmer af det menneskelige Samfund. —

Christianssæde, den 2den Maj.

Den sørgelige, uventede Efterretning om, at den gode Dreas [Bernstorffs Søn] saa hurtig har naaet Maalet for sin jordiske Løbebane, rørte os usigelig, og vi have viet den gode uskyldige Ynglings Minde nogle Vemodens og Venskabets Taarer. Min Mand har altid næsten fortrinsvis elsket ham, og sikkert er det ogsaa, at der over alle hans Ansigtstræk var udbredt saa megen Hjertensgodhed, Oprigtighed og Uskyld, at man ikke kunde andet end være ham god. — Min Mand er fra den tidlige Morgenstund hos sine Bønder, der plage ham lige saa meget som i København hans Forretninger. Gud give, at han kunde vie sig dem helt; da først turde jeg overlade mig til Haabet om, at han med virkeligt og varigt Udbytte kunde

(1786)

arbejde for deres Velfærd. Ellers frygter jeg, at alt er og bliver Flikværk; thi de maa først lære at handle som fornuftige Mennesker, naar de skulle befordre deres eget Bedste, og dertil synes de for Tiden endnu hverken at eje Indsigt eller Driftighed. Dog, for Gud er intet umuligt. —

Christiansholm, den 24de Juni.

— Min Mand flytter i Aar adskillige Bøndergaarde ud af Landsbyerne, hvorved Bønderne faa deres Marker samlede. Dette er sikkert et meget gavnligt Foretagende og et almindeligt Ønske hos alle Bondevener. Det koster imidlertid meget i Begyndelsen, især i saa ulykkelige Aar, og maaske høste først vore sildige Efterkommere Frugten deraf, naar der opstaar en ny Generation. Den nuværende er for største Delen uskikket til at finde sig til Rette i en lykkeligere og friere Tilstand, er vant til ikke at sørge for Fremtiden, til at fortære alt i de gode Aar og lade sig underholde i de slette. Jeg tror nok, at om min Mand stedse var paa Lolland, vilde dette bidrage meget til at omskabe dem, og efter min Opfattelse vilde det ogsaa skaffe ham mere sand Tilfredshed og Glæde end al den mere udbredte, men ogsaa fjernere Nytte, som han i sin nuværende Stilling evner at stifte.

Møller [Inspektør og Landmaaler] har Ord for at befordre Bøndernes Vel og at tjene min Mand tro; meget aktiv er han imidlertid ikke. Weiberg [Forvalter] forekommer mig undertiden utaalelig; overalt hvor han har været, har han forarsaget os Tab; mulig gør jeg ham og Bønderne Uret: jeg maa tilstaa, *je suis aigrie*. Min Mands stedse fejlslagne Forhaabninger have bragt mig saa vidt, at jeg intet haaber mere af hans Bestræbelser og anser alle hans Planer for Luftkasteller. Jeg forlader mig ganske paa Forsynet; det maa, det vil vel signe min Mands redelige Hensigter og lønne ham her eller hisset. Gud give blot mig og min Rede hver Dag saa meget, som der hører til et nødtørftigt Liv; han giver Spurvene paa Taget det; skulde han ikke give mig det?!

Altsaa har min Rede med de to Fugle og Ægget dog ikke

(1786)

været broderet omsonst til Agnes [Stolberg]. Man vilde have, at jeg skulde dække Ægget til; men jeg frygter, at den lille Fugl vil være krøbet ud af Skallen, inden hun modtager min Skærm; thi jeg kan kun af og til arbejde, lidt ad Gangen; megen Fornøjelse gør den mig imidlertid. —

Den 5te August.

Det samme Hurra som for tre Uger siden tilraaber jeg Dig i Dag; alt er afgjort til de gode, fromme Bønders Bedste. Du skal endnu faa meget at høre fra mig og omsider komme til at indrømme, at min Kære er bleven til en Triumfvogn, hvis Hjul ere smurte ikke med Blod, men med Forvalteres og Forpagteres overflødige Fedt. —

Fra C. D. F. R.

Den 24de Oktober.

I Dag bliver Cajus's og Vilhelmines lille Pige døbt; Faderne ere Augusta, jeg, den gamle Adam Moltke, Bernstorff og Christian Reventlow den Anden [Broder til Cajus og Frederik. R.]. Den lille skal hedde Margrethe Hedevig og kaldes Meetha; hun er et stort, meget smukt Barn, og jeg haaber, at hun vil blive den rosaklædte Interesse, der binder Ophavene til hendes Tilværelse endnu fastere til hinanden. Denne Tanke gør mig megen Glæde, og enhver Ytring af deltagende Opmærksomhed og Omhu for den elskende Moder og den lille nyankomne fylder mit Hjerte med sympatetisk Deltagelse. —

Den 28de Oktober.

— Vibeke Brockenhuus [Niece af C. D. F. R.s Stifmoder] har tiltraadt sin nye Funktion. Moder er meget misfornøjet dermed; det er et underligt Indfald af hende; thi i Virkeligheden var hun langt mere sin egen Herre og langt mindre generet, end hun nu vil blive. Men Æblet falder ikke langt fra Stammen; Faderen og Brødrene ere Hofmænd. — Min Mand har udarbejdet et stort Opus [riml. om Bondesagen]; det bliver

(1786)

trykt, og Sander oversætter det paa Tysk. Han, min Mand, nærer godt Haab om et heldigt Resultat. —

Den 7de November.

— Min Mand er meget glad og lover sig den bedste Frugt af sine Arbejder. Publikums Stemme er for ham; men mange Proprietærer se skævt til ham. Gud give sin Velsignelse og lade det blive til det Almenes Vel, saa ville ogsaa vore private Interesser blive befordrede derved. —

Den 3dje December.

— Lehn [Baron L. til Hvidkilde] er endnu ikke kommen. Han har forudskikket en skriftlig Betænkning; min Mand læste den for Kronprinsen, som ikke bærede den med sit Bifald. Det lader til, at alt føjer sig til Fremme af den gode Sag; Modstanderne blive stadig færre og deres Skrig mindre højlydt, Gud give sin Velsignelse dertil og lade kommende Slægter takke min Mand for hans redelige, menneskekærlige Bestræbelser. — Du ved vel, at man vil opføre Athalie [Racines A. i C. F. Cramers Oversættelse, opførtes hos Schimmelmann]; det er en stor *entreprise*. Jeg læser nu daglig i Bonnets [bekendt svejtsisk Naturforsker og Filosof] *Contemplations de la nature*; jeg har hos Frisøren begyndt paa Madame de Sévigné's Breve og læser ligeledes *Tableau philosophique du 16me siècle* af Meyer. Du ser, at jeg ikke er ledig, og at jeg i det mindste tager fat paa meget; thi jeg har ogsaa i Sinde at læse Buffon [fransk Naturforsker]. —

Den 5te December.

— Lehns Betænkning blev næsten udpebet i Kommissionsmødet; min Mand forelagde den tillige med sit Svar, der ender med en Slags Apologi for Lehn; det vil alt sammen blive trykt. Calmette [en Søn af den hollandske Gesandt, riml. ham, der var Amtmand paa Møen] har sagt til Ernst [Schimmelmann],

(1786)

at min Mands Skaal blev drukket i alle Øl- og Brændevins-
knejper; mange kendte ikke engang hans Navn rigtig. En hel
Time igennem førte han de bitreste Klager over ham. Dette
er just ikke synderlig nedslaaende. —

Den 12te December.

— Min Mand er bleven saaledes provoceret i et Skrift [vistnok
af Konferensraad Fleischer], at han mener at maatte give
Publikum en Meddelelse om, hvad han har udrettet paa sine
Godser. Man beskylder ham nemlig for, at han skal have
forringet Godserne, som han forefandt i god Stand efter sin
Faders Død. Lungholm skulde han have solgt for 24,000 Rd.
(det var 38,000 Rd.), og nu skulde Lehn der have bragt Bøn-
derne i fortræffelig Stand, — og mere saadan Snak. Dette
Skrift og Lehns Betænkning ere meget uforskammet skrevne
og vilde kunne bibringe Kronprinsen Mistanke med Hensyn
til min Mands praktiske Indsigt, og da vilde alt være tabt.
Dette synes imidlertid hidtil at være forgæves; indtil denne
Stund har min Mand *le vent en poupe* og styrer lige i Hav-
nen. Jeg er fuld af Tillid og trøstigt Mod, Du kæreste. For-
synets Haand synes mig saa øjensynlig at lede Sagen, og hvem
kan da hindre den! —

Den 23de December.

— Berger er ængstelig for Vilhelmine [Caj Reventflows Hu-
stru]; hun aner ikke den mindste Fare og forekommer mig
glad og tilfreds; men hvor ofte er dette ikke det forræderiske
ved denne Sygdom. Hun bruger nu islandsk Mos, der, som
Berger siger, har kureret mange Mennesker. —

Lehn har dineret hos os; han ligner stedse sig selv, men
synes nu efter al forudgangen Larm at have forladt Oppo-
sitionen. Han har opsøgt en gammel Betænkning fra Aar 70,
som han dengang har indgivet, og som i Hovedsagen stem-
mer overens med min Mands Mening, og føjer hertil, at en
sekstenaarig Erfaring har bestyrket ham i den Mening, at
Bønderne bør frigøres og behandles som engelske farmers;

(1787)

i den tidligere Betænkning ansaa han dem afgjort for Proprietærernes *Ejendom*. Dette gør ham latterlig, men skader ikke den gode Sag. —

Den 2den Januar.

Hvad vilde Du sige, om man ikke skrev til Dig i Dag og gav Dig Beretning om Athalie? Dette Spørgsmaal gjorde Bernstorff mig i Gaar, da jeg sad ved hans Side ved Bordet. I lang Tid har jeg uden for mit *dear home* ikke nydt saa megen rationel Fornøjelse, som denne Forestilling skænkede os. Augusta [Bernstorff] udførte sin Rolle beundringsværdigt, fordi den var i saa fuld Samklang med hendes elskende Hjerte. Joad [spillede af Cai R.] var i Besiddelse af megen Værdighed; Frøken Forster [Selskabsdame hos Bernstorffs] spillede sin Rolle fortrinligt og mest kunstnerisk af dem alle. Den lille Joas [Emilie B., 10 Aar] gjorde ogsaa sit bedste. De smaa Roller udførte Lotte Bernstorff særdeles smukt og rørende. Kirstein [Privatsekretær hos Schimmelmänn] spillede ligeledes godt; men en Del af Leviterne kan jeg ikke rose; deres Dragt gjorde heller ingen heldig Virkning; de saa ud, som om de vare *en bonnet de nuit* med snavsede Friserkaaber (Pudermäntel). Musikken rørte mig meget; den dannede i saa høj Grad et Hele med de smukke Sange; selv Børnene lyttede til med den største Opmærksomhed. Vilhelmine var til Stede; den gode Berger har mere Haab; Gud lade det blive opfyldt! Berger overværede kun i kort Tid Skuespillet. Da han hverken kunde nyde Musikken eller forstaa Ordene, var han stillet som Tantalus. Det gjorde mig meget ondt, da han gik bort midt under den skønneste Arie, der tidligere vilde have henrykket ham. Ak, kære, hvor sørgeligt saaledes at have ligesom overlevet sig selv; Gudskelov, det kun er for en kort Tid. —

Den 16de Januar.

— Ved Genopførelsen af Athalie overgik Skuespillerne sig selv; de spillede alle med større Sikkerhed. Skønt Augusta var stærkt forkølet, mærkede man det dog ikke. Frøken For-

(1787)

ster spillede sin Rolle mesterligt; »*elle la joue trop bien*«, sagde Elliot [den engelske Gesandt] til mig. Hun er for mig Idealet af en god Skuespillerinde, og jeg følte det ret i Aftes, at hvis vi havde een saadan paa det store Teater, og hvis der spillede saadanne Stykker der, vilde jeg kunne blive begejstret for det; men det kommer jeg sagtens ikke til at opleve. Hoffet var der ikke; mig var dette meget behageligt; men jeg finder, *qu'on ne s'y est pas bien pris* fra Schimmelmans Side; man burde enten have tiet helt eller talt rent ud; men man vidste ikke ret selv, hvad man vilde (dette bliver mellem os), og nu var det dog ubehageligt. —

Den 20de Januar.

Alle gode Gange ere tre! I Gaar blev Athalie opført for tredje og, ak, for sidste Gang. Skuespillerne overgik sig selv, og Augusta, der om Formiddagen laa til Sengs af Krampe, spillede desuagtet sin Rolle mesterligt. Hoffet, med Undtagelse af Kongen, var til Stede og syntes at følge Forestillingen med stor Opmærksomhed. Nu vilde jeg blot ønske, at man fik den Tanke at opføre Otnes [af Chr. Stolberg]; men det er slemt, at det er forbundet med saa mange Bekostninger; thi jeg tror, at det har kostet Schimmelman omtrent 1000 Rd.; dog ere disse jo rigtignok bedre anvendte, end om de vare medgaaede til Baller, Soupers o. lign. —

Den 30te Januar.

— Vi leve i denne Tid i en bestandig Adspredelse. Hoffet og Byen kappes om at give Fêter; den spanske Gesandt gav i Lørdags et Bal, hvor alle Herskaberne og Kronprinsen (for første Gang) vare til Stede. Ville de andre Gesandter, som der menes, følge hans Eksempel, *alors nous en aurons pour tout l'hiver*. — Gud give sin Velsignelse til alle min Mands Foretagender. Han er Midtpunktet for alle mine Ønsker og Bønner. Er ikke hans Lykke saaledes indvævet i min, at ingen særskilt Lykke kan gro i min Sjæl; dens Lykke er at vide ham lykkelig og at bidrage dertil. —

(1787)

— — — Februar.

— Kronprinsens Fødselsdag bliver aldrig fejret; men Kongens har forskaffet os Baller ved Hoffet i Mandags og Onsdags, og i Gaar var der et militært Bal i Gjethuset [Artillerikadetakademiet, paa det kgl. Teaters Plads paa Kongens Nytorv], hvor Hoffet og omtrent 500 Mennesker vare samlede; vi vare saaledes stuede sammen, at man næppe kunde røre sig. Vi bleve der kun halvtredje Time; min Mand dansede to Danse, — og saa af Sted! —

Den 13de Februar.

— I Gaar blev Lottes [Bernstorffs] Forlovelse [med von der Nath, Rigsgreve, senere dansk Gesandt i Madrid] deklareret; den vinder almindelig Billigelse, og det vilde ogsaa være vanskeligt at finde noget at udsætte paa den. —

Den 24de Februar.

— Berger ønsker, at Vilhelmine til Foraaret skal rejse til Dig, da Du er saadan en god Sygeplejerske, og drikke Æselmælk der; men jeg frygter, at en slig Rejse til den Tid vil være umulig; hun forekommer mig alt for øjensynlig at tage af, — ak, jeg vilde saa gerne haabe! Min Mand er meget tilfreds med sin Kommission, endogsaa med Lehn, der underskriver alt *en qualité* af nærværende. Ak, kære, naar, hvor og hvorledes skulle vi faa hinanden at se? Vi ere lænkede, eller vore Vinger ere i det mindste stækkede. O, hvor gerne fløj jeg ikke til Tremsbüttel!

Den 17de Marts.

— Jeg vil i vor Kreds være den, der taber mest i Vilhelmine; hun passede saa godt for mig; hendes usminkede Oprigtighed og det, at hun altid var sig selv lig, gjorde hende stedse kærere for mig. Hun vilde ikke synes, hun vilde kun være. Held hende! Tidlig beredte hun sig for det Land, hvor hvert Skin forsvinder. Salig vil hun blive, thi hun havde et rent

(1787)

Hjerte. Cajus forlader hende hverken Dag eller Nat, og det synes, som om hans Nærværelse er hende kærere end enhver andens. — Min Mand lever og aander i Kommissioner. Han har nu forstærket sit Parti med Kristian IV, der ogsaa ønskede at frigive Bønderne, men af Adel og Rigsraad modtog et allerunderdanigst Afslag til Svar. Han har faaet det paa-gældende Dokument fra det danske Kancelli. —

Den 31te Marts.

— Konferensraad Eriksens [Deputeret i Rentekammeret] overraskende Død er et stort Tab for min Mand, der hele Vinteren igennem har været meget bekymret for ham. Han havde en særdeles farlig og sjælden Sygdom, var nu paa Veje til at komme sig, og var en overordentlig arbejdsom, retskaffen og samvittighedsfuld Mand. I Torsdags forlader min Mand ham tilsyneladende rask i Kammeret; Klokkeren 5 om Eftermiddagen ventede han at se ham i den islandske Kommission. Forestil Dig hans Bestyrtelse, da han, netop som vi rejste os fra Bordet, modtager den Meddelelse, at Eriksen havde ladet sig køre til Langebro, var stegen ud og havde styrtet sig i Vandet. Siden sin sidste svære Sygdom skal han have været tungsindig, men udførte alle sine Forretninger med samme Iver og Omtanke som tidligere. Min Mand mener, at han havde huslige Sorger, der vel maa være de tungeste at bære, ligesom huslig Lykke er det største jordiske Gode. Dette Dødsfald har gjort et stærkt Indtryk paa ham; han gør nu alt for at sørge for hans Familie og bevare hans Navn som en redelig Mand. Han er ogsaa stærkt optaget af at søge en, der kan indtage hans Plads. —

Den 7de April.

— Madame Desmercières har ogsaa Feber; desuagtet vilde hun ikke opgive sin Søndagssouper og den Lykke at have Prins og Prinsesse Frederik til Gæster; dette har imidlertid ikke hjulpet paa Feberen. Jeg haaber dog, at hun kommer

(1787)

sig; hun skal være besjælet af de bedste Hensigter med Hensyn til Bønderne paa Frijsenborg, naar den Tid kommer, da hun arver dette Grevskab; jeg under hende det gerne for nogle Aar. [Fru D. var født Komtesse Frijs.] —

Den 11te Maj.

Prøvelsens og Lidelsernes Dage ere til Ende; vor kære Vilhelmine er i de evige Boliger. For hende var Døden et Fredens Bud; den kom blidt, stille, som hyllet i de Skyer, der brede sig over Sjælen i Søvnens Stund. Og hvor rolig sank hun ikke i dens Favn! Cajus plejede hende med en Æmhed som en Kvindes og med mandig Standhaftighed. End ikke da Døden var indtraadt, forlod han hende. Vi vare alle til Stede; men, kære, jeg kunde ikke se hende dø; jeg gik hen i en Krog for at bede for hende. Cajus bærer sit Tab med ægte Sjælsstorhed, han er saa fattet. Det er et rørende, men ogsaa et løftende Syn at se ham. Den kære, lille Meetha blev straks bragt hen til mig, og herfra hentede Cajus og Fritz [Revéntlow] hende om Aftenen for at bringe hende til Bernstorff. Den kære Vilhelmine har testamenteret dette kostbare Pant til Augusta, og sikkert er det, at hun ikke kunde have overgivet det i trofastere Hænder. —

Den 28de Maj.

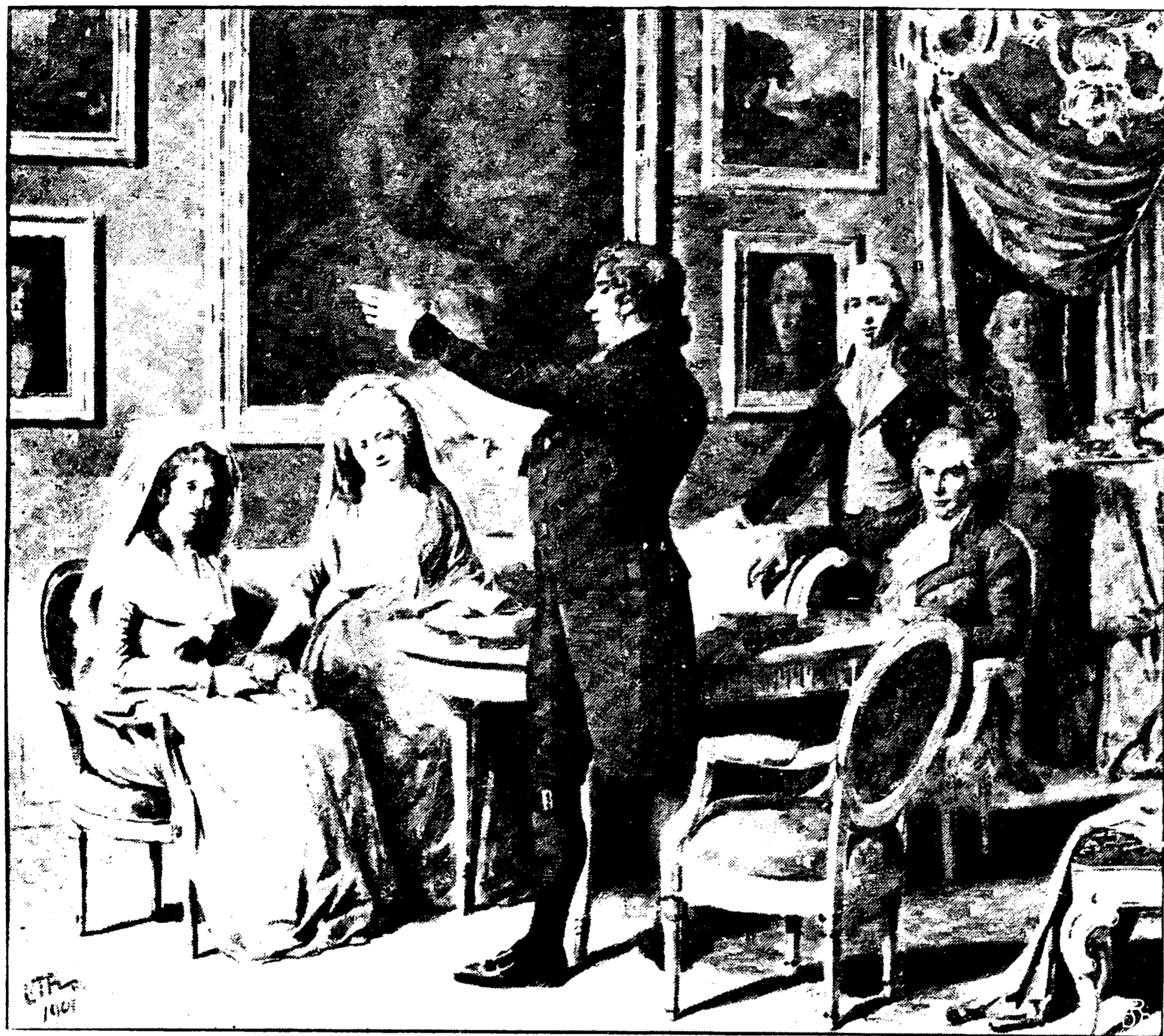
Den kære, lille Meetha er nu i sin himmelske Moders Arme, og hendes gode Plejemoder er nu ogsaa roligere. Andre Udsigter aabne sig for vore Blikke, naar vi tænke os vore elskede befriede fra alle Onder, og mildere Taarer strømme ned ad vore Kinder end de, der afpressedes os ved deres tilsyneladende Ulykker. Den stakkels Cajus er meget fattet; han længes efter at forlade København; jeg haaber, at han snart vil ile til Eder, og at Gensynet med saa mange elskede vil lindre hans Smerte! —

Christianssæde, den 2den Juli.

— Kornet staar alle Vegne prægtigt; Gud give os et velsignet Aar og, ak, som Du ønsker os, en Josef; thi jeg tror, at vore

(1787)

Forvaltere, alle til Hobe, ikke due. Møller er, tror jeg, ærlig, men ikke aktiv nok, og hans Inspektørstilling en tom Titel. Jeg haaber meget af Ludvigs virksomme Venskab for og broderlige Kærlighed til min Mand. Trofaste Folk ere en Velsignelse, vi hidtil have savnet. Hvem kunde i højere Grad fortjene dem end min Mand, der selv tjener sine Medborgere saa trofast og samvittighedsfuldt. —

Baggesen læser højt paa Christianssæde. Efter Maleri af Carl Thomsen. *)

Christianssæde, den 2den Juli.

Jeg begynder dette Brev med, i Hast, at meddele Dig, at jeg er her, men desværre uden min Ludvig. Det var ham umuligt at blive færdig med Forretningerne med Arctander [Officer, Grev Ludvig R.s Hjelper, senere Amtmand i Frede-

*Fra Sybille Reventlow
(Ludvig R.s Hustru).
(Fransk).*

*) Prof. Thomsens Billede, som ejes af Udgiveren, er malet 1901. Personerne (fra højre til venstre: C. D. F. R., Johan Ludvig R., dennes Hustru og Brevskriverinden, i Forgrunden Baggesen) ere Kopier efter Originalportrætter. Kompositionen er historisk korrekt, støttende sig til Optegnelser i et Brev, hvoraf det fremgaar, at Værelserne paa Christianssæde ere bevarede i samme Skikkelse som for 100 Aar siden.

(1787)

riksborg], der kom i Søndags, angaaende Udskiftningen af den afbrændte Landsby, og han ønskede, at jeg skulde rejse uden ham, for at man ikke skulde blive ængstelig. Jeg gik i Svendborg om Bord paa et Skib med Frøken Forster, Charlotte og Baggesen [Rejsen beskrevet af B. i hans Biografi I. S. 98], og under stærk Kuling landede vi Kl. 11 ikke langt fra Pederstrup. Jeg vilde gerne endnu fortælle Dig om i Søndags, om Ludvigs Straffeprædiken, som han kaldte den. Frøken Forster var, uden at have forstaaet et Ord, dog rørt til Taarer, og Baggesen var saa stærkt greben og græd saa heftigt, at han ikke kom til sig selv igen hele Dagen. Om Eftermiddagen dansede Ludvig med Bøndernes Børn og lod dem foretage en Mængde Legemsøvelser, og om Aftenen dansede vi med alle vore Folk. Ak, gid min Ludvig var her! Vinden piber og tuder, men den er gunstig. —

Christiansholm, den 28de Juli.

— I Gaar havde vi hele den Münterske Familie her, lige indtil den lille Carl Brun. Hvorledes jeg syntes om den unge Münter [Frederik M., den senere Biskop], vil Du spørge. Bedre end jeg havde ventet; men jeg tror, at han gjorde sig langt mindre Umage for at takkes os end Eder, hvor daarligt end dette sidste, som det ofte gaar, lykkedes ham. Han førte slet ikke det store Ord og udkrammede ikke sine Skatte. Den lange Hymne vovede jeg ikke at omtale, men sagde til Fru Brun, at jeg havde hørt, at hendes Broder havde skrevet mange Digte. Hun svarede, at hun kendte to til salig Balthasar [Frederiks Broder]; jeg nævnede Hymnen, som hun slet ikke kendte. Du ser heraf, at han har villet benytte Tiden hos Eder, hvilket rigtignok ikke taler til Fordel for hans Dømmekraft. —

København, den 20de Oktober.

— Min Mand er ved godt Mod. For nylig engang, da jeg troede ham travlt beskæftiget, traf jeg ham i Færd med at forfatte en »Bondevise«; Du kender hans poetiske Geni; jeg skal lade Christian skrive den af til Dig. — Jeg læser dog af

(1787)

og til i Aviserne. Hvad siger Du om Patrioternes Mod? Det er mig kært, at der ikke bliver udgydt Blod. Vi leve i en Tid, i hvilken der skrives og ikke handles. Naar min Mand er saa lykkelig at befri Bønderne fra deres Aag, tror jeg, han har bidraget mere til sine Medborgeres Lykke end mange andre Forkæmpere for Frihed og Menneskerettigheder, hvis Virksomhed kun bestaar i Ord. —

Den 30te Oktober.

[Hensigten med Kong Gustavs Besøg var vistnok, ved sine personlige Evner til at vinde Folk, at søge at faa Danmark til at slutte sig til Sverige imod Rusland.]

O ve, o ve! jeg tror, at jeg for tidlig har prist mit rolige og frie Liv. I Gaar Middags Kl. 1 ankom Hans svenske Majestæt hertil, ikke *incognito*, men ledsaget af et talrigt Følge, tog ind hos Sprengtporten [den svenske Gesandt], ventede kun saa længe, indtil man antog, at Hoffet ikke længere sad ved Bordet, og sprængte derefter uanmeldt til Slottet. I det yderste Værelse træffer han Kammerfrøken Møsting og spørger hende: »*Pouvez - vous me dire, madame, où sont les appartements du Prince Royale?*« Hun svarer: »*Votre Majesté trouvera la famille Royale assemblée près d'ici*« — hun er næppe i Stand til at melde ham, han følger hende lige i Hælene. Forestil Dig, kære Søster, den Tummel, dette afstedkom, og *les grandes narines* [Overhofmarskal Numsen]! Alt var i Bevægelse, gode Raad dyre og Bernstorff en velkommen Mand. I Gaar Kl. 6 bleve vi alle tilsagte; jeg maa erkende, at jeg var noget nysgerrig efter at se Hans svenske Majestæt. Jeg finder, at han spiller sin Rolle ikke ilde, og dog føres man ikke bag Lyset: *'tis mere show and pageantry, no native dignity*, — en sand Teaterkonge! En Mand af Verden er han imidlertid, *et il en impose*; hans *courtisans* have alle *un air de qualité et de noblesse*. Ak, kære, det er desværre kun alt for sandt, vi stikke meget af ved Siden af dem, og i Gaar følte jeg det i høj Grad. Vor Kreds har i de sidste ti Aar hverken forskønnet eller forbedret sig, det staar ikke til at nægte. Den vil vel ikke saa

(1787)

snart blive mere glimrende; dog hvem ved; alt har sin Ebbe og Flod.

En udmærket Leder af Kuren (*Curmeister*) forekommer Kongen mig at være: først præsenterede han alle sine Hoffolk, dernæst lod han sig selv præsenterere for alle Damerne, eller omvendt, lod alle Damerne præsenterere for sig, ved Prinsesse Sophie Frederikke. Først Kl. 1 $\frac{1}{2}$ kom vi hjem. I Dag er der Appartement, i Morgen Bal *en domino* i Riddersalen, hvori jeg ikke tager Del; jeg frygter for Trængslen, og intet er mig saa ubehageligt som Hede. I Gaar, da alle klagede over Kulde, befandt jeg mig meget vel. Med min Mand talte Hans Majestæt ikke et Ord, men spurgte blot Bülow, om han [ø: C. D. F. R.] var en Søn af salig Overkammerherren. Paa Teatret i Gaar skal Kongen stadig have spillet Komædie. En af Skuespillerne, Rosing, der er Nordmand, skal have været ude af sig selv af Ærgrelse over at se en svensk Konge. Farvel, jeg maa gøre Toilette.

Den 10de November.

— Jeg tror ikke, at Kongen af Sveriges Afrejse har bedrøvet nogen. Du ved sagtens, at Numsen blev fornærmet; det var heller ikke meget høfligt af Hans svenske Majestæt samtidig at tilstille ham Gaven til ham selv og de til Hofbetjentene bestemte Drikkepenge. Han har imidlertid gjort det godt igen ved egenhændig at give ham en Ring til hans Hustru. Det lader til, at vi have nærret den svenske Monarks Forfængelighed saa godt med *fêter* og Æresbevisninger, at han vender tilbage ret tilfreds med sit Ophold her. Vel have vi maattet betale det noget dyrt, men det er dog bedre, end om vi havde ladet os bedaare af hans glatte Ord, som det nok havde kunnet ske for tre Aar siden; Gudskelov, at vi have Bernstorff! Min Dom over Kongen tager jeg ikke tilbage; imidlertid siger han meget *fort joliment*; men hans Tale flyder ustandselig som en Strøm.

V. der Nath kender ingen nærmere Omstændigheder med Hensyn til Hardenbergs Hustru [Datter af C. D. F. R.s Fætter]. Det er meget sørgeligt; jeg maa tilstaa, at jeg altid har syn-

(1787)

tes godt om ham, og tit har jeg prist hende lykkelig, at en saadan Mand, uden at hun selv havde valgt ham, var falden i hendes Lod. Det siges, at begge Børnene ere ude af Huset, og dette er vistnok ogsaa det heldigste for dem; thi hvad er vel mere i Stand til at nedbryde enhver Dyd hos Ungdommen end Forældrenes daarlige Eksempel? [Ægteskabet endte med Skilsmisse.] — Christian er meget optaget af sine Timer hos fremmede Lærere; Ludvig har saa atter de Timer hos Sander, i hvilke hin er fraværende. Jeg haaber, at Gud vil velsigne vore Bestræbelser; en god Opdragelse er alt, hvad vi kunne give vore yngre Børn; men hvad er alt andet uden den? Jeg haaber til Gud, at de engang skulle blive nyttige og lykkelige Mennesker, i hvilken Livsstilling det end bliver. Dette sidste er mig ligegyldigt, og jeg tilstaar, at det vilde være mig kærere at have en Søn, der var en fortjent Læge, Gejstlig eller Négociant, end om han var en Hofsnog eller et andet unyttigt Medlem af Menneskeslægten. *Worth makes the man, and want of it the fellow o. s. v.*, heri stemmer jeg ganske med Englænderne. —

Den 24de November.

— I Gaar vare vi indbudne til Krüdeners [den russiske Gesandt]; Fruens Fødselsdag blev fejret, og »*La colombe*« opførtes af Børn. Hun vinder ved nærmere Bekendtskab og er virkelig meget behagelig i selskabelig Henseende. Til en nøjere *liaison* hører der et Kendskab, som ikke er let at opnaa ved vore kunstlede Sæder, der rigtignok altid efterligne det naturlige og ligefremme, men gøre det med saa megen *prétention* og undertiden *ostentation*, at det kunstlede forgæves søger at skjule sig. —

Den 4de December.

— Ved Du, at Emilie Galeotti [af Lessing] skal opføres hos v. d. Naths, et lidt dristigt Foretagende! Frøken Forster er Moderen; Lotte [Grevinde v. d. Nath] Grevinde Orsina; Fru Schulz Emilie, Rollen synes mig at være vel valgt, hvad

(1787)

hende angaar; v. d. Nath er Prinsen; Heinrich Reventlow [Broder til Cajus R.] Marinelli; Christian Schimmelmann [Ernst S.s yngste Broder] Greven; Kirstein den gamle Odoardo. Jeg er meget spændt paa at se, hvorledes det vil gaa. —

Den 8de December.

— Emilie opførtes i Gaar til alle Tilskuernes Tilfredshed. V. d. Nath overtraf vore Forventninger; Lotte spillede sin Rolle fortrinlig; Heinrich Reventlow spillede særdeles godt, Kirstein med megen Lidenskab, men han svarede ikke ganske til den gamle Mand. Frøken Forster var *au dessus de son rôle*; i den ene Scene rørte hun mig til Taarer. Hele Stykket bevægede mig meget — mere end jeg egentlig havde godt af; men jeg sov dog temmelig godt i Nat. Emilies Rolle var mindst heldig; Agnes [Frits Stolbergs Hustru] vilde have spillet den bedre, med mere Sjæl. —

Den 15de December.

— Den unge Münter ønsker at blive Professor i Theologi; det er endnu uafgjort, om han eller en ung Birch [senere Biskop over Lolland-Falster, derefter i Aarhus] bringer Sejren hjem. —

Den 29de December.

— Du ved sikkert, at min Mand har engageret Fasting [indtil nu Fuldmægtig og Forvalter paa Brahetrolleborg, en virksom og dygtig Mand]. Jeg lover mig meget for Fremtiden af denne Forandring og endnu mere af Ludvigs aarvaagne Øje, da han saa broderlig har lovet at tage sig af alt. —

Den 5te Januar.

— Jeg beundrer Dine medicinske Kundskaber og haaber, at vore politiske Læger maa have lige saa godt Held med at kurere Staten; thi man vil intet mindre end kurere den fra

(1788)

Grunden af, hidtil har man kun brugt Palliativer, *pour tenir bonne mine à mauvais jeu*. Lad Dig derfor ikke afskrække af den daarlige Kurs og vær patriotisk nok til at ofre Din egen Fordel for det almene Bedste. Tiden vil lære os, hvorfor alt nu gaar saaledes; men alvorlig talt, kære Søster, uden at kunne bedømme Schimmelmans og de andre Finansministres sande Bevæggrund, har jeg mere Tillid end Du og det holstenske og københavnske Publikum til deres Indsigt og Kundskaber. Ingen af dem er dog nogen Projektmager, og man vilde ingensinde i nogen som helst Stat kunne træffe Mænd af større Redelighed og mere Iver for det almene Vel end dem. Det tror Du med mig, ikke sandt, kære? Jeg haaber stedse, at Efterverdenen engang for Ernst og min Mand vil rejse Mindesmærker varigere end dem, der opføres af Erts og Marmor. Det gaa nu, som det vil; deres redelige Hensigter ville sikkert ikke blive ubelønnede. —

Den 12te Februar.

— Hardenberg er endnu ikke kommen. Jeg haaber, at Dit Brev maa gøre Indtryk paa hans Hustru, men frygter, at hun ikke er modtagelig for saadanne. Hvor ulig Moderen er ikke denne Datter! Jeg vilde ønske, at Fru v. Thienen [Moderen, tidligere gift m. C. D. Reventlow, C. D. F. R.s Fætter, død 1759] tog deres lille Pige til sig; hun forekommer mig at være et Barn med gode Anlæg; jeg tænker, hun kommer til at ligne sin Bedstemoder, hvis hun da ikke allerede er fordærvet. —

Den 23de Februar.

— Som jeg hører, kommer Hardenberg ikke hertil, men vil atter udsone sig med sin Hustru, da hans Beregning slaar fejl. Han har tabt meget hos mig; hvor stor Uret der end kan være paa hendes Side, saa er det dog uundskyldeligt, at han har villet udplyndre hende saaledes. Det viser alt for tydeligt, at Penge ere hans første og sidste Maal. —

(1788)

Den 8de Marts.

— I Dag finder her et stort Kaneparti Sted. Hoffet og en Del af Byen spise til Middag paa Charlottenlund. Jeg tror ikke, at der har været noget saadant siden Dronning Mathildes Tid. Min Mand er med *pour la rareté du fait; cela me fait venir l'eau à la bouche*; men i Grunden frister det mig dog ikke i saa stort et Selskab. —

Den 25de Marts.

— Hvor fryder jeg mig ikke over det uventede, glædelige Haab. Moder, Sybille og Wendt have sagt mig det; min Mand glæder sig med mig. Altsaa iler Du til os den 11te; jeg haaber, at Du maa faa gunstig Vind til Sørejsen. Jeg omfavner Dig og Stolberg og glæder mig til vort Gensyn. —

København, d. 28de Juni.

Gud være evig lovet, at Feberen har forladt min Mand, og at han saa lykkelig har overstaaet Sørejsen [til Norge med Kronprinsen]. Mit Hjerte er en Bold for Bølgerne; snart drives det fra Bølge til Bølge, snart er det atter roligere. Gode Søster, jeg fortjener ikke Din gode Mening om mig; jeg adlyder Nødvendigheden og modstaar den ikke, fordi al Modstand vilde være forgæves; men kunde mit Ønske bringe min Mand tilbage i mine Arme, ak kære! da lod jeg Kronprinsen, Danmark og Norge styre sig selv. O, hvorfor fik min Mand ikke en anden, mindre glimrende Lod? —

Hummeltofte, den 22de Juli.

— Prinsen af Augustenborg lader til at frygte, at man kunde skrive enhver, selv den simpleste Høflighed imod os paa Slægtskabets Regning, — *pauvre petit prince!* Hvor liden Ære gør dette ham! —

Ved Du, at en vis Dame, der er Dig vel bekendt [rimeligvis Grevinde Juel-Vind sen.], har sammenlignet min Mand med Ravailac? Bliv ikke saa forskrækket, som jeg blev, ved

(1788)

dette Navn; det er ikke saa ilde ment. Han skal kun være ham lig som Sværmer, der med det bedste og redeligste Hjerte styrter sit Fædreland i Ulykke. Det gør mig dog godt, at end ikke Niddet og Bagvadskelsen kunne betvivle hans Hensigters Redelighed. Hvem kunde ogsaa være en personlig Fjende af en Mand som ham? —

Den 5te August.

— Jeg haaber, kære Søster, at Krigen snart vil blive endt. Vel fortjente Gustav en Tugtelse; men for at hans brave Undersaatter og Menneskeheden ikke skulle lide derunder, haaber jeg, at han snart maa trække sig tilbage. —

Den 12te August.

Kære Søster, han er her, han er her! Gud ske evig Tak! Sund og frisk, glad og forynget (skønt han endnu ikke har dette sidste behov). Min Mand er her! Den første Rus af Gensynets Glæde er endnu knap forbi; jeg begynder lige at fornemme de blidere, varigere Følelser, der fylde hele min Sjæl med Tak til den Gud, der har ført mit Hjertes Elskede sund og lykkelig tilbage i mine Arme. —

Kronprinsen er vendt tilbage ganske begejstret over Norge, og dette skal være gensidigt. Gud give nu sin Velsignelse til alle de Beslutninger, som man under disse for os saa kritiske Forhold griber til. Et virkelig stort og ædelt Træk af Kronprinsen kan jeg ikke fortie. Undervejs saa man Røgen slaa i Vejret fra mange Fiskerhytter paa Skaanes Kyst; den russiske Admiral havde ødelagt dem og opbrændt alle disse stakkels, værgeløse Menneskers Husgeraad. Kronprinsen betragtede det med Afsky, og da Admiralen kom om Bord for at gøre ham sin Opvartning, spurgte han denne: »Hvorledes lyde de Befalinger, De har modtaget med Hensyn til Deres Optræden?« — »De lyde paa, at jeg i enhver Henseende skal handle i Forstaaelse med Danmark.« — »Saa raader jeg Dem,« sagde Kronprinsen, »til i Fremtiden at udmærke Dem ved

(1788)

større Bedrifter end saadanne Grusomheder, som De nylig har begaaet, og hvori jeg ikke vil have nogen Del.« Senere lod han udbetale 500 Rd. til de stakkels ulykkelige; men dette maa ikke vides. Er det ikke i Sandhed stort og ædelt? Min Mand siger, at Kronprinsen var saa kordial som muligt over for Nordmændene. Ved Bordet blev der altid sunget, og naar Hurraet gjaldt de to andre Prinser [Prins Carl af Hessen og dennes Søn Prins Frederik], stemte han altid selv først i med. Det sidste Hurra, man raabte ved hans Afrejse fra Christianssand, havde en saa sørgmodig Klang, at det mere lignede en høj Klage end et Glædesraab.

Paa Torsdag tager min Mand til Frederiksborg; han vil der selv uddele Skøderne til Bønderne og ved denne Lejlighed holde en kort Tale. — [Talen blev senere udgivet og er altsaa tilgængelig.]

Fra C. D. F. R.

Gud være lovet, at han lod os fuldende Rejsen saa lykkeligt. Hele Folkets Kærlighed og Velsignelse følger vor Kronprins, hvem Gud har udrustet med mange Gaver til at være et Redskab for sin Naade; mig og mange andre trofaste Tjenere har han skænket ham, for at vi kunne hjælpe ham at bære den Byrde, der tynger paa hans Skuldre, og jeg vil ikke hvile, saa længe jeg endnu evner at udrette noget. Misunderne og Modstanderne [die Neider, die Hinderer] forlade os nu, den ene efter den anden, og se med stille Harm, hvorledes Gud velsigner hvert Skridt, vi gøre. Stolberg og Kätchen [Stolbergernes ugifte Søster] ville sige Dig, hvor godt jeg befinder mig. —

København, den 29de August.

— Man har her det mest grundede Haab om, at Gustav snart vil gribe til Harens Vaaben. Baade den svenske Hær og Flaade skulle mangle Levnedsmidler; men ikke des mindre har den store Gustav ved en Stafet afsendt en Liste over alle de Skuespil, der under hans Fraværelse skulle opføres i Stockholm, — er dette ikke ham værdigt? —

(1788)

Hummeltofte, den — September.

Endog af de hamborgske Aviser vil Du nu kunne erfare, i hvilken Tilstand den store Gustavs Krigsmagt til Lands og til Vands befinder sig. Her skal man have Efterretninger om adskilligt andet, der, om det viser sig rigtigt, vil gøre en pludselig Ende paa Krigen. Jeg beklager kun de store Bekostninger, der ere forbundne med Udrustningen af vor Flaade og Hær; dem faa vi vel næppe erstattede. Kronprinsens uventede Rejse [han rejste hemmelig til Slesvig og derfra med Prinsen af Hessen til Norge] har vakt megen Opsigt, og alle tro, at der er andre Hensigter forbundne dermed end den, sammen med Prinsen af Hessen at udkaste Planen til Krigsoperationerne. —

Den 13de September.

— Conrad [C. D. F. R.s Broder] er meget fornøjet og siger, at han aldrig i sit Liv har haft en større Glæde, end da han modtog Befalingen til at drage med ud. Vi syntes meget godt om den russiske Kommandør, som Conrad allerede tidligere har kendt. Med den russiske Admiral skal man ikke være tilfreds og har forlangt at have en dansk Officer med om Bord paa hvert Skib. Gud give os snart Fred! For os kan der intet andet være at vinde i denne Krig end i det højeste Ære, og denne byder, som Haller [Digteren H., Bedstefader til Baggesens Hustru] siger, vel Konger til Gæst, men bespiser dem med Røg. Min Mand er ikke modløs, men saare utilfreds med Krigsforberedelserne; han ønsker Fred, uden hvilken alle hans tidligere Arbejder ville være forgæves. Hvor daarligt, hvor vanvittigt end Gustav har handlet, saa har han dog endnu de tyrkiske Penge, og hvad formaa de ikke? Dem mangle vi derimod! —

København, den 27de September.

— Udrustningen af vor Flaade har bragt en Forskrækkelse over hele København; man saa allerede Fjenden gøre Landgang og beredte sig til Forsvar. Jeg begriber ikke, hvorledes

(1788)

man har kunnet ængste sig, da hele Østersøen er opfyldt af russiske Skibe; i saa Fald maatte da Svenskerne være fløjne gennem Luften i Montgolfierer. Man taler vel om nogle Skibe fra Carlskrona; men de ere næppe talrige. Min Mand og Ernst klage sig ynkelig; de skulle skaffe alt, og hvorfra? —

Den 4de Oktober.

— Om Admiral Dessin, der er løbet ud med vore Skibe, taler man stadig med saare liden Berømmelse; han har ladet pommerske Tropper, der bleve bragte til Sverige, slippe igennem. Det er meget ubehageligt for vore Skibe at maatte adlyde en saa slet Anfører. Det lader til, at Kongen af Sverige nu er mindre opsat paa Krigen end tidligere, da han selv søgte Strid. Maaske kunne vi skade ham og hans Land; men vi gavne sikkert ikke os selv; det vil langt snarere blive paa vor Bekostning, at vi staa Rusland bi; men dette kan jo nu ikke være anderledes. Om Kronprinsens Tilbagekomst ved man hidtil intet. Jeg frygter, det vil blive sværere at bevæge ham til at komme tilbage, end det vilde have været at faa ham til at blive her, fordi denne Beslutning i hans nuværende Stilling, i det interessanteste Øjeblik [ved Fjendtlighedernes Begyndelse], sikkert vil koste ham mere, end den første vilde have gjort. Dette, synes jeg, burde man forud have betænkt. Mig har denne Rejse bestandig mishaget. Man siger almindelig og endogsaa ved Hoffet, at Kronprinsen skal være rejst uden nogens, ja selv uden Bernstorffs Vidende; dette vilde i Sandhed ikke være heldigt. Blandt de mange Rygter nævnes ogsaa, at den svenske Konge skal have set Kronprinsen i Frederikshald. Ligesom Du, kære Søster, synes heller ikke jeg om at vide ham i Prinsen af Hessens Selskab. Gamle Berger sagde nylig til mig: »Han har ved Gud altid været et stort Pattebarn (Kindskopf) og vil ogsaa vedblive at være det, saa længe han lever«. —

Den 7de Oktober.

Du vil glæde Dig med os over de herlige Efterretninger fra Sverige. Vore Nordmænd have i det mindste ikke vist sig

(1788)

fra nogen foragtelig Side, og uden at vi have gjort saa mange Ophævelser som den store Gustav, ere vi komne Stockholm nærmere end han Petersborg. Min Mand vil vædde, at Gøteborg ikke kan holde sig mere end fire Dage mod Prinsen af Hessens Kanoner; thi denne skal paa sin Rejse gennem Sverige have besigtiget Fæstningen paa det nøjeste, da man viste ham hver Krog. Paa Søsiden skal den være fast, paa Landsiden kun lidet befæstet, og den skal, naar man ikke vil udsætte den skønne Stad for at gaa op i Luer, kunne erobres ved nogle Kanonskud. Jeg sender Dig »Adressecontoiret«, hvor Du under Artiklen »Nyheder« vil kunne læse om den sidste store Fordel, vi have vundet ved Quistrumbro. Jeg glæder mig, men med Bæven. Thi at vide Kronprinsen i et fremmed Land med en Styrke, der er ringe i Antal, er dog altid foruroligende. Jeg haaber, at Freden, som Gustav selv nu i høj Grad skal ønske, endnu før dette Aars Udgang vil sætte en ham værdig Slutning paa hans Xerxiade. —

Den 18de Oktober.

— Ak, kære, vel havde vi Aarsag til kun med Bæven at glæde os over de i Sverige vundne Fordele. Jeg kan ikke sige Dig, hvor oprørt jeg er mod den ikke sjæls-, men kun legemsstore Konge af Prøjsen [Frederik Wilhelm II]. Hans Trusler ere ligesom en stor firskaaren Kæmpes, der slaar om sig med knyttet Næve uden at spørge, hvem der har Ret eller Uret. *C'est la raison du plus fort*. Gid vi dog havde Kronprinsen tilbage! Jeg føler, hvilken Sjælsstorhed der udkræves til, naar man til fulde indser det nederdrægtige i en slig Fremfærd, saa dog i Betragtning af saa mange Tusinders Vel at vige saa meget for Nødvendigheden, som det lader sig gøre uden Forsmædelse for Nationen. Hvor maa ikke Kronprinsens ungdommelige Blod koge i alle hans Aarer. Her hersker en almindelig Gæring, *et il n'y a qu'une voix pour la guerre*. Stakkels Bernstorff! Man maa være ham selv *pour ne pas perdre tête*. Gudskelov, at min Mand ikke er i hans Sted! Men eet tør jeg sige: havde han været det, da havde vi Kron-

(1788)

prinsen her endnu; *mais cela reste entre nous*. Gud give os Fred. Saare meget godt, der er udrettet og endnu skulde udrettes, vil kvæles i Spiren ved denne ulyksalige Krig. Dog, vi ville ikke forsage. »*Gott sitzt am Regimente und machet alles wohl.*«

Jeg har glemt at sige Dig, at den unge Hardenberg ikke kommer til os. Faderen har spundet alle Haande Intriger for at paaskynde Forliget mellem sig og sin Hustru, og nu foregiver han, at Moderens Familie meget nødig ser ham i Huset hos os. —

Den 1ste November.

— Jeg tror, at vi og især I, kære Holstenere, ikke have noget at befrygte af Kongen af Prøjsen. Elliot skal have paadraget os disse Komplimenter ved sine urigtige Meddelelser. Bernstorffs Tænkemaade stemmer unægtelig ikke overens med den nu gængse Politik, hvor de styrende anse Tro og Love for tomme Ord, og hvor kun Fordelen bliver det afgørende. Hele Publikum her er opbragt paa Prøjsen og ønsker Krig; hvor meget end min Fornuft billiger det modsatte, saa forekommer hin Følelse mig dog højst naturlig, og den gør Nationen Ære. Vore Nationaltropper ere nu atter dragne hjem. —

Min Mand holder hver Aften en Forelæsning over Malerkunsten og lægger derved til Grund en Bog om dette Emne af Hagedorn [Chr. Ludwig v. H. 1713—1780, Raderer, Gehejmelegationsraad og Generaldirektør for de sachsiske Kunstakademier. Særlig bekendt ved: »*Betrachtungen über die Malerei*«], en Broder til Digteren [tysk Lyriker]. Undres Du ikke over, at han kan faa Tid til det; det forekommer mig virkelig, at han er mindre overlæst med Forretninger, Gud lade det være sagt i en god Stund. Samtidig foreviser han os da hver Aften nogle Kobberstik af de bedste Mestere, og vi have i den Anledning faaet en stor Mængde fra det kongelige Bibliotek. Jeg vilde ønske, at Du var med; Tilhørerne ere de tre Børn, Sander, Mademoiselle Albrecht og jeg. Paa denne Maade henrinder en Time meget behageligt og, jeg haaber, ikke uden Nytte for Børnene. Du ved, at det er hans Yndlingsbeskæftigelse. —

(1788)

Den 15de November.

— Min Mand har haft det prægtigste Vejr paa sin Frederiksborgrejse og truffet alle Bønderne der saa glade og lykkelige. Gud give, det var lige saa vidt over hele Landet. Disse Rejser gøre ham godt paa Sjæl og Legeme. — Conrad er da atter her. Det er rigtig sørgeligt, at denne Ekspedition, hvortil han havde glædet sig saa meget, har haft et saa daarligt Udfald, og at han, uden at have set Fjenden, har mistet saa mange prægtige Folk af Forraadnelsesfeber og Blodgang; der dør endnu hver Dag nogle af hans Matroser. Sandt er det, at vi spille en sørgelig Rolle i denne Krig, og at vi bestandig ere en Bold for de andre Magters Egensind og Luner. Jeg kan ikke fordrage, at alle Aviser ere fyldte med Gustavs Praerier, og jeg finder vor Beskedenhed ved ikke engang at fremstille Forholdene, som de ere, lidet *à sa place*, naar maaske hele Europa bliver skuffet. —

Den 2den December.

Ak, at de første Ord, jeg atter skriver til Dig, bedste Søster [efter en Sygdom], skulle være fulde af den inderligste Smerte over vort Tab, der vel er en Vinding for vor forklarede Agnes [Frits Stolbergs Hustru], men dog saa bittert for os tilbageblevne. Selv om vore svage Øjne vare aabnede, og vi saa den huldsalige staa for os i en mildnet Glans af hendes Herlighed, vilde det endda være bittert for os. Ak, I kære, hvorfor er jeg ikke hos Eder og deler alt med Eder! Til Frits kan jeg endnu i Dag ikke skrive. Sig ham, at jeg er for svag til at trøste ham; kun ved min inderlige Medfølelse kan jeg lindre hans Smerte, den han bærer som en Mand og som en Kristen. Jeg ærer ham og føler hele den Storhed, som Religionen formaar at give. Sig til Kätchen [Frits S.s Søster], at jeg i Aanden altid er hos hende. Endnu i dette Aar skulde vi lide et saa uventet Tab! Lovet være Gud, der dulgte Fremtiden for vore Øjne. Dette vilde have formørket alle de glædelige Timer, der bleve os til Del. Er det ikke ogsaa for Dig, som om Vilhelmines [Caj Reventlows afdøde Hu-

(1788)

stru] rene, uskyldige Sjæl først har modtaget sin forklarede Veninde i hine Fredens og Glædens Boliger, for hvilke de begge syntes at være skabte mere end for denne Jord. — Jeg tænker, at den kære, fortræffelige Frits er hos Eder med sine fire Børn, der nu ogsaa ere Dine, Du trofaste, virksomme Veninde. Hvor er det trøstefuldt for mig at vide dem hos Dig og Din Stolberg i det rolige, landlige Tremsbüttel. Der ville Frits og Kätchen finde Ro. —

Den 20de December.

Vor ærværdige Berger har mistet sin eneste Datter, sin Alderdoms Trøst og Støtte [gift med H. V. Warnstedt, Chef for det kgl. Teater]. Jeg haaber, at hans Lidelsers Maal her paa Jorden nu er fyldt, og at Kronen bier paa ham ved det nu ikke mere fjerne Maal. Han var fattet og hengiven; jeg kunde kun trøste ham med Taarer. Han har i disse Dage talt til mig om den afdøde med den allerstørste Æmhed og med sand Begejstring. I Dag sagde han: »Jeg ærer Forsynets Veje; maaske var det en Lykke for den salige, at hun døde før mig. Ogsaa for min Døvhed takker jeg Gud; den har hindret mig i fuldt at nyde Omgangen med denne fortræffelige Kvinde; jeg har ikke helt kunnet følge alt, hvad hun sagde og gjorde; havde jeg kunnet det, hvor langt smerteligere maatte ikke da Savnet være mig, medens jeg nu lidt efter lidt er bleven vænnet dertil«. —

Den 30te December.

— I Gaar døde Zoëga [Finansmand, Deputeret i Finanskollegiet]. Ernst, Wendt og ogsaa min Mand ere meget bedrøvede over hans Død. Berger er særdeles fattet; Warnstedt vil blive hos ham, og alt forblive paa samme Fod som før. —

Den 10de Januar.

— Maatte dog vor gode, fortræffelige Veninde Løvenskiolds Beslutning føre til, at hun kan ende sine Dage i Ro. Det er mig en vemodig Tanke, at hun i sin Alderdom maa forlade

(1789)

Løvenborg [paa Grund af Uenighed med Søn og Svigerdatter]. Skønt hun har tilbragt flere sorgfulde end lykkelige Dage der, er Stedet hende dog kært, og Grunden til, at hun forlader det, er sørgelig. Jeg vilde ønske, hun kunde tinge sig i Kost hos Dig, kære Søster; men hun er Moder og er det fuldt ud. Var dog Baronesse Knuth [Julie, f. Møsting] hendes Svigerdatter! Jeg takker Dig, kære, fordi Du interesserer Dig for denne; jeg holder grumme meget af hende, og det vilde Du ogsaa gøre, hvis Du kendte hende. Hun er stedse den samme, saa tilforladelig, uden *prétention*, føler saa ganske den Lykke at være Moder, og nogen kærligere kan der ikke findes. Hendes Hjerte er saa aabent for hver Glæde, Naturen skænker; Landlivet er hendes Ideal af Lykke. Hendes Mand elsker hende; hun har gjort ham til en flittig, nyttig Mand; han har været utrættelig i at erhverve sig Kundskaber for at kunne tjene sit Brød paa en gavnligere Løbebane end ved Hove, og jeg haaber, at det vil lykkes ham. Vi passe udmærket for hinanden. Hun er, som Claudius siger, fuldkommen fri for alle Nykker, bestræber sig saa varmt for at være, hvad andre ønske at synes. Hun elsker de engelske Digtere, særlig Thomson [Forfatter til det berømte Værk: *The seasons*]; Bonnet er hendes stadige Studium, hun læser ham atter og atter. Hendes Egenskaber ere ikke af dem, der falde i Øjnene; hun føler sig meget *déplacé* ved Hoffet og længes daglig bort derfra. —

Christian er meget beskæftiget med et Elektrophor, som han har forfærdiget sammen med den lille Emil Ehlers. Min Mand faar en Elektriskmaskine og studerer hver Aften Electricitet.

Den 17de Januar.

— Jeg er nu næsten færdig med Bonnet's *Palingénésie* og er ved *les recherches sur le Christianisme*. Jeg læser ogsaa *les oeuvres posthumes*, hvori der er meget, som interesserer mig; endvidere Syvaarskrigen af Archenholz og forskellige andre Ting; men bliver ofte afbrudt af mine Børn, da jeg overværrer adskillige af deres Timer. —

(1789)

Den 3dje Februar.

Du ved allerede, at Christian Bernstorff i disse Dage rejser til Stockholm. Gud give, at dette maa staa i Forbindelse med Fredsunderhandlinger, og at Kongen af Sveriges dumdristige Daarskab ikke maa gøre dem til intet. Nu ere alle Fødselsdagsfestlighederne forbi; vi leve i Aar saa roligt, næsten uden Assembléer; hos den gamle Adam [Moltke] er der kun een hver fjortende Dag. Kun Madame Desmercières er utrættelig: stadig lader hun sine Indbydelse udgaa, og for hver 10 Gange, man er buden, kommer man i Regelen kun een Gang; men hun sørger dog for, at hendes Hus bliver fuldt. —

Den 3dje Februar.

Fra Baronesse Knuth,
f. Møsting.
(Fransk.)

Da Grevinde Reventlow har tilladt mig at indlægge denne Billet i hendes Brev, tør jeg nok selv sige Dem, Fru Grevinde, hvor taknemlig jeg er for den Interesse for mig, hvorom Deres Brev til hende vidner, ligesom jeg ogsaa gerne vil besvare de Spørgsmaal, De fremsætter med Hensyn til Bonnet. Jeg maa tilstaa, Fru Grevinde, at jeg er saa begejstret for denne Forfatter, at jeg ikke kan lade nogen Dag gaa hen uden at læse noget af ham. Jeg ejer nu alle hans Arbejder, men har hidtil kun læst *la Contemplation de la nature, l'Essai analytique* og *la Palingénésie*. Hans *Insectologie* og hans Værker *de l'histoire naturelle* lade sig ikke saa godt læse i Slottets Mezzanin som paa Landet. Jeg haaber at kunne læse dem til Sommer paa Frederiksberg og vil da sikkert føle mig henrevet af dem, særlig hvis det kunde ske sammen med en anden, der har lige saa megen Interesse derfor. Paa denne Maade læser jeg nu for tredje Gang *la Palingénésie* sammen med den gode Grevinde Reventlow; det forekommer mig, at hver fornyet Læsning skaffer mig ny Glæde. Hvor vilde jeg ønske, at min Skæbne engang førte mig til Holsten! Jeg skulde da ikke undlade at benytte mig af Deres venlige Indbydelse til Tremsbüttel. Jeg vilde være henrykt over at se Bonnet's Buste og at turde læse Deres Brevveksling med ham. Jeg ved, at De, Fru Grevinde, har meddelt ham adskillige Iagt-

(1789)

tagelser med Hensyn til *l'Histoire naturelle*, og disse Breve vilde interessere mig i høj Grad. Idet jeg stadig anbefaler mig til Deres Venlighed, har jeg den Ære at være Deres o. s. v.
Julie Knuth.

Den 24de Januar.

— I Dag have vi gaaet næsten en Fjerdingsvej paa Isen for at se de russiske Orlogsskibe, elleve i Tallet, deriblandt tre uhyre store Tredækkere. Dessin, den Nathue, er bleven afsat og Povelitschen bleven Admiral i hans Sted. —

*Fra Sønnen Christian
(halvfjortende Aar).*

Den 9de Februar.

— Her tænker man nu allerede paa Krigen; Russerne tiltakle atter deres Skibe. Du vilde blive forbavset, naar Du saa den talrige Mængde Russere sværme omkring paa Gaderne. I vor Gade ser man flere Russere end Danske. Jeg synes meget godt om dem; de ere altid glade og fornøjede, udføre deres Arbejde villigt og uden Knurren, men hade Svenskerne af ganske Hjerte. De raabe bestandig: »Canaille Svenske, Dobra Russere, Dobra Danske«. Jeg saa for nylig en dansk Matros falde en Russer om Halsen, fordi denne rakkede frygtelig ned paa Svenskerne; men de elske Brændevin lige saa varmt, som de hade Svenskerne. Et Bevis paa, at der maa findes mange Næringsmidler her i Byen, er den Omstændighed, at 8—9000 Russere ikke have gjort Levnedsmidlerne synderlig dyrere. —

Fra Sønnen Christian.

Den 21de Februar.

— Jeg tror, at alle Numsens i disse Dage tage til Løvenborg. Overhofmarskallen tror, at han kun kan genvinde sit Helbred der, *je lui en veux du bien*. Generalen [Overhofmarskallens Broder, gik 1788 i russisk Tjeneste] lader til at være vel tilfreds og at glæde sig ved sin Sejr over sine Fjender [der havde rejst Klage over hans Embedsførelse]. Jeg synes rigtig godt om ham og finder, at han iblandt alle disse Søkende er den, der i Ansigtstræk og Maaden at udtrykke sig paa har mest Lighed

(1789)

med vor kære Veninde Løvenskiold [f. Numsen]. Gud give os Fred! Det er min første og sidste Bøn *et le refrain de lous mes vœux.* —

København, den 24de Februar.

Bedste Søster! Hvor inderligt har Dit Brev rørt mig og bedrøvet mig, da jeg ikke kan bidrage til Opfyldelsen af Dit Ønske, som ogsaa er mit. Dog, jeg ved, at Du ikke vilde overtale Din Broder til nogen Handling, ønskede Du den end nok saa meget, som blot i ringeste Maade kunde formindske eller fordunkle hans Ry som en upartisk, redelig Mand. *Il y a d'ailleurs*, siger den store og gode Necker, *il y a dans le soin que nous prenons de notre réputation, un sentiment étranger au jugement des autres, c'est une glace où l'on a l'habitude de se regarder, et nous voulons qu'elle soit pure comme notre propre cœur.* Kunde min Mand med Overbevisning sige til sig selv, at vor kære ædle Frits [Stolberg] var fortrinlig skikket til dette Embede blandt dem, der søge det [Bestyrelsen af Grevskabet Rantzau], da det mere end de andre Embeder i Holsten udfordrer nøje Kendskab til den tyske Ret, — hvis han ansaa ham for en lige saa dygtig Jurist som redelig Mand og trofast Ven, da vilde den Omstændighed, at han er Bernstorffs Svoger og hans egen Ven, ikke afholde ham fra at foreslaa ham. Nu derimod tror han efter sin Samvittighed at maatte foreslaa andre Mænd dertil, som allerede staa i Tjeneste, og ikke at turde tillade sig at tage sit Ønske om at være vor kære Frits til Nytte med i Betragtning. Den Stilling, hvori min Mand befinder sig, er saa kritisk, at alle de, som have Aarsag til at være utilfredse med ham, og deres Antal er ikke ringe, ønske at benytte enhver Lejlighed til at kunne angribe ham (*ihm Vorwürffe machen zu können*). Du ved, at ingen personlige Fordele bevæge ham til at beholde sin Post (han vilde jo være langt lykkeligere der hjemme *on his own paternal ground*), men Ønsket om at befæste og befordre det gode Værk, han har paabegyndt under guddommelig Velsignelse. Kære Søster, tilgiv mig, at jeg skriver alt dette til Dig; kun til Dig tør jeg skrive alt,

(1789)

avec un jugement sain et un esprit aussi juste que le vôtre, vous devez me comprendre, og Du vil ikke beskylde min Mand for at nære overdrevne og latterlige Skrupler; denne Beskyldning, som jeg ikke tror, at han fortjener, krænker mig. Hvor ofte har jeg ikke ønsket, at en anden var i hans Sted. Min Mand og Ernst tro begge, at Din Mand med Rette havde kunnet søge Rantzau, og Ernst, som jeg for at berolige mig har talt med, er ogsaa fuldstændig af den Mening, at min Mand ikke kan bidrage til Opfyldelsen af Dit Ønske. Lad os altsaa fast tro, at »kun det bedste sker«. Jeg hører om andre Planer for vor kære Frits, Planer, der ikke synes mig saa ønskelige for ham. Dog, hvem ved, om de ikke i deres Følger kunne blive det; thi vide vi stakkels, kortsynede dødelige vel, hvad der er virkelig godt? Gud vil sikkert føre vor kære, fortræffelige Frits efter sin Plan, og hvem ved, hvor meget godt han vil kunne udrette til Udbredelse af den sande Religion paa den Skueplads, hvor man ønsker ham hen! Der vil han kunne lade sit Lys skinne, og sikkert er det, at en Mands Eksempel, der allerede er saa anset og bekendt som Forfatter, formaar uendelig meget. Lad os overlade alt til den alene vise! —

Den 7de Marts.

Kære Tante! Mange Tak for Dit Brev, af hvilket jeg ser, at Du holder mere af Elektricitet end af Krig. Har Du allerede hørt om den Mordbrand, Kong Gustav har villet anstifte her hos os ved sine Hjælpershjælpere? Albedyhl [den svenske *Chargé d'affaires*] afkøber en Skipper, der ligger her paa Reden ved Siden af Russerne, dennes lille Skib, der hedder »Grevinde Reventlow«^{*)}, for 12,000 Rd., skønt det kun var 2000 Rd. værdt. Da han imidlertid ingen Penge har faaet af Kongen, skriver han en falsk Veksel til de Coninck [rig Handelsmand]. Imidlertid bliver Skibet fyldt med brændbare Stoffer, og man har allerede besluttet at give et Gæstebud, under hvilket der skulde raabes: Brand! Da vilde alle redde sig,

Fra Sønnen Christian.

^{*)} Iflg. et Brev fra Grevinde R. selv fra samme Datum skal det være opkaldt efter »Julchen« R., Frits Reventlows Hustru.

(1789)

men lade det aftaklede Skib drive omkring for at antænde de russiske Skibe. Heldigvis opdagede de Coninck straks, at Vekslen var falsk, og da han kendte Skibet, blev han tillige forbavset over den høje Pris og overgav Skipperen til Politiet. Denne har ogsaa sagt alt, hvad han vidste. Svenskeren, der har bedrevet alt dette, har man først i Gaar faaet fat paa. Han hedder Benzeltjerna, er Baron og Oberstløjtnant. Snart har han opholdt sig hos Albedyhl, snart hos Susa [sikkert den portugisiske Gesandt Souza], og vor Politimester har ikke ladet ham faa Lejlighed til at undslippe. Er det ikke skændigt at foretage sig sligt i en venskabelig Havn og under en Vaabenstilstand? —

Den 24de Marts.

— Noget, jeg endnu ikke har sagt Dig, og som dog ligger mig stærkt paa Hjerte, er, at vi rimeligvis miste Sander. Han klager saa meget over sin Svagelighed, der nedtrykker ham og gør ham fortrædelig og uskikket til hans Arbejde med Børnene; han ønsker en anden Levevej. Jeg frygter meget, at han aldrig bliver lykkelig; thi Besværligheder og Ubehageligheder findes overalt i denne lavere Verden, hvor vi selv og alt, hvad der omgiver os, ere saa ufuldkomne. — Forleden Dag skrev han til min Mand et Brev, som jeg skal sende Dig, hvis min Mand tillader det. Du vil ogsaa finde, at det er umuligt at beholde ham imod hans Ønske; Børnene og han selv vilde lide lige meget derunder. Gud give, at min Mand maa være i Stand til at hjælpe ham saaledes, som han ønsker, og at vi maa finde en lige saa retskaffen, men raskere og til denne vigtige Stilling bedre oplagt Mand. Sander bliver her foreløbig, indtil han faar en Ansættelse. — Hvad siger Du til det nye Skattepaalæg? Ve, ve! og desværre frygter jeg, *c'est à refaire*, hvis vi faa Krig. Adelen i Stockholm holder sig bravt.

Den 30te Marts.

Gud give vor Frits sin Velsignelse til hans nye Stilling [Gesandtposten i Berlin]. Det er en vigtig Post, *c'est le côté*

(1789)

d'où nous avons le plus à craindre. Med Gustav skulde vi nok blive færdige, naar Frits blot kunde stemme alt til Gunst for os der. —

Den 4de April.

— Jeg var i Onsdags henne at høre Baggesens nye Opera [Holger Danske, som foranledigede Holgerfejden], som jeg i det hele syntes rigtig godt om. Stakkels Baggesen var meget beklemmt; man sagde, at han havde en Kabale imod sig; han blev imidlertid stærkt applauderet.

At Gustav lader Albedyhl i Stikken, undrer Dig vel næppe; det ligner ham. Man synes atter at haabe paa Fred; Gud give, man maa faa Ret. —

Den — April.

— I Gaar kom Prinsen af Hessen; jeg dinerede ved Taffet og trak hans Nummer. Han syntes at være meget indtaget af Elliot og talte om, *combien nous lui devons*. Jeg var ikke saa ganske overbevist derom og tillod mig at drage hans Iver for os i Tvivl. Gud hjælpe os! —

Den 18de April.

Det er en skrækkelig Uvidenhed, vi leve i. Gud give, at vi fik Fred. Den er for Landet, hvad Sundheden er for Mennesket: en af de største, men ofte ikke erkendte Velgerninger. Jeg ærgrer mig, hver Gang jeg hører, at vi ikke maa lade os behandle *en bagatelle* o. s. v. Sandelig, det er ingen Skændsel at vige for Uretfærdigheden og Magten, naar saa manges Vel afhænger deraf. Kun i yderste Nødsfald maa vi forsvare os og vove alt. Min Mand nærer Mistanke om, at Prinsen af Hessen i sit Hjerte ikke er saa meget imod Krigen, som han paastaar. Elliot var ved den sidste Assemblée hos Bernstorff ikke saa snaksom som sædvanlig. —

Den 20de April.

— Albedyhl har vist sig her, dog uden at vove sig ud af sit Hus. Elliot, Rohde [prøjsisk Gesandt] og v. d. Goes [hollandsk

(1789)

Gesandt] have paataget sig atter at sende ham bort, hvilket skete i Gaar Middags Kl. 12, da jeg mødte ham. Det skal fra hans Side have været *un coup de désespoir*, hvortil Kongen af Sverige har tvunget ham. Han skal intet eje og maa saaledes ganske give sig Kongens Vilkaarlighed i Vold, og mislykkede Forræderier straffes ogsaa af den, der ellers vilde have belønnet dem. Alle undtagen Prinsen af Hessen paastaa nu, at vi beholde Fred; Bernstorff har væddet 1000 Rd. med ham derom. I Gaar tilbragte jeg 1½ Time ved Taflet mellem Prins Emil [af Augustenborg] og den unge Prins af Hessen; *je me suis mortellement ennuiée*, jeg var nær ved at forgaa af Varme og Kedsomhed. —

Den 28de April.

Fjorten lykkelige Aar ere i Dag henrundne siden min Christians Fødsel. Din venlige, virksomme Omhu for mig og min Førstefødte mindes jeg med taknemligt Hjerte. Hvor mange Erindringer træde ikke frem for mig, deriblandt ogsaa om min Veninde Sneedorf [Enke efter Forfatteren S., Professor i Sorø, f. Thestrup], der plejede mig saa omhyggelig, og som jeg saa snart efter mistede. Ved Du, at hendes anden Søn er Professor her i København og bliver meget rost; den ældste er en af vore tapreste Søofficerer. Der siges, at den svenske Flaade skal være løben ud; andre paastaa, at de lide Mangel paa alt. Vi ere imidlertid paa vor Post; *je ne peux pas dire que je crains beaucoup de ce côté-là*, langt mere for Vilhelm den Tykke. —

Den 9de Maj.

— Vi skulle i Dag til en Slags Bryllupsdiner *chez le petit oncle, qui enrage, que sa fille épouse un homme, qui a un emploi fort lucratif, mais qui n'est pas d'assez bonne naissance*. Du ved da, at hun [Vibeke Brockenhuus] ægter Staldmester Hauch; det glæder mig for Moders Skyld, at hun forlader Hoffet vel forsørget. —

(1789)

Den 13de Juni.

— Valget af den nye Huslærer er afgjort. Han hedder Petersen og er fra Trondhjem; hans Hovedstudium er Matematik, hvori han om Vinteren underviser Landkadetterne i tre ugentlige Timer, hvorfor han oppebærer 200 Rd. Min Mand er meget tilfreds med ham. —

Den 25de Juni.

— I Gaar saa vi Flaaderne gaa under Sejl; de havde gunstig Vind, og vi tabte dem snart af Syne. Gud give dem mere Lykke end i Fjor! Conrads Sag skal ikke være afgjort ganske til hans Fordel, og der skal af Kommissionen være idømt ham fire Ugers Arrest. Det siges imidlertid, at Admiralitetet har bedt om, at han maa blive fritaget for den; min Mand mener, at han maa tage sin Afsked. Det piner og nager mig for hans Skyld, og jeg kan ikke tro, at man er retfærdig imod ham. Man beskylder ham for Skødesløshed og Uorden paa hans Skib, hvad der ligner ham saa lidet, da der altid har hersket den største Orden og Renlighed paa alle de Skibe, som han har kommanderet. Det er alt for sandsynligt, at man vil give ham al Skylden, der dog i Grunden maa tilskrives Skibets Ekvipering og den Mangel, han har haft paa alt, og hvorover han har skreget nok. Gudskelov, at hans Omstændigheder ere saa gode. Jeg tror imidlertid, at det er et sandt Tab for Søetaten, og at han vil komme til at savne Beskæftigelse og Interesser, da han ikke er Landmand. — Petersen er fornøjet med Christians Kundskaber, mindre med Ludvigs. Han er intet mindre end pedantisk; om det latinske Sprog og om Horats taler han med Begejstring. Dette siger jeg *pour le mettre un peu dans vos bonnes graces*, ikke alene i Egenskab af Nordmand, men ogsaa blot som dansk Student, blandt hvilke der nu findes ikke faa, der ere i Besiddelse af Dygtighed og sand Fortjeneste. Tilgiv mig denne Bemærkning, kære Søster! Jeg hader al national Uretfærdighed og føler mig som en Tysker, naar Danske begaa den, men føler mine Børn som Danske, naar den hidrører fra Ty-

(1789)

skerne; jeg tænker stedse: *worth makes the man and want of it the fellow*; under hvilket Himmelstrøg han er født, er ligegyldigt. —

Den 26de Juni.

— Prinsen af Hessens »*Mémoires sur la campagne en Suède*« finder jeg meget interessant skrevet, *avec toute la modération, toute la déférence, tout le respect imaginable envers les têtes couronnées qui y jouent des rôles si honorables*. Der foreligger imidlertid deri mange Kendsgerninger, *qui couvrent Gustave d'une honte éternelle*. Jeg beundrer Prinsen af Hessens og Kronprinsens Maadehold; det forekommer mig, at man ikke kan besylde dem for andet end en *excès de générosité; c'est un beau défaut*, — der kommer os dyrt til at staa; thi eftersom vi betalte alt, have kun vi tabt ved dette Felttog. Jeg maa tilstaa, at hvor ædel jeg end finder denne Tænkemaade hos et *individu*, forekommer den mig dog i dette Tilfælde overdreven; det er at tage Brødet fra Børnene og kaste det for — — —. Dog maaske har jeg Uret. —

Den 11te Juli.

— Hvad siger Du til den svenske Flaades Tilsynekomst? Er det ikke, som om den har villet spille Kronprinsen et Puds ved at vise sig netop nu? Jeg danner mig et saa komisk Billede af hans Harme, at jeg kommer til at le højt derved. Gud styre alt til det bedste og lade ikke for meget Menneskeblod blive udgydt.

Christiansholm, den 18de Juli.

Fra Sønnen Christian.

— Jeg har daglig tre Timer Latin hos Petersen, een til Læsning, een til latinske Stiløvelser og een til Oversættelse fra Dansk til Latin. Sander bor endnu hos os. — Der er ankommet endnu flere russiske Skibe, saa at den forenede danske og russiske Flaade nu udgør 57 Linieskibe og 20—30 Fregatter. Den svenske Flaade bestaar kun af 21 til Dels gamle og yderst slet bemandede Skibe. Have vi ikke Lov til at

(1789)

være lidt stolte af, at den danske Flaade er en af de skønneste, som noget Land nogensinde har udrustet? Den bliver kommanderet af Kærnen af Søetaten. Farvel, kære Tante!

Christiansholm, den 28de Juli.

— Baronesse Knuth besøger mig ofte, og jeg har den Glæde, at hun læser Messias med sand Begejstring. Det er mig ubegribeligt, at jeg endnu ikke i dette Brev har sagt et Ord om Urolighederne i Frankrig; tro endelig ikke, at alt dette ikke interesserer mig levende. Den store og gode Necker er min Helt, og jeg er stolt af at leve i samme Tidsalder som han. —

Christiansholm, den 3dje August.

— Jeg længes efter Aviserne for at høre om Neckers Ankomst til Paris. Der er meget ved den sidste Revolution, som den store og gode Mand ikke vil synes om. Man har behandlet Kongen saa slet, at jeg næsten synes, det vilde være lige saa stor en Skændsel for Nationen som for Kongen selv, om han vedblev at være Konge længere. Det stakkels Fjog er rigtignok selv Skyld deri, fordi han sendte Necker bort; var han bleven ved sin første Plan, vilde Efterverdenen maaske have regnet ham blandt hans Folks største Velgørere. Dronningen fortjener ikke at være sluppen saa godt derfra; hvor vil ikke dette ærgre Josef [Josef II af Østrig] endnu paa hans Dødsleje!

Lad os ofte være i Din Tanke og i Din Tale, naar den gode Fru Løvenskiold og Fru Schubart ere hos Dig, —

Christianssæde, den 11te August.

Saa længe vi have været her, have vi haft det skønneste og behageligste Vejr, jeg nogensinde mindes. Ammentorp [Sognepræst i Thirsted] kan ikke huske nogen saa rig Høst i de 41 Aar, han har været her. Jeg tilbringer hver Morgen nogle Timer i vor lille Skov; med en Yndlingsbog sidder jeg snart

(1789)

under den hellige Eg, snart i den hule Eg, snart i Løvhytterne. Overalt mindes jeg Dig, Du kære, og glæder mig over, at Du er Kæmpens og min Søster, min Sjæls elskede Veninde. — Det er mig kært, at Neckers Ankomst allerede har haft saa lykkelige Følger. Hvor maa ikke hans Hustru være stolt af en saadan Mand! Jeg tror at føle hendes Lykke, uden at misunde den; thi blev der end ikke nogen saa glimrende mig til Del, saa vil dog mangen lykkelig Familie engang i Fremtiden velsigne den, der har befordret dens Lykke og Frihed. Jeg har bragt et lille Bibliotek med mig; har Du læst »*Essai sur la secte des illuminés*«? [En Brochure af Mirabeau, skreven under hans Ophold i Berlin; han angriber heri al Mysticisme, som hvis Hovedrepræsentanter han betragter Lavater og Cagliostro; heri optræder ogsaa Eventyren Saint-Germain.] Den er meget vel skreven; Du vil deri finde en Tale, som Du vil synes godt om, af Saint-Germain til en vis Prins [Prins Carl af Hessen]. —

København, den 10de Oktober.

— Vi vente den gamle og den unge Hardenberg til Middag. Den unge skal i Huset hos Malling, der har skrevet »de store og gode Handlinger«. Vi ville ofte se ham, og min Mand vil da ikke tabe ham af Syne. —

Den 20de Oktober.

— Jeg kan ikke ret glæde mig over de stakkels Tyrkeres Nederlag; *il me semble, qu'ils valent mieux que nous autres*; men for Gustavs Skyld er det mig kært. Min Mand siger, at vor Ro ikke vil blive forstyrret, hvis Kongen af Prøjsen ikke angriber Kejserinden, og hun ikke paa ny reklamerer vor Hjælp. Gud skænke os en snarlig Fred; hermed vilde alle Parter være bedst tjente. —

Den 7de November.

— Den unge Hardenberg besøger os undertiden; han forekommer mig noget *forward*, er hidtil meget gode Venner

(1789)

med Christian; jeg tror, han er under det bedste Opsyn hos Justitsraad Malling, og er han, som jeg haaber, ufordærvet, har han Lejlighed til at uddanne sig til en god og nyttig Mand. Jeg fortæller Dig dette, fordi jeg ved, at det interesserer Dig for Fru v. Thienens Skyld [hans Bedstemoder]. Bernstorff synes, imellem os sagt, slet ikke om ham; jeg tror imidlertid, at hans største Fejl er *étourderie*; den gør ham dristig og ubeskedent. —

Den 14de November.

— I Tirsdags souperede jeg sammen med Din Helt [Prins Carl af Hessen] hos Bernstorff. Der siges, at han og Prinsen af Augustenborg ikke harmonere; det er sandelig ikke at undres over; thi de ere to meget heterogene Naturer. —

Den 23de November.

— Du har vel hørt om de hemmelige Intriger, der ere spundne af Profeten i Faareklæder [Prins Carl af Hessen]. Man taler om Kabaler og Anslag imod Ministrene som ogsaa imod min Mand. Jeg er saa lykkelig, at jeg kan sige, *que c'est le cadet de mes soucis*. Min Mands Retskaffenhed er saa soleklar, at den maa være indlysende for enhver, der ikke forsætlig vil lukke Øjnene derfor, og af saadanne slette Mennesker findes der dog vel kun faa; meget synes mig Kimærer. — Jeg læser for Tiden *Voyages du jeune Anacharsis* [af den franske Arkæolog J. J. Barthélemy, udkom 1788] tillige med flere andre Ting. —

— — — November.

— Augusta har betroet mig en meget interessant Efterretning fra Berlin. Gud give sin Velsignelse dertil! Jeg er virkelig alt for overrasket til at kunne tænke mig Frits ved nogen anden end Agnes's Side. Hvor er dog alt forgængeligt i dette *land of apparition's empty shades!* Jeg maa erkende, at da det er hans andet Ægteskab, og da Frits' Familie alt er saa talrig, saa forekomme hans Forlovedes [Sophie v. Redern] 100,000 Rd. mig ikke ganske ligegyldige.

(1789)

Man taler her om to nye Konseilsministre, blandt hvilke min Mand ikke er, men derimod Scheel og Hauch [de nye Ministre bleve Scheel og Haxthausen]. Du ved, hvor ligegyldigt dette i sig selv er min Mand; men under de nuværende Forhold synes det at kunne gøre ham og den gode Sag Skade hos Publikum. Det værste er, at man tillige giver Scheel Toldkammeret; dette kan ikke andet end være fornærmende for min Mand og give hans Fjender, — eller rettere Fjenderne af den gode Sag; thi personlige Fjender har han vel ikke, — Anledning til at anse ham for *disgracieret*. Men hvem ved, om ikke Tiden for vor Forløsning nærmer sig. Min Mand er alt for ædel til at udlade sig derom; men han vil sikkert ikke blive længere, end han kan haabe at være nyttig. Jeg beder Dig, skriv intet herom. Det vilde smerte mig, om jeg atter skulde se min Mand, mismodig og contrecarreret fra alle Sider, slæbe den tunge Kærre. Jeg tilstaar, at jeg sidder her og græder; hans Helbred led dengang kun alt for meget; dog Gud vil lade alt faa en god Udgang. Mulig ser jeg i Dag for sort. Kun til Dig beklager jeg mig. Brænd dette Brev! Min Mand ved intet om, hvad jeg skriver til Dig; *mais j'avais le coeur si gros*. Det er tungt at se sine Venner handle anderledes, end man havde ventet [hentyder til Bernstorff]; ingen Fornærmelser af Fjender ere saa følelige for et ædelt Hjerte, og jeg frygter, at min Mand føler det mere, end han vil tilstaa for sig selv og for mig. Jeg tror, at Ernst ingen Del har i alt dette. Jeg beder Dig, brænd dette!

 Den 1ste December.

I Lørdags skrev jeg til Dig i et Øjeblik, da jeg følte *my dearer self* paa det føleligste fornærmet. Skønt jeg straks ansaa Din Helt, der ved denne Lejlighed just ikke har vist sig som nogen Helt, for Ophavsmanden til og Drivhjulet i hele denne Plan, og skønt jeg med Sandhed kan sige, at jeg agter ham for ringe til at føle mig fornærmet ved noget, der kommer fra ham, saa smertede det mig dog at se min Mand til-sidesat af Mænd, som han ansaa for sine varmeste Venner,

(1789)

og tillige af den, som han elsker saa oprigtigt, som han sikkert ikke bliver elsket af nogen af dem, der omgive ham. Min Mand personlig kunde det ikke skade; tværtimod der vilde ske ham og hans Familie den største Tjeneste ved, at man tvang ham til at fjerne sig; men den gode Sag, hvilken han allerede nu i en Aarrække har viet sin bedste Kraft og Tid, vilde der derved blive tilføjet et ulægeligt Saar. Min Mand skrev i Søndags et Brev til Kronprinsen; jeg kan endnu ikke trøste mig over, at denne ikke fik det. Det var efter min Mening fortræffeligt, skrevet med den største Beskedenhed og dog fuldt af ædel Bevidsthed om hans eget Værd og af ægte, usminket Sandhed, der saa sjældent naar at trænge frem til de stores Ører. Dog, kære, jeg vil ikke være for vidtløftig; han blev forhindret i at sende Brevet af Sted, og tidlig Mandag Morgen modtog han Efterretning om, at han og Brandt [ældre Broder til Enevold B.] vare udnævnte til Præsidenter i Kammeret og det danske Kancelli. Dette giver dem da atter en vis Vægt i Publikums Øjne og viser i det mindste, at min Mand ikke er forladt, hvilket, om det havde været Tilfældet, vilde have givet alle hans Fjender, Proprietærerne, vundet Spil. Min Mand tror, at han nu uhindret kan vedblive med sit Arbejde for sine Medborgeres Vel, og dette er ham nok. Gud vil velsigne hans Bestræbelser, og han vil ogsaa i Fremtiden velsigne hans Børn, ikke lade noget af dem mangle Livets sande Goder, forunde dem hver især at nyde deres beskedne Lod med glad Sind, ligesom han hidtil har skænket dem alle et velskabt Legeme og en for alt godt modtagelig Sjæl. Kære Søster! Jeg skriver alt dette til Dig af mit Hjertes Fylde; ingen elsker og ærer den ædle Kæmpe [det almindelige Navn i Kredsen for C. D. F. R.], næst efter mig, mere end Du; men lad hverken ham eller nogen erfare, hvad jeg skriver til Dig angaaende denne Sag. Du kan med Sandhed sige til enhver, at han aldrig har ønsket at komme ind i Statsraadet. Han er ogsaa meget tilfreds med den Maade, hvorpaa man har givet ham denne Titel, der i Grunden intet betyder, og han ønsker sig sandelig ingen nye Forretninger, men blot, at der ikke lægges ham nye og uover-

(1789)

stigelige Hindringer i Vejen med Hensyn til dem, som han allerede har.

I Gaar modtog jeg i min Mand's Fraværelse et Brev, som jeg straks antog for et af dem, der fare omkring her. Det var en Udtalelse af Glæde over de nye danske Statsministre, en Taksigelse til Kronprinsen og et Ønske om, at min Mand og hans Tilhængere snart vilde pakke sig. Der stod i det: »Vid, at vi foragte Dig, og at Din Paastaaenhed er kuns Dumhed«. Hele Brevet var ikke engang værdigt til Foragt (*audessous selbst der Verachtung*). Dette er det første, min Mand har modtaget; men der skal være udsendt andre med voldsomme Trusler, som have spændt Din Helts ophidsede Indbildningskraft meget højt. Man tror at være paa Sporet; der behøves kun nogle faa Uslinge for at forfærdige en Mængde saadanne Sedler. Sig ingen, hvad jeg har skrevet til Dig herom og lad ikke min Mand erfare det; han er nu atter tillidsfuld og modig som en ung Løve:

»ist froh und mit sich eins,
scheut kein Geschöpf und fürchtet keins!«

Den 15de December.

*Fra Sofie.
(Fransk.)*

Kære Tante! Du ved vel, at Mama har lidt meget af Ørepine. Papa har elektriseret hende, og det har hjulpet noget. — Mama siger ofte til os, at vi ingenting faa til Julen, og at hun ikke ved, hvad hun skal give os; men vi bygge mere paa hendes Godhed end paa hendes Ord; thi hun har dog altid fundet paa noget til os. —

Den 26de December.

— Det har behaget Hr. Riegels [Historiker, upaalidelig og hadsk] at skrive »En angergiven Præsidents Brevveksling« (mellem min Mand og Necker), i hvilken jeg spiller en meget glimrende Rolle og saare højtidelig formaner ham til at frigøre sig fra Forretningerne. Der er imidlertid ogsaa udkommet et andet Skrift, hvori min Mand tages meget varmt

(1790)

i Forsvar og fremstilles som elsket af alle retsindige, kun dadlet af Døgenigter.

I Aarets sidste, højtidelige Dage er jeg endnu mere end ellers hos Eder, I kære!

Den 9de Januar.

— I Gaar var der Bal hos Bernstorffs; Moder, de fire Børn og min Mand vare der. Min Mand dansede tre Danse og o ve! o ve! tabte tre Partier Skak — forestil Dig hans Indignation! — til Din Helt, *qui a eu l'impudence de soutenir, qu'il ne lui avait jamais gagné aucune*, medens min Mand paastaar, at han paa Rejsen i Norge vandt 7 Partier fra ham. Min Mand var rasende; han vækkede mig vel ikke, og jeg sov endda til Kl. 9; men da jeg vaagnede, fortalte han, hvilken Ulykke der var overgaaet ham. —

Den 17de Januar.

For 11te Gang er »Lille« lykkelig bleven forløst og med en lille Pige [Charlotte], 13de Januar. — O, gid dog alle Ægteskaber vare som mit! Hvor vilde Verden da ikke være skøn! Drengene og Piger vokse for hver Dag og vokse snart deres Fader og Moder over Hovedet; men Tiden tillader mig nu ikke at skrive mere om denne uudtømmelige Materie. Endnu maa jeg blot sige Dig, kære Svoger, at jeg har været alvorlig vred paa Grund af Din Iver for min Skyld, der har faaet Dig til at skælde retskafne Mænd [Scheel og Haxthausen] ud for skabede Bukke. De ere nu ikke Bukke, men til Trods for alle dem, som havde haabet det modsatte, ville de bestræbe sig for i Fællesskab med os at fuldføre det gode, der er begyndt. Døm ikke saa haardt, gode Broder! Det er jo en let Sag at staa op og frikende sig selv for alle Fejltrin, for alle Vildfarelser, Forstandens som Hjertets. Jeg holder langt mindre af de sorte Glas end af de grønne, og ser man sort, taber man kun selv derved. —

Fra C. D. F. R.

(1790)

Den 23de Januar.

Fra C. D. F. R.

— Den lille Pige bliver døbt i Morgen og kommer til at hedde Charlotte Augusta Agnes. Moder, Baronesse Knuth, jeg, Schimmelmänn, Brandt og Wendt skulle være Faddere. —

Den 1ste Februar.

— Min lille Piges skønne Øjne have ganske begejstret Sander, der forudsiger, at hun vil komme til at overgaa alle sine Søskende. Det lader ikke til, at den skønne Komtesse Knuth har gjort Indtryk paa Hans Bernstorff, men imellem os sagt, nok omvendt, hvilket er meget ubehageligt. Det er mig imidlertid næsten uforklarligt, hvorfor det forholder sig saaledes; thi hun er meget smuk og tiltalende og har et interessant Udtryk; hendes Ydre taler ganske for hende, om hendes indre Egenskaber kan jeg ikke dømme. —

Den 22de Februar.

— Jeg vilde gerne give Dig gode Efterretninger om det, der interesserer os alle; men jeg maa tilstaa, *que je m'y perds*. Det er Stof til en hel ny Roman, og efter min Mening er Hans *in the wrong*. Hvis hans Hjerte og hans Forstand ikke ere enige i at tilskynde ham til at bestemme sig for en saa elskværdig ung Pige, der elsker ham, burde han dog i det mindste træffe en Afgørelse, da hun ellers let kan blive et Offer for hans Vankelmød, jo længere hun i sit Hjerte nærer et skuffende Haab. Jeg maa tilstaa, at jeg ikke anser det for en Forbrydelse, naar en ung Pige elsker først, og at jeg sikkert vilde tilgive mine Døtre det, om dette skulde times dem; men jeg vilde dog kun gøre en paalidelig Ven denne Tilstaaelse. Min Mand og jeg have begge forestillet Grevinde Knuth [f. Rigsgrevinde v. Cossel, g. m. Lensgreve Knuth til Knuthenborg-Gyldensteen] dette; *mais elle s'est une fois mise au dessus de tout* af Kærlighed til Datteren. Denne Sag er desværre ogsaa kun alt for bekendt; Gud give, at den maatte faa en god og lykkelig Udgang. Hvis Hans ikke bestemmer

(1790)

sig til at fri, frygter jeg for, at han har tøvet alt for længe; dette har min Mand ogsaa sagt ham, mere kan man ikke gøre; man maa lægge det i Forsynets Haand. —

Den 2den Marts.

— I Dag soupere Grevinde Knuth og hendes Døtre etc. etc. hos os. Mulig har vort Hus en hemmelig magisk Kraft ligesom det kære gule Hus tidligere [Ludvig og Sybille Reventlow, Ernst og Charlotte Schimmelman, Magnus og Charlotte v. der Nath fandt hinanden i det Reventlowske Hus], dette maa imidlertid nu have mistet den igen; thi de have ofte set hinanden der uden Held. —

Den 9de Marts.

Med faa Ord maa jeg sige Dig, kære Søster, *que l'affaire, qui nous tient tant à coeur, paraît en bon train*. Min Mand mødte i Gaar Hans. »Naa, hvorledes gaar det, kære Hans, med Deres Anliggende?« — »Jo mere jeg lærer den unge Pige at kende, des kærere bliver hun mig; jeg ønsker meget at tale med Dem derom«. — »Det ønsker jeg ogsaa«. Hans har holdt sig mere end sædvanlig i Constances Nærhed; det forekommer mig, at han næppe mere kan trække sig tilbage; men jeg vilde, baade for hans og endnu mere for hendes Skyld, ønske, at han snart deklarerede sig som Bejler. Hun og hendes Forældre ere i en meget ubehagelig Stilling, og det giver Anledning til megen Sladder. —

Den 23de Marts.

— Med vor Roman gaar det saa nogenlunde. Det værste er, at Hans ikke har nogen Følelse af, at han ved sin Ubestemt-
hed binder sig mere og mere. Min Mand og jeg ane en Aarsag, der mulig holder ham tilbage; det er hans Hengivenhed for den salig Agnes [hans Tante, Agnes Stolberg]; efter hendes Død var han længe utrøstelig, og man kunde læse Sor-

(1790)

gen i hans Øjne. Nu ræsonnerer han maaske paa følgende Maade: »Hvad jeg dengang følte, var ikke Kærlighed; nu føler jeg ikke nær saa dybt, — følgelig elsker jeg ikke, og skulde jeg nogensinde fatte virkelig Kærlighed til nogen anden, gør jeg mig selv og Constance ulykkelige.« Saaledes omtrent tænker eller føler han, mulig mindre tydeligt, uden at ville tilstaa det for sig selv. Constance er langt raskere; men det Haab, hun nærer, er aabenbart Grunden til hendes bedre Befindende. Den stakkels Moder er meget urolig, og Faderen begynder at blive utaalmodig; det ere vi alle, *au fond cela me lasse et m'impatiente*. — Jeg læser nu *les Confessions*. Jeg kan ikke tilgive Rousseau, at han har sendt sine Børn *aux enfants trouvés*; jeg havde nær af Uvilje kastet Bogen bort; jeg græd, løb til Vuggen og omfavnede min Charlotte, hvem jeg sikkert ikke, som Therese, havde ladet mig berøve. —

 Den 3dje April.

Alle ere her spændte paa at erfare, hvorfor i de sidste tre Dage enhver Kommunikation mellem os og Skaane er afbrudt. Alle Fiskerbaade ere bragte i Land, og man ved kun gennem Konferensraad Anker [Deputeret i Bjergværksdirektoriet], der har fundet paa Udveje til at bestikke et Sendebud, at han er indesluttet i Helsingborg uden at kunne gætte Aarsagen dertil. Bernstorff synes ganske rolig, og vi maa altsaa ogsaa være det. Gud give, at Gustav maa være afsat eller, hvad der for hans Undersaatter vilde være endnu bedre, død. Jeg vover næppe at tro det og kan ikke væрге mig mod nogen Frygt; thi har man at gøre med et halvgalt og tillige lumsk og snedigt Menneske, der, endog naar det er forbundet med Skade for ham selv, stræber at gøre andre Fortræd, da forekommer det mig, at der er god Grund til Frygt. Mulig ere alle disse Foranstaltninger *à propos de rien*, blot for at indjage os Skræk. Dog alt dette maa snart vise sig; thi Skaane lider mere end vi ved en slig Afspærring, der for Postgangens Vedkommende ingensinde har fundet Sted tidligere, end ikke i Krigstid. —

(1790)

Den 10de April.

Det hedder sig nu alle Vegne, at vor Roman nærmer sig sin Slutning. Jeg ønsker, at Hans maa blive en lige saa kærlig Ægtemand, som han er en kold og forstandig Bejler; jeg haaber, de blive lykkelige, da de begge fortjene at blive det. Jeg vilde ikke have besiddet Forældrenes udholdende Taalmodighed! *Dieu me préserve de me trouver dans leur cas!* Noget mere Stolthed kunde jeg nok have ønsket den unge Pige, *il aurait été à sa place, et aurait peut-être plus accéléré la conclusion que son extrême complaisance et douceur.* Dog nok herom; jeg ønsker intet hellere, end at Forbindelsen snart maa blive fastslaaet og bekendtgjort, og at Sladderen for og imod maatte faa en Ende. —

Den 13de April.

Gud give, *que le monde fut rempli d'impies tels que l'était J. J. Rousseau.* Jeg skammer mig ikke ved at bekende (*au risque qu'on s'en moque*), at Læsningen af hans *soi disant* skadelige Skrifter har bestyrket mig i min Ærefrygt for og min Kærlighed til den kristne Religion. Maaske har jeg ikke været skarpsindig nok til at opdage den skjulte Gift deri; men jeg ønsker mig ikke denne Skarpsindighed, og jeg kender ikke Hjertets Sprog, dersom jeg tager fejl i, at hans hyppige Beviser for Jesus og Jesu Læres Guddommelighed ere strømmede lige fra hans Hjerte. Hvilket Mesterværk af Veltalenhed er ikke det skønne Sted af *la confession du prêtre Savoyard!* Det glæder mig, kære Søster, at Dine Tanker stemme saa fuldt overens med mine. Campes [tysk Pædagog] fire første Breve har jeg læst i Braunschweiger-Journalen; med Hensyn til Revolutionen forekommer han mig at være for partisk; det er desværre lettere at rive ned end at bygge op. Tro ikke, at jeg taler som en Hofsnog; men fuldt kan jeg ikke billige Franskmændenes Adfærd i dette Øjeblik. Mirabeau er Genstand for min Antipati i lige saa høj Grad, som jeg skatter og elsker Necker. Gid den nye Statsforfatning maatte komme i Stand!!!

Tilgiv dette ilfærdige Smøreri! —

(1790)

Den 17de April.

Jeg lykønsker Dig til Din nye, smukke og elskværdige Niece; *l'on assure, que Hans est à présent aussi amoureux, je ne dis pas, qu'on le souhaitait, mais que lui-même désirait l'être.* Jeg haaber altsaa, der bliver et lykkeligt Ægteskab mere; Bernstorff lader til at være meget tilfreds med Forbindelsen. —

Den 17de Maj.

I Gaar kom vi tilbage fra det kære Løvenborg. Gudskelov, hun er rask og er den samme fortræffelige Kone og Veninde, som hun stedse har været og stedse vil blive. Hun forekom mig at være fornøjet med sine Børn; *ils font à leur manière fort bien avec elle.* — Den Efterretning, der nu beskæftiger alle [Kronprinsens Forlovelse med Prins Carl af Hessens Datter], er meget foruroligende; tilsyneladende vil intet være mere ufordelagtigt for vore Finanser, og dernæst Udsigterne — — —: *je m'y perds.* Gid hun dog maa have en bedre Forstand end Broderen, en rigtigere Dømmekraft end Faderen! Kære, jeg ser lidt sort; jeg vil ikke skrive mere herom. —

Christiansholm, den 25de Maj.

— Ernst har tilbragt den ene Helligdagsaften sammen med os, og hvad mere er, han har danset med os og Børnene. Han og min Mand ere ved godt Mod og takke Gud; de ere fulde af Haab for Fremtiden; det skønne, frugtbare Vejr forøger deres Tilfredshed; de bygge tillidsfuldt paa, at Ægteskabet ikke vil gøre nogen Forandring i Prinsens Sindelag og ikke give Faderen mere Indflydelse paa Statsagerne. Gud give det og styre alt til det bedste! —

Hummeltofte, den 14de Juni Kl. 1 $\frac{1}{2}$.

Fra C. D. F. R.

— Min salig Faders Død var meget rørende, mange Øjeblikke under hans Sygdom ville vi ikke glemme; men denne min Moders Sygdom er endnu langt skønnere. Jeg tror ikke, at

(1790)

nogen af Jesu Disciples Død, hvilke fordum med egne Øjne saa vor Frelser vandre her og opstaa, har kunnet være mere tillidsfuld. Wendt har givet mig sit Ord paa at være Politi ved Sygelejet. —

Hummeltofte, den 15de Juni.

— Berger kom i Gaar endnu i rette Tid til ved en sjette Aareladning at forhindre, at Moder paa ny begyndte at fantasere; han tog to store Kopper Blod fra hende, og siden den Tid er Bedringen særdeles kendelig. Moder er nu saa rask, at jeg haaber, al Fare maa være overstaaet; dog ville vi lige saa lidet være sikre i Dag, som vi vare modløse i Gaar. Fru Hauch [tidl. Vibeke Brockenhuus], Frederikke [Barnepigen], Wendt og jeg ere Sygeplejere. —

Fra C. D. F. R.

Christiansholm, den 22de Juni.

Du vil med os takke Gud, der har bevaret vor gode Moder for os. Fru Hauch har ved denne Lejlighed opført sig meget vel og vundet meget hos mig. Hauch synes at være en forstandig Mand, og de lade til at komme meget godt ud af det med hinanden. Han er langt den taaleligste ved Hofet; hun er ganske forvandlet og synes nu selv at være træt af de bestandige Adspredelser. Jeg har altid troet, at hendes Hjerte var godt, og kan ikke skønne andet, end at dette Ægteskab har været en Lykke for hende. Der tales nu om Deklaration og Fêter i Holsten, der ogsaa skulde udstrække sig hertil, og om, at Kongen og Dronningen i disse Dage ville give en stor Kur og Taffel. Jeg maa tilstaa, at dette keder mig meget; Gud give, at vi allerede vare paa Lolland. —

Trolleborg, den 3dje Juli.

De faa, flygtige, dyrebare Øjeblikke, som jeg har tilbragt sammen med Dig paa det kære Trolleborg, høre med til dem, om hvilke Mindet vil leve hos mig ud over Graven, og som jeg ofte vil genkalde mig. Men hvor meget jeg end

(1790)

har glædet mig paa mine egne Vegne, saa har jeg dog gjort det endnu mere paa min Mands. Jeg maa tilstaa, kære Søster, at jeg ofte har frygtet, at Kammerchefen under Fraværelsen skulde skade Broderen, og jeg glædede mig over, at Du selv saa, *how precarious* hin Værdighed er ham, hvor ejendommelig for ham derimod Stillingen som Fader, Ægtefælle, Broder og Ven. —

Christianssæde, den 20de Juli.

— Det glæder mig, at den kære Frits [Stolberg] forlader Berlin; ikke blot det varmere Klima i Italien, men ogsaa den Omstændighed, at Forretningerne blive mindre ubehagelige og trykkende, vil være velgørende for ham [Stolberg var igen indtraadt i oldenborgsk Tjeneste og foretager med Orlov en Rejse til Italien]. Jeg beklager imidlertid den stakkels Christian Bernstorff [Frits Stolbergs Legationssekretær i Berlin, kun 21 Aar gammel], der bliver tilbage og derved skilt fra saa mange kære. Ernst har skrevet, at Kronprinsen og hans Forlovede vare saa lykkelige, at man helt glemte Politikken, naar man saa dem sammen. —

Den 27de Juli.

Min Mand er meget beskæftiget; Gud give sin Velsignelse, give Held og Lykke til alle hans Foretagender og lade os endnu tilbringe en rolig, sorg- og gældfri Alderdom her.

*»Still I have hope my late hours to crown,
beneath this humble shade to lay me down,
to husband out life's taper at the close
and keep the flame from wasting by repose«.*

Dette Vers har Frits lært mig. Hils alle kære fra mig: Kätchen, Frits og den mig endnu ubekendte Sophie [Frits Stolbergs anden Hustru]. Bøj hendes Hjerte til mig, at ogsaa hun maa blive min Veninde, ligesom alle Stolbergerne altid have været. —

Pederstrup, den 3dje August.

— Bernstorff skriver til min Mand, at han om mulig tager en Dag til Løvenborg; det glæder mig lige saa meget for

(1790)

hans Skyld som for vor værdige Veninde Løvenskiold, der i den kritiske Tid har givet ham saa mange virksomme Beviser paa sit Venskab. Alle Bønderne her paa Pederstrup ønske nu, da de saa tydelig se de gode Resultater, at komme ud af Fællesskabet. Den ene By efter den anden kommer og beder min Mand derom. Det koster imidlertid Penge og til en Begyndelse Tid og Arbejde med at foretage de nye Inddelinger; at Møller tillige er Landmaaler, letter det meget. Det vil glæde Dig, kære Søster, at min Mand bliver belønnet for sin Godhed imod ham; Bønderne føle sig saa lykkelige over at have ham og rose ham ved enhver Lejlighed. — Vi have her fejret Kronprinsens Formælingsdag ved en Bondefest; min Mand fik først for tre Dage siden denne Tanke, *qui fut aussi tôt exécuté que dit*. Heldigvis blev det godt Vejr, og det hele talrige Selskab var lige saa fornøjet, som noget andet Selskab paa denne Dag kan have været. Dagen efter bleve de unge Bønder eksaminerede i Kirken og Børnene i Skolen. Med Winholdts [Præst i Vesterborg] Efterfølger, Boisen [den senere Biskop], er min Mand særdeles tilfreds; hans Prædiken rørte mig til Taarer; ingen kan tale med mere Iver og Varme, end han gjorde. — Min Mand taler om straks efter sin Tilbagekomst at rejse til Sorø. —

Den 17de August.

— Om faa Aar haaber jeg her at faa alt i lige saa fuldkommen Orden som paa Trolleborg og vil da have Møller og — hvad Skolerne angaar — Boisen at takke derfor. —

Fra C. D. F. R.

København, den 18de September.

— Megen Kedsomhed og Hede har jeg maattet udstaa i disse Dage [ved Kronprinsen og Kronprinsessens Ankomst], *et rien ne m'en a dédommagé*; thi Bevidstheden om at have opfyldt disse Pligter yder ingen Belønning; Du ved, hvor *déplacé* jeg finder mig ved slige Lejligheder. Kronprinsessens Ydre tiltaler mig meget; hun gør et saa livligt og venligt Indtryk.

(1790)

Hendes Bekendtskab har jeg forøvrigt endnu slet ikke gjort; Du kender *mon peu d'empressement*, og jeg er vel næppe paa den Liste, som hendes Hr. Fader har givet hende med sig. Den lille Opera [»Høstgildet«] af Thaarup og Schulz er allerkæreste og er bleven modtaget med almindeligt Bifald; *c'était un triomphe pour mon mari*. — Illuminationen var rigtig smuk, og vor Dekoration faldt meget heldig ud, i Særdeleshed ved Indtoget. —

Den 9de Oktober.

— Ved Hoffet agter jeg ikke saa snart at vise mig. Rangstriden her er til almindelig Tilfredshed afgjort til Fordel for Prinsesse Louise Augusta. Man formoder nu, at Prinsesse Louise [Hert. af Augustenborgs Søster] fra Slesvig ikke kommer; jeg finder, *que ce serait tant mieux* for alle, maaske ogsaa for hende selv. Gid nu Kronprinsens Lykke maa blive fuldkommen og varig; hvor sjældne ere ikke virkelig lykkelige Ægteskaber, hvor langt sjældnere endnu paa Tronen. —

Den 16de Oktober.

— Med Kronprinsessen talte jeg for første Gang i Gaar; jeg synes rigtig godt om hende; der er noget godmodigt og venligt over hende; men sandelig, indtaget af hende er jeg endnu ikke, og hidtil foretrækker jeg langt Prinsesse Louise Augusta. Overhofmesterinde Berlichingen *fait force de compliments et protestations*, som jeg lod gælde for, hvad de ere: tomme Ord; hun har kendt min Søster meget godt og ogsaa set mig en Gang. Hoffet fra Slesvig [Prins Carl af Hessens Familie fra Louisenlund] ventes, og der tales *pro et contra* med Hensyn til Illumination. —

Den 23de Oktober.

— Min Mand har siden i Gaar været i Frederiksborg og vil tilbringe hele 5 Dage der. Jeg glæder mig over hans Nydelse og det dejlige Vejr; er det ikke højmodigt? Jeg ved, hvor godt disse Rejser gøre ham, og hvor heldbringende de ere

(1790)

for ham paa Legeme og Sjæl. *Der* nyder han allerede Første-grøden af sine Bestræbelser og ser, hvorledes Gud giver dem Velsignelse og Fremgang.

Saa snart jeg har set Fru Baggesen [Sophie, f. v. Haller], skal jeg meddele Dig, hvilket Indtryk hun gør paa mig; jeg maa imidlertid tilstaa, at jeg sjældent drister mig til at fælde en Dom om nogen efter det første Indtryk; *il me faut du temps*. Gudskelov, at jeg ikke har noget at gøre med Hæsserne og Prinserne; jeg erkender oprigtig, at Prinsen af Augustenborg heller ikke er min Helt; jeg anser ham for meget indbildsk, men dog i Grunden god. Prinsesse Louise Augusta er sikkert et meget godt, uskyldigt, velvilligt Barn, der er ude af Stand til at fornærme nogen, og hun har det bedste Hjerte af Verden. Om hendes Følelser eje et vist Sving, derom tvivler jeg. Vor nye Huslærer hedder Rosenkilde; hidtil synes jeg ret godt om ham; han ser rask og livlig ud. —

Den 30te Oktober.

— Det hedder sig, at Forholdet mellem *les principautés* skal være temmelig godt. De to unge Prinsesser siges at komme særdeles godt ud af det sammen. Din Helt skal være meget tankefuld; maaske gaar det ikke ret efter hans Hoved; *cela serait tant mieux; ceci reste entre nous*. Colbjørnsen har nu skrevet imod den jydsk Deputation [fra Godsejere, der vare misfornøjede med Reformerne]; der forsikres, at Halvdelen af Underskrifterne ere falske, og fire have protesteret imod deres; disses Breve ere aftrykte; en gammel Mands — Testrups — Navn er endog underskrevet med skælvende Haand. Grevinde Juel-Vind er ankommen; min Mand finder, at hverken han eller jeg bør gaa til hendes Assembléer, da hun offentlig har erklæret ham Krig, og mener, at vi ikke kunne ignorere hendes ærerørige Ytringer imod ham. Jeg vilde ikke gerne have, at hun skulde tro, at hendes Sladder var i Stand til at fornærme, end mindre krænke os. Saa meget er sikkert, at jeg kun kan beklage hende, og at jeg skammer mig over, at en Kvinde er i Stand til at huse saadanne Følelser.

(1790)

Jeg undskylder imidlertid gerne, saa godt jeg formaar, hendes Maade at tænke og føle paa.

Von der Naths ere vel nu hos Dig; gid stakkels Lotte maatte genvinde sin Ro og Munterhed i det rolige Tremsbüttel; det er mit oprigtige Ønske. —

— — — November.

— Fru Baggesen synes jeg rigtig godt om; hendes Væsen er naturligt. Det er en stor Beslutning af hende og dristig vovet af dem begge, da der nu hører saa meget til det daglige Brød. Baggesen kender vor Rosenkilde nøje og udtaler sig med Begejstring om ham.

I Morgen gaar jeg til Grevinde Frijs. Til Grevinde Juel-Vind tør jeg ikke gaa; Du kan tænke Dig, hvilken *privation* det er for mig at have en Assemblè mindre. —

Den 9de November.

— I Gaar var jeg hos de slesvigske Herskaber. Kronprinsessens Moder var meget høflig, men lidt stiv; Din Helt gjorde mig en stor Kompliment og gav mig Haab om at se ham hos mig. Den anden unge Prinsesse er ret smuk; men den yngste Prins synes jeg bedst om, naar jeg skal dømme efter det ydre. *Pour ce que j'ai à faire avec eux* finder jeg dem ganske elskværdige; jeg kommer vel sagtens ikke til at se dem meget; Gudskelov, at jeg ikke skal leve imellem dem!

Det er afgjort, at jeg ikke gaar til Grevinde Juel-Vind. Hvor ligegyldig hun end er mig, og hvor lidet jeg end er opbragt paa hende, saa maa jeg dog erkende, at jeg er barnagtig nok til at være bange for at møde hende. Jeg maa dog fortælle Dig et *bonmot* af Buchwald [Stiftsamtmand paa Fyn], paa hvem hun er vred. Han siger, *qu'il lui fait tourner la tête*, fordi hun vender Hovedet bort, saa snart han viser sig i et Selskab, hvor hun er. —

Mine Lekturer ere for Øjeblikket meget afbrudte; men jeg har for Tiden en Lidenskab for Montesquieu og læser »*Esprit*

(1790)

des lois«. Colbjørnsens Skrift er nu udkommet, og der er sendt to Herrer til Jylland for at undersøge Sagen ad retslig Vej, samt for at faa opklaret, hvorvidt der findes falske Underskrifter o. s. v. Den gode Grevinde Juel-Vind turde mulig findes temmelig impliceret heri, da man siger, at hele Sagen skal være udklækket hos hende. —

Den 16de November.

— Sig mig dog, hvad Du raader os til, skulle vi lade flere af vore Børn blive Militære? Din Helt viser adskillige af sine Bekendte denne Gunstbevisning og vilde dog vel næppe give min Mand noget Afslag. Men for det første synes Sætaten mig at være ædlere og nyttigere, og for det andet saa jeg dem hellere i en hvilken som helst anden Stand eller Stilling, hellere som velhavende Forpagtere eller Bønder.

I Gaar var jeg for første Gang til Gesandternes Komædie; jeg maa tilstaa, at Stykket »*Le distrait*« [af Destouches] ikke interesserede mig synderlig; det synes mig saa lidet naturligt, saa overlæstet, *rempli de platitudes et farci d'équivoques et de sottises*, ikke en eneste interessant Karakter. Det lille Efterspil, »*Les billets*« af Florian, er præget af Naturlighed og Ynde. Det vandt ikke saa meget Bifald som det første, *ce qui est tout simple*; røb ikke min daarlige Smag. —

Den 20de November.

— Ogsaa her i vor Bolig har den huslige Lyksalighed sit Hjem, og det forekommer mig ofte, som om jeg boede paa Landet, saa lidt mærker jeg til Stadens Tummel. Vore Aftener tilbringe vi i vore Børns Kreds: min Mand studerer ved sit Skrivebord; i samme Stue bliver der danset, tegnet, sladret og læst, og naar min Mand et Øjeblik vil forfriske sig, gør han et Løb gennem Stuen med Børnene og istemmer deres glade Jubel. Naar vi da tit efter fuldbragt Dagværk, naar Børnene ere bragte til Ro, sidde sammen en Times Tid, og min Mand, som han næsten daglig gør, takker

(1790)

Gud for det meget gode, han har vist ham, og for det gode, han lader ske ved ham, — da rinde Taknemmelighedens og Glædens Taarer ned ad vore Kinder, og jeg er vis paa, at dette Offer er Gud velbehageligt. Glad ser jeg da tilbage paa den Del af Livet, der svandt, glad ud i Fremtiden; glad føler jeg min nuværende Lykke. Jeg haaber til Gud, at mangen en Glæde, vi endnu ikke have lært at kende, venter os i vor Alderdom, som vore Børn engang ville forsøde, naar *we breath a second spring* i deres glade Kreds.

Min Mand er stadig meget tilfreds med Kronprinsen og lover sig det bedste Udfald af sit Arbejde. Det Raab, der opløftes af nogle Fjender af den gode Sag, bryder han sig lidet om. —

Den 27de November.

Det glæder mig altid, kære Søster, at vore Tanker i saa mange Henseender stemme overens, som nu med Hensyn til de franske Komedier. Kun enkelte af dem ere interessante; men det latterlige tiltaler langt mere og passer bedst for de fleste Tilskuere. Paa Tirsdag bliver der givet et Stykke af Florian; det danner en Undtagelse og hedder »*Le bon père*«; det er meget naivt og interessant. Et andet, »*Ruse sur ruse*«, roses meget, men er rimeligvis i samme Smag. — I Gaar gav Schimmelmänn et lille Bal. De hessiske Herskaber vare der ogsaa, og min stakkels Mand, der kom sent og gerne havde vovet sig ud i en Dans, blev straks snappet bort til et Parti Skak med Prinsen af Hessen, der i en Hast vandt to Partier fra ham og i Bevidstheden om sin Overlegenhed saa medlidende ned paa ham. Du kan tænke Dig, hvor det harmede Kæmpen; dog foraarsagede det ham ikke en søvnløs Nat saaledes som for 15 Aar siden i Pløen. Imod Colbjørnsen er der udkommet et afskyeligt Skandskrift af Fleischer, der angriber hans gode Navn, Ære og Retskaffenhed. Rosencrone, *né* Londemann [L. adlet Rosencrone, Brodersøn af Skuespilleren Geert Londemann], nægter at have skrevet under paa Andragendet, men tilstaar, at han har underskrevet Brevet til Prinsen af Hessen. Det er mig kært, at Afgø-

(1790)

relsen med Hensyn til ham og Konsorter ikke ligger i min Haand. —

Den 4de December.

— Det er Ernst's [Schimmelmänn] Fødselsdag, og jeg skal tilbringe Aftenen sammen med ham hos Bernstorff; Du ved, hvor inderlig jeg holder af ham og stedse vil gøre det! Med hans Hustru har jeg ogsaa i Aar været meget tilfreds. Vi ses vel ikke tit; men det er til Dels min egen Skyld; thi hvorledes skulde jeg ofte kunne forlade mine Børn og mit Hus, naar baade min Pligt og mit frie Valg bevæge mig til at holde mig hjemme. —

Den 18de December.

— I Gaar Aftes souperede vi sammen med Din Helt hos Bernstorffs. Jeg var dristig nok til at binde an med ham og tage Nationalforsamlingen og særlig Necker, paa hvem han rev frygtelig ned, i Forsvar. Jeg bemærkede, at man forsikrede, at kun Halvdelen af, hvad der fandtes i Aviserne om Urolighederne, var sandt. Alt dette sagde jeg ikke for i Alvor at disputere med ham, men for at more mig over hans Ivrighed, — og jeg havde Held med mig.

Moder er meget forkølet, har Tandpine og Ørepine, der forværredes ved, at hun deltog i en Diner hos gamle Adam Moltke. Denne holdt som sædvanlig en Lovtale over hver Ret *et de chaque petit plat de phantaisie*, som han udtrykte sig. — Kun Grevinde Juel-Vind, Lüttichau og Beenfeldt have selv underskrevet og have ladet de andre Proprietærers Navne underskrive med og uden disses Indvilligelse. *Les comédies vont leur train*; jeg finder Din Dom over dem noget for streng; jeg maa tilstaa, at det morer mig at se dem, og de optrædende vilde, hvis de ikke havde denne Beskæftigelse, mulig ikke derfor anvende deres Tid bedre. —

Den 4de Januar.

— Det gamle Aar sluttede vi med en Komædie, »*Les deux amis de Lyon*» [rimeligvis Beaumarchais': »*Les deux amis ou*

(1791)

le négociant de Lyon«]; jeg syntes ikke rigtig om det, men da Stykket er meget smukt, lod jeg mig dog forlede til at se det. Det er det bedste af alle de Stykker, der hidtil ere blevne opførte, og gjorde i det hele Lykke. Grevinde Breuner [den østrigske Gesandts Hustru] spillede sin Rolle meget godt; Prinsen af Württemberg, der vilde gøre det alt for godt, var den eneste, hvem det ikke lykkedes at sætte sig tilstrækkelig ind i sin Rolle til at bringe Tilskuerne til at glemme, at han er Prins, ung og smuk. —

Den 8de Januar.

— I Gaar blev Augustas [Bernstorff] Fødselsdag fejret hos Grev Knuths [Hans Bernstorffs Svigerforældre]; en Sang af Sander blev sunget ved Bordet af Isidore [Knuth], og hele Bordselskabet sang Omkvædet med; en fransk Sang af Schubart blev sunget og akkompagneret paa Cither af hans Hustru. Knuth var overmaade lystig; det har sikkert ringet for Dine Ører; thi han talte meget om Dig; »gammel Kærlighed ruster ikke«. Dog, jeg tør ikke skrive mere herom; ellers kunde Din Mand blive jaloux; Selskabet var meget livligt. — Jeg maa tilstaa, at jeg er noget bekymret for Prinsesse Louise Augusta; hun er meget mager og har en gul Farve; rask er hun ikke. Jeg interesserer mig for hende, hun har saa mange priselige og elskværdige Egenskaber. —

Den 15de Januar.

I Gaar souperede vi sammen med Knuths og Krüdeners [han var russisk Gesandt. Fru von Krüdener, senere meget religiøs, bidrog gennem sin Indflydelse paa Kejser Alexander I. til Stiftelsen af den hellige Alliance] hos Schimmelmans. Der blev ikke spillet; men vi hørte Musik, og Selskabet var ret muntert og behageligt. Krüdener *a gagnè mon coeur*; han udtalte sig saa forstandigt om forskellige Ting. Efter Bordet morede vi os med Smaalege; Krüdener holdt en meget komisk Prædiken for os, og Schubart leverede Mimiken dertil. Senere underholdt Schubart os med en improviseret Fortæl-

(1791)

ling, der ogsaa gjorde god Virkning. Det var hans Fødselsdag. —

Den 22de Januar.

— Har jeg fortalt Dig, at Professor Müller [Prof. theol. ved Lærerseminariet i Kiel] har valgt en Seminarist, ved Navn Hansen, til Lærer for vore tre smaa. Gud give, at vi maa blive tilfredse med ham; jeg har megen Tillid til Müller. —

Den 8de Februar.

Jeg var i Gaar til Komædie hos Baron Krüdeners. Der blev spillet »*le tambour nocturne*« [af Destouches] og »*le bon menage*«; de smaa Scheels vare Harlekens Børn. —

*Fra Datteren Sofie.
(Fransk.)*

Den 22de Februar.

— Min Mand arbejder med Kæmpekræfter; om Aftenen er han beskæftiget med at indrette Læsekasser til de nye Skoler og klæbe Bogstaver paa. Hr. v. Lüttichau [Proprietærenes bekendte Fører] fra Jylland havde alle sine Audienser i Søndags, medens jeg var hos Prinsesse Sophie Frederikke. Jeg er vis paa, at han hyppigt bliver tilsagt til Kongens Taffel, *comme si de rien n'était*. Det forekommer mig dog, at dette strider meget imod Hoffets Værdighed; en slig tvetydig Adfærd fra dets Side bidrager virkelig til at forvirre mange Mennesker og til at gøre de Herrer *frondeurs* end mere ufor-skammede; men Hoffet mener maaske, at det, lig Solen, maa lade sin Naades Straaler lyse over onde og gode; *j'y consens*, men foretrækker for mit Vedkommende Skyggen. —

Den 8de Marts.

— Kronprinsen lod nylig, da Hr. v. Lüttichau var til Taffels, Overhofmarskallen sige ved en Page, at han ikke oftere vilde have ham tilsagt. Han skal have været i meget *mauvaise humeur*. Hele denne Klike roser sig af Din Helts Naade og hæver

(1791)

ham til Skyerne. Mulig gør man dog Din Helt Uret; thi alle disse Herrer ere udlærte i den Kunst at lyve paa det dristigste. Numsen taler ikke om andet end at tage sin Afsked; Gud ved, hvorledes alt dette hænger sammen; jeg ønsker ikke at undersøge det. Den gode Berger har, uden at raadføre sig med nogen, pludselig taget den Beslutning at lade foretage en Operation ved sit Øre. Han har ikke sporet nogen Bedring, men faaet Saarfeber, der i hans Alder let kan blive farlig. Callisen er meget utilfreds hermed. —

Den 19de Marts.

Vor kære Berger er ikke længer svag, døv og næsten blind; hans frie Aand er nu idel Øje, idel Øre, idel Henrykkelse! Meget har han lidt; men stedse beholdt hans Sjæl det vante Herredømme over sit ødelagte Værksted. Bergers Død var en Vinding for ham selv, men et stort Tab for Verden; hvem ved, hvor mange syge og lidende han endnu havde kunnet staa bi med Raad og Daad? — Vi læse i disse Dage »*Lettres sur l'Italie*« [af Mme. de Staël]; Børnene maa skiftes til at læse. —

Den 26de Marts.

— Callisen er nu vor Læge; han er ikke den blide, deltagende Berger; men hans Hjerter er godt; han er en ædel Mand, der, uden at bruge mange Ord, handler samvittighedsfuldt og kyndigt. —

Den 9de April.

— Lüttichaus og Colbjørnsens Proces er ved Højesteret falden ud aldeles til Gunst for den sidste, og Dommen er affattet i de mest ærerørige Udtryk imod Lüttichau. Du kan tænke Dig Modpartiets Ærgrelse; *ils enragent*, selv den gode Brockenhuus kan næppe dy sig; Grevinde Juel-Vind er syg. —

Den 16de April.

— I Gaar var jeg hos Prinsesse Louise Augusta, og ganske uventet kom jeg ogsaa til Kronprinsessen. Frk. Berliching

(1791)

mødte mig og spurgte mig, om jeg ikke vilde gaa derind. Prinsessen var meget forekommende og bad mig om at komme oftere, og denne Opfordring gentog Frk. Berliching. Jeg kommer altsaa maaske endnu ret i Gunst; Prinsessen har ogsaa udtalt sig paa samme Maade til min Mand. Jeg synes meget godt om hende, hun gør Indtryk af at være god og naturlig. Gid hun og Prinsesse Louise Augusta vilde nærme sig hinanden. Der er faa Kvinder, paa hvis Omgang jeg sætter saa megen Pris som paa Prinsesse Louise Augustas; maatte hun dog komme sig!

Er Du bedrøvet over Mirabeaus Død? Satte Du Pris paa ham? Jeg kan ikke gøre det; han er mig lige saa *odieux*, som Necker er mig ærværdig. Hvad siger Du om Englands Adfærd? *Nous sommes toujours dans le cas du pot de terre, et il ne suffit pas d'un pot de fer*, nej, vi ere omgivne af saadanne; gid vi dog aldrig maa glemme, *que nous faisons le mieux de garder le coin du feu!* —

Den 23de April.

— Charlotte Schimmelmann og Fru Schubart ere komne tilbage fra Løvenborg. *L'on se rapproche de nous*; Du ved, hvor redbon jeg er til at komme i Møde paa Halvvejen. Vi have nylig spist til Middag hos dem [Schimmelmanns]. Under deres Fraværelse har Ernst tilbragt en Aften hos os; han er altid den gamle Ernst, skønt det undertiden kan synes, at han har glemt os. —

Jeg deler Din Sorg over Bonnets Sygdom; gid han dog til Lykke for Verden maatte dvæle endnu nogen Tid her og lade sit Lys skinne!

Den 3dje Maj.

— I Morgen gaar jeg med Pigebørnene til Prinsesse Louise Augusta. Hun bliver tilbedt af hele Befolkningen. Ogsaa i dette Tilfælde passe Madame de Sévignés Ord, *que le public n'est ni sot ni injuste.* —

(1791)

Den 7de Maj.

— Vor kære Ludvig har [fra sin Sygeseng] dikteret Charlotte [Ludvigs Datter] et saa rørende Brev til Christian [i Anledning af dennes Konfirmation] og derefter, skriver Sybille, endnu i Søvnne beskæftiget sig saaledes med ham, at dette tro Billede paa hans varme og virksomme Kærlighed til os og vor Christian maa røre os usigelig. Gud bevare ham indtil det menneskelige Livs yderste Maal, til Velsignelse for alle dem, som omgive ham. — Mæslingerne rase endnu bestandig omkring os. Grev Raben og hans yngste Datter ere i disse Dage døde af dem, og i Gaar Aftes Frk. v. Krogh, Hofdame hos Prinsesse Louise Augusta; det er højst mærkeligt, da hun endnu i Søndags communicerede tillige med Hoffet; hun var en god, opmærksom og elskværdig ung Pige. —

København, den 17de Maj.

Jeg kommer i dette Øjeblik fra Augusta [Bernstorff]; hun var fattet og blid i sin Sorg [Stifsønnen Hans var død]; lindrende Taarer, den bedste Gave, der er givet os dødelige, randt ned ad hendes Kinder. Hun fortalte Moder og mig alle de sidste Ord, den kære forklarede havde talt; han døde med sandt kristeligt Heltemod. Bernstorff har jeg ikke set; men ogsaa han er meget fattet. Den stakkels Constance [Hans' Hustru] er i en Tilstand, som Du kan forestille Dig: meget lidende, men meget blid. —

Den 2den Juli.

— I Gaar var Hoffet i Dyrehaven. Moder, jeg, Sølysterne [Schimmelmans] og Bernstorfferne vare i det kongelige Telt, *voilà tout*; jeg har aldrig set det saa tomt. Paa Mandag gør jeg min Opvartning paa Frederiksberg. Jeg synes virkelig godt om Prinsesse Marie; *mais je n'aime pas ce qui l'entoure*. Din Helt er der ikke; man siger, at han først kommer tilbage om tre Uger. Gud, hvilke Hofsnoge der dog omgive dem. Jeg kan ikke sige Dig, hvor min Mand og jeg i Gaar Aftes glædede os over, at vi ikke skulde leve sammen med dem. —

(1791)

Den 9de Juli.

Nu have alle Dine kære Gæster forladt Dig, og jeg søger Dig igen i det grønne Tempel for at sladre en Times Tid med Dig eller at spadsere med Dig i Dit Buskads mellem blomstrende Jasminer og Rosenbuske; der ville vi maaske ogsaa tale om Nutidens store Begivenheder, der ville bringe Velsignelse eller Ulykke over kommende Slægter; jeg haaber det første, skønt jeg ogsaa frygter alt der, hvor Mangel paa Religion har afløst Overtro og Fanatisme. Jeg erkender, kære Søster, at jeg ogsaa er iblandt dem, der have billiget den kongelige Families Flugt; det forekommer mig saa naturligt under deres Forhold at ville frigøre sig, og jeg føler ogsaa nu Medlidenhed med den yderst svage Konge, med den ulykkelige Dronning, der sikkert føler sig dobbelt ulykkelig, da hendes Samvittighed maa gøre hende de bitreste Bebrejdelser. Naar en lige saa strafværdig, Marie Stuarts, Ulykker endnu efter 200 Aars Forløb have rørt mig til Taarer, skulde da ikke den Ulykke røre mig, som har ramt den gode Maria Theresias Datter, der lever samtidig med mig, og til hvis Undskyldning der maaske kan siges meget! Jeg ønsker af ganske Hjerte, at den Maadeholdets Aand, der nu synes at raade i Paris, maa være af Varighed, — at man vil straffe, ikke en Usurpator, men en Konge, hvis største Forbrydelse er hans Svaghed, medens han som Menneske har samme Ret til Medlidenhed som andre Mennesker. Det er sandt, at en hel Nations Lykke kræver mere Hensyn end en enkelt Families; men det er vel ikke muligt ganske at udrydde For dommene med Hensyn til Stand og Fødsel og at gøre alle Mennesker lige. Tilgiv mig, kære Søster, at jeg endnu ikke applauderer, men kun ønsker, at Menneskeheden stedse mere og mere maa nærme sig den Grad af Fuldkommenhed, som den er i Stand til at naa her. Thi Jorden bliver vel ingen sinde Himmerige, og at tænke sig et Samfund af fuldkommen dadelfrie Mennesker bliver sagtens en Kimære. Undskyld, kære Søster, min Passiar og svar ikke herpaa. Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke kan tage noget Parti. Det er sandelig ikke af Ufølsomhed for mine Medmenneskers Vel, — beror

(1791)

maaske paa Mangel paa Indsigt; men tilgiv mig, kæreste, naar jeg hidtil føler mig endnu lykkeligere her, end om jeg var i det frie Frankrig. Det vilde ikke være oprigtigt, om jeg talte anderledes, end jeg tænker. Jeg, der ønsker at føre et roligt og tilfreds Liv, attraar aldrig at blive Øjenvidne til slige konvulsiviske Forbedringer. Jeg haaber, at Oplysning og lutret Religion lidt efter lidt maa drive Skyerne bort fra vor Himmel. —

Den 16de Juli.

— Bernstorff meddelte mig i Gaar, at Dommen er falden saaledes ud, at Lüttichau skal miste Kammerherrenøglen og Beenfeldt betale 2000 Rd. i Bøde; *c'est les punir chacun par leur coté le plus sensible*. Mig forekommer det imidlertid, at den, der har foretaget de falske Underskrifter, heller ikke bærer Nøglen med Ære. Hvor ville ikke Grevinde Juel-Vind, Schack Rathlou, hvor ville de ikke alle raabe op; og dette har Bernstorff været den første til at votere, *et il n'y a eu qu'une voix là-dessus*, — og i Din Helts Fraværelse; *je ne puis pas imaginer, qu'il en sera bien charmé*; men »hin ist hin, verloren ist verloren!«

Schubarts blive endnu otte Dage i Byen; hun er en meget behagelig Kone. Selskabet vil tabe ved hendes Bortrejse; hun er saa *uni*, saa naturlig og passer saa godt for mig. —

Den 24de Juli.

— Nu haaber jeg sikkert, at vi rejse til Lolland den 3dje August; alle her i Huset glæde sig dertil. Vi ere ialt 24 Sjæle, nemlig Fader, Moder, 8 Børn: ti; Hovmester, Seminarist, Lærerinde: tretten; tre Tjenere, fire Staldfolk, fire Piger; udgør 24 fornuftige Sjæle, foruden alle Hestesjælene, som jeg ikke regner med. Louise Bernstorff [A. P. B.s Datter, senere gift med Cajus Reventlow] har atter haft Feber; man er bange for, at hendes Ben heles for hurtigt, Gud ved imidlertid, at det trækker længe nok ud. Constance gaar næsten ikke ud, men beskæftiger sig stadig med sin lille og med at

(1791)

tegne. Bernstorff ser nu meget rask ud; han er kommen sig utroligt, og det forekommer mig, at Augusta ligeledes aldrig har haft et raskere Udseende. —

Den 2den August.

— Min Mand vil bringe en Omordning af Bjergværkerne i Stand og før sin Afrejse indgive en Forestilling herom. Berg-hauptmanden fra Kongsberg er for Tiden her i København.

Pederstrup, den 23de August.

— Vejret kan ikke være skønnere, og den glade Vrimmel, der alle Vegne omgiver os, er et Syn, der kan fryde Hjertet i denne skønne, yndige Egn. Alle ere sysselsatte med at ind-bjærge Guds rige Velsignelse; alle ere glade, og man ser næsten kun fornøjede Ansigter. Alt gaar her godt fra Haanden, alt skrider frem i Kultur, det ene lollandske Overdrev forsvinder efter det andet og forvandles til frugtbare Marker. *Her* er intet umuligt. Møller gør sine Sager meget godt, aldeles uden fremmed Hjælp, og han er saa heldig at besidde Bøndernes Kærlighed og Tillid. Min Mand er endnu mere lykkelig her end sædvanlig, »übergücklich« vilde Din Mand sige; jeg svælger ret her i Nydelsen af de bedste huslige og landlige Glæder. — Fru Brun saa jeg den Dag, jeg rejste fra København. Hun taler med Begejstring om Tremsbüttel og om Værten og Værtinden der [Christian Stolberg og Hustru, til hvem disse Breve ere skrevne], *elle me fit venir l'eau à la bouche*. Hun vækker hos mig den samme uharmoniske Følelse som hos Dig. —

Christiansholm, den 27de September.

— Jeg har forladt Lolland, saaledes som man rettelig burde forlade dette Liv, med den inderligste Følelse af Taknemmelighed for alle de Glæder, vi nød der, — Glæder, der udsprang af Naturens, Venskabet og den huslige Lyksaligheds rene Kilde, og som, Gudskelov, bleve os lykkelige til Del i saa

(1791)

rigt Maal. — Du vil, kære Søster, beklage den stakkels Kronprinsesse, der efter saa mange ustandne Lidelser har mistet sin førstefødte. Man har sikkert fortalt Dig alle de Træk, der gøre hende og Kronprinsen saa megen Ære. Jeg beklager dem af ganske Hjerte, og i min Beklagelse blander sig en Følelse af Tilfredshed over, at deres Hjerter ere saa menneskelige og ufordærvede, at de føle sig helt som Forældre og begræde deres *Barn*, ikke den tilkommende Kronprins. Jeg ønsker meget, at Prinsesse Louise Augusta nu vilde komme hertil med sin Gemal [Hertugen af Augustenborg]. Jeg tør sige, at en saadan, af dem selv fattet Beslutning vilde have de lykkeligste Følger og gøre det varigste Indtryk paa Kronprinsens Hjerte, der formaar at rumme saa megen sand Følelse. Jeg er overbevist om, at Prinsesse Louise Augusta vilde gøre det, hvis hun var overladt til sig selv; men kun alt for ofte viser man ikke sine sande Følelser à *force de raffinement et de sentiments élevés*. —

København, den 15de Oktober.

— Glæder Eder med os, I kære, over de lykkelige Fremtidsudsigter! Min Mand kan bortforpagte Christianssæde og Pederstrup meget fordelagtigt, uden Hoveritjeneste, og vinder 2000 Rd. aarlig paa begge Godserne. Gud ske Tak, fordi han paa een Gang befri os fra enhver ængstelig Bekymring for Fremtiden. Jeg haaber endnu, at det engang vil komme til at hedde om min Mand: »Rigdom og Overflødighed vil bo i hans Hus, og hans Retfærdighed bliver evindelig«, og at Munden vil blive stoppet paa alle hans Modstandere. Min Mand er meget glad herover; han synger og danser med sine Børn. —

Den 6te November.

— I Eftermiddag ventes Prinsesse Louise Augusta; jeg haaber, at der ikke bliver illumineret, og fremfor alt, at man ikke vil spænde Hestene fra hendes Vogn, som Rygtet gaar. Det vilde være *choquant* for Kronprinsessen og sandelig til

(1791)

ingen anden Nytte for Louise Augusta *que pour aigrir les deux partis*; hun er bestandig *la victime de tout cela*. —

Den 15de November.

— I Gaar Aftes souperede Schimmelmans, Baggesens, Fumars [fransk Digter, Prof. i København] og den unge Moltke [Adam Gottlob Ditlev M., Baggesens Ven, begejstret for Revolutionen] hos os. Min Dom om denne sidste er, at der er meget Stof i ham, og at han har gode Anlæg; det skorter imidlertid ham, som de fleste unge Mennesker i vor Tid, paa Beskedenhed og Takt. Han er Din ivrige Beundrer, var ganske henrykt over Dit Billede og finder det talende ligt. Kronprinsessen tager for første Gang i Teatret i Dag. Thaarup har forfattet en Prolog, der er overordentlig passende og tiltaler mig meget; Schulz har leveret Musikken, og Rosing skal synge den. Jeg ønsker og haaber, at hun vil blive hilst med Bifaldsraab; hun fortjener det ved sin Hjertensgodhed. — Jeg har allerede hørt tale om, hvad der skal staa i *Moniteuren* [det bekendte franske Blad] om min Mand, men har endnu ikke faaet det at se. Det glæder mig og kildrer mine Ører; men endnu mere glæder jeg mig over selve hans Daad og over den varige Nytte, han stifter, hvad der jo er det eneste Maal for hans Arbejde. —

Den 31te December.

— Du vil med Vemod og inderlig Tak til ham, der bevarede vor Ludvig [C. D. F. R.'s Broder] for os, mindes de mørke Dage, da vi saa ham Døden saa nær, og da samtidig vore Venner lede et saa uventet, smerteligt Tab [Hans Bernstorff]. Saare levende og nærværende staar for mig Billedet af den gode Yngling, der endnu i Dag for et Aar siden, midt i sin Virken og svulmende af Livskraft, var glad med sine Venner. Dig, bedste Søster, og Din Stolberg har jeg ikke set i Løbet af dette Aar, men dog vor Frits og Kätchen, hvis Nærværelse paa Christiansholm skænkede mig saa mange uforglemmelige

(1791)

Glæder. Og hvor kunde jeg glemme vor himmelske Faders sidste store Velgerning imod mig, idet han bevarede mig for mine kære og ved et elsket Barn end mere forøgede vor Rigdom. Af et glad Hjerte udraaber jeg: »Jeg vil sjunge for Herren i hele min Livstid og prise min Gud, saa længe jeg er til,« — og »when ever at last that solemn hour shall come and wing my mystic flight to future worlds, I cheerful will obey!« Ja, kære Søster, kun glædelige Fremtidsudsigter fremstille sig for mit Blik. Selv om den Del af Livet forestaar, der ikke er den behageligste, — selv om de Dage stunde til, om hvilke det hedder, at de behage os ej, saa ville de dog i min Elskedes, Din Broders Arme komme til at ligne en skøn, lys Sommeraften, og vi ville lægge os til Hvile lige saa glade og taknemmelige, som vi saa ofte have gjort det: jeg, som jeg plejer, nogle Øjeblikke før ham*); begge ville vi vaagne til evig, uforgængelig Glæde!

Tilgiv, Du kære, at jeg skriver til Dig af mit rørte Hjertes Fylde. Gud velsigne Dig samt alle omkring Dig og skænke os næste Aar Gensynets Glæde! Min Mand omfavner Dig med mig for sidste Gang i det gamle Aar. *Fare well!*

Den 10de Januar.

— Saare gerne følger jeg Dig i Tankerne til Knoop [som tilhørte Baudissin], skønt jeg lige saa lidt kender det som Tremsbüttel; sig til den kære Linchen [Grevinde Baudissin f. Schimmelmänn], at der næst efter dette ikke findes noget Sted i Holsten, jeg i saa høj Grad ønsker at lære at kende som Knoop. — Jeg er ganske indtaget i den unge Hobe. Han var her for nogle Dage siden, og da han traf mig helt alene, førte vi en Samtale, der navnlig drejede sig om Opdragelsen i Hjemmet og i Skolen, og alt, hvad han sagde herom, tiltalte mig meget. Jeg ønsker, at Christian og Ludvig maa gøre hans Bekendtskab; thi jeg vilde hellere fremstille ham som et Eksempel til Efterlignelse for dem end Moltke. Hvorvel jeg mener, at denne besidder mange gode Egenskaber baade

*) Hendes Anelse gik i Opfyldelse: hun døde 1822, han 1827.

(1792)

fra Forstandens og fra Hjertets Side, saa tror jeg dog, at disse endnu trænge til at ordnes bedre for at blive nyttige for ham selv og andre. Mine fire ældste Børn have i disse Dage været til Bal hos Fru Brun og moret sig udmærket. Sophie holder grumme meget af at danse og Louise næsten endnu mere, Christian og Ludvig ligeledes. Jeg finder dette saare naturligt i deres Alder, og det vilde næsten bedrøve mig, om det ikke var saa.

Jeg haaber, at Linchen nu er fuldstændig rask, og jeg vilde sætte Pris paa at faa de Skrifter, hun har forfattet for sine Bønder; her kan jeg ikke faa dem. Julie [Reventlow] har sendt mig sine »Søndagsglæder« [ogsaa Skrifter til Læsning for Bønderne]; gid hun dog engang helt maatte komme sig. Det er sørgeligt at skulle tilbringe de bedste Aar af Livet saaledes, og hvor lidet end dette har Indflydelse paa hendes Sjæls Klarhed og Styrke, saa maa hun dog sikkert undertiden selv lide ved at anspænde sine Kræfter saa meget. —

Den 4de Februar.

— Det glæder mig, at Du er saa tilfreds med den lille Lucia [Hardenberg, den senere Fyrstinde Pückler-Muscau]; hun var et meget klogt Barn; gid hun maa gøre sin værdige Bedstemoder [Fru von Thienen] lige saa megen Glæde, som Datteren har foraarsaget hende Kummer. Jeg er nær ved at ønske, at hun ikke maa gifte sig saa tidlig som hun; jeg holder ikke af de tidlige Ægteskaber. Forældrenes Valg, hvor klogt dette end maatte være, hvor meget det end maatte sigte til Børnenes Velfærd, er dog endnu ikke eget Valg. Jeg ønsker, at mine Døtre enten maa blive lige saa lykkelige som jeg eller ogsaa aldrig maa blive gifte; jeg føler, at der for mig ikke kunde gives nogen Middelvej i dette Stykke. Sig mig, om det er sandt, at Neergaard [holstensk Godsejer] skal have en af Linchens Døtre; af Stand er han jo ikke, men man tænker i vore Dage for demokratisk, til at det skulde være en Hindring. — I Aften skulle vi til Breuner [østrigsk Gesandt], og endda *skal* jeg først til Assemblé hos Grevinde Juel-Vind, der atter har forsonet sig med os. —

(1792)

Den 6te Februar.

— I Gaar vare vi til en meget smuk Koncert hos Ernst og Lotte. Den skønne Hymne af Thaarup med den herlige Musik af Schulz blev foredraget; flere Damer sang, Fruerne Brun, v. d. Goos, Schulin etc. etc. —

Den 14de Februar.

— Grev Ahlefeldt er nu kommen hertil [Han blev Hofmarskal hos Kronprinsen og Teaterchef], og hans fyrstelige Gemalinde [Prinsesse Maria Theresia af Thurn und Taxis] gør megen Lykke her. Hun er *sans prétention* og *affiche* aldeles ikke sin Fødsel, er ikke mere smuk, men har meget livlige Øjne, tyk er hun *et pas bien faite*. Min Mand finder, at hun ligner Portrættet af Maria Theresia; Ernst og jeg fandt begge, at hun ligner Maria af Medici; noget fyrsteligt maa hun altsaa dog have ved sig. —

Den 12te Marts.

Atter mangle vi tre Poster, og den stærke Frost forhindrer al Kommunikation. Der siges, at Bæltet skal være fuldt af Isbjerger, der gøre Øen Sprogø aldeles usynlig. Ikke des mindre venter man hver Dag Din Helt; hvem ved, hvilke Eventyr han kommer til at bestaa der; jeg tror og haaber imidlertid, at han ikke vil udsætte sig for saadanne, da hans Nærværelse her ikke er uundgaaelig nødvendig, og at han i Henhold til sit Mundheld »alt at tabe og intet at vinde« vil blive hjemme, indtil Vejret er bedre. —

Den 17de Marts.

— Der er virkelig ikke kommet mig noget for Øre i denne Vinter; jeg maa tilstaa, at jeg saa meget som muligt undgaar at høre; thi kun sjældent kan man stifte noget godt, og jeg hader al Sladder og elsker Ro [Det drejer sig rimeligvis om Kølighed imellem Charlotte Schimmelmann og Augusta Bernstorff]. Jeg tror, man er kold, men høflig mod hinanden; det har ingen Indflydelse paa Mændene. —

(1792)

Den 24de Marts.

— Efterretningen i Gaar fra Sverige har her fortrængt alle andre Samtaleemner. Kongen af Sverige, saaledes lyder Ministerens Beretning, er paa en Maskerade bleven saaret i de ædlere Dele ved et Skud af en Pistol, der var ladet stærkt med Kugler, Bly og seks Søm. Ingen hørte Skuddet, men Kongen raabte: »*Au feu!* Jeg er saaret!« og lod alle demaskere sig. Gerningsmanden blev imidlertid ikke opdaget; man siger, at det skal have været en høj Mand. Kongen støttede sig paa en af sine Ledsagere og gik ind i sit Værelse, hvor han med stor Kontenance opregnede alle de Konger, der lig ham vare blevne myrdede; for de fremmede Ministre lod han oplæse et anonymt Brev, hvori han advaredes mod at gaa paa Maskeraden, hvor der ikke forestod ham noget godt. Han var desuagtet gaaet derhen, fordi en Konge ikke maatte frygte midt iblandt sine Undersaatter! — Gerningsmanden hedder Ankerström; han havde haft endnu en Pistol og en Kniv hos sig, som han havde bortkastet under Demaskeringen; den bar Navnet paa den Vaabensmed, hos hvem han for tre Uger siden havde bestilt den. Kirurgen forsikrer, at Saaret ikke er dødeligt, Lægen derimod, at Kongen ikke kan leve. Saaledes forholder Sagen sig *en raccourci*. Jeg overlader til Dig, bedste Søster, at slutte Dig til Følgerne heraf, hvis han, hvad jeg tør vædde hundrede mod een paa, ikke dør! Mulig gør jeg ham Uret; men kan man tiltro denne ikke behændige, men uforskammede Bedrager for meget? Jeg gyser ved den Blodsudgydelse, der vil finde Sted, hvorledes end Sagen falder ud. —

Den 31te Marts.

— Den store Gustavs Liv skal være uden for al Fare. Det siges nu med Sikkerhed, at det ikke var nogen Farce; men intet kunde træffe sig heldigere for ham end dette ilde betænkte Angreb paa hans Liv, der nu giver ham den forønskede Lejlighed til at befri sig for sine Fjender og ophidse Folket mod Adelen. —

(1792)

Den 10de April.

— Denne Gang have vi dog gjort Kongen af Sverige Uret; det var kun alt for alvorlig ment. Skrækkeligt er det imidlertid, og det vilde have de ulykkeligste Følger, om et saadant Snigmord forblev ustraffet, hvor meget end Kongen har fortjent sine Undersaatters Had. Han har spillet sin Rolle lige til det sidste og selv i de Øjeblikke, hvor ellers al Forstillelse hører op. —

Den 1ste Maj.

— Om Bernstorffs kan jeg ikke give Dig saa gode Efterretninger, som jeg ønskede. Vel er Carl [f. 1788, Augusta B.s eneste Søn] lidt bedre; men hans Sygdom er intet mindre end hævet. Louise [Bernstorffs Datter] er ligeledes igen syg, og jeg finder, at man ikke kan være uden Bekymring for hende. Augusta fik i Gaar Koldfeber. Jeg deler oprigtig hendes og Bernstorffs Bekymring og Kummer. En saa blomstrende Familie, som hans var! Ak, hvor meget har han ikke tabt i de sidste Aar! Saaledes gaar det os ofte, naar Tallet paa vore Aar forøges. —

Den 8de Maj,

— Ludvig og Sybille se vi ikke ofte. Schimmelmanss *s'en sont emparés*. Jeg finder det saare naturligt, at to Søstre [Sybille R. og Charlotte Sch.] helst ere sammen; dog vilde det være lige saa naturligt med to Brødre [Ludvig og C. D. F. R.]. Jeg siger dette *sans rancune* og burde ogsaa allerede være saa vant dertil, at det ikke kunde pine mig; men jeg er stedse svag nok til, at det volder mit Hjerte, der er saa ganske anderledes stemt, nogle mørke Øjeblikke. Det er imidlertid en Beroligelse, naar man ikke selv har noget at bebrejde sig. Tilgiv, at jeg har skrevet til Dig i et saadant Øjeblik, *et qu'il n'en soit plus question*; — Vi have bedt Hobe [den unge Hobes Fader, Amtmand i Trittau og Reinbeck] til Middag hos os, og jeg glæder mig ret til at tale med ham om Tremsbüttel; han er et godt Menneske og en Bekendt af mig fra min Barndom og første Ungdom. —

(1792)

København, den 26de Maj.

— I Gaar Formiddags Kl. 11 forlode vi Løvenborg; vore kære Trolleborgere [Ludvig og Sybille] vilde forlade det Kl. 4 om Eftermiddagen. Vi tilbragte tre hele og to halve Dage hos vor værdige Veninde; Du ved, hvilken Ro og Tilfredshed hun udbreder omkring sig. Løvenborg forekommer mig altid som en Forgaard til Himlen. Hun lod til at være rask og glad ved sine Børn. — Callisen er meget bekymret for den lille Carl Bernstorff. Mit Hjerte bløder ved at se den arme Augusta. Til Trods for hendes Kummer giver Religionen hende dog, enkelte Øjeblikke undtagne, en Sjælsstyrke, som er egen for Stolbergerne, og som kun den kan eje, der er Kristen af Overbevisning og af frit Valg. —

 Christiansholm, den 29de Maj.

— Bernstorff er meget fattet; Du ved, han har den lykkelige Egenskab, at han først aner Faren, naar den er uundgaaelig. Den stakkels Augusta undertrykker sin Smerte, da han ikke synes at dele den med hende. Min Mand mener, at han kun lader saaledes for ikke ved sin Bekymring at forøge Modrens. Jeg tror ikke, at dette *raffinement* er heldigt, og finder, at der til et fuldkommen lykkeligt Ægteskab hører *boundless confidence*, og at man maa dele Glæde og Sorg med hinanden, fordi jeg af Erfaring ved, at dette sympatetiske Fællesskab i Følelse hos ligestemte Sjæle formindsker hver Sorg og forskønner hver Glæde; — men denne Lykke er kun bleven faa til Del. —

 Christiansholm, den 16de Juni.

— Vor gode Moder [C. D. F. R.s Stifmoder] er ikke mere iblandt os; hun er forflyttet til et højere Trin af Tilværelsen og modtager Lønnen for sit redelige Sind og sin fromme, virksomme Vandel her paa Jorden. Jeg kan ikke ret forestille mig Tabet af hende; hun var for nylig saa fuldt til Stede iblandt os, og vi anede lige saa lidt som hun selv, at Skilsmisens Time var saa nær. Wendt er hos os, og jeg haaber, at han

(1792)

ikke mere vil forlade os; min Mand har allerede truffet Foranstaltninger til at indrette Værelser til ham i vort Hus i København. For os er det en stor Vinding at have ham i Huset og daglig at kunne omgaas ham. Jeg betragter det som en sand Herrens Velsignelse, som Gud beskærer os og vore Børn. Gid han maa naa sin Faders Alder og længe bidrage til vor Lykke ved sin venskabelige, behagelige Omgang, sit Raad og sin Deltagelse; ogsaa Sommeren have vi i Sinde for Fremtiden at tilbringe sammen paa Hummeltofte. —

Den 23de Juni.

— I Dag modtager Du Underretning om den lille Carls Udløsning, der for Dig og alle dem, der nære Hengivenhed for hans Forældre, vel kan være smertelig, men ikke uvelkommen efter saa mange haabløse Lidelser. Augusta er meget hengiven i Guds Vilje og føler sit Moderhjerter lettet, da hun ikke mere ser sin Yndling lide. — Paa Tirsdag otte Dage haabe vi at kunne rejse til Lolland og at tage Wendt med os. Du ved allerede, kære Søster, at vi arve ham efter Moder; denne Arv er os mere værd end alle Verdens Skatte. Jeg haaber, at han vil bringe Guds Velsignelse over os og vore Børn ved sin venlige Omgang og sit Eksempel. —

Den 4de Juli.

— Du vil, kære Søster, ikke uden Rørelse have erfaret Professor Sneedorfs voldsomme Død [i England, Hestene løb løbsk med hans Vogn]. Nu er der kun een tilbage af den gode, salige Fru Sneedorfs Sønner, denne min Barndoms og første Ungdoms Veninde, paa hvis Egenskaber Du satte saamegen Pris. Hendes Søster, Bispinde Egede [f. Thestrup, Enke efter Poul E., Hans E.s Søn], ønskede saa ofte, at hun dog kunde have set, at hendes to Sønner havde haft Lykken med sig og vare komne saa godt i Vej; hun er nu meget bedrøvet og takker Gud, fordi Moderen ikke oplevede denne Ulykke. Prins Frederik skulde have udset ham til Informator for den

(1792)

lille Prins [den senere Christian VIII]. Det syntes at være et godt Valg; thi han var en ung Mand med mange Kundskaber, udholdende Flid og den bedste moralske Karakter. Den eneste Broder, der overlever ham, er løbet ud med Kadetfregatten og erfarer først ved sin Tilbagekomst, hvilket uventet Tab han har lidt. Han er en Mand med meget Geni, kæk og uforfærdet; jeg sætter megen Pris paa ham og haaber, at Conrad [C. D. F. R.s Søn] under hans Opsyn engang maa blive en Søhelt; han forekommer mig af Naturen at have saa mange Anlæg dertil. —

Christianssæde, den 31te Juli.

— Den gode, gamle Ammentorp [Præsten i Thirsted] lever endnu; han har taget sig vor gode Moders Død nær til Hjerte; hans Søn fra Fyn er hos ham. I Dag tage vi med hele vort talrige Selskab derhen, Vejret er dejligt, og der skal *collationeres* i hans Skovhave. — Paa Søndag rejser min Mand til Falster, og paa Tirsdag følger jeg efter; vi mødes da i Gaabense og tage atter til Sjælland. Han iler tilbage til uopsættelige Forretninger; han skal endnu i denne Sommer eller Høst besøge sine Bønder ved Sorø og i Odsherred, og da tager jeg til vor værdige Veninde [Fru Løvenskiold]. —

Hummeltofte, den 15de September.

I dette Øjeblik forlader Christian Bernstorff og hans Broder Frits mig. Hjertelig har det glædet mig at se hin gode og ædle Yngling; men hans blege og magre Ydre overrasker og bedrøver mig; han er ikke den blomstrende, kraftige, unge Mand, som han fortjener at være. — Gud bevare ham! Augusta er meget nedtrykt; hun savner paa Bernstorff alle Vegne sit Hjertes Yndling. Min Mand vil ved næste Maaneskin foretage en Rejse til de kongelige Skove, og i den Tid forbliver jeg endnu her. Jeg synes, at Wendt ældes noget, i Særdeleshed tager hans ellers stærke Syn af. Noget behageligere Selskab end hans kunde jeg ikke ønske mig; jeg haaber, at hans gode,

(1792)

ædle og blide Væsen [Thon] vil blive til Gavn for Børnene. Hans eneste Fejl er maaske den at være for delikat, en smuk og sjælden Fejl i disse Tider. Apropos om vore Tider: det trefold ulykkelige Frankrig! Rædselsfuldt interessante ere nu alle Efterretninger derfra. Lafayettes Skæbne interesserer mig meget; en evig Skændsel vilde det være for Kejseren, om han beholdt ham i Fangenskabet. —

Den 18de September.

— Jeg har ofte, ved at læse om de skrækkelige Scener i Paris, tænkt paa den unge Hobe, og den Efterretning, at han lykkelig er undsluppet disse blodtørstige Tigeres Selskab, glæder mig hjertelig. Hvorledes maa hans brave, værdige Fader have været til Mode! Han har dyrt betalt dette overilede Skridt; maatte det blot ikke faa skadelige Følger for hans Fremtid! Bernstorff synes noget provoceret imod ham; de Udtryk, med hvilke han anerkender Danmark for sit Fædreland — medens han under andre Omstændigheder maaske ikke vilde have anset det derfor, — samtidig med, at han for evig forsager det, ere jo rigtignok meget fornærmelige: »*Je suis né Danois, donc esclave*«. Jeg har lagt et svagt Ord ind til Gunst for ham; men Bernstorff siger, at han gerne tilgav ham, at han var taget derover, men blot ikke, at han var taget hjem igen. — Mine Tanker om Hertugen af Br.s [Brunsvig] *déclaration* [Prøjsernes Feltherre søgte ved en truende Proklamation at beskytte det franske Kongepar] ere de samme som Dine; ædel og retfærdig kan jeg efter den Erklæring i det mindste ikke finde denne Krig. Det er dog et skrækkeligt Foretagende at ville genindføre Despotismen! *Il me paraît, que cette déclaration est un monument, qui détruit tout ce, qu'on avait dit et écrit à son honneur, et le couvre de reproches aux yeux de la postérité.* —

Hummeltofte, den 5te Oktober.

— I Mandags Aftes blev Christian Bernstorff syg, Tirsdag Aften viste der sig Pletter, og Callisen erklærede Sygdommen

(1792)

for Skarlagensfeber. Bernstorff gaar ikke til den syge. Han har ikke selv haft Skarlagensfeber; dog er det ikke dette, men Umuligheden af at kunne være skilt fra Kronprinsen, der holder ham tilbage. Stakkels Augusta, den Albarmhjertige styrke hende! Callisen lod Wendt sige, at han var meget daarlig, og jeg maa tilstaa, at Massmann [Huslærer hos A. P. B., Stifter af de M. Søndagsskoler] har forskrækket mig i høj Grad. —

København, den 13de Oktober.

— Gudskelov, at vor ædle Yngling nu er uden for al Fare, han der kan erstatte sin i Sandhed store Fader ethvert Tab [de afdøde Sønner], ja maaske engang — gid det først være sent! — vil kunne gengive Landet ham selv. —

Her ere alle raske, min Mand er endnu som altid »Johann der muntre Seifensieder«. Jeg vilde ønske, at Linchen [Baudissin] og vi alle ikke boede saa langt fra hverandre. I vor Kreds vilde man kunne se, at Glæde og sand Lyksalighed ikke ere banlyste fra Jorden.

Min lille Frits [f. 1792] er saa vel og ser saa rask ud, at jeg *à l'imitation du duc d'Orléans* har givet ham Navn af Frits Detlef *Prospérité*; hans Brødre og Søstre reklamere imidlertid dette Navn ganske i Lighed med det franske Folk. Man siger, at Hobe endnu stadig skal være meget revolutionær, og man forstaar ikke, hvorfor han forlod Frankrig; thi han billiger alt det skete. —

København, den 20de Oktober.

— Alle mine Omgivelser ere glade og fornøjede. *Ah, ça ira, ça ira, ça ira!* udraaber jeg ofte, naar jeg ser min lille Hjord forsamlet omkring mig, og jeg haaber at have større Berettigelse dertil end Franskmændene. Jeg kan ikke værgе mig mod en Følelse af Glæde over Hertugen af Brunsvigs og den store Konges Tilbagetog; mest beklager jeg de efterladte Familier af de brave Mænd, der have mistet Livet i Frankrig. Jeg haaber, at Kongen af Prøjsen vil blive noget mindre bydende, og at I, kære Holstenere, med Hensyn til ham maa

(1792)

føle Eder mere trygge. *Au reste je suspends mon jugement sur l'état actuel de la France*; jeg ønsker af Hjertet, at alt maa blive godt, men har kun lidet Haab. —

Den 23de Oktober.

— Vor Moltke [Adam M.s ældste Søn; Godske var en yngre Søn] er i Grunden bleven mest forurettet ved den gamle Adams Testamente; thi ingen slipper dog gerne Haabet om et Grevskab. Der paastaas, at det skal være saa forgældet, *que le possesseur Godshed ne l'accepte que par complaisance, piété filiale et amour fraternel*. —

Den 10de November.

— Det herværende Publikum er blevet saare uretfærdigt bagvadsket for Dig; det er meget bestandigt i sin Hengivenhed for Prinsesse Louise Augusta. Hun modtoges med højt, jublende, gentaget Bifald i Teatret og ledsagedes ved sin Ankomst af en Skare velklædte Mennesker lige til Slottet, hvor der blev raabt: »Velkommen, elskede Augusta!« Ved den første Forestilling, efter at Hoffet var kommet tilbage fra Frederiksberg, havde man iagttaget fuldstændig Tavshed; dette bliver mellem os; thi det er mig virkelig ikke kært, skønt jeg tror, det ikke er af stor Betydning. Prinsesse Marie behøver blot at kendes noget nærmere for at blive lige saa elsket; men den anden har nu engang den første Plads i Folkets Gunst, og Din Helt [Carl af Hessen, Prinsesse Maries Fader] er ikke afholdt. —

Den 17de November.

— Hvad siger Du til Franskmændenes sejrige Vaaben og om deres skønne Grundsætninger ikke at ville gøre nogen Erobring? Ak, hvor let er det ikke i skønne Ord at danne sig en *étalage* af store og ædle Følelser, og hvor vanskeligt at bringe dem til Udførelse! Jeg frygter for, at vore Dages Franskmænd ikke ere bedre end de forrige Aarhundreders;

(1792)

det forekommer mig, at man med Rette kunde sige om dem, hvad Pope med mindre Ret siger om Kvinderne: »*they have no character at all*«, et letsindigt, ustadigt Folk. Den ulykkelige kongelige Familie! Jeg kan ikke andet end beklage den; Kongen er Sonoffer for alle sine Forfædre. —

Den 24de November.

— Prinsesse Marie har faaet en Prinsesse [Marie Louise], Prinsesse Sophie Frederikke en Prins [Prins Ferdinand]; skulde det være afgjort ved Stemme flerhed, da var det omvendte blevet Tilfældet, og jeg maa tilstaa, at jeg saa gerne havde ønsket den gode Prinsesse Marie en Prins, skønt hun og Kronprinsen skulle være meget tilfredse og fuldt nyde den Lykke at eje et sundt Barn. I Gaar vare vi til en talrig besøgt Kur hos Prins Frederik og senere hos Dronning Juliane Marie; de tre Børn vare til Stede ved begge Lejligheder; det er virkelig yndige Børn: de to smaa Piger fuldkomment ufordærvede, Prinsen [den senere Chr. VIII] vel ikke saa ganske; thi hans kongelige Grandmama bidrager af alt for stor Kærlighed sit til, at han erfarer, at han er Prins. — Franskmandenes Fremgang ængster mig; men Kongerne og Fyrsterne have godt af at se, at de tog fejl. Din Helt forekommer mig virkelig noget *honteux et confus*. Har den unge Moltke ikke været hos Dig? *Je m'intéresse véritablement pour lui*; der er noget meget ædelt ved hans Karakter. —

Den 4de December

— I Morgen skal den nyfødte Prins døbes; — atter en behagelig, morsom Eftermiddag! Bernstorff er noget bedre og har i Gaar været i Kancelliet. Om Kongen maa jeg dog fortælle Dig, at han glæder sig over at være bleven Bedstefader og har udregnet, at han endnu kan blive Oldefader. —

Den 15de December.

I Gaar har jeg gjort Besøg, Opvartning skulde jeg sige, hos Kronprinsessen. Havde Du været der, er jeg vis paa, at Du

(1792)

vilde være bleven lige saa bevæget som jeg. Jeg skriver endnu med Taarer i Øjnene, saa rørt er jeg over den Lykke, der er bleven en Kvinde i hendes Stilling til Del. Barnet laa i sin Vugge ved Siden af hendes Sofa. Jeg gentog [Matthias] Claudius's Ønske, at en lille Dreng snart maatte følge efter den lille Pige. Hun takkede mig, men forsikrede, at hun var fuldkommen tilfreds med den kære lille, talte med en saa usminket Følelse af Taknemmelighed imod Gud og fortalte mig, at Kronprinsen havde understøttet hende og næsten foranstaltet alt ved hendes hastige Nedkomst, samt først ladet hendes Moder kalde senere. Det havde været hende meget kært ikke at have mange, men kun *ham* om sig; hun var den lykkeligste Hustru i Verden. Jeg sagde til hende, at hun ogsaa fortjente at være den lykkeligste af alle Prinsesser. Jeg har, kære Søster, maattet skildre Dig dette Billede paa huslig Lyksalighed, medens Indtrykket deraf endnu var usvækket. —

Den 29de December.

— I Gaar var jeg i Teatret. Musikken til Balletten var komponeret af Grevinde Ahlefeldt [Teaterchefens Hustru], og det hele var særdeles smukt. Der lød mange Bifaldsraab og -klap, og da Hoffet var borte, fik Komponistinden et kraftigt Hurra, medens der svingedes med Hattene. — Jeg skriver i Dag ikke noget om Frankrig. Jeg vilde gerne i de sidste Dage af Aaret vende Øjnene bort fra disse blodige Scener, hvor man *taler* om Menneskerettigheder, men giver Afkald paa alle menneskelige Følelser. Om det ikke blev hindret ved Tanken paa det alt styrende Forsyn, saa kunde man befrygte, at Menneskene atter vilde synke tilbage i tidligere Tidens Barbari; vi ville imidlertid ikke tabe Modet og ikke nære Bekymringer for dem af vore kære, der komme til at overleve os; Gud vil føre dem igennem denne Forvirring. —

Den 31te December.

— Jeg ved, at Du ogsaa paa denne højtidelige Aften i Aanden er midt iblandt os, og ak! Du savner som vi vor gode

(1793)

Moder. Hvem ved, hvem af os der først drager over til hende? Gid vor Hedengang maa blive saa blid, saa rolig som hendes! *Yes, we shall follow soon, will glad obey, when a few suns have roll'd their cares away.*

Gud velsigne Dig og Din Stolberg og forunde mig den Lykke i det nye Aar at gense Dig og lære Dit Tremsbüttel at kende! —

Den 15de Januar.

Fra C. D. F. R.

Dit Brev, kære Broder, har voldet mig Bekymring, fordi jeg ser, at Du har misforstaaet mig og taget Vennens og Broderens Tale for Kammerpræsidentens. Kammerpræsidenten, uden venskabelig Forbindelse, gør Dig Bebrejdelser; men Broderen, der har skrevet til Dig i Hjertets Sprog, han gør Dig ingen Bebrejdelser, men taler med Dig uden Forbehold i den mest ubegrænsede Tillid til Dit Venskab, som han i sin Samvittighed taler med sig selv, og er sig kun sin Kærlighed til Dig og ingen Bebrejdelser bevidst. Jeg kender Din Iver for alt, hvad der er godt, og jeg vilde ogsaa af den Grund holde af Dig, om Du ogsaa blot var Hr. Amtmanden; jeg ved, hvor faderlig Du sørger for Dine undergivne: for dem skyr Du ingen Møje, naar det gælder deres Velfærd; men for de mindre Embedsforretninger — Formaliteter, Punktighed —, paa hvilke en underordnet Embedsmand nødvendigvis bør lægge megen Vægt, har jeg ikke tillagt Dig nogen Sans. Skulde det da være nogen Anke mod Pæretræet, at det ikke er noget Kirsebærtræ, eller mod Kirsebærtræet, at det ikke bærer Pærer? Alle de gode Egenskaber, Du er i Besiddelse af, ville aldrig undgaa min Opmærksomhed; men jeg kan ikke, maa ikke skuffe mig og tillægge Dig Egenskaber, der, om Du havde dem, maaske vilde berøve Dig andre, for hvis Skyld jeg sætter endnu mere Pris paa Dig. Hvad jeg har skrevet til Dig, kan jeg ikke nøje mindes; men det ved jeg, at jeg ikke har kunnet gøre Dig Bebrejdelser, da jeg ikke har villet gøre det. Havde jeg derimod fordulgt nogen af mine Tanker for Dig, saa havde jeg ikke handlet redeligt; Du vilde kun have forstaaet mig halvt og jeg Dig kun halvt,

(1793)

og enhver af os havde med et hemmeligt Forbehold mumlet noget i Skægget; men saaledes sømmer det sig ikke for de to Christian'er af den gode gamle Slags. Og skulde Du være bleven vred, fordi jeg har sagt Sandheden, — nu, lad saa være! Den Smule Vrede vil snart gaa over, og Du vil derfor ikke have mig mindre kær i Fremtiden. Gud ved, hvor gerne jeg gjorde Dig og Din Hustru en Glæde, og hvor megen Uret I have, naar I tro, at jeg vilde gøre mindre for Eder end for Fremmede; men de bedste Mennesker ere altid lidt partiske i deres egen Sag. — Men nu nok herom! Jeg maa fortælle Eder lidt om den dejlige Snemand, jeg har lavet; ni Alen høj sidder han foran Indgangsdøren til Hummeltofte. —

Den 19de Januar.

— Endnu vedvarer det franske Sørgespil. Jeg finder den ulykkelige Konges Opførsel meget rørende. Hvad kan en Mand af hans blide Karakter sætte imod en ophidset Pøbels rasende Forbitrelse andet end Bevidstheden om sin Uskyldighed og rolig Oppebien af sin Skæbne? Opfører han sig end ikke som en Helt, saa opfører han sig dog heller ikke som en Taabe, hvad man jo gerne vilde gøre ham til. I Neapel er den franske Flaade bleven daarlig modtaget, og Ministeren er med sine Ledsagere bleven tvungen til at raabe: *Vive le roi! périsse la république!* Dette er private Efterretninger, som skulle være sikre. —

Den 22de Januar.

— Det synes dog, som om den ulykkelige Konge vil komme derfra med Livet. Det glæder mig for Menneskeligheden, om hvilken man taler saa meget, og som man dog krænker saa haardt. Det forekommer mig, at man i vore Tider forbytter Ordene i høj Grad; hvad man nu kalder *les droits de l'homme*, kaldte man tidligere *les droits du plus fort*, paa Dansk Nævetten; men intet Ord bliver dog mere misbrugt end Filosofien; hvor rigtigt har ikke Rousseau forudsagt alt dette! —

(1793)

Den 26de Januar.

I Gaar vare vi til Bal hos Grev Knuths, hvad der interesserede mig af Hensyn til de fire af mine Børn, der danse. Knuths tredje Datter danser fortrinligt; hun dansede en Ballet med Prinsen af Würtemberg [General, forlod 1806 dansk Tjeneste], hvad der stødte mig *au delà de toute expression*. Ikke for alle Verdens Skatte vilde jeg se Sophie udføre den saa godt. Du ved, *que je ne suis ni prude ni intolérante*; men jeg fatter ikke, hvorledes man kan tilfredsstille sin Forfængelighed paa Anstandens og de gode Sæders Bekostning, og en slig Dans med en ung Pige paa 15 Aar er ingen Børneleg; *cela m'a indignée*. —

Den 2den Februar.

— Den Maade, hvorpaa Ludvig er bleven domfældt, forekommer mig enestaaende; men hans Dommere ere jo ogsaa *saakaldede* Filosofer, Folk, der hver især er sig selv alt, og for hvem hele Menneskeslægten er intet, *an iron race*. Datteren død i Krampetrækninger, Søsteren og Dronningen ude af sig selv, den lille Søn forgæves bedende, *que quelqu'un le prît sur ses épaules pour fléchir les cœurs pour son bon papa*. O, hvilke grufulde Tider have vi ikke oplevet! Mine Tanker forvirres. —

Den 5te Februar.

— I Lørdags har der været en Strid mellem en Student og en ung Officer, Rømeling; den har fremkaldt adskillig Larm og foraarsaget et Opløb [Posthusfejden]; det hele var imidlertid af saare liden Betydning. Politimesteren [Etatsraad Flindt] led mest Overlast, Vinduerne i hans Hus vare slaaede ind, Lysekronen knust o. s. v. o. s. v. Han bærer imidlertid selv Skylden derfor ved sin Uforsigtighed og *rude* Adfærd. Forøvrigt endte alt meget fredeligt; det var en gammel Strid mellem Studenterne og Officererne, der var bleven bragt til at blusse op paa ny [*der aufgewärmt war*]. —

(1793)

Den 9de Februar.

— Den alkærlige har gjort og gør alt vel, baade for den ulykkelige Ludvig, hvem han har befriet fra sine grusomme Forfølgere, og for den forførte Menneskehed, for hvis Øjne han lader det i Frankrig herskende Parti fremstille sig i sin sande Skikkelse. Jeg er overbevist om, at hvis man havde kastet den uskyldige i evigt Fængsel eller gjort ham landflygtig, da vilde man endnu have snakket om Højsind og Menneskelighed, og mange vilde have undskyldt de grusomme Bøddler. Det glæder mig, at den store Klopstock er vendt fuldstændig om.

Bernstorff har atter Podagra, men spiste dog i Aftes sammen med der Naths og van der Gooses hos os. Ernst Schimmelmann lider af et Ildebefindende, med lidt Feber om Aftenen. —

Den 12te Februar.

— Jeg vilde ønske, at man kunde drage Cordon'er om Frankrig som om et pestsmittet Land, for at Ondet ikke skal udbrede sig videre. —

Der var her udspreddt alle Haande Rygter om, at Urolighederne imellem Studenterne og Officererne atter vilde bryde ud i Gaar, Fastelavnsmandag, fordi Matroserne og Haandværkssvendene da havde fri; men alt er forblevet roligt, og dette Rygte er lige saa falsk, som at man skulde have taget alt for alvorlige Forholdsregler imod et Opløb. —

Den 2den Marts.

Først igennem Dig og Kätchen har jeg erfaret, at Influenzaen skulde grassere i København; heraf fremgaar, at ingen i mit Hus har den. *Vous voyez que je vis encore dans mon ancienne heureuse ignorance en fait de maladies.* —

Jeg beklager det stakkels Hamborg [Rusland og England modarbejde Hamborgs Handelsinteresser] og haaber ikke, at vi skulle lade os behandle som Vasaller af Russernes Herskerinde. Det er mig saare kært, at vi have en klog og erfaren

(1793)

Lods, vor Bernstorff, ved Roret paa vor lille Skude, en Lods, hvem ogsaa Vind og Vove hidtil have været gunstige, — der med ufravendt Blik ser op til ham, hvem Storm og Sø ere lydige. Dit Ønske er et skønt Ideal, kære Søster, men i dette Øjeblik vel mindre end nogensinde ellers skikket til at blive virkeliggjort. Thi Retfærdighed og Billighed synes nu at være vegne, om end ikke fra hele Jordkloden, saa dog fra Europa, og under saadanne Forhold vilde en fuldkommen Afvæbning dog vel ikke være tilraadelig. —

Den 16de April.

— I Fredags havde vi en Souper til Ære for Din Helt. Han syntes mig, til Trods for de behagelige Efterretninger fra Holland [Dumouriez's Tilbagetog], ikke ganske tilfreds. Jeg sagde til ham, at det gjorde mig ondt, at hans Søn ikke var rejst 14 Dage før, da der nu ikke var meget mere at gøre. Han mente, at man nok vilde skaffe sig noget at bestille; *qu'un pays qui n'appartient à personne, est à celui qui sait profiter de l'occasion*. Jeg sagde: »Gid der blot ikke maatte blive udgydt saa meget uskyldigt Blod.« Han paastod, at der ikke gaves uskyldige iblandt dem: alle havde de neddraget Guds Vrede over sig! Jeg svarer, at heri kunde jeg ikke dele hans Mening: jeg haabede og troede det modsatte og var overbevist om, at en retfærdig Gud ikke kunde straffe paa denne Vis. Urolighederne her synes at sysselsætte ham meget; jeg forestiller mig Kronprinsen som fordem Sokrates [skal vel være Herkules] stillet imellem tvende Genier [Carl af Hessen og Bernstorff], en paa hver Side: Gudskelov, hidindtil har Visdommen haft Overtaget; gid den stedse maa vedblive at have det! Vis ingen dette; jeg tror virkelig, at hans Hensigter og hans Hjerte ere bedre end hans Hoved; thi der staar det vel ikke ganske rigtig til, undertiden i det mindste. Gudskelov, at Hovedpersonen har et rigtigere Blik. — Hvad siger Du til Dumouriez's *coup de théâtre*? [Hans Forsøg paa at føre Hæren mod Paris.] —

(1793)

Den 20de April.

— Selv Dumouriez anser jeg ikke for nogen redelig, men *kun* for en *ualmindelig* Mand; jeg vilde have sagt: en *stor*; men jeg føler, at der ikke kan tænkes nogen sand Storhed uden Ret-skaffenhed. Jeg haaber imidlertid, at hans Armé maa forblive ham tro, da jeg anser det for den eneste Mulighed for, at Frankrig kan blive reddet fra Undergang. Kongen af Prøjsen er visselig ikke min Helt, saa lidet som Kejserrinden; men havde jeg Valget imellem to Onder, vilde jeg dog hellere leve i det underkuede Polen end i det frie Frankrig. Fra Kejserrinde Catharine vil »*Freund Hain*« [Døden] vel snart befri Verden; hvis hun var tyve Aar yngre, vilde det se endnu værre ud for Nordeuropa. Ogsaa her findes der ildesindede; men deres Tal er ringe, og vor Regerings Visdom gør dem det umuligt at indvirke paa den blinde Pøbel. —

— — — Maj.

— Hvor sandt og skønt er ikke alt, hvad Du siger om vor nuværende Tilstand! Vel er vor Viden kun stykkevis, som Paulus, hvis Breve indeholde saa megen sand Filosofi, siger, og dog kan Mennesket, trods alle de Hindringer, dets herværende, indskrænkede Forhold paalægge det, bringe det saa vidt, naar dets Vilje dertil blot er alvorlig og udholdende. Gives der noget mere indlysende Bevis for vor Tilværelses Varighed ud over dette Liv? Jeg fatter ikke, kære Søster, hvorledes man nogensinde kan tabe denne vor Bestemmelse af Syne. Vort Ophold her paa Jorden er saa kort, at det næppe vilde lønne Umagen møjsommeligt at erhverve sig saa mange Kundskaber kun for denne korte Tilværelse; men intet vil gaa tabt; alt det, hvorefter vi tragte her, ville vi opnaa hisset; som vi saa her, ville vi høste hisset! —

Det vil glæde Dig, at Louise Bernstorff tager til Karlsbad; hun og Emilie [Louises Søster, B.s to Døtre] have noget meget elskværdigt i deres Karakter; Skade, at de vise sig i et saa lidet fordelagtigt Lys. Kære, af hele min Sjæl kommer jeg Charlotte [Schimmelmänn] i Møde. Vel er hun ikke mere

(1793)

den gamle Lotte; men vi ere *très bien ensemble*. Hvorvel jeg ikke nærer de Følelser for hende som for Ernst, hvem jeg ser lige saa sjældent, men som altid bliver den samme, saa er jeg hende dog af Hjertet god, og det smerter mig at se hende mindre lykkelig, end hun kunde være. — Jeg har ikke hørt noget om den Fare, hvori den store Konge skal have svævet; havde hans Fangenskab kunnet genoprette Fred og Ro, da vilde det ikke have været mig ukært og maaske meget gavnligt for ham selv. Jeg frygter imidlertid, at man vilde have guillotineret ham og i Stedet for at indlede Underhandlinger begaaet endnu flere *horreurs*. — Prinsen af Coburg [Østrigernes General] synes jeg godt om; det er saa behageligt dog atter en Gang at træffe en Mand, som man kan sætte Pris paa. —

Hummeltofte, den 11te Maj.

— Hvad siger Du til Greven af Artois's [den senere Carl X] *apparition* i København? Gudskelov, at det kun lige var en Tilsyneladelse. Min Mand og Wendt sige, at han har et klogt og i høj Grad distingveret Udtryk og Ydre. Marat med en Borgerkrans!!! —

Den 14de Maj.

— Jeg har helt glemt, kære Søster, at bringe Dig mange venlige Hilsener fra Prinsesse Louise Augusta; hun og Prinsen af Augustenborg nære i saa høj Grad det Ønske at se Dig paa Graasten. Hun bad mig ogsaa sige Dig, at hun gerne havde set den store Frederik Wilhelm i Franskmændenes Hænder, dog kun, det forstaar sig, paa kort Tid, før at hans Overmod kunde blive ydmyget; thi hun kan ikke tilgive ham hans despotiske Adfærd imod os og imod det stakkels Polen. Jeg sagde til hende, at Du havde ytret det samme Ønske. — Jeg beder Dig hilse alle kære paa Emkendorf, og især Augusta tusinde Gange [Augusta B. var i Besøg hos Frits og Julie Reventlow]; gid Du dog maatte træffe hende mere lys i Sindet end forrige Aar. —

(1793)

København, den 15de Juni.

— Kære Søster, hvad Du meddeler mig om den store og gode Bonnets Død, rører mig usigelig; — 5 Aar led han med Mod, med Fatning og lyst Sind; hvor meget godt har dette sikkert ikke virket, og hvor mangen har det ikke styrket i Dyd og i Tro paa en Fremtid hisset, der retfærdiggør Forsynets Veje? At han endnu før sin Død velsignede Dig, at han elskede Dig som sin kaarne Datter (*als die Tochter seiner Wahl*), det fortjener Du mere end nogen som helst anden, og hans Velsignelse vil sikkert følge Dig. Jeg glæder mig til at se Lavater; nærmere end igennem hans Skrifter, der karakterisere ham saa nøje, vil jeg næppe lære ham at kende i den korte Tid, han bliver her. Hans fysiognomiske Blik frygter jeg ikke hverken for mit eget Vedkommende eller for min Mands eller vore 9 Børns. Der paastaas, at Din Helts Indbydelse skal være Hovedsagen til hans Komme. Gid han maatte meddele ham den Overbærenhedens og Fredens Aand, der i saa høj Grad præger vor Religion, saaledes som vor Mester, Jesus, og hans Apostle lærte den: da vil hans Ophold her ikke være uden varig Nytte. — Tal dog med Fru v. Plessen [f. Berkentin, Overhofmesterinde hos Caroline Mathilde 1766—68, højt begavet, strengt moralsk, afskediget i Unaade] om os; naar jeg betænker hendes usædvanlig stærke Hukommelse, behøver jeg ikke at frygte for, at hun skulde have glemt mig, og den Godhed, som hun fra min Barndom og første Ungdom har næret for mig, er mig en Borgen for, at det vil være hende kært at vide mig saa lykkelig, at jeg ikke kunde være lykkeligere, om jeg selv havde kunnet bestemme min Skæbne. —

— — — Juni.

Jeg iler med at skrive til Dig om Lavater, hvis Bekendtskab jeg har gjort paa Sølyst [hos Schimmelmans] og Sophienholm [hos Bruns]; han drikker Te her i Eftermiddag tillige med hele Familien fra Bernstorff. Man behøver blot at se ham for at føle varm Interesse for ham og nære det Ønske ikke at være ham ganske ligegyldig. Han synes at være en sand

(1793)

Religionens Tjener efter Jesu Apostles og første Disciples Mønster. Det vil gøre mig godt at se ham under mit landlige Tag; men min Glæde har ikke været og vil heller ikke i Dag være fuldkommen, fordi jeg desværre ikke kan dele den med *my dearer self*. Jeg vilde ogsaa gerne ret *à mon aise* og ikke blot flygtigt kunne vise ham mine Børn, og det vilde gøre mit Moderhjerter godt, hvis han i deres Ansigtstræk kunde læse Bekræftelsen *of my fond parental expectations*. Hidtil har han kun set Christian og Sophie, og Augusta synes endnu bestandig at undgaa og frygte Synet af mine tre Dreng, saa at jeg ikke ved, om jeg tør vove at fremstille disse. — Jeg vilde saa gerne se Lavater, var det blot een Time, ganske ene i min lille Familiekrede; da alle trænge sig saa meget om ham, er man dog ikke ganske *à son aise*. Hans Datter synes jeg meget godt om; hun gør Indtryk af at være saa ganske uden *prétention*; vi finde her alle, at hun ligner Emilie Bernstorff [se Side 188] meget, men er mindre køn. I Morgen haaber jeg, at min Mand og vor Ven Wendt skulle lære denne ualmindelige og gode Mand at kende; vi skulle soupere sammen med ham paa Bernstorff. Det er sørgeligt, at den kedelige schweitziske Dialekt kun lader en gætte saa mangt et Ord, da man dog saa gerne vilde overveje og erindre hvert enkelt. At han ikke, som man havde haabet, kommer til at prædike her, beklager jeg ikke; thi jeg tror, at meget faa vilde kunne forstaa ham. Augusta hilser hjertelig; Lavater kalder hende sit Hjerte, Bernstorff sin Fornuft og Kaj [Reventlow] sin Hukommelse. —

 Den 2den Juli.

I Morges var jeg paa Bernstorff og traf til min store Glæde endnu Lavater der. Det gjorde mig godt at se ham endnu en Gang, efter al Sandsynlighed for sidste Gang her paa Jorden. Denne højtidelige Tanke formørkede ikke min Glæde over at have lært ham personlig at kende. De lykkelige Timer, jeg har tilbragt sammen med ham, ville kun kaste et Skær af søde Minder over dem, der følge efter. Han prædi-

(1793)

kede i Søndags i den reformerte Kirke. Hans Prædiken handlede om Bønnen og var fuld af ædel Enfold i Jesu første Bekenderes Aand og Tankegang; jeg kan med Sandhed sige, at jeg *næsten* forstod hvert Ord og gerne vilde underskrive *ethvert*; saa sandt, saa fjernt fra ethvert Sværmeri fandt jeg alt, hvad han sagde om denne vigtige Materie. Hvis man havde kunnet nedskrive denne Prædiken, vilde den være den bedste Gendrivelse af den Beskyldning, man i denne Henseende har rettet mod ham. Det lader til, at Kronprinsen og han gensidig have syntes godt om hinanden. Augusta har hans Ophold her oplivet utroligt, og det har været i høj Grad velgørende for hende. Jeg er hende af Hjertet taknemmelig, fordi hun saa ofte og venskabeligt har givet mig Del i ham. Hans Datter er en særdeles vakker, blid og elskværdig ung Pige. Jeg har ogsaa gjort min Veninde Knuth [Baronesse K. f. Møsting] bekendt med ham.

Nu imødese vi med Længsel Eders snarlige Komme, I kære. —

Den 6te Juli.

— Gud give, at Lavater og hans Datter havde kunnet bosætte sig hos os! Den fromme tolerante Mand, der, lig det store Mønster paa Menneskekærlighed og Overbærenhed, som han aldrig synes at tabe af Sigte, kommer enhver i Forkøbet med Broderkærlighed, hvor meget godt maatte ikke hans Eksempel stifte, i hvor høj Grad maatte det ikke forene alles Sindelag til at stræbe henimod eet stort Maal og opløse enhver lille Disharmoni. Saare ondt gør det mig, at han ikke har kunnet gøre vor kære Veninde Løvenskiolds Bekendtskab; det forekommer mig, at dette, var det end det eneste, han havde opnaaet, kunde have holdt ham skadesløs for alle Rejsens Besværligheder. —

Den 13de Juli.

— Hvor kær end Lavater er mit Hjerte, har han dog ikke absorberet mig saaledes, at jeg ikke skulde have følt langt

(1793)

større Trang til at skrive til Dig, til at tale med Dig om ham. Han er mit Ideal af en sand Jesu Efterfølger, saa vidt Mennesker kunne være det, en Menneskeven i den fulde Rækkevidde af dette saa ofte misbrugte Ord. Jeg har gjort hans Bekendtskab her for om faa, flygtige Aar at kunne fortsætte det i Evigheder. —

Christianssæde, den 1ste Oktober.

— Ved sin Tubus gør min Mand i Salen og paa Altanen en Rejse gennem hele Egnen. Fra det ene Vindue har han taget 11 Kirker, 5 Herregaarde, 9 Møller og 2 Byer i Øjesyn. Fra Altanen have vi Femern og et Strøg af Holsten for Øje. —

Christianssæde, den 8de Oktober.

— Den gode Münters Død vil ogsaa overraske og bedrøve Dig — atter en af vore! Hvor snart fulgte han ikke efter vor gode Moder! Jeg elskede og skattede ham, og det smerter mig, at han kun skulde konfirmere Christian og ikke mine andre Børn. En Lykke var det, at han vandrede over fra en lykkelig til en endnu lykkeligere Tilværelse, før han fik Alderdommens Besvær at føle. Han vil sikkert blive begravet af mange. —

København, den 2den November.

— Næsten daglig maa jeg gøre Toilette for at spørge til Prinsessen. Saxtorph [bekendt Læge og Accoucheur] har fortalt Wendt, at hun havde glædet sig ubeskrivelig, da hun hørte, at det atter var en Prinsesse [Prinsesse Caroline]; Kronprinsen er ogsaa fuldkommen tilfreds. I Gaar kom Din Helt. Paa Mandag ventes Dronningen og Augustenborgerne; jeg haaber, at denne Vinter maa nærme de to Svigerinder, der begge ere saa gode, mere til hinanden; dette vilde ogsaa forøge Kronprinsens huslige Lykke i høj Grad. Jeg skriver intet om de rædselsfulde Efterretninger om den ulykkelige Dronnings Henrettelse; held hende! Hun har lige indtil det sidste

(1793)

Øjeblik vist Mod og sand Sjælsstyrke, og jeg kender intet Eksempel i Historien, der er saa vanærende for Menneskeheden som hendes Domfældelse og forsmædelige Død. Ak, kære Søster, held Dig, at Du lever i Fremtiden; thi, i Sandhed, det er grufulde Tider vi opleve. Dog, vi ville ikke lade Modet synke: Gud vil skabe Lys ogsaa af dette Mørke og bruge disse Skurke til sit store Navns Forherligelse. —

Den 12te November.

I Gaar var det den lille Prinsesses Daabsdag, en lummer og trættende Dag. Imidlertid var det mig dog en stor Fornøjelse at se den gode Kronprinsesse med sin lille, der ser rigtig rask og stærk ud, og som ogsaa lod sig meget høre, og at være Vidne til Kronprinsens Glæde. — Bernstorff meldte sig i Lørdags til Middag hos os og gjorde os en sand Glæde dermed; han var saa munter og saa deltagende. Din Udtalelse om Prinsesse Louise Augusta bedrøver mig; mulig har hun noget alt for højtideligt ved sig; men det er nu i alt Fald blevet til Vane hos hende, og hun er sand, ædel og god. —

Den 27de November.

— Jeg var i Gaar hos Prinsesse Louise Augusta, hvor jeg tilbragte et Par særdeles interessante Timer; jeg kender faa Kvinder, med hvilke jeg saa gerne taler om de forskelligste Ting, og faa, som i saa høj Grad synes mig at nære Ønsket om at være gode. —

Den 10de December.

— I forrige Uge vare vi paa Fredensborg hos den gode Grevinde Holck [f. Dannekjold Laurvig, g. m. Christian VII.s bekendte Yndling], der er dødssyg, og som vi traf uden Bevidsthed og tilsyneladende usigelig lidende. Da hun havde ytret det Ønske at tale med min Mand, saa lod hendes Datter os bede om at komme som af os selv. Rørende var det at se hende lide med saa megen Taalmodighed, kun fuld af Tak

(1793)

og kærtegnende sine grædende Børn. Næste Morgen kendte hun os og omfavnede mig; men da hun vilde sige noget til mig, sank det trætte Hoved ned paa hendes Bryst. Heller ikke med min Mand kunde hun tale; hun sagde blot, idet hun trykkede hans Haand: »*je me sens un peu soulagée*«. Jeg maa tilstaa, at jeg haaber, at de Herrer Læger tage fejl, ikke saa meget for hendes egen Skyld — thi ofte har hun sagt mig, hvor velkommen »Freund Hain« vilde være hende, — som for hendes endnu uforsørgede Børns, der beskæftige hendes Tanker saa meget under denne Sygdom og vække Ønsket hos hende om at leve længere. —

Den 14de December.

— I Torsdags tog Kronprinsessen for første Gang i Teatret. Der opførtes en Fortsættelse af Høstgildet [Peters Bryllup], et ædelt Stykke, fuldt af de menneskekærligste Følelser, der gøre Forfatteren [Thaarup] den største Ære lige saa fuldt som Komponisten, der i saa høj Grad ved Musikkens Tryllekraft støtter hins skønne Tanker. Idet jeg skriver dette, gør jeg mig selv det Spørgsmaal, om jeg helst vilde have skrevet Messiaden eller dette Stykke; maaske er det Daarskab at skrive saadant, da den første i mine Tanker er uforlignelig. —

Den 20de December.

— Det er ubehageligt, at Hauchs [Overstaldmesteren, Naturforsker, holdt Forelæsninger over Fysik og Kemi] Forelæsninger netop falde paa de to Postdage; jeg maa af den Grund fatte mig kort, da jeg skal gøre Toilette. I øvrigt er det meget interessant at høre ham; han fremstiller alt saa fatteligt; jeg kan ret godt følge ham, kun ikke altid ved Beregningerne. —

Den 28de December.

— Charlotte har sikkert meddelt Dig Christian Schimmelmanns [Ernsts Broder] Forlovelse. Jeg glæder mig derover

(1794)

paa hans Moders Vegne; *car j'ose dire, que cette belle-fille lui plaîtra singulièrement*. Hans gode Genius synes denne Gang at have valgt for ham; hans Forlovede [Komtesse Danne-skiold Løvendal] er en særdeles klog Pige, *dont l'esprit est très cultivé*. —

Den 14de Januar.

— Hvad siger Du til Franskmændenes Fremgang? Da Forsynet tillader denne, saa sker den maaske for at ydmyge de stolte Fyrster, der i Tillid til deres Magt og Klogskab søge egen Fordel og formaste sig til at ville føre Forsynets Sag; men det trænger ikke til dem og vil af deres Hænder kræve det Blod, som de uskyldige Ofre for deres Ærgerrighed have udgydt. »Hævnen hører mig til, jeg vil betale,« siger Herren. Læs Profeten Daniels 7de Kap. 23.—28. Vers. Det taler i høj Grad for Lavaters Mening om et tusindaarigt Rige; min Mand er ganske slaaet deraf. Ak, gid vi maatte opleve disse lykkelige Tider! Tro dog ikke, kære Søster, at vi ere blevne Sværmere. —

Den 18de Januar.

— I Gaar vilde fire franske Demokrater her gøre et Bal til Ære for Toulons Generobring; de havde angivet denne Hensigt paa Indbydelseskortet og tillige skrevet Mottoet »*Liberté, égalité, fraternité*«. Man lod dem betyde ved Politimesteren, at Ballet ikke kunde finde Sted, da de offentlig havde udtalt sig om Anledningen dertil. Den ene skal være bleven meget opbragt derover. Det finder imidlertid almindelig Billigelse, *car il est essentiel de ne pas donner de prise ni aux uns ni aux autres*. Gud velsigne som hidtil Bernstorffs ædle og kloge Adfærd og bevare os Freden! —

Den 1ste Februar.

— Den Dame, som man beskylder for at have paataget sig Fornuftens Rolle, er en Datter af Agenten Sames, der raabte saa højt et Hurra paa Bernstorffs Fødselsdag. Jeg tror imid-

(1794)

lertid, at det er en *calomnie*; hun skal have haft Sedler til at uddele og har med mange andre villet overvære Ballet. De tre Herrer have besluttet sig til at blive her; jeg tror ogsaa, at de intetsteds ere sikrere; thi i Paris kunde maaske Guillotinen vente dem, da den ene skal være meget rig og bære en Ring og Urkæde af stor Værdi, som man tror har tilhørt den ulykkelige Ludvig XVI. I Anledning af Fødselsdagsfestlighederne har jeg været meget dissiperet. I Gaar var jeg til *Bal paré*; min Mand spillede Skak med Prinsen af Hessen og jeg Reversi med Prinsesse Sophie Frederikke. —

Den 8de Februar.

Her har fundet et Opløb Sted af Matroser og Tømmermænd; det kommer sagtens i Avisen, men det var ikke af nogen Betydning. Kronprinsen var i Landhusholdningsselskabet; de mange Bud, der bleve sendte til ham, vakte Opsigt; men han forblev der, indtil Mødet var endt. Hvilke sørgelige Udsigter er der dog ikke alle Vegne! Festligholdelsen af den ulykkelige Ludvigs Dødsdag er skrækkelig; dog held ham og den endnu ulykkeligere Marie Antoinette! Kun deres efterladte Børn og Kongens ædle Søster ere at beklage; til hvilket grufuldt Skuespil ere maaske disse bestemte! —

Den 18de Februar.

— I Dag finder Christian Schimmelmans og Komtesse Løvendals Bryllup Sted. Min Mand og jeg ere indbudne og, jeg tror, Bernstorff alene; jeg haaber, at Treschow vil gøre Brude-talen kort og god, da Bruden ikke forstaar meget deraf. —

Den 28de Februar.

Naar Du modtager disse Linier, vil det allerede være Dig bekendt, at Christiansborg ikke eksisterer mere, og at en stor Ruin, frygtelig prægtig, fylder alle med Rædsel og Forbavselse. Knap saa mange Timer, som man havde behøvet Aar til at bygge dette Slot, vare tilstrækkelige til at bringe

(1794)

det i denne Tilstand. Kl. 3 blev man først var, at den lille Prinses Værelser brændte, og pludselig trængte Ilden frem alle Vegne. Et Øjeblik havde man den Tanke, at den kunde være paasat, men af hvem, og i hvilken Hensigt? Een Aand besjælede alle Københavns Indbyggere; alle ilede til Hjælp; en højtidelig Stilhed og Orden herskede overalt. Alt blev reddet, hvad reddes kunde; alt kommer atter til Stede! Vore brave Matroser, der sige om sig selv: »Vi ere Kongens Folk«, vovede deres Liv. Mange ere omkomne. Medens Ilden rasede stærkest, kastede en sig for Fødderne af Baudissin [en Officer], da denne ikke mere vilde lade ham komme ind i Slottet. »Det er blot for at redde et Menneske, der raaber om Hjælp,« sagde han. Kronprinsen har vist sig som en Helt og som en Kristen; ikke et Øjeblik mistede han Fatningen og eksponerede sig kun alt for meget. Hele Natten var han paa Slotspladsen, hvor alle bestræbte sig for at redde Kancelliet, Biblioteket og Arsenalet; Slottet overlod man til dets Skæbne. Nogle Timer tilbragte jeg i Dødsangst; fra Kl. 6 til Kl. 2 om Natten var min Mand beskæftiget i Slottet og i Kammeret med at bringe Papirerne og Kasserne i Sikkerhed. Kl. 1 kom han og tog mig med; nu var jeg roligere, da jeg var Faren lige saa nær som han, og fra et Vindue iagttog jeg det frygtelig ophøjede Skue. Kl. 7 kørte jeg med Wendt og Ernst Schimmelmänn beroliget hjem; alt var reddet. Der rasede en forfærdelig Storm, der drev Ilden bort fra Kancelliet. Kun gode og ædle Mennesker, fulde af Medfølelse, omgive os; ja, jeg er stolt af at tilhøre dette gode danske Folk! Daglig hører man om nye ædle Bedrifter, som denne Ulykke har givet Anledning til. Malling kan føje endnu en Tome til sine »Store og gode Handlinger«. Meget har været savnet, men kommer lidt efter lidt igen for Dagen; det har været bragt til de mest forskellige Steder, en stor Del til Holmens Kirke. Mange Hofdamer have ikke reddet andet, end hvad de havde paa; Tjenere, Kammerpiger og mange andre ligeledes; det er sørgeligt at være Vidne til. Dronningen kunde kun med Nød og næppe frelse sig; hun var meget bevæget og bestyrtet over denne uventede Ulykke. —

(1794)

Den 4de Marts.

— Overalt hersker der her Ro og Virksomhed. Min Mand er fra om Morgenen Kl. 7 beskæftiget med fra Ruinerne at redde det Guld, Sølv og Kobber, der endnu er tilbage; største De- len var i Forvejen bragt i Sikkerhed. Næsten alle Møbler, Malerier etc. etc. ere reddede og komme atter for Lyset; de bringes tilbage fra alle Sider. Kongen og Kronprinsen have købt det Moltkeske Palæ for 45,000 Rd., Prinsen af Augusten- borg det Schackske for 37,000 Rd. Alle og enhver tilbyde Pengebeløb, lutter frivillige Gaver; jeg tvivler ikke om, at i Provinserne alle ville vise sig besjælede af samme Aand. —

Den 4de Marts.

— Der er anbragt Palissader og Skildvagter omkring Slottet for at holde Tyve borte. Min Fader har fundet 10,000 Du- kater og 100 Kroner i Slotsruinerne. Alle og enhver her skænke Bidrag til dets Genopbyggelse. Hr. Reedtz Thott, der ellers har Ord for at være meget økonomisk, har givet 4,000 Rd., og mange andre give eller ville give store Summer. Skomagerne have af deres Kasse ydet 1,000 Rd. og desuden 10 Rd. hver. Bryggerne give 10,000 Rd., Brandkassen (*la caisse de feux*) vil aarlig i 10 Aar give 30,000 Rd., Bønderne og Ma- troserne foretage ogsaa en Indsamling. Matroserne have i det hele vist sig som meget brave Folk; de have reddet næsten alle Kongens Møbler. —

Fra Datteren Sophie.
(Fransk.)

Den 8de Marts.

— Hvis det kunde være muligt stedse lige levende at bevare disse Følelser, der nu lue i hvert Bryst, da ere vi et stolt, uovervindeligt Folk; thi Visdom og Endrægtighed bo iblandt os, Retfærdighed og Fred i vore Boliger. — Kronprinsessen har hidtil været usynlig; men jeg kan forstaa, hvor varmt alle ønske at se hende. Prinsesse Louise Augusta tager dag- lig imod enhver, *et je crois, que c'est le bon parti pour se faire aimer* i dette Øjeblik, *où tout se rallie*; men dette bliver mellem os. —

(1794)

Den 15de Marts.

— Et elektrisk Stød har ramt hver enkelt Del af det danske Land, og een Aand besjæler alle dets lykkelige Beboere. Hermed sender jeg Dig en af de Sange, der bleve sungne i Parterret ved Hoffets Ankomst i Torsdags. Det var et skønt, højtideligt Skuespil, og der laa ligesom noget religiøst i at høre de høje Fryderaab og senere den enstemmige Korsang af et sig *bevidst, conscious ædelt* Folk. Det forekom mig, som om vort Teater var et Tempel, og som om de nuværende Franskmands Gudshuse vare Teatre! O, vi lykkelige! Lader os ikke hovmode os, men i stille Følelse af vore Fortrin stræbe efter højere Fuldkommenhed. —

Den 1ste April.

— Hvad siger Du om Opdagelsen af en Sammensværgelse i Paris?

Her dadler man almindelig Rahbek [paa Grund af en Artikel i »Tilskueren« af P. A. Heiberg, rettet imod den engelske Gesandt Hailes]; jeg tror imidlertid ikke, at Hailes kan gøre ham nogen Skade. Paa et privat Teater blev der givet et Stykke, hvori der forekom »en djævelsk Latter«; Skuespilleren udtalte Ordet saa tvetydigt, at de fleste Tilskuere opfattede det som »en Hailesk Latter«. Det er blevet mig fortalt af Rosenkilde [Huslæreren], som var til Stede. Alle saa forundrede paa hinanden. —

Den 4de April.

— Det holstenske Ridderskab har ret taget sig sammen; men er dette ikke *au dépend* af de mindre velhavende? Stakkels Conrad [C. D. F. R.s Broder, til Sandberg] vilde komme til at føle det haardt, om han skulde betale 4000 Rd. for 60 Plove; kunde han ikke faa noget Laan, maatte han leve af Luften imidlertid. En saadan Afgift forekommer mig ikke ganske fri og utvungen; her giver enhver *ce que le coeur lui dit*. [Indsamling til Christiansborg Slots Genopførelse.] —

(1794)

Den 15de April.

Hvad siger Du til den nye Defensivtraktat mellem Danmark og Sverige? Man kan ikke tage fejl af dens Forfatters skønne, ædle Stil, og i Sandhed kun ved aabenbar Uretfærdighed kunde man ville fortrædige os af den Grund. Det synes saa naturligt, at Sverige og vi skulle være Venner, saa overensstemmende med sand Politik, da vort fælles Vel kræver det; gid dog alt Nationalhad maa blive tilintetgjort for stedse! —

Den 22de April.

— Den gamle Løvendal har noget meget ædelt og interessant i sit Udtryk; det forekommer mig, at Kummeren har ældet ham mere end Aarene. Man maa dele hans Følelser ved at se sin Familie, som han engang mente at have mistet og derefter ansaa for nedsunken i Elendighed, reddet og forsørgt. Selv iler han sandsynligvis sin Død i Møde i Vendée; saaledes bliver den ubestridelig ærefuldere og mindre afskrækkende end paa Guillotinen. Frankrig forekommer mig i dette Øjeblik fuldkommen underkuet af Robespierre. Tiden vil vise, om han kan hævde sin Magt. Dog vil vel heller ikke han undslippe den guddommelige Retfærdighed saa lidet som hans Konsorter, der have modtaget deres Løn. —

Hummeltofte, den 24de Maj.

— Nu ere den ædle Elisabeths [Ludvig XVI.s Søster] Lidelser da ogsaa endte, og man maa haabe, at de franske Umennesker snart have fyldt deres Forbrydelsers Maal. At Robespierre finder for godt atter at give Folket en Religion *à sa façon*, undrer mig ikke. At han selv ikke kan tro paa nogen Gud, det vise hans Gerninger; ellers vilde han ikke have ladet saa meget uskyldigt Blod komme over sig og sit Folk. Jeg ønsker af Hjertet, at Polen maa blive frit og i Stand til at benytte sin Frihed. —

Den 31te Maj.

— Wendt vil ikke vedkende sig, at han skulde have fældet Taa-
rer for Cramers Skyld [Denne var bleven afsat fra sin Professor-

(1794)

post i Kiel paa Grund af sin Begejstring for Revolutionen] og har heller ikke set Moldenhawer]Prof. theol. i København, tidligere i Kiel] for nylig. Her er en Fejde i Gang imellem Grev Ahlefeldt [Chef for det kgl. Teater] og mange af Teatergængerne. Rahbek er *à leur tête*. Den gode Ahlefeldt er en saa ivrig Aristokrat og ser Kabaler og Sammensværgelser alle Vegne. Jeg vilde ønske, at Du var her *pour le mettre à la raison et tranquilliser ses esprits*. Han har ladet opføre en elendig Opera ved Navn Rødhætte, som har vakt almindeligt Mishag. Han frygtede for, at den skulde blive udpebet og traf alle Haande Foranstaltninger derimod. Næste Gang applauderede man *unaniment* de sletteste Steder, og en Stemme raabte: »Bravo! Den fortræffelige Teaterdirektion!« Du kan tænke Dig, hvor det har ærgret ham; blot han ikke gør det til en Statssag! —

 Den 7de Juni.

— Jeg læser for Tiden Lavaters Rejse til Danmark [Fortsættelsen er, for saa vidt den angaar Danmark, udgivet af L. Bobé 1898]; denne Del gaar kun til Nürnberg; efter den Maa-lestok kunne vi nok vente et Dusin. Om jeg end ikke læser den uden Fornøjelse, vilde jeg dog ønske, at han ikke havde ladet den trykke. —

 Den 10de Juni.

— Jeg skriver intet til Dig om de politiske Forhold; *c'est un trop vaste champ*; mit Valgsprog er som Dit »Imod alle«. En Frihed som de Franskes er som Sværdet i en rasendes Haand. Jeg tror, at Franskmændene nu ere fuldkommen under Robespierres Jærnscepter. Hans nye Religion forekommer mig meget svævende, og hans Veltalenhed rører mig ikke. Den synes mig Sofisteri og er ikke af den ædle Art, der kommer fra Hjertet og gaar til Hjertet; den er en Veltalenhed som en Dæmons, der gerne vil forklæde sig som en Lysets Engel for des bedre at kunne skuffe. Nu Farvel, Farvel; Gud være med Eder, I elskede Tremsbüttlere! —

(1794)

Den 29de Juni.

— Du har vel ærgret Dig over det Brev, som Hailes har ladet indrykke i Aviserne. Jeg længes meget efter at se Bernstorffs Svar. Hin er en sand *mischiefmaker*; søger man Lejlighed, da finder man den let; vore Forfattere [Heiberg] gøre stor Uret i at forskaffe ham den, og de handle herved imod Landets Interesser; jeg kan i Sandhed ikke undskylde dem. Hvad siger Du til det Slag, som Englænderne have vundet [Søslaget ved Ouessant, 1ste Juni]? Hvor mange gode Mennesker lide ikke paa begge Sider! Den unge Hardenberg er kommen hertil; jeg finder ham lidet forandret; der er noget aabent, godmodigt i hans Udtryk. —

Den 8de Juli.

— I Søndags spiste Bernstorff og Ernst Schimmelmann til Middag hos os. Bernstorffs Ro virker meget beroligende; ellers maatte man gyse for de Forberedelser, der gøres, og frygte, at Fredens uskatteklige Gode ogsaa kunde blive os berøvet. Men hvor meget koste ikke alle disse Udrustninger! De Penge kunde anvendes bedre, og naar kunde Penge komme til bedre Anvendelse end nu! Det vilde sikkert glæde Dig, kære Søster, at se Danske og Svenske omgaas saa fortroligt, som om de vare een Nation, og at se ethvert Spor af Nationalhad tilintetgjort. Hvem skulde have ventet det for fire Aar siden? Gud vil gøre vore Avindsmænd til Skamme og bevare os vor Lykke, hvis Grundlag er Religion og Dyd. Kun i denne lykkelige Afkrog af Jorden bor der Fred! Hvor meget jeg end afskyr Franskmændene eller rettere deres Grundsætninger, kan jeg dog ikke ønske deres Modpart Sejren. Gud vil lade begge Parter føle, at Magten ene er hans. —

Christianssæde, den 5te August.

— Alle her ere sysselsatte med Høsten. Hveden er fortrinlig, det øvrige Korn vel ikke saa godt, men dog saaledes, at man har Aarsag til at være tilfreds dermed og at takke Gud der-

(1794)

for. Gid det blot var lykkelig og vel i Lade! Min Mand er saa glad og haaber, at dette Aar har lagt en varig Grund for vore Lollikers Velfærd; det synes virkelig, som om de selv fatte mere Mod og mere Tillid til de nye Foranstaltninger. —

Den 5te August.

Fra C. D. F. R.

— Kom og se, at hvor der er »Hjerterum«, er der ogsaa »Husrum«. Jeg skal her hos mig vise Eder et Par særdeles interessante Svenskere, af hvilke den ene er den første, der har foretaget de samme Foranstaltninger paa sine Godser i Skaane, som vi nu træffe i Danmark, og den anden har omsejlet den halve Verden, og om ham tror jeg sikkert, at han læser Profeten Daniel paa samme Maade som jeg. —

Den 2den September.

— Baron Maclean har gjort os megen Fornøjelse ved sit Besøg; han er en særdeles fin og behagelig Mand, der besidder megen Verdenskundskab. Han forlod Hoffet paa Grund af Misfornøjelse med Gustavs Regering, tilbagesendte alle sine Dekorationer og beskæftiger sig nu med paa sine Godser at iværksætte Foranstaltninger til Gavn for Bønderne. Christian og han synes gensidig at være hinanden meget hengivne, siden de i Fjor gjorde hinandens Bekendtskab. —

København, den 25de Oktober.

— Den gode Fru Schubart [Ludvig R.s Svigermoder] ligger mig ret paa Sinde. Hvor maa ikke denne Sygdom lænkebinde hendes virksomme Aand, og hvor maa hun ikke prises, at hun under slige Forhold ikke taber Taalmodigheden! Det glæder mig for hende, at hun er paa Trolleborg, hvor de Tjenester, hun saa kærlig ydede sidste Sommer, ville gengældes hende med sand Taknemmelighed.

Det er vanskeligt at dømme om et Menneske, der ikke danner noget sandt, harmonisk Hele. Prinsen af Augustenborg

(1794)

har sikkert mange gode Egenskaber, skønt hans Væsen er meget kunstlet og mangler Aabenhed. Hans Opdrager [her menes vistnok Chr. Jessen] var en af de stiveste Pedanter, jeg nogensinde har kendt. Jeg maa endnu fortælle Dig, at jeg har hørt, at Aarsagen til, at Frk. Berliching har taget sin Afsked, skal være, at Rahbek i sin »Tilskuer« skulde have udskældt Götz von Berlichingen for en Stratenrøver. Hun bad Kronprinsen om at lade ham tiltale derfor, og da han ansaa dette for ugørligt, skal hun i nogle Dage have bouderet, grædt og endelig forlangt sin Afsked; det er saa originalt og saa ganske stemmende med hendes Karakter. —

P. S. Hvad siger Du om de stakkels Polakker, der trods alle deres Sejre dog maa bukke under for den store Kejsersinde?

Den 1ste November.

— Hidtil har Livet her været meget roligt; men noget mere *bruyant* vil det blive, naar alle Hofferne først ere etablerede her, og man dog af og til maa vise sig, for ikke ganske at blive en fremmed i den store Verden, hvor jeg alligevel snart maa introducere min Sophie. Du ved, kære Søster, at jeg altid føler mig deplaceret der, og at jeg kun forlader *my dear home par un effort de raison*. Gud give os snart Fred! Det forekommer mig, at de krigsførende Magter *à tout prix* maa slutte Fred. Jeg ved ikke, hvad man tør haabe af Konventets nuværende Stemning. Bernstorff siger, at dets Medlemmer for største Delen ere irreligiøse, slette Mennesker. Barrère og Collot d'Herbois ere det ubestridelig; men det er saa naturligt at hengive sig til Haabet om, at det gode maa vinde Sejr over det onde. Den stakkels Kosciusko, eller rettere de ulykkelige Polakker! Er han død af sine Saar, da er han død den skønneste Død, for Fædrelandet. —

Den 25de November.

— Vi spise i Dag til Middag hos Schimmelmänn sammen med Baron Maclean. Dennes Broder, der har ægtet den

(1794)

ulykkelige Ribbings [Deltager i S sammensværgelsen mod Gustav III] Moder, er her ogsaa. De have ikke kunnet udholde Opholdet i Nærheden af Lausanne, fordi der nu hersker en sliG Tvang og stadigt Spioneri i dette Land, der fordum var Frihedens Hjem. De have søgt Tilflugt her sammen med den unge Ribbing, men vise sig ikke. — Det stakkels Warschau i Lænker!! De være saa bløde, som de ville, de ere derfor ikke mindre *uretfærdige*. Gudskelov, at der dog optræder *menne-skelige* Mennesker i Konventet. Der er mere godt end ondt i denne Verden; den er *intet Helvede*. —

Den 29de November.

— Prinsesse Sophie Frederikke er meget syg; det er en Brystbetændelse: hendes Tilstand skal i Dag være haabløs. Hendes fire Børn miste alt; hun ønskede at give dem en Opdragelse, der saa lidet som mulig kunde minde dem om deres Stand. Ofte kunde hun ikke opnaa sin Hensigt; men hvorledes vil det gaa dem nu? Alle, selv de, der ikke have elsket hende, lade hende vederfares den Retfærdighed, at hun er en god Moder. I det Augustenborgske Palæ ere alle syge; jeg besøgte Prinsessen og alle hendes Damer i Forgaars og tager vel atter derhen i Dag. Hertugen har meddelt sin Faders Død til min Mand som Familiens Chef og anmodet ham om at bekendtgøre den for de øvrige Medlemmer af Slægten. —

Prinsesse Sophie Frederikke døde i Eftermiddag Kl. 2.

Den 2den December.

— Prinsen er i Dag taget til Frederiksberg med sine Børn, hvorhen Kronprinsen meget venlig har indbudt ham. Han og Kronprinsessen have vist sig overordentlig hjertelige ved denne Lejlighed; hun skal i Fredags Middags, da man allerede antog, at Prinsesse Sophie Frederikke var meget syg, bestandig have haft Øjnene fulde af Taarer. De stakkels Børn have kun en dunkel Følelse af deres Tab; da man grædende meddelte den lille Pige, at hendes Moder var død, svarede

(1794)

hun [paa Dansk]: »Saa er hun jo hos Gud; er det da saa slemt at dø? Hun er jo ikke gaaet alene, Hertugen af Augustenborg er jo med hende«. Den lille Prins føler det mere. Prinsessen har haft den i hendes Stand sjældne Trøst at dø i Armene paa et Menneske, der var hende af Hjertet hengivent: den gode Fru Hauch [Overstaldmesterens Hustru] veg i de sidste Dage og den sidste Nat ikke fra hende. Hun er en fortræffelig Sygeplejerske og har grumme meget Hjerte; hun var saa inderlig bedrøvet. Jeg ved, at det interesserer Dig at høre saa meget godt om vor gode Moders Søsterdatter. —

Den 10de December.

— Sophie skal konfirmeres til Paaske sammen med Charlotte [Ludvig R.s Datter] hos Christiani [den sidste tyske Hofpræst]; Ludvig ligeledes til Paaske hos Bastholm. —

Den 20de December.

— Jeg synes meget godt om Christianis Undervisning; dog forekommer han mig noget *prolix*, hvad der forøges ved hans langsomme Tale og maaske mindre vækker og fikserer Opmærksomheden, end et mere koncist Foredrag vilde gøre. Denne Vidtløftighed taber sig forhaabentlig, naar hans Undervisning af Sophie bliver mere planmæssig; thi endnu har han kun været her to Gange og underholdt sig med hende om forskellige Materier. Bastholms Undervisning skal være fattelig og tydelig. Gud give sin Velsignelse til begge! Hjertelig istemmer jeg Dit trofaste, kærlige Ønske, at Gud vil lade alle, alle de kære Børn indtil deres Livs Ende blive redelige Søgere efter Sandheden og trofaste Udøvere af den, Amen, Amen! —

Min Mand er ivrig sysselsat med et Barometer; han har købt et saadant af en meget dygtig Konstruktør og studerer paa at gøre det endnu fuldkomnere.

Den 3dje Januar.

— Jeg maa sige Dig, kære Søster, at jeg to Gange har gennemlæst Din Fader Bonnets *Essai de psychologie*, siden vi

(1795)

vendte tilbage fra Løvenborg, og at denne Lektüre har gjort mig saa lykkelig, at jeg nu tænker paa at begynde paa *Essai analytique*. Det er den første Time af Dagen, jeg vier denne sande Visdommens Lærer; paa hvilket ophøjet Trin af de skabte Væseners store Stige vil han ikke nu befinde sig! —

Den 3dje Februar.

— Atter mangle vi to Poster. Erobringen af Holland og Amsterdam kende vi kun ifølge private Meddelelser [Pichegru's Erobring af Holland]; man ved heller intet om Statholderens [Wilhelm af Oranien] ulykkelige Families Skæbne. — Hos Bernstorff var jeg i Gaar og fandt ham temmelig vel; men hans Haand er saa kraftesløs, at han lod en Kop Te falde, saa at Indholdet flød ud over en Del af hans Papirer. Du vil af Aviserne se, at man har ladet præge en Medaille med hans Billede paa den ene Side og paa den anden Side et Kompas med Indskriften »Uden Misvisning«. Augusta Bernstorff og jeg have dog indsamlet næsten 800 Rd. til Emigranterne i Münster; det meste er rigtignok fra de kongelige Herskaber. Jeg haaber, at dette vil afhjælpe deres mest paa-trængende fysiske Fornødenheder; for deres moralske Trang vil maaske den uventede, voldelige Forandring i deres Forhold være det bedste Lægemiddel. Mindes Du den skønne Ode af Young »*On adversity*«? —

Den 21de Februar

— I Gaar var jeg hos Bernstorff, og gæt, hvem jeg traf i en *tête à tête* med ham. Hvem anden end Grevinde Juel-Vind. Hun deklamerede drabelig over vore Tidens Irreligiøsitet og Tøjlesløshed. Jeg tav; thi jeg var bange for at blive anset for at være smittet og tænkte paa Din Dom om hende, som jeg havde i Lommen. Jeg finder den virkelig for haard og anser hende ikke for nogen ond Kvinde; jeg tror, at hun er *de bonne foi*, og at hendes Hensigter tit ere gode. —

(1795)

Den 10de Marts.

— Gud give, at det nuværende, mere maadeholdne System i Frankrig maa være af Varighed, og at det snart maa blive grundet ikke som hidtil paa Tilfældet, men paa Love og en lutret Religion. Jeg maa tilstaa, at saa oprigtig jeg end ønsker dette, saa lidet tør jeg dog endnu med virkelig Fortrøstning haabe derpaa; men Forsynet vil til sidst vende alt til det bedste; denne Trøst kan ikke berøves os. Jeg læser endnu Palingénésien og glæder mig ved stadig at faa et nøjere Kendskab til og en bedre Forstaaelse af Din Fader Bonnet. Farvel!

Den 17de Marts.

— Jeg har glemt at skrive til Dig, at Kongen er bleven saaret i Teatret ved en Figurants Kaarde, der under Balletten »*Didon abandonnée*« sprang itu. Den hele Begivenhed vakte saa ringe Opsigt, at man dansede videre i Balletten. Prinsesse Louise Augusta gik bort med Kongen, der ikke lod til at være bleven meget forskrækket og blot sagde: »Kaarden har bleseret mig«. Der blev tilkaldt en Kirurg, der forbandt Saaret, som var ubetydeligt, men blødte stærkt, og man kørte bort. I Teatret, hvor man er vant til Kongens hyppige Absencer, toges ingen Notits deraf. Er det dog ikke mærkeligt, at dette netop skulde træffe ham? Farvel, I kære! Lev vel, og hold af os som vi af Eder!

Den 25de Marts.

— Jeg beklager ret Fru v. Plessen [Caroline Mathildes første Overhofmesterinde], at hun i sin Alder maa forlade sit *chez soi*. Det vilde være mig meget behageligt at se hende endnu engang; i min Barndom og første Ungdom var hun mig altid særdeles bevaagen og viste ogsaa min Moder meget Ven-skab. Det har stedse ret ligget for hendes Natur at vise Ven-skab og virksom Velvilje. Om end nogle Fejl have kastet Skygge over hendes store og skønne Egenskaber, saa er hun dog en saare ædel Kvinde. —

(1795)

Den 7de April.

— Ogsaa Joachims [Bernstorff] Bryllup [med Elisabeth v. Blücher] vil opflamme Eders Ønske om at komme hertil. Hans Fysiognomi er saa oplivet, og hans for en Yngling alt for store Alvor er meget mildnet. En Forordning om Udførsel eller Ikkeudførsel af Korn beskæftiger min Mand i høj Grad; der er meget *pour et contre*, og mange ville blive misfornøjede. Gud give en almindelig Fred, i det mindste for hele Tysklands Vedkommende; ellers gavner det intet, og Kongen af Prøjsens Adfærd [Underhandlingerne om Freden i Basel, hvorved han svigtede sine Forbundsfæller] forekommer mig et sandt Førræderi. — Jeg beklager den stakkels Grevinde Münster [senere Hovmesterinde for Arveprinsens Døtre] og særlig Datteren; hun skal jo være en saa overordentlig ædel Kvinde, en anden *Madame de Sévigné*. Ak, kære, hvor ofte se vi ikke Forholdene ganske forskelligt; hvor langt mere maa dette ikke være Tilfældet, naar Hjernen er i Urede! Jeg finder det meget rosværdigt, at Münster opfører sig saa vel imod hende; men jeg kan dog ikke lade være at beklage hende; thi *perfect esteem* kan hun vel ikke have for ham. —

Den 18de April.

I Gaar var det en meget højtidelig Dag for os: Ludvig blev konfirmeret. Sørgeligt, at hans gode Onkel ikke kunde være nærværende, at han skulde komme hertil for at blive syg! Han fantaserede som sædvanlig i Feberhede og talte snart med Ludvig, snart med Lotte og Sophie. Skønt er det at se en menneskelig Sjæl, i hvilken enhver Tanke er saa ren, til den Grad aaben for sig. Nogle af mine moderlige Følelser i Anledning af denne højtidelige Handling har jeg nedskrevet for Ludvig og Sophie, som skal konfirmeres paa Fredag; jeg skal meddele Dig dem, naar jeg kommer til Dig. —

Hummeltofte, den 29de Maj.

— Min Mand arbejder *comme un forçat* for at blive klar til Afrejse. Jeg nærer intet Ønske om at gøre Bekendtskab med de

(1795)

emigrerede; jeg tænker, at de alle ligne hverandre, paa nogle enkelte ædle nær. Hvorledes gaar det med Eders Kornpriser; jeg haaber, *que vous êtes bien fournis* med Dine egne Produkter. I København true Bagerne med at høre op med at bage, og Kornjøderne klage over Vold og Uret, fordi man ikke vil tillade dem at udføre deres opsamlede Forraad. Det er en Lykke, at der ikke er nogen Guldberg ved Roret, ellers var det ude med Norge. —

Den 6te Juni.

En ny, større Ulykke, end da Christiansborg blev lagt i Aske, har i Gaar ramt os, kære Søster. En betydelig Del af vort København eksisterer ikke mere, og endnu brænder en stor Del af Byen i lys Lue. Gudskelov, Amalienborg er uskadt! Ilden udbrød med ubeskriveligt Raseri paa Gammelholm, hvor alt det til Skibsbyggeriet hørende Tovværk fandtes, og pludselig antændte nogle Gnister, som Vinden førte derhen, det høje Nikolaj Taarn, der dog syntes saa fjernt. Det brændte som en Kærte fra øverst til nederst, antændte alle sine Omgivelser, og en stor Del af Byen stod i Flamme. Jeg var paa Bernstorff til Te; man vilde i Begyndelsen intet sige mig; men da Ilden blev saa stærk, og Nikolaj Kirketaarn styrtede sammen, ilede jeg i usigelig Angst til Byen. Her fandt jeg Amalienborg uden for al Fare, da Vinden drev Flamme bort; men jeg var afskaaren fra min Mand, som var i Kammeret, og til hvem jeg naede ad en lang Omvej, gennem mange Gader, der vare fulde af Flamme og flygtende; Ludvig kørte mig. Kancellibygningen var i Fare; men senere drev Vinden Luerne bort fra Holmens Kirke, og henimod Morgen vare vi fuldstændig sikre. Taarnet paa Amager, Raadhuset og alle Smaagadernes Huse brændte efterhaanden ned, og endnu, medens jeg skriver disse Linier, ere Taarnene paa Frue og Petri Kirke ikke uden for Fare. Der hersker stor Jammer, og det synes, som om vort Brandvæsen, der er saa virksomt under smaa Ildebrande, her lige som ved Slottet har været ganske uden Nytte. Min Mand vil endnu i

(1795)

Aften, naar Huset saa vidt muligt er blevet rømmet, optage fem Familier; vi forbeholde os kun et Par Værelser til os og Wendt. Ak, kæreste, hvilken sørgelig Opsættelse af vor Rejse, der var bestemt til paa Torsdag, og dog vilde jeg gøre mig Bebrejdelser, om jeg nu kunde tænke paa andet end den Elendighed, hvori saa mange af mine Medborgere ere blevne stedte. Der er sørget for Øl og Brød til dem, og der bliver opslaaet Telte til dem, der ikke kunne komme under Tag. Den stakkels Kronprinsesse fik en stor Skræk; hun blev aareladt og skal nu befinde sig temmelig vel. Christian [Sønnen, 20 Aar] har holdt sig meget bravt og har hjulpet mange med at redde, iblandt disse Sekretær Pram [Digteren]. —

Den 13de Juni, Morgen.

— I Gaar Eftermiddags førte min Mand mig omkring alle Vegne mellem Ruinerne; det er et rystende Syn. Først gik vi over Volden, hvor der opholder sig en Mængde Familier i Telte, og hvor mange nødlidende vanke om; dernæst gennem Gaderne, hvorfra Gruset nu er fjernet, og min Mand viste mig to Steder, hvor det næst Gud skyldtes ham, at Ilden var bleven standset. Frue Kirke staar midt iblandt Ruiner; det er et Under, at dette høje Taarn blev staaende; var det styrtet sammen, vilde alt viden om være blevet ødelagt. Hele Ridehuset er fyldt med Familier; de ere bedre anbragte der end i Teltene. Der er 20,000 Tønder Rug i Tørringsmagasinet; altsaa behøver man Gudskelov ikke at befrygte nogen Mangel før Høsten, der med Guds Hjælp vil blive rig. Daglig bliver der uddelt Brød og Øl ved Teltene; jeg tænker, at de virkelig fattige næsten vinde; men saa mange borgerlige Familier, der lige netop kunde ernære sig, ere mest at beklage. Her er alt fuldt af Liv, og Beboelseslejligheden helt optaget: lutter gode Mennesker, der ikke forvolde os nogen Ulejlighed! —

(1795)

Den 16de Juni.

— Skulde jeg lade min Mand blive her og selv afvente hver Postdag med maaske unødvendig, men dog pinlig Angst; — ak, det kan jeg ikke! Hvad Glæde kunde Du ogsaa have af min Nærværelse? Min Fantasi er alt for syg, og saa længe dette frygtelige Mørke svæver over os, hvem kan da være rolig? Jeg sikkerlig ikke! Blot at tænke sig en saadan Mørkets Gerning oprører al menneskelig Følelse, og den Forestilling, at Ondskaben paa en belejliger Tid kunde udføre det helt, som den nu kun har fuldbragt halvt, maa opildne til en nærmere Undersøgelse. Gud velsigne Bestræbelserne for at komme til en beroligende Vished i denne Henseende! Den ubegribelige Maade, paa hvilken denne Ild har udbredt sig, forøger i høj Grad Mistanken om, at det fra Begyndelsen af ikke er gaaet naturligt til dermed. Senere gav jo rigtignok Vinden den den Retning, som den fulgte, og vort Brandvæsen var alt for ufuldkomment til at kunne standse den. Kun Slukning paa de Steder, hvor der var frie Pladser, og Nedrivning har reddet den øvrige Del af Byen. I Gaar kørte vi til Bernstorff og Sølyst. Jeg traf Bernstorff livlig og Krüdener [den russiske Gesandt] hos ham; denne syntes meget deltagende; jeg er overbevist om, at han er en ærlig Mand, og at han ikke har nogen Del i vor Ulykke; var han det ikke, saa —, dog, jeg tror paa Menneskeheden! Wendt siger, at min Mand er bleven ansat i to Kommissioner, som ere en Følge af denne ulykkelige Brand; naar ville disse ende? Ak, kære, om I brød op og straks kom til os! —

Den 20de Juni.

— Min Mand arbejder siden den ulykkelige Brand i ethvert Øjeblik, hvori han ikke har andre Forretninger, med lidenskabelig Iver paa en Brandforordning. Du kender hans mekaniske Talent; han haaber, hvis man antager hans Forslag, saa vidt ske kan, at gøre en lignende Ulykke umulig. Og hvor længe alle disse Forretninger ville vare, er uvist. Egentlig havde han den Plan at gøre en Dobbeltrejse: Holsten

(1795)

skulde først have været gennemrejst, da der før den anden Rejse gennem Sjælland, Fyen og Jylland skulde udgaa en Forordning angaaende Bestemmelsen af Hoveritjenesten paa saadanne Godser i disse Provinser, hvis Besiddere ikke have indgaaet en venskabelig Overenskomst med deres Bønder. I hvor høj en Grad denne Forholdsregel, der egentlig sætter Seglet paa den nye Tingenes Ordning med Hensyn til Bondestanden, interesserer ham, vil Du, kære Søster, kunne indse. Ak, denne Rejse vil faa Fortrinet for den til Holsten, hvor meget end hans Hjerte drager ham til Eder. Vredes ikke paa ham: hans hele Tilværelse er en bestandig Opofrelse af hans kæreste Tilbøjeligheder for at opfylde sine Pligter. Vær retfærdigere imod ham, end jeg maaske vilde være i Dit Sted; faa vilde mindre end han fortjene en slig Dadel og slige Bebrejdelser. »Plag mig ikke«, siger han ofte, »Gud ved, at ingen hellere gjorde det end jeg, naar jeg kunde gøre det uden at saare min Samvittighed; lad mig dog arbejde, medens det er Dag, og takke Gud, der udbreder saa megen Velsignelse omkring mig«. Da, kære, græder jeg, fordi jeg er saa *selfish*, og beundrer og elsker ham kun saa meget højere. Vi soupere i Morgen sammen med Wendts [Livlæge W. fra Erlangen] paa Bernstorff. Moder og Datter holder jeg grumme meget af; Sønnen synes jeg ogsaa godt om. De to Brødre ligne hinanden meget, hvad Ansigtstrækkene angaar, i øvrigt efter mit Skøn slet ikke, og Du fatter, hvem jeg giver Fortrinet, ikke blot fordi jeg kender ham bedre, nej, jeg vilde gøre det efter blot een Dags Bekendtskab! Jeg tror imidlertid, at Wendt fra Erlangen er en Mand, som man maa sætte megen Pris paa; men *à côté de son frère, il perd prodigieusement*; mulig gør han det mindre ved nærmere Bekendtskab. Min Mand er ganske af min Mening. —

 Den 22de Juni.

— Wendts Broder er i Begyndelsen noget stiv og komponeret af Væsen, men vinder betydelig ved nærmere Bekendtskab; de ere meget i Byen. Konen og Datteren ere hjertens-

(1795)

gode; Sønnen synes jeg godt om, og jeg finder, der er nogen Lighed imellem ham og Frits Stolberg [Moderen var født Stolberg]. —

Den 4de Juli.

— Ak, kære, ingen Roser vilde i mine Øjne have blomstret skønnere end Dine, ingen Jordbær eller Krebs vilde have smagt mig saa godt som de, Du havde bestemt til mig. Næste Aar vil ogsaa Roser blomstre og Jordbær modnes; men vil jeg komme til at plukke eller nyde dem hos Dig? Nej, jeg vil ikke opgive Haabet, hvor ofte det end er blevet skuffet. Gid vi dog endnu i Aar kunde faa et *Rendez-vous!*

Paa hvilken Maade Ilden er opstaaet, er endnu bestandig en Gaade og vil vel ogsaa vedblive at være det. Alle Rygter i denne Henscende ere blotte Gisninger. De forstandigste, fordomsfrieste af Københavns Indbyggere have fuldstændig opgivet den Tanke, at den skulde være paasat af Ondskab, i hvor høj Grad end alles Fantasi i Begyndelsen var opfyldt heraf. Man har intet opdaget, og der er ingen Grund til at formode en saa skrækkelig Udaad. Mulig kunde Branden hidrøre fra Uforsigtighed hos Opsynsmændene paa Holmen; dog savner man ogsaa Beviser herfor. Kronprinsen har udsat en Belønning for den, der kan opdage Grunden til Branden; men man vil næppe kunne skaffe Beviser i saa Henseende. Purgstall [Adelsmand fra Krain, havde 1794 været paa Besøg hos Schimmelmans] skal, anbefalet af Dig, være mig hjertelig velkommen, naar han, saa tit han har Lyst, vil besøge mig i min huslige Kreds; men han vil vel have sit Standkvarter paa Sølyst, og Du ved, kære Søster, i hvor høj Grad de nuværende Forhold forbyde, at vi komme oftere sammen end hidtil. —

Den 1ste August.

Nu tror jeg, at man er nær ved at komme til en Afslutning med Wendts Broder angaaende de Betingelser, under hvilke han skulde blive her. Konen og Børnene lade til at synes rigtig godt om Forholdene. Jeg tror, han faar omtrent

(1795)

2000 Rd. om Aaret og fri Bolig, og man vil udtale Ønsket om at beholde ham nu med det samme i Anledning af Kronprinsessens Nedkomst. —

Den 8de August.

— Endnu ere Underhandlingerne med Wendt ikke afsluttede. Man ønsker at ansætte ham som Professor, medens han ønsker at blive Livlæge. Kronprinsen og Kronprinsessen synes endnu stedse at have stor Tillid til Bang [Professor, Overlæge ved Frederiks Hospital] og frygte for at fornærme ham. Kedeligt vilde det være for Wendts, om det endnu gik tilbage. Jeg ønsker af ganske Hjerte, at Udfaldet maa blive heldigt for dem og for vor gode Wendt. Uvisheden *chipoterer* ham ikke lidet. — Den kære Kæmpe lever og aander i Brandkommissionen som en Salamander i Ilden. —

Trolleborg, den 16de Oktober.

— Dit Brev har rørt os inderlig og ganske hensat os til den gode Maman Schimmelmans Sygeværrelse og Sygeseng. Hvilket hjertesønderrivende, opløftende Billede udkaster Du ikke deraf! Jeg ser det klart for mig, med mit indre Øje. —

Trolleborg, den 20de Oktober.

Endnu er jeg her og venter min Mand hver Dag, hver Time. Kun de Herrer Jyders mindre Bøjelighed er Aarsag til hans Udeblivelse; han har haft mangan haard Nød at knække med dem. — Jeg har lige læst i min kære Thomson; det forekommer mig, at hans »Høst« er smukkeste. Hvor er ikke alt skønt her! Læs den, bedste Søster, og tænk paa mig derved. —

Kl. 7 om Aftenen. Hurra! Hurra! Den gode Kæmpe er kommen! I Jylland er alt bragt til en lykkelig Afslutning; men min Mand har maattet bruge sine Lunger! I de fleste Tilfælde laa Skylden hos Proprietærerne. Min Mand hilser og beder mig sige Dig, at han elsker Dig inderlig, men er for søvrig til selv at sige Dig det. —

(1795)

Pederstrup, den 16de November.

— Grevinde Juel-Vind [den yngre] er ret en hjertensgod Kone, saa blid, og en saa god og forstandig Moder. Omgangen med hende er mig meget behagelig; hun har gjort det mest mulige ud af sin Mand; han ærer og elsker hende, og nu begynder han at give min Mand Ret og lader sine Bønder faa udskiftet deres Gaarde. Vi se alle Vegne mange fornøjede og kun faa bedrøvede Ansigter, kort sagt: *ça ira, ça ira!* Derom er jeg nu mere overbevist end nogensinde. Min Mand har bragt alle Overenskomsterne [om Hoveriets Afløsning], ogsaa dem imellem Calmette og dennes Bønder paa Møen, til en lykkelig Afslutning. Over Falster, hvor han endnu har to Dages Arbejde paa de kongelige Godser, rejser han senest paa Torsdag tilbage til København, hvorhen jeg længes til mine kære tilbageblevne. —

København, den 5te December.

— Stakkels Ernst Schimmelmänn har haft en sørgelig Fødselsdag, da Posten bragte ham Meddelelse om hans Moders Død. Ogsaa Dig, kære Søster, vil dette Tab bedrøve meget; mest beklager jeg Ernestine [f. Ahlefeldt, g. m. Ernst S.s Broder Frederik]; hendes Skæbne var saa nøje sammenknyttet med den afdødes. Jeg kom derved altid til at tænke paa Fortællingen om Ruth, der var sin Svigermoder saa trofast hengiven. Lykkelig kan man sikkert kalde den afdøde efter Solons vise Ord; thi hun var det lige til sin Død. —

Den 7de December.

— Vi ere alle blevne meget bedrøvede over den yngste Prinsesses [Louise, f. dette Aar] Død. Hun døde som Følge af Inoculationen, der siges endogsaa paa Grund af en Betændelse i begge hendes Arme. Ak, det anede mig, saa snart jeg hørte, at hun var inoculeret, medens der herskede saa betænkelige Sygdomme. Jeg er indigneret paa Bang og Bodendieck [Kammertjener og Livkirurg hos Kronprinsen]. Bang er omgivet af Folk med alle mulige Sygdomme; det forekommer mig

(1795)

umuligt, at han kan forene sine Pligter som Hospitalslæge og Livlæge, og en samvittighedsfuld Mand, som han *afficherer* at være, burde ikke paatage sig begge Dele. De stakkels Forældre! Mit Hjerte bløder for dem, Gud bevare dem! Prinsessen skranter stadig af og til, og Kronprinsen har i disse Dage heller ikke været rask. I en Traad hænger maaske saa mange Tusinders Lykke, — dog, han er i den Alvises, den Algodes Haand; dette, *dette* er en Beroligelse. Vor gode Ludvig [C. D. F. R.s Broder] har mange Forretninger her og bliver til Mandag eller Tirsdag. —

Den 22de December.

— Hvad Du siger om Karakteren hos de fleste Emigranter, er meget sandt; jeg har selv altid haft den samme Tanke; men denne Underhandling [med en Emigrantinde, Mme de la Chapelle, om at modtage en Stilling som Selskabsdame og Lærerinde] er fremkommen paa en saadan Maade, at jeg maa anse den for en Styrelse, tilmed da det er min Mand, der fra Begyndelsen af slet ikke var stemt for denne Sag, som først fik den Ide at lade baade Moderen og Datteren komme. Endnu have vi intet Svar faaet; Gud give, at jeg maa være heldig! Kronprinsessen er nu i Suadicanis [bekendt Læge] Hænder. Bang skal have været *au bout de son latin*; han havde opgivet hende; siden den Tid er der indtraadt betydelig Bedring. Gud bevare hende; til hendes Liv er ogsaa Kronprinsens knyttet. —

Den 29de December.

— Dette Aar begyndte jeg med et saa sikkert Haab om at faa Dig at se i Dit grønne Tempel og om at gøre Bekendtskab med det Elysium, der skylder Dig sin Tilblivelse. De ere svundne, disse Forhaabninger, for dette Aars Vedkommende; men jeg tager dem med over i det nye. Hvor ofte de end ere blevne skuffede, saa have de dog allerede ved den Forventning, de fremkaldte, skaffet mig mangan en glad Time, og hvor gerne hengiver jeg mig ikke til den søde

(1796)

Anelse, at de endelig engang skulle blive opfyldte. Du har sikkert i Tankerne været nærværende hos os ved Uddelingen af Gaverne Juleaften. — Du ved maaske allerede, at Madame de la Chapelle har afslaaet vort Tilbud; jeg maa tilstaa, at det gør mig ondt; thi jeg finder alt, hvad hun siger i denne Anledning, saa ædelt og godt. Nu ved jeg ikke, hvad jeg skal gøre; Gud give Lykke til mine Efterforskninger! —

Den 9de Januar.

— Gudskelov, at der underhandles om Fred! Gud give, at Krigens Flamme ikke paa ny maa bryde ud imellem Rusland og Sverige! Det er skændigt, at man ikke engang vil unde den stakkels Stanislaus den tomme Titel af Konge, efter at man forlængst har berøvet ham al Magt. Du ved sikkert allerede, at Suadiciani har overgivet Kronprinsessen til Callisen med den Forsikring, at han ikke kunde betro hende i sikrere og bedre Hænder. Callisen var meget bekymret, ja endog bedrøvet over dette Hverv; Gud give sin Velsignelse dertil! Han er selv meget sygelig; dog synes Suadiciani ikke at anse hans Tilfælde for farligt. Bang er fuldstændig banlyst, i det mindste gør han kun [private] Besøg. Han har ogsaa opført sig alt for pjattet [*albern*] og som en Fantast af den laveste Art, der var ude af Stand til at bruge sin Fornuft. Du ved dog, at [Tyge Jesper] Rothe er død. Jeg havde kort før hans Død begyndt at læse et filosofisk Værk af ham [sandsynligvis »Naturen betragtet efter Bonnets Maade«], som tilfredsstillende mig i høj Grad, Tilegnelsen til den gamle Adam [Moltke] undtagen; det er fuldkommen i vor kære Bonnets Aand, og jeg underskriver gerne, hvad han siger i Slutningen; det er ganske min Tro og talt ud af mit Hjerte. —

Den 16de Januar.

Jeg kan ikke sige Dig, hvor meget Sygdommen hos den lille Carl paa Trolleborg [Ludvig R.s yngste Søn, f. 1793, død 1796] foruroliger mig. Vor gode Lulu synes ogsaa atter at

(1796)

være daarlig. En Anklage fra hans Bønders Side mod en af hans bedste Skolelærere optager ham meget; det forekommer mig stedse, at hans fysiske Del *not can hold pace* med den aandelige, og at han ofte anspænder den over Evne. — Dette milde Vejr synes ret som skabt for os Københavnere. Daglig ser man nye Huse rejse sig, og det engelske Ordsprog »*God gives dry weather to the torn sheep*« bekræfter sig. De fattige, der ere fordrevne fra deres Boliger, glæde sig over, at de behøve mindre Ildebrændsel. De høje Priser gavne os kun paa anden Haand, da alt er bortforpagtet; jeg haaber imidlertid, at vore Bønder engang komme til Kræfter. —

Den 2den Februar.

— Nu ere Fødselsdagsfestlighederne lykkelig overstaaede; det værste var den forfærdelige Hede, der herskede i Værelserne i Kongens Palæ, der kun ere smaa i Forhold til dem i det nedbrændte Slot. Vi have haft et særdeles godt originalt Drama, Dyveke [af Samsøe], i Anledning af Fødselsdagen. I Gaar var jeg af Hensyn til Louise med paa et Bal *en domino*, der blev givet paa Teatret. —

Den 19de Marts.

— Sandt er det, kære Søster, at vi, skønt midt i en stor By, dog leve meget ensomt, om man kan udtrykke sig saaledes, naar Husfællernes Tal er saa stort; men min Mand er saa nøjeregnende med Hensyn til sin Tid, vort Hus er ikke indrettet til store Selskaber, og vore Finanser tillade os dem ikke. At vi imidlertid vilde leve mere sammen med vore Venner, hvis vor tidligere Cirkel endnu eksisterede, derom tvivler jeg ikke, men herom mundtlig mere! Levede Bernstorffs salige Hustru, vare Du, Din Mand, Kätchen, Frits, vor Veninde Løvenskiold her, da vilde visselig vort Hus ikke være for lille! Men nu ere alle disse spredte ad, og hvad vi have beholdt tilbage, *ne tient plus ensemble*. Jeg kan ikke bebrejde mig, at jeg paa min Side har *manqueret* nogen; men det er dog naturligt, at man lidt efter lidt trækker sig tilbage,

(1796)

quand il n'y a pas de retour et tout d'un côté. Det gør mig ofte mere ondt, end det burde; dog trøster jeg mig i min Familiekreds og med min Veninde Knuth, og jeg tænker, at ingen *kan* ville mig ilde, skønt dette ikke ganske tilfredsstiller mit Hjerte. Kære Søster! *j'ai laissé aller ma plume;* for mine opvoksende Børn kunde jeg ønske en Cirkel, som for-dum vor var; jeg selv kan bedre undvære den, da jeg er saa lykkelig i min huslige Kreds. — Din Mand kommer til Schwerin i et kedsommeligt Øjeblik. Det er skændigt af den store Catharina, endnu skændigere af Sverige. [Det hentyder sikkert til de mislykkede Planer om en Forbindelse mellem Gustav IV Adolf og Storfyrstinde Alexandra.] Men er det muligt, at Biskoppen af Eutin skulde bejle til den forsmaaede? Noget ekstravagantere end Sveriges Adfærd i den sidste Tid lader sig ikke tænke; det er vel to hinanden modsatte Partier, der bevirke dette, *mais tant pis pour le pays!* —

Den 2den og 3dje Maj.

— At vor gode Veninde Løvenskiolds Død vil være en Himmelfart i Ordets egentlige Forstand, at det vil være en Trøst for Dig *to smooth her passage to the realms of day*, alt dette ved jeg, siger det til mig selv, og dog vover jeg at bede om Forlængelse af hendes Liv, hvis det er hans Vilje, der er Livets og Dødens Herre. Ja, hjertelig vil jeg takke Gud, hvis han bevarer vor gode Veninde for os, hvis han endnu oftere forunder mig den Glæde, den himmelske Fryd at tilbringe nogle lykkelige Dage i hendes Selskab, at vise mine Døtre dette Mønster paa kvindelig Fuldkommenhed. —

Eutin, den 6te Oktober.

— Med inderlig Tak føler jeg, bedste Søster, hvor kærlig Du stedse bestræbte Dig for at gøre mig Opholdet paa det kære Tremsbüttel behageligt. Hav Tak for alt, for enhver Blomst, som Du i legemlig og aandelig Forstand har plukket til mig! Jeg vil opbevare alt i et godt Hjerte og ofte kvæge mig ved Mindet derom. Ogsaa her, kære Søster, ere vi meget lykkelige; min

(1796)

Mand er her endnu og skal i Dag gøre Bekendtskab med Grev Holmer [Regeringspræsident i Oldenborg-Eutin]. I Gaar vare Voss's og Julie Witzleben [f. Stolberg] med sin Mand og 2 Børn her til Aften; hun medbragte en Marquise Montaigne [denne satte Indsamlingen til Fordel for Emigranterne i Gang], Lafayettes Svigerinde, der har mistet sin Moder, Bedstemoder, Søster og Onkel ved Guillotinen; hun er en særdeles elskværdig Kone. —

Eutin, den 9de Oktober.

Dette er det sidste Brev, Du modtager fra mig fra Holsten; Tirsdag Morgen tidlig tage vi til Heiligenhafen. Min Mand og Frits have disputeret meget ivrig [for og imod Katholicismen]; Du kender min Mands Ro og vil ikke blive forskrækket; han havde foresat sig det; de skiltes til sidst som Venner. Frits er meget kærlig. Med inderligt Vemod forlader jeg min kære Kätchen. Saa længe jeg har hende, Dig, min Veninde Knuth, tør jeg ikke klage, hvor meget jeg end savner og stedse vil savne vor uforglemmelige Veninde Løvenskiold. Med inderlig Tak vil jeg tænke paa, hvad hun har været for Dig og mig, og sige med Young: *Heaven gives us friends to bless the present scene, removes them to prepare us to the next.* Med ingen har jeg saa ofte talt om det, der forekommer mig det vigtigste af alt, og med ingen have mine Tanker stemt saaledes overens. Hun vandrer nu i et klarere Lys! — Endnu tror jeg mig, hver Gang jeg vaagner om Morgen, paa det kære Tremsbüttel. —

Christianssæde, den 18de Oktober.

Fra C. D. F. R.

Det har gjort mig ondt at forlade Eder, I kære, men endnu mere at vide Eders Lykke formørket ved slette Menneskers Ondskab. Jeg har ganske den samme Følelse som Du, kære Søster. Hvem der, som Stolberg, har et rent Hjerte, bør ikke stilles i et graat Lys. Naar jeg kommer til København, vil jeg tale udførligt med Bernstorff om alt, og jeg haaber, at hans lyse Forstand og gode Hjerte ville finde Midler til at

(1796)

hæve de Klager, der lyde saa almindelig, og til mere og mere at skille det onde fra det gode. Gud give, at jeg ret maa kunne være virksom for Eder og være heldig i mine Bestræbelser! Uforbeholdent vil jeg udtale, hvad jeg holder for Sandhed, og Du, min gode Søster, bevæg Du med blid Haand Stolberg til at blive tro imod sit Løfte: ej at svare bittert, men med fast, uimodstaaelig Blidhed at slaa sine Fjenders Ondskab ned. Hjælp ham at fortrænge hver bitter Følelse og at tilgive sine Fjender, endog i det Øjeblik, de fornærme ham. Hvem ved, om ikke selv deres Harme kan mildnes ved Blidhed? Og sker det ikke, lad saa deres Rænker blive saa meget des mere til Skamme, at man end tydeligere maa kunne kende de forskellige Vaaben, med hvilke Striden er bleven ført. Hav Tak for det Venskab, som I have bevist os. Gud lade vort Gensyn her paa Lolland næste Aar blive glædeligt og lykkeligt! Her staar, Gudskelov, alt vel til; jeg lever kun for Bønder og Skoler. Gud signe Eder, I gode!

Pederstrup, den 25de Oktober.

— Siden i Torsdags have vi været her, og paa Fredag tage vi tilbage til Christianssæde, hvor Colbjørnsens [Jacob Eduard C., Christian C.s Broder, fra Vennerslund] ville besøge os. Grevinde Juel-Vind, som jeg holder af og sætter Pris paa, har med sine Børn i nogle Dage været hos mig. Sig til Frits, at Grevinde Juel-Vind samler ind [til Emigranterne] tillige med mig her paa Landet; vore to Præster have paataget sig dette Hverv; grumme meget lover jeg ham imidlertid ikke. —

København, den 10de December.

— Nu er det da afgjort, *que la grande Catherine n'est plus*. Gud alene ved, hvilke Følger hendes Død vil faa. Europa mister et stort Lod i Vægtskaalen, og det forekommer mig allerede saa *out of the poise*, at man ikke let vil kunne beregne, hvad der vil ske. Forsynet bevare os Freden i den lille Afkrog af Europa, som vi bebo, og lade den Kim til

(1796)

det gode, som spirer frem her, lig Sennepskornet blive til et skyggefuldt Træ, der breder sine Grene vidt omkring og beviser vore mægtige Naboer, at Retfærdighed er et Lands sande Støtte. Kronprinsessen har endnu af og til Anfald af sit tidligere Onde; Callisen haaber imidlertid, at Fjenden snart vil blive overvunden ved en god Diæt. Callisen selv er oven Senge, men desværre meget svagelig. Hertuginde og hendes lille [Caroline Amalie] befinde sig særdeles vel; Hertugens Helbred er stadig overordentlig delikat. Til paa Mandag ere vi med vore to ældste Børn indbudne til et stort Bal hos dem. —

København, den 17de December.

— Baronesse Løvenskiold fra Vognserup skal være meget bedrøvet over en vis Ribers Død; han var Lærer ved Blaa-gaards Seminarium og har skrevet et meget skønt Digt over vor Veninde Løvenskiold. [Han var blandt Stifterne af »Selskabet for Efterslægten«.] Jeg haaber, at Du maa kunne forstaa det helt; thi det fortjener at blive forstaaet *helt af Dig*, da det skildrer hende saa sandt og skønt. —

Den 10de Januar.

— Jeg deler den Smerte, som den kære Fritses Afrejse for-aarsager Eder [Stolberg rejste som overordentlig Gesandt til Petersborg i Anledning af Tronskiftet]. Maatte han forefinde en fredelig Stemning mod os hos alle der! Jeg tilstaar, at jeg ved enhver ny Regering er mistænksom mod de mange Lovprisninger og først ønsker at afvente Resultaterne. Her hedder det sig hvert Øjeblik, at Kongen er dødssyg; jeg deltog imidlertid i Gaar Aftes i hans Taffel; sandt er det, at han ser daarlig ud og tager kendelig af. Kongen af Prøjsen skal jo ogsaa være meget lidende. Hvad siger Du om Afbrydelsen af Fredsunderhandlingerne? Jeg tror ikke, man har ment det rigtig alvorligt med dem paa nogen af Siderne; man tager sandelig kun ringe Hensyn til Menneskene.

Uret vilde det være, kære Søster, hvis min Mand vilde

(1797)

drage Fordel af den Stilling, hvori Münster befinder sig, for at berige Kongens Kasse paa hans Bekostning. Dette er sikkert ikke hans Hensigt. At de gensidige Beregninger [angaaende Værdien af Salinen i Oldesloh, som Kongen vilde købe] ere meget forskellige, lader sig ikke nægte; med Hensyn til Betingelserne staa de hidtil hinanden lige saa fjernt som Franskmændene og Englænderne. At jeg nærer de bedste Ønsker for Grevinden, derom er Du sikkert overbevist; men min Mands gode Navn staa for mig over alt andet i en saa kilden Sag, og jeg finder den Tidsspilde og de mange Ubehageligheder, som denne kedsommelige Saline fra Begyndelsen af har foraarsaget ham, meget ærgerlige og uforskyldte. —

Den 14de Januar.

— Min Veninde Knuth har nu tre Døtre. Baronesse Løvenskiold har allerede længe været Ledsagerinde for en af dem i Selskabslivet; *mais elle est trop jalouse des droits et du doux nom de mère* til at overdrage dem til nogen anden, og de kunne i Sandhed heller intet Sted have det bedre end hos en saadan Moder. Det glæder mig, at »Mand« og »Søster« venlig erindres hos Schlossers [bekendt Jurist, gift i første Ægteskab med Goethes Søster, opholdt sig 1796—98 i Eutin]. Hils dem alle hjertelig fra mig, naar Du igen kommer derhen. Gud give Voss Sundhed og] Styrke, uden hvilke Livet ikke har nogen Tillokkelse. Jeg holder af Hjertet af ham og hans Ernestine. Ogsaa denne Nytaarsaften læste jeg, med mere Rørelse end ellers og med Tanken rettet paa ham, hans skønne Sang [»Des Jahres letzte Stunde«, synges endnu i mange Familier i Tyskland Nytaarsaften]. —

Den 27de Januar.

— I Dag kommer jeg til at gøre den unge Baronesse Hardenbergs [f. Reitzenstein] Bekendtskab; jeg tror, det er hendes Mands Ønske, at jeg skal præsentere hende; men det er dem meget ubehageligt, at de ikke have Rang nok til at

(1797)

blive tilsagte til de smaa Baller og til Taflet. Jeg synes nok, at man med Hensyn til en saa rig Godsejer kunde gøre en Undtagelse fra en Regel, der forekommer mig saa sælsom, naar man ikke mere som forhen vil nære Rangsygen. Den stakkels Bernstorff lider meget af Podagra; hans Fødder og Hænder ere opsvulmede. Farligt er Ondet imidlertid ikke, da det har sit Sæde i de ydre Dele; men det maa dog svække ham meget, og han har saa liden Tid til at *dorlottere* sig. Vi have læst Schillers »Xenier«; i Sandhed, de forekomme en som skrevne i en Rus. Den Omstændighed, at de ingen skaane, gør Svøbeslagene, som uddeles til højre og venstre, mindre følelige for hver enkelt; Cramer og Nicolai [tysk rationalistisk Forfatter] blive dog værst behandlede. Af min Indsamling sender Wendt i Dag 320 Rd. til Hesse & Søn i Hamborg; — *ne suis-je pas magnifique?* 208 ere samlede i København, 55 paa Lolland, 57 paa Falster. Konferensraad Colbjørnsen i Rentekammeret har jeg navnlig at takke for, at det er blevet saa meget. Maatte det nu blive fordelt paa bedste Maade! —

Den 4de Februar.

— Sanders Sørgepil »Niels Ebbesen« er blevet spillet tre Dage i Træk under stort og almindeligt Bifald. Augusta og Louise Bernstorff vare i Gaar med i vor Loge. Augusta sagde, at hun foretrak det for alle andre Stykker, endogsaa for »Dyveke«. Bernstorff bliver Gudskelov bedre for hver Dag. — Min Mand hilser hjertelig; han er i uophørlig Beskæftigelse, og tit kommer der en Mængde Bønder for at faa Raad hos ham. —

Den 27de Februar.

— Hvad siger Du til Franskmændenes nye Erobring i Italien? Rom bliver sandsynligvis indtaget; men da man ikke kan give det stakkels overtroiske Folk noget bedre, beklager jeg det. Gid dog Buonaparte stedse maatte handle som en ædelmodig Erobrer! I Gaar var det vor forklarede Venindes Fødselsdag; vi og Løvenskiolds fejrede den ved en Middag

(1797)

hos Schimmelmanns; hendes Minde er mig saa helligt, saa usigelig sødt. Baronesse Løvenskiold var meget rørt; vi se hende ofte. Ogsaa med ham er jeg tilfreds; han ærer sin Moders Minde og synes at have de bedste Forsætter i Henseende til at blive hende værdig. Han sagde nylig til mig: »Hvis jeg vidste, at mine Børn vilde gøre den mest glimrende Lykke, men ikke blive saa fuldkommen retskafne, som hun var det, saa vilde jeg græmme mig til Døde, hvorimod jeg vil takke Gud og være tilfreds, naar de blot ere gode og dydige, om de end skulde føre en ubemærket Tilværelse«. —

Den 4de Marts.

— Jeg har i disse Dage haft en ikke ringe Ubehagelighed, kære Søster. Wendt staar i Begreb med at sælge Hummeltofte paa en for ham meget fordelagtig Maade. Man vil give ham 16—17,000 Rd. for det, og hvor kært end Hummeltofte er mig, kan jeg ikke raade min Mand til at anvende en saa betydelig Kapital derpaa. Vi maa altsaa søge at finde et andet Sommeropholdssted, og dette vil ikke blive let. Jeg glæder mig, kære Søster, over Din virksomme Menneskekærlighed og over det Held, der ledsager Din medicinske Praksis; jeg forstaar fuldkomment, hvilken indre Tilfredshed det maa skænke Dig at mildne Lidelserne hos dem, der ere i Din Nærhed. Skriv noget til mig om Asmus [*alias* Claudius] og om Klopstock. Hans Messiade og hans Oder staa altid for min Tanke; maaske er jeg mere bevandret i dem end han selv, — dog, dette er vel for meget sagt. —

Den 11te Marts.

I Dag er det den kære Kæmpes Fødselsdag. Jeg fejrer den ganske i Stilhed, men har dog bedt den gode Cajus [Reventlow] om at tilbringe Aftenen hos os. Jo mindre jeg forstyrres af ydre Forhold, jo inderligere føler jeg stedse, hvor lykkelig denne Dag har gjort mig. Men sødt er det mig paa denne højtidelige, festlige Dag at underholde mig med Dig, min El-

(1797)

skedes eneste Søster! Med Velbehag føler jeg, hvor megen Del Du har i ham, hvad Du er for ham, og hvad han er for Dig. Han har i disse Dage haft et lille Anfald af Modesygdommen [Influenza], men kom meget lettere derfra end Cajus og de fleste andre. Kronprinsen har foraarsaget os sand Bekymring, og Callisen, der nu er hans eneste Læge, var selv ikke rigtig rask og ikke uden Ængstelse for ham. Nu er han i god Bedring. Gud bevare ham for os og skænke ham snart en Søn! —

Den 18de April.

— Ak, I elskede, hvor smerter det mig at have foraarsaget Eder saa megen Uro; men hvor sødt er det dog at vide sig saa elsket af dem, som man selv skatter og elsker saa højt. Og hvad har ikke min gode Mand lidt? Ak, kære, hvor ringe vare mine Lidelser mod hans, og hvor skaanende var det for mig, at det ramte ham, den stærkere! Gud ske Tak, at det ikke har skadet hans Sundhed! Gud har givet mig tilbage til den bedste Ægtefælle, til de mest elskede Børn og Venner, og min hele Sjæl er Tak! Næst Gud har jeg Callisen at takke herfor; han har behandlet mig ikke blot som en indsigtfuld Læge, men ogsaa som en varm, deltagende Ven. Gudskelov, at vor kære Frits [Stolberg] ogsaa er rask igen. Ak, hvor har jeg dog beklaget Sophie [Stolbergs Hustru]; hvor lykkelig følte jeg mig i Sammenligning med hende [Frits S. laa syg i Rusland]. Hvis vi havde gjort den store Rejse sammen, i Sandhed! vore Sjæle vilde snart have fundet hinanden. Nu har Gud givet os tilbage til vore elskede. — Jeg haaber, at vor kære Cajus vil blive saa lykkelig ved sin Beslutning, som han fortjener, og det vil han ogsaa gøre Louise [Bernstorff].

Det smukke Foraarsvejr vækker et levende Ønske om Landluft hos mig. Gudskelov, at vi have et Sommeropholdssted! [Charlottenlund.]

Den 2den Maj.

Jeg glæder mig med Dig over Freden [sluttet i Leoben, den var kun af kort Varighed], skønt man endnu intet ved

(1797)

om Betingelserne, og det mere synes at være en Vaabenstilstand end en Fred. Du ved, og jeg nægter det ikke, at jeg altid har ønsket Østrigerne Sejren (*paa tysk Grund og Omraade*); jeg tilstaar imidlertid dog ogsaa gerne, at Buonaparte i dette Øjeblik staar i et meget skønt Lys for mig, at hans Brev til Ærkehertugen [Karl] forekommer mig at være et sandt Mesterværk, og at de Følelser, som han deri lægger for Dagen, i mine Øjne give ham langt mere sand Storhed end alle de Sejre, han har tilkæmpet sig, og krone ham med Lavrbær, der ej kunne visne. —

Den 6te Maj.

Denne Dag var den sidste i vor forklarede Venindes [Baronesse Løvenskiold] jordiske Løbebane. Det forekom mig under min Sygdom, som om hun omsvævede mit Leje og ilede til med min Moder for at modtage mig. — Cajus bliver sikkert lykkelig, hvis han nogensinde kan blive det. Du ved, hvor meget jeg holder af ham og skatter ham, og hvor ganske jeg billiger hans Valg. Jeg kan ikke rørt nok erkende Bernstorffs og Augustas ømme Deltagelse under min Sygdom; de besøgte mig ofte og trofast, og Bernstorff rørte mig til Taa-
rer ved sit første Besøg. Augusta vilde være Sygeplejerske hos mig, og skønt min Mand troede, at det vilde være tjenligere for mig kun at se Mennesker omkring mig, til hvis Pleje jeg var vant, saa erkender jeg dog med Taknemmelighed hendes venskabelige Hensigter. —

Den 13de Maj.

Jeg bringer Dig glædelige Efterretninger, gode Søster. Det tunge Uvejr, der svævede over vore Hoveder, er Gudskelov trukket over; vor Bernstorff er skænket sin Familie, sine Venner, sine Medborgere, Verden paa ny. Lægerne ere for denne Gang atter rolige. Jeg haaber, at denne Sygdom vil gøre ham forsigtigere. Min Mand har i Kronprinsens Navn sendt en Stafet til Christian Bernstorff [i Stockholm], og

(1797)

jeg tror, at denne i Fremtiden vil blive her for at overtage en Del af Faderens Forretninger og arbejde for og med ham. Gudskelov, at dette foregaar i en roligere Periode, end vi i mange Aar have oplevet. Jeg kan ikke sige Dig, bedste Søster, hvor mit Hjerte er fuldt af Tak til den Algode; nær var jeg gaaet i Rette med ham, om han havde bevaret mig, hvis Liv dog kun var dyrebart for een Familie, og ikke ham! Min Mand har næsten været etableret i Bernstorffs Hus; den stakkels Augusta var saa ene, og skønt hun selv vilde være det, tror jeg dog, at det var hende en Lindring at have nogen i Nærheden. Kronprinsen og Kronprinsessen have skælvet for hans Liv som for en Faders. Nu er Charlotte v. d. Nath [Bernstorffs Datter] kommen tilbage. —

 Den 21de Maj.

Gid jeg dog kunde give Dig saa beroligende Efterretninger om vor Bernstorff, som jeg af hele min Sjæl ønskede! Vel er det frygtede Onde forbi, Sygdommen er overvunden; men den har hensat ham i en Tilstand af den yderste Afkræftelse, der nu allerede har varet i flere Dage, og som vilde være mindre paafaldende hos enhver anden Rekonvalescent end hos *ham*, hvis virksomme Aand, der ellers tager saa levende Del i alt, det smaa som det store, nu er stedt i en Slags Bedøvelse. Han gør Indtryk af at være uden Smerter, tager nu de styrkende Lægemidler, der for nogle Dage siden vare ham i højeste Grad imod, og har atter nogen Appetit, men synes forøvrigt at være yderst ligegyldig, ikke blot hvad hans Forretninger angaar, men ogsaa med Hensyn til alt, hvad der omgiver ham. Denne Tilstand skærer mig i Sjælen; hvad maa den ikke gøre den stakkels Augusta! Det er saa sørgeligt, at man i intet kan være hende til Hjælp; hun vil altid være om den elskede syge, der kun vil betjenes af hende, og kun sjældent bliver hun belønnet med et Smil; saa lidet er han i disse mørke Øjeblikke *sig selv!* — Evig uforglemmeligt vil hans første Besøg [efter hendes Sygdom] være mig og hvert Ord, som hans følsomme, vennesele Hjerte indgav

(1797)

ham. Ak, han troede, at jeg skulde blive revet bort fra mine kære; gid han endnu i lange Tider ikke maa blive det fra de Tusinder, hvis Velfærd han har grundlagt. Vor forklarede Veninde er mig stedse nærværende i disse skønne Dage; jeg glædede mig mere over hendes himmelske, deltagende Smil end over al Foraarets Pragt. Ja, held hende! Snart ville alle, som hun her elskede, samle sig om hende. Ak, maatte hendes ældste Ven endnu ikke være iblandt dem!

Min Mand kommer i dette Øjeblik fra Bernstorff og har set Christian, der Gudskelov er ankommen. Han har ogsaa været hos Callisen, der i Dag har mere Haab end de foregaaende Dage. Han har sagt til ham, at Kronprinsen under hans Sygdom havde ladet skrive til Christian Bernstorff om at komme hertil for at overtage Forretningerne. Den syge svarede, at det vilde være ham meget kært, naar blot ikke Afmærkerne i Stockholm led derunder. Man vil afvente et gunstigt Øjeblik for at sige ham, at han virkelig er kommen; imidlertid har Kronprinsen haft en lang Samtale med ham. —

Charlottenlund, den 27de Maj.

— Jeg tvivler nu ikke om, at den kære syges Fremskridt henimod en fuldstændig Helbredelse stadig blive større. Han føler sig endnu meget svag, men har atter Interesse for alt, og jeg finder hans Fysiognomi ganske uforandret. Lad os takke Gud, der har skænket os ham paa ny. Jeg haaber, at Christians Nærværelse herefter vil lette ham Arbejderne meget; i Betragtning af hans tidligere rastløse Virksomhed vilde en fuldkommen Ro maaske ikke engang være heldig for ham. Christian Bernstorff ser ret vel ud; jeg glæder mig over, at han er fri for sin ubehagelige Post i Sverige; omendskønt han vil blive mere beskæftiget her, saa maa det dog være ham saare kært at arbejde under en saadan Fader og dygtiggøre sig til, forhaabentlig først sent, at erstatte ham og forplante det for Danmark saa dyrebare Navn Bernstorff. — Gudskelov, at vor kære Frits [Stolberg] nu befinder sig bedre end nogensinde; jeg har begyndt at brodere en Vest paa sort Atlask

(1797)

til ham; den skal modtage ham [ved Hjemkomsten fra Petersborg]. I Dag bliver Hensler ventet [Læge, Professor i Kiel]; som Læge er det næsten for sent; han vil imidlertid give ham mangt et godt Raad for Fremtiden. Lulu [Johan Ludvig R.] skriver maaske omstændeligere til Dig; men mit Vidnesbyrd vil ogsaa være Dig kært. —

København, den 20de Juni.

*Til Chr. Stolberg
fra C. D. F. R.*

Din bedrøvede Søster [Augusta Bernstorff] har sagt mig, at hun har overdraget Frits [Sønnen] at bede Dig straks komme hertil for at hjælpe hende med Raad og Daad. Kom! Il! Ingen Tilladelse behøver Du at afvente; kom med Din Hustru og hjælp os at indgyde Din Søster guddommelig Trøst, og hjælp os i Fællesskab at bære vor Sorg. Naar Du modtager dette Brev, vil han efter al menneskelig Indsigt være død, vor Ven, vor Fader, god og vis som den, hvis Billede han bær her. Din Søster har været meget fattet og har holdt sit Løfte om, at han ikke skulde se nogen Taare i hendes Øje; men den Mangel paa Æmhed, som han har vist hende og alle dem, der omgav ham under hans Sygdom, den knuger hende dobbelt! Man troede, at han skulde dø allerede forrige Nat; nu kan man atter føle Pulsens; men den er utrolig svag. Give Gud, at hans Lidelser maatte forkortes; thi af Haab er der intet mere. Kommer, I elskede, for at vi gensidig kunne styrke hverandre, for at vi kunne mindes alt det gode og berede os til, naar det er Guds Vilje, at følge ad den Vej, som han er gaaet. »Døden vilde have været mig et Fredens Budskab«, det var hans sidste fornuftige Ord, som han henvendte til os, da vi alle troede, at Faren var overstaaet. Nu prise vor Sjæl Herren, saa længe vi vandre her, i Sorg og i Glæde, og vor Bortgang blive som denne retfærdiges! Guds Velsignelse følge os!

Den 24de Juni.

— Vi alle, kære Søster, føle os lettede og takke Gud, der gav os ham og tog ham igen. Kun paa den forklarede, ikke paa vort Tab ville vi tænke. Maaske tilsteder Gud ham endnu

(1797)

fremdeles at være en Skytsaand for os alle, som han alt var det her paa Jorden. Han selv troede paa Muligheden af Aandernes Indflydelse paa de menneskelige Sjæle, og hvem formaar at benægte den? Charlotte v. d. Nath og alle hendes Søkende have vist sig som værdige Børn af en saadan Fader. Jeg synes dog, at min Mands og min inderlige Deltagelse i Sorgen har ydet den stakkels Augusta nogen Trøst; jeg ønskede dette saa meget. —

Christianssæde, den 8de August.

Nu ere vi paa det kære Christianssæde. Alt er her fuldkommen ved det gamle. Den gamle Lisbeth [C. D. F. R.s Amme] kom mig løbende i Møde med Charlotte og Frits [de to yngste Børn]; hun er ikke bleven ældre i det sidste Aar, og hun har faaet en ganske ny, mørkebrun *chevelure*; er det ikke mærkværdigt? En sand Foryngelse! Den gode, kære Kæmpe omfavner Dig. Jeg sad for et Øjeblik siden i Haven under Linden og læste i 6te Del af Herders »*Zerstreute Blätter*«; han saa mig fra sin Stue, stod uventet for mig og sluttede mig i sine Arme, og jeg tænkte paa den lykkelige Fortid, den lykkelige Nutid og den endnu lykkeligere Fremtid. —

Pederstrup, den 15de August.

— Nu vil Du snart komme til at huse den kære Lulu og Sybille [Johan Ludvig R. og Hustru] med deres Familie. Mindes da ogsaa de fraværende; forrige Aar nød vi alt sammen med Eder, I kære. Jeg synes, det gaar mig som Sakuntala: hvert Træ, hver Busk paa det kære Tremsbüttel er mig hellig; i Tankerne sidder jeg ofte foran Døren og betragter den yndige Gruppe, der gjorde mig saa megen Glæde. 9de og 10de Del af Herders Breve og 6te af »*Zerstreute Blätter*« have ledsaget mig hertil. Du ved, hvor kær Herder stedse har været mig; det gaar mig med ham lige som med de Venner, jeg kender personlig, han bliver mig stedse kærere; hans Skrifter ere saa ganske efter mit Hjerte og bevæge hver en Stræng af mine Følelser. —

(1797)

Den 22de August.

— Warnstedt [Frederik Carl v. W., Broder til Teaterchefen, Forstmand] forlod os i Dag. Han vilde være en rigtig behagelig Omgangsfælle, naar han ikke var saa tilbageholdende; jeg er aldrig ret *à mon aise* med ham, *je crains toujours de lui manquer*. Han har ladet Hanne [hans Datter] blive tilbage hos os, til stor Glæde for Sophie og endnu mere for Louise. Den ældste Datter er nu fuldkommen helbredet, skønt endnu svag. —

København, den 5te September.

— Endnu aander Barnet, hvis Fødsel frembragte en saa levende og sikkert almindelig Glæde; men ak! det er saa kraftsløst, at man hvert Øjeblik maa befrygte, at den svage, bævende Flamme slukkes. Jeg er overbevist om, at den blide, fromme Kronprinsesse nu øser Trøst af Religionens Kilde, og at han, der saa ofte har bestaaet Prøven som en Mand i mangan en Ulykke, der ramte ham, heller ikke vil bukke under for denne. Moderen beder saa inderlig om sit Barns Liv. Vore Naboer paa Bernstorff vare hos os paa Charlottenlund i Søndags; den gode Christian Bernstorff var saa rørt, da min Mand talte om hans Faders Glæde ved den lille Prinses Fødsel; ak, den vilde nu være bleven forvandlet til Sorg. — Ernst [Sønnen] er nu temmelig rask; jeg har læst en Levnedbeskrivelse af Tordenskjold [mulig C. P. Rothes »Tordenskjolds Levned«] højt for ham, og den interesserede ham meget.

P. S. Kære Søster, Gud staa den gode Kronprinsesse bi; hendes Barn lider ikke mere. Gud bevare Forældrene for os! —

København, den 9de September.

— Vi ere nu fuldstændig beroligede med Hensyn til Moderen, der mistede det elskede Barn, om hvis Frelse hun anraabte Gud. Med en sand kristelig Hengivenhed i den Alvises Vilje bærer hun sit smertelige Tab, og det sikre Haab om at beholde hende styrker den gode Kronprins, der plejer hende Dag og Nat. Jeg haaber tillidsfuldt, at de svære Prøvelser,

(1797)

som dette ædle Par har bestaaet, maa være forbi, og at Gud i Fremtiden kun vil forbeholde dem Lykke og Løn for deres dydige, kristelige Standhaftighed. Det synes, som om hendes Sundhed er bleven meget styrket. Hun har udtalt, at Gud dog endnu maa mene det rigtig godt med hende, da han har bevaret hende under disse svære Lidelser. —

Grevinde Wedel [Wedel-Jarlsberg, f. v. Storm, Moder til Hermann W.-J.] er med sin ældste Datter kommen hertil fra England. Hun har set sig i den sørgelige Nødvendighed efter et 25aarigt ulykkeligt Ægteskab hemmelig at maatte forlade sin Mand [W.-J., Gesandt i London]. Denne Beslutning, som hun allerede havde fattet for over Aar og Dag siden, har hun udført med en Aandsnærværelse, en Besindighed og et Mod, der ere beundringsværdige og svarende til, hvad man læser i Romaner. Uden at nogen i Huset vidste Besked derom, undveg hun om Natten med sin Datter, hver af dem med en lille Bylt Klædningsstykker under Armen. En Venindes Broder, som hun selv aldrig havde set, ventede hende med en Postchaise en Fjerdingvej fra deres Landsted. Han havde lejet et Skib for hende til Helsingør; det oppebiede hende i en lille Havn paa den anden Side af London. Nogle Dage før hendes Ankomst modtog Grevinde Schulin [f. Warnstedt] et Brev fra hende, der var skrevet nogle Dage før hendes Afrejse, og som hun havde bedt hende om at meddele mig. Med Frygt og Bæven ventede vi hende. Jeg haaber, at hun ikke vil komme til at tabe sin gode Sag, og at hendes Mand vil blive nødt til at sende de to tilbageblevne Døtre til hende. Colbjørnsen giver hende det bedste Haab. Fire Sønner efterlader hun desværre hos ham; af disse er den yngste 9 Aar gammel. Det er et virkelig Sidestykke til den gode Frøken Hobes Moder; hun har imidlertid ved Siden af sin Blidhed, der saa længe er bleven sat paa Prøve, vist mere Beslutsomhed end Fru Hobe. —

København, den 23de September.

— Din Hilsen vil gøre den stakkels Grevinde Wedel godt; hendes Hjerte bløder og længes efter Meddelelser om hendes

(1797)

seks efterladte Børn. Manden tier fuldstændig; jeg frygter, at der ikke er at tænke paa noget fredeligt Forlig med ham. Christian Colbjørnsen tager sig af hendes Sag. —

København, den 9de Oktober.

— Vor Christian har ønsket at studere i Kiel i Vinter, og Ludvig vil maaske ledsage ham. Det kommer an paa, om han med Udbytte, uden anden Hjælp, vil kunne høre Kollegierne der, og om han vil anvende sin Tid vel. — Under mit Ophold paa Løvenborg besøgte vi ogsaa vor forklarede Venindes Grav. Caroline Løvenskiold [Baronesse L.s Svigerdatter] brød ofte ud i Taarer, og vi stode sammen i stille Betragtning, fuld af sød Vemod. En højere Virkekreds blev anvist vor elskede forklarede, og jeg kan ikke tænke mig noget Hul i hendes og vor Tilværelse. Den Altstyrende, den Alkærlige, der kaldte os ind til dette Liv, vil fra Trin til Trin føre os, *better and better still, in infinite progression*. Hun fortalte mig, at hun havde faaet den forklaredes Indvilligelse i, at hun maatte lade sig begrave ved hendes Side. —

København, den 24de Oktober.

Med Posten i Gaar fik vi Efterretning om, at vore rejsende [Sønnerne] lykkelig og i god Tid ere ankomne til Kiel. Jeg har skrevet til Hensler og Reinholdt [Filosof, Professor i Kiel]. Naar de have været der i nogen Tid, saa erfarer Du, maaske bedre end vi, hvorledes man er tilfreds med dem. — De Bøger, som Du anbefaler mig, vil jeg søge at faa; jeg tilstaar til min Skam, at jeg ikke har Mod til endog blot at kigge i Hesperus [af den tyske Forfatter Jean Paul Richter], jeg synes ikke om Titlen, og min Tid vil aldrig slaa til, saa at jeg kan læse alt, hvad jeg ønsker. — Grevinde Wedel kommer i disse Dage tilbage fra sin Mands Søster, Wedel-Sparre, der har modtaget hende overordentlig venligt, og til hvem hun nærer megen Tillid. Hun længes meget efter sine efterladte Børn. Gud ved, hvorledes det hele vil falde ud;

(1797)

han give hende, om end ikke lykkelige, saa dog roligere Dage! Hun har en saa blid Karakter og er langt mere tilbøjelig til at se Sagen fra den lyseste end fra den mørkeste Side. —

Den 4de November.

— For at imødekomme Dig har jeg allerede nydt alt, hvad der kunde nydes, i den »campanske Dal« og tygget Drøv derpaa; det *lidet*, der er smukt deri, finder jeg meget smukt. Jeg læser nu i Hesperus; det falder mig vanskeligt at gennemløbe det meget forunderlige og usammenhængende for at naa til de smukke Steder; jeg ved ikke, om jeg vil have Taalmodighed nok til at komme til Ende dermed. — Vel er Freden [i Campo Formio] en skændig Fred for begge Parter og et Sidestykke til Polens Deling; men dog er den *Fred* og for den lidende Menneskehed en Standsning af Blodsudgydelse og navnløs Elendighed. —

København, den 18de November.

— Det lader sig ikke nægte, at alle mine Børn mere eller mindre have et Fond [einen Grund] af Forlegenhed, der virkelig — i *saa* høj en Grad — er dem til Skade. Jeg vilde ønske, jeg kunde moderere den til Beskedenhed, denne elskværdige Egenskab, der i vore Tider er saa sjælden; *mais je trouve, que la timidité et la distraction sont le pêche originel chez eux*; begge Dele have de maaske arvet fra mig. — Fru Cacheleff [den russiske Gesandts Hustru] har tillige med sin Søn i Dag ladet sig melde hos mig; det er meget fristende for mig at gøre hendes nærmere Bekendtskab; — levede vi blot ikke i saa forskellige Kredse! —

Den 12te December.

— Jeg er noget forkølet og kommer ikke til en Diner hos Cacheleff. Jeg synes virkelig meget godt om hans Hustru; hun har en saa god og fornuftig Tone i Omgang, en alminde-

(1798)

lig Urbanitet og Høflighed, som man saa ofte savner i vore nuværende Selskaber. Alt, hvad Frits [Stolberg] fortæller mig om hendes Religiositet og ømme Kærlighed til sin afdøde Datter, gør hende ærværdig for mig; *han* synes ogsaa at være en brav Mand. Imidlertid have de ganske den store Verdens Tone, og man træffer bestandig Spilleselskaber hos dem: det er ikke vor Cirkel *du temps passé*. — Den stakkels Grevinde Wedel er endelig naaet saa vidt i Underhandlingerne med sin Mand, at han sender de to Døtre over til hende og aarlig udbetaler hende 2000 Rd. Colbjørnsen siger, at hun havde kunnet holde paa Renterne af sin Kapital, hvilke udgør 3000 Rd.; men hun er alt for ædel og eftergivende dertil, *elle sacrifie tout au repos du reste de ses jours*. —

København, — — Februar.

-- Hansen skal desværre giftes med Frederikke, og de ønske begge en Skole. Han haaber vel hovedsagelig at faa en brav Husmoder og lidt til at sætte Bo med for saa blot at behøve at tage Vare paa sit Embede. Jeg har imidlertid Nød med at tilgive ham det, og vi tabe meget i dem begge, i Særdeleshed i ham, der er en saa tro, omhyggelig og forstandig Lærer og Opdrager, som der kun gives faa. Børnene ere ham ogsaa hjertelig hengivne; baade de store og de smaa kappes om at blive underviste af ham. Hans Gaver til at undervise kan vor Ven Wendt ikke berømme nok. Han har en usædvanlig rigtig Dømmekraft og vier sig fuldstændig sine Elevers Undervisning og Uddannelse. —

København, den 6te Marts.

Lad os blive her, kære Søster! Ikke engang det forhen frie og lykkelige Schweitz har nogensinde fristet mig til at forlade denne lykkelige Krog af Europa, hvor jeg er født og opdragen, hvor jeg har gennemlevet saa mange lykkelige Dage, og hvor jeg har fundet saa mange ædle Venner samt Vennen *par excellence*, der er mig kærere end mit Liv, som

(1798)

han lyksaliggør. Vel ønskede jeg at se dette skønne, af Naturen begunstigede Land; men dog tror jeg, at jeg er bedre *à ma place* her, hvor Forsynet har ladet mig fødes. Vanskelig vilde ogsaa min Mand være bleven saa nyttig der, som han er bleven det her. Hjertelig beklager jeg med Dig dette skønne, herlige Land, eller rettere dets Beboere, hvis Sæder vel ogsaa have tabt meget af deres gamle Renhed og Enfold, i Særdeleshed i Nærheden af Byerne; thi uden indre Tvedragt hos dem vilde Franskmændene intet have formaaet imod dem. Det synes, kære Søster, som om hele Europa skal bøje sig under deres Magt; men dog er der sat dem et Maal, som de ikke kunne overskride, og dette maa berolige os. —

København, den 24de April.

— Vor Norgesrejse, hedder det, begynder i Slutningen af Maj; den værste Del af den, fra Christianssand til Bergen, er slettet, og jeg vil kun nogle faa Dage være skilt fra Papa. Man siger, at Vejen til Christianssand langs Kysten skal være *delicieux*. Rejsen kan blive yndig, hvis Vejret begunstiger os; dog blev jeg hellere med mine Børn paa Charlottenlund. Ernst plager os nu daglig for ogsaa at komme til Søs lige som Ejnar; Snedorff siger, at det er en smitsom Sygdom og kalder den Marinomani; jeg synes ikke om det for Ernst's Vedkommende. —

København, den 28de April.

— Hvad siger Du til de nye Optrin i Wien? [Folke demonstrationer, fremkaldte ved den franske Gesandt, Bernadottes udfordrende Optræden.] *Ce sont les avant-coureurs de la guerre*. Det forekommer mig uforskammet, at Franskmændene kunne tro at kunne føre nogen bag Lyset ved saadanne Optrin, og ubegribeligt, at man bestandig lader sig føre bag Lyset, *c'est une vraie fascination*. —

Charlottenlund, — — Maj.

— Efter alt at dømme have vi faaet en rigtig god Hovmester for de tre Dreng; det er en Nordmand, men af den bedste Art, meget aktiv, af en liberal Tænkemaade og derhos ordent-

(1798)

lig og renlig, hvilket vi savnede meget hos hans Forgænger [ikke Hansen, der blot var deres Lærer]. Dagen efter hans Komme sagde Conrad: »Den nye Hovmester er ret et Mønster paa Orden«. Dette Vidnesbyrd var mig meget behageligt. Sikkert er det, at Københavns Universitet maa have forbedret sig meget; thi min Mand har haft Valget mellem flere. Han taler ret godt Tysk og har intet af den danske Patriotisme af den gamle Surdej; han har en lille Samling af de bedste tyske og franske Forfattere, saaledes min kære Rousseau, Wieland o. s. v. Sander har anbefalet os ham.

Hvad siger Du til den tragikomiske Historie fra Algier og til Franskændenes Beskedenhed med Hensyn til deres Fredsbetingelser? Om Kongen af Sardinien's Underdanighed, der kontrasterer saa smukt med Deiens Svar? O, hvad have vi dog ikke oplevet, hvad kunne vi ikke endnu komme til at opleve! —

Charlottenlund, den 22de Maj.

— I Gaar saa jeg Bonstetten [schweitzisk filosofisk Forfatter, flygtede p. Gr. af Revolutionen] paa Bernstorff, hvor vi spiste til Middag sammen med ham og Bruns. Jeg synes overordentlig godt om ham; han lader aldeles ikke til at bestræbe sig for at henlede Opmærksomheden paa sig; Fru Brun sagde, at min Mand havde gjort et saa særdeles godt Indtryk paa ham, og at han ønskede at gøre hans nærmere Bekendtskab. Det forekommer mig, at Matthisson [Bonstettens Ven, tysk Digter] har et langt mere anmassende Væsen; hin synes ganske *sans prétention*. Ved Du, at Grouvelle [Frankrigs Gesandt] forlader os? *Il va à Paris pour y passer quelques décades*; dette har han meddelt Wendt i et meget forbindtligt Afskedsbrev. En Baron Morman, der er en Bekendt af min Mand og Cajus fra Universitetstiden, er for Tiden her. Han er med Tilladelse rejst fra Holland i Fjor og vil altsaa ikke anses for emigreret, skønt han har store Midler, der allerede ere blevne *séquestrerede*. Han synes at være en forstandig, skønt noget ejendommelig Mand; Konen er meget *unie* og skal være i Besiddelse af mange Kundskaber. —

(1798)

Den 29de Maj.

— Bonstetten tiltaler mig endnu bestandig meget, han har talt meget med mig om Bonnet. Min Mand finder ham som Schweitzer ikke bedrøvet nok; jeg kender ham imidlertid ikke nær tilstrækkelig til at kunne fælde nogen Dom om ham. Sig mig, hvorledes Augusta befinder sig i sin nye Bolig; jeg tænker saa ofte paa hende og paa de sørgelige Dage, som vi tilbragte forrige Aar delte imellem Frygt og Haab. Alt et Aar er henrundet siden da; det er, som om hans Aand endnu, som en Skytsaand, svævede over os og hans Søn. Jeg kan ikke sige Dig, hvor bevæget jeg altid føler mig paa Bernstorff over hver en Genstand der, og hvorledes jeg overalt savner ham, i Særdeleshed paa de Steder, hvor han helst vandrede, og hvor han plukkede mig saa mangen en Blomst. Gudske lov, at Cai, Louise [Cai R.s Hustru, f. Bernstorff] og Christian [Bernstorff] bebo dette Sted; jeg haaber, at det ikke skal gaa over fra hans Børns Hænder i fremmede, *je ne m'en consolerais jamais.* —

København, den 19de Juli.

— I Gaar forlod Christian os. I dejligt Vejr og med god Vind afsejlede han [til Norge] med en Fregat, paa hvilken Abildgaards Svigersøn er Næstkommanderende. Rejsen og det Selskab, hvori han gør den [Professor Abildgaards], er meget interessant og kan være til stor Nytte for ham. — Levvel, kære, gode Søster! Hvad siger Du til Erobringen af Malta? Jeg er nu fuldkommen engelsksindet; det forekommer mig, at hele Europas Skæbne er afhængig af England. —

— — — September.

— I disse Dage har jeg læst den smukke nye Udgave af den evige Yngling Klopstocks Oder og ret følt med ham, hvorledes hans skønne Forhaabninger ere blevne skuffede, hvorledes han, stedse tro mod Dydens høje Ideal, var nær ved at blive Menneskehader, men vandt Sejr og ikke blev det. Ak, selv de sletteste af Menneskeheden forekomme mig min-

(1798)

dre at fortjene Had end Medlidenhed, og intet skal tilintetgøre det søde Haab i mit Hjerte, at ogsaa de, tidligere eller senere, ville naa til det samme Maal som vi, — at det gode, hvortil selv det sletteste Menneske i det mindste ejer Spiren, vil udvikles mere, det onde kues. — Den gode Lulu forekommer mig nu at være meget bedre; han hoster ikke mere saa stærkt. Af Hjertet ønsker jeg ham hjem til sit Trolleborg; han bringer i denne Sommer Staten et stort Offer. Gid hans Bestræbelser for at bringe Fattigvæsenet paa en bedre Fod maa lykkes; da vil han føle sig tilstrækkelig belønnet. —

Pederstrup, den 25de September.

— Grevinde Juel-Vind [den yngre] og Knuths ere mig meget behagelige Naboer. Den første har megen Lighed med min Veninde Knuth paa Lundegaard. Vel er hendes Forstand ikke saa udviklet, ligesom hun ikke har nydt en Opdragelse, der kunde berige hende med mange Kundskaber; men hun er i Besiddelse af en klar, uhildet Forstand, af megen *bonhomie* og en uforanderlig Livlighed, og hun er elsket og æret af alle. Hun maa have taget Arv efter sine Bedsteforældre og vor gode, salige Moder [C. D. F. R.s Stifmoder var Søster til Grevinde J.-V.s Moder]; jeg kan næppe tænke mig hende som Grev Holsteins Datter. Ogsaa paa sin Mand øver hun den bedste Indflydelse; han er en redelig Mand og en god Fader. De have 9 Børn, der lige indtil det yngste have Legekammerater iblandt mine; de ere alle gode og ufordærvede. Hardenbergs, der bo paa Øens modsatte Side, og til hvem man valfarter, har jeg endnu ikke set, og jeg maa tilstaa, at det til en vis Grad er mig kært, at jeg ikke er dem nærmere; de leve kun for Øjeblikket [*sie leben so, wie das Sprichwort sagt, in den Tag hinein*], uden Maal og Med, ere snart hist, snart her og handle fuldstændig efter *fantaisie*. Jeg beklager Konen; jeg tror dog, at hun elsker ham og ønsker at bevare ham for sig, hvilket imidlertid vil falde vanskeligt. —

(1798)

København, den 30te Oktober.

— Schlossers Afrejse [fra Eutin] gør mig grumme ondt; det vil blive et stort Savn for Frits Stolberg at undvære en Ven, der var saa fuldkomment efter hans Hjerte. Lige fjernt fra vor Tids Vises og fra Sværmernes Indbildskhed vandrer han den gyldne Middelvej. Gud give, at de maa kunne føre et roligt Liv i Frankfurt, uforstyrrede af den alt ødelæggende Krig. At jeg har glædet mig over Englændernes Sejr [ved Abukir], vil jeg tilstaa, kære Søster, hvor høj en Pris jeg end sætter paa Menneskeblod. Hvo der elsker det gode, maa ønske, at det onde ikke tager Overhaand. Cacheleffs [den russiske Gesandt] Tilbagekaldelse bliver almindelig beklaget. Gud ved, hvilket nyt Uvejr der trækker op fra Nord! Vore Tider ere dog i egentligste Forstand gruelige Tider; hvilke Rædsler af enhver Art have ikke fundet Sted i dem! Kun Tyrkerne have nogenlunde holdt Tro og Love; af alle Folk i Europa skatter jeg dem højest; jeg kan ikke nærmere udvikle denne Sætning. —

København, den 21de November.

— I Gaar var der for første Gang Appartement; i Morgen gives for første Gang Bal. Naar jeg ikke holdt saa meget af Kronprinsessen og Hertuginde, saa vilde disse *Corvéer* være mig endnu byrdefuldere; men dette gør dem taaleligere for mig. I Søndags spiste jeg til Middag hos Hertuginde; hun føler saa fuldt den Lykke at være Moder og er stedse beskæftiget med sine Børn. Hun, Kronprinsessen og Kronprinsen leve nu i bedste Harmoni; de have været saa lykkelige paa Frederiksberg i Sommer. Nu ventes Hertugen. —

København, den 4de December.

— I forrige Uge præsenterede jeg *citoyenne* Grouvelle; heldigvis er hun meget ligefrem og fordringsløs. Han synes meget *à bas*; han vil ikke have, at hun maa komme til Apparterne; »*elle est jeune et n'a jamais vécu que dans sa famille, ne sait aucun jeu*«, sagde han til mig. Han viser Mini-

(1798)

sterfruerne en stor Tjeneste; det lader til, at de sky ham selv mindre; men hun har forøvrigt intet anstødeligt ved sig. —

København, den 18de December.

— Jeg spillede i Gaar ved Prins Frederiks Parti med Grouvelle, der vel næppe var synderlig vel til Mode; des mere oprømte vare de andre udenlandske Ministre. Alles Forventning er nu spændt paa de nye Optrin i Italien og Cairo. Gid dog Forsynet vilde standse ogsaa disse moralske Storme, og det nye Aarhundrede bringe os lykkeligere Tider, end de sidste Aar i det nu snart henrundne have gjort!

København, den 25de December.

— Da jeg i Morges vaagnede, bragte man et Brev fra Kronprinsen til min Mand. Først blev jeg forskrækket, men derefter glad, da det kun indeholdt et Paalæg om i Kongens Navn at lade uddele 50 Favne Brænde til de fattige, hvad der var meget *à propos* i denne Kulde. Min Mand sagde: »Jeg skulde have mindet ham derom; men han tænker, Gudskelov, paa alt.« Ja, vi ere i saa mange Henseender lykkelige, og jeg haaber, vi ville vedblive at være det, naar vi ikke selv gøre os uværdige dertil; det forbyde Gud! Jeg er overbevist om, at der i Særdeleshed hos os findes mere godt end ondt. For to Dage siden var jeg hos Kronprinsessen; nu er hun bedre og taler om at gaa ud. Hun er saa *inderlig god*, saa *from*; jeg elsker hende virkelig højt og uden mindste Hensyn til hendes Rang og Stilling. Gud bevare hende for os! Jeg har glemt at sige Dig, at vi ere i den Grad *en faveur* hos Hertugen, at vi allerede tre Lørdage i Træk ere blevne indbudne til et ganske lille Selskab, hvis Støtter Ernst Schimmelmann og vi ere. Jeg glæder mig over i det mindste at se Ernst der; jeg havde næppe ventet det. Tonen der er ogsaa rigtig god. —

København, den 5te Januar.

— I Gaar souperede vi hos Bruns; foruden vor Familie var der kun nogle Herrer, som Colbjørnsen, Malling, Baggesen etc.

(1799)

Fru Brun er virkelig en hjertensgod Kone, særdeles original. Skade, at hun hører saa daarlig og taler saa sagte. Man er da nødt til at tiltale hende med høj Røst, og den næppe hørlige Stemme, med hvilken hun svarer, kontrasterer saa meget stærkere dermed. Jeg ønsker af Hjertet, at Etatsraad Brun vil købe Antvorskov til en god Pris og derved for en væsentlig Del hjælpe v. d. Naths ud af deres Forlegenhed. Colbjørnsen sagde til mig, at v. d. Nath ved dette Køb kunde vinde 10,000 Rd. Min Veninde Knuth volder mig i denne Tid megen Bekymring; hendes Bryst har efter den sidste stærke Kulde været meget angrebet. Jeg besøger hende paa Lunde-
gaard, saa ofte det er mig muligt; det er et koldt, fugtigt Sted, men økonomiske Grunde forbyde hende at tilbringe Vinteren i Byen. —

Den 19de Januar.

— Gid man dog aldrig behøvede at læse Aviser og kunde ignorere alle de Rædsler, som plette Slutningen af dette skrækkelige Aarhundrede! Hvor mange saadanne ere os mulig endnu forbeholdte i de to Aar, som afslutte det! —

København, den 16de Marts.

Jeg iler til Dig i Dit grønne Tempel for at takke Dig for Dit sidste Brev, der var skrevet paa en Dag, som er Dig og mig saa dyrebar: den 11te Marts, min Mands Fødselsdag! Ikke blot paa denne, men paa hver en Dag i mit og hans Liv — der som to stille, venlige Bække flyde af Sted ved Siden af hinanden; gid de i Fællesskab maa tabe sig i Evighedens store Hav! — takker jeg Gud, fordi han blev født til saa manges og til min Lykke. —

Den unge Prins af Hessen er slet ikke rask; han lider af en Slags Feber, som man anser for snigende, og er yderst svag. Kronprinsen, der under sin Sygdom var flyttet ind i Kronprinsessens Værelser, har overladt ham sine, for at hun ikke skal være skilt fra nogen af dem. Dette er saa ganske paa borgerlig Vis, og Du ved, at han ikke har nogen Plads

(1799)

tilovers. Jeg bæver for Kronprinsessens følelsesfulde Sjæl og beder Gud bevare hendes Broder for hende. —

København, den 4de Maj.

— Nu har Du vel gjort Fru Cacheleffs Bekendtskab og fornyet Bekendtskabet med ham. Det gode Selskab i København taber meget ved deres Bortrejse; det var et særdeles godt Hus, og begge ere agtværdige Mennesker. Men imellem os sagt, til min snævrere Omgang vilde jeg ikke kunne vælge dem; han, og ogsaa hun, ere alt for meget skabte for den store Verden, og Spil er en uundværlig Del af deres Tilværelse. Hertugen [af Augustenborg] har lært Boston af Fru Cacheleff og elsker det lidenskabeligt. — Gud sætte en Grænse for Blodsudgydelsen! Endnu forekommer det mig meget uafgjort, til hvilken Side Vægtskaalen vil hælde; en Sejr for Franskmændene vil kunne bringe den til at synke til den anden Side. Gud give Østrigerne Sejr, men tillige Maadehold og mere Retfærdighed samt større Kærlighed til den lidende Menneskehed, end de have vist ved de sidste Fredsbetingelser. Disse Følelser burde vore sørgelige Tider vel lære Regenterne og Folkene, hvis de vare skikkede til at modtage Belæring. Ogsaa her i vore lykkeligere Lande maa det ugunstige Vejrlig have slemme Følger; men hvad er dette imod den navnløse Elendighed, der hersker i den største og skønneste Del af Europa! —

København, den 21de Maj.

I Søndags gjorde jeg Pløtz's [Maler og Mekaniker] Bekendtskab. Det forekommer mig, at hans Optræden bærer Præget af en sand, ikke fremkunstlet Simplicitet og Beskedenhed. Da han tiltalte mig paa Tysk, dristede jeg mig ikke til at tale Fransk med ham, hvilket Sprog dog vel er det, han taler bedst, saasom han stedse talte det med Bonnet. Dansk skal han tale meget daarligt, og da han har været hos Bonnet siden 1772, maa man snarere anse ham for en Schweitzer end for en Dansker, og alle Schweitzere, ogsaa Bonstetten, tale langt

(1799)

mere flydende Fransk end Tysk. I Dag vil jeg altsaa benytte mig af det Sprog, i hvilket Bonnet talte med ham. Den lykkelige, der daglig har kunnet nyde hin i Sandhed vise Mands Selskab. Jeg undrer mig ikke over hans Beskedenhed; thi hvem iblandt de nyere og gamle Filosofer, Sokrates undtagen, taler med mere Beskedenhed om den menneskelige og sin egen Videns Utilstrækkelighed end Bonnet! — Baronesse Løvenskiold er meget syg. I Lørdags var det deres Sølvbryllup; Løvenskiold ønskede, at vi skulde komme, og hun troede indtil den sidste Dag, at hun kunde tage Del i Festen. Sander havde forfattet en Sang, som blev sunget af hendes og vore Børn, men som rigtignok passede bedre paa min Mand og mig end paa dem. Til Lolland vil hun vel næppe kunne komme; Gud bevare hende for hendes Børn! —

København, den 25de Maj.

— Af mit sidste Brev vil Du se, at vi ikke opgave Haabet om at se Eder, I kære, til vort Sølvbryllup paa det kære Lolland; men ak, hvilken sørgelig Højtid! Efter Forløbet af 24 Aar, hvilke min Mand med saa megen Opofrelse har anvendt paa at grundlægge sine Bønders Lykke, overalt at se Nød og Elendighed udbredt omkring sig! Vi have de sørgeligste Efterretninger fra Lolland: der dør daglig Kvæg af Sult og Kulde paa den vaade, kun med sparsomt Græs beklædte Jord; der er ikke Tanke om at kunne pløje og saa, og hvor langt mere har det ikke regnet, siden hint Brev blev skrevet! Medens jeg skriver disse Linier, regner det endnu uophørlig. Gud forbarme sig over os og forskaane os for en almindelig Hungersnød! Maatte den Elendighed, der truer os, dog indskrænke sig til Lolland og ikke udbrede sig over hele Landet! At vor Glæde vil lide et stort Skaar ved denne almindelige Elendighed, det ved jeg, at Du føler med mig; men hjertelig velkomne ville I, kære, deltagende Venner, dog være os. »Have vi modtaget det gode af Gud og skulle ikke ogsaa modtage det onde!« ville vi sige med Job. 25 Aar, i hvilke vi have nydt en saa sjælden Lykke, og i hvilke selv Lidelserne, i deres

(1799)

Følger, have forøget Summen af vor Lyksalighed, maa bringe os til, fulde af Taknemmelighed mod den store Giver, fulde af Tillid til hans Hjælp, at lægge Fremtiden i hans Haand. Jeg har lige læst Grays skønne Ode *On adversity*: ak, ogsaa for os er det maaske fornødent at smage nogle Draaber af den bitre Kalk, som hele Europa tømmer. Gud bevare blot Freden for os og fri os for en almindelig Mangel paa de Ting, der ere mest uundværlige til det menneskelige Livs Ophold! —

 Den 1ste Juni.

Altsaa allerede i denne Maaned skulle vi ses paa det kære Lolland. Jeg har svært ved at tænke mig det som sikkert, og dog synes der for vort Vedkommende ikke mere at kunne komme noget i Vejen. Vore Udsigter klare op tillige med Vejret, og Guds Hjælp i denne yderste Nød maa end mere forhøje vor Glæde og vor Tillid til denne vor store Velgører. Kommer altsaa, I kære, I skulle blive modtagne med aabne Arme.

[24de Juni fejrede Christian og Sophie Reventlow deres Sølvbryllup paa Lolland.]

 Charlottenlund, den 10de August.

— Maaske forunder Forsynet os engang før den sidste Hvile en Fyraften. Mit Ønske er at se mine Børn i selvstændig Virksomhed omkring mig. *Who lives to nature never can be poor, who lives to fancy never can be rich!* Dette beroliger mig ofte, naar Fremtidsudsigterne ængste mig; al Rigdom og Velstand er jo dog kun relativ; og jeg kan ikke anse denne min Yndlingsidé for en Kimære. Jeg haaber at opleve den lykkelige Tid, da der ikke mere gaar saa mange smudsige Pengestykker og forrevne Bancosedler igennem mine Hænder, og da jeg ikke længer trænger til dem: naar *our fields with bread, our herds with milk, our flocks supply us with attire, our trees in summer yield us shade, in winter fire*; — da vil jeg være rig paa alle sande Goder. Nu er og skal det være mine Bestræbelser at indgyde mine Drengene den Smag

(1799)

for et simpelt, landligt Liv med dets Arbejder og Fornøjelser, der engang kan gøre dem til lykkelige, i Sandhed vise, nøjsomme Mænd og Fædre. Kære, min Pén har ladet sig forlede til at nedskrive mine Yndlingsidéer; dette er min Kæphest, som Matriklen er Badens [Torkild B., landøkonomisk Forfatter]; dog tror jeg, at Du forstaar *mig* noget bedre end ham; men hvem ved, om Skæbnen ikke en Gang skænker mig ogsaa Opfyldelsen af dette Ønske. —

Charlottenlund, den 17de August.

— Desværre er min Mand kun alt for bunden til den store Stad. Den eneste Dag, han har fri, Onsdagen, benytter han i Regelen til Udflugter for at tage Skovene etc. i Frederiksborg og Kronborg Amter i Øjesyn. Sidste Onsdag vare vi i Søllerød hos Caj Reventlows. Det var en herlig Dag, og vi nød den skønne Egn der omkring. Fru Brun var der tillige med sin Mand, sin Moder og Bonstetten; hun er sikkert en ædel, god Kone, og ude af Stand til at nære den smaalige, usle Pengestolthed, som hun beskyldes for; hun besidder den samme Originalitet og Frejdighed, som jeg altid har kendt hos hende. Hos hendes Mand bekræfter sig rigtignok det gamle Ord »*Gut macht Mut*« noget; men jeg tror dog, at han føler, at han har sin Klogskab og sit industrielle Talent at takke for sin Rigdom. —

Charlottenlund, den 30te August.

— Gudskelov, at Badekuren [i Doberan] har gjort Frits [Stolberg] saa godt; jeg glæder mig usigelig derover. Gid baade han og Sophie — og den gode Kätchen ligesaa — maatte være saa lykkelige, som de fortjene. Gid alle gode, der forfølge et stort Maal, maa slutte sig nærmere sammen, efterhaanden som Tiden kalder saa mange bort, og Tallet paa vore Ungdomsvenner formindskes! Gid de ædle Brødre Stolberg endnu længe her maa være et Eksempel paa broderlig Enighed, og gid de, under de smaa Afgivelser i Tænkemaade, der ere uundgaaelige i moralsk som i fysisk Henseende, dog

(1799)

aldrig maa tabe det Foreningspunkt af Syne, der ligger i det store Maal, hvorefter alle gode stræbe. —

Uden at ville indlade mig paa nogen Undersøgelse, om en Regering er berettiget til at bortødsle sine Undersaatters Blod til andre Formaal end Hævdelsen af dens egen Selvstændighed, saa ved jeg dog, at vort lille Danmark ved enhver virksom Deltagelse i de blodige Optrin kun vilde skade sig selv uden at gavne andre. Hvor beklager jeg ikke Barthélemi! [En af de 5 Direktører, deporteret til Guyana, men undslap til England.] Den ædle Letellier vil modtage Lønnen for sin Trofasthed af ham, der belønner hver ædel Daad.

Charlottenlund, den 14de September.

— Vor politiske Stilling bliver stadig mere kritisk; Kejseren af Rusland har forbudt vore Skibe at løbe ind i hans Havne; man haaber imidlertid, at han skal forandre sin Beslutning. Gid vor fredelskende Regering maa erstatte i Visdom, hvad vi mangle i Styrke, og gid den sande Visdoms evige Kilde velsigne dens menneskekærlige Sindelag! —

Charlottenlund, den 21de September.

— Blomes [dansk Gesandt i Petersborg; Nevøen er den senere Grev Blome] Nevø er kommen hertil som Kureer. Jeg maa tilstaa, at jeg ofte bliver beklemmt om Hjertet; thi det er dog foruroligende at have at gøre med en saa mægtig, lunefuld og despotisk Nabo. Om man end undertiden kan faa ham til at forandre Mening, saa er vor Stilling dog altid højst mislig, og det onde, der er sket, lader sig ikke altid gøre godt igen. De, der kende ham personlig, sige, at hans Hensigter ere gode og ærligt mente; her er han meget forhadet. Christian Bernstorff synes, ligesom min Mand, stedse at have godt Mod. Gud bevare vor Ro udadtil og endnu mere indadtil! Hvor langt jeg end er fra at anse nogle Urostifteres [Heiberg og hans Meningsfæller] Smørierer for Nationens Stemme, saa er det dog ogsaa i denne Henseende sandt, at en liden Surdej

(1799)

kan syre hele Dejen, og at en Gnist ofte bliver til en stor, alt fortærende Ild. Hvor ædelt det end er, at en Mand, der er sig sine Hensigters Redelighed bevidst, betragter Bagvadskelserne med Foragt og ofte lader deres matte Pile flyve uønsede forbi, saa kan en Regering dog ikke gøre dette, da den derved hindres i Udførelsen af sine almennyttige Hensigter. —

Charlottenlund, den 28de September.

Den gode Fru v. Plessens Død har rørt mig, ogsaa for Din Skyld, da det er saa kort siden, at Du saa hende. Nu er det vel mere end 30 Aar siden, at hun og jeg saa hinanden; men hendes Billede er indvævet i Minderne fra mine Ungdomsaar. Jeg følte Kærlighed og Ærefrygt for hende; hun udmærkede mig stedse, hvilket smigrede mig ikke lidet. Hun vilde gerne bidrage og har til Dels ogsaa bidraget til min Aands Udvikling, hvorvel hun ikke var heldig i Valget af de Bøger, hun gav mig, da jeg endnu var Barn (*Lettres de Madame de Sévigné, Pascal o. s. v.*). Senere har hun stedse mindedes mig med Deltagelse, naar der var Lejlighed dertil, og jeg havde saa gerne set hende en Gang igen. Det glæder mig, at hun havde en saa lykkelig Alderdom, og at hendes Død blev saa blid. — Schimmelmänn er overlæst med Forretninger; de mange engelske og hamborgske Fallitter skaffe ham og Wendt meget at bestille. Gudskelov, at min Mand intet har at gøre hermed! —

Charlottenlund, den 4de Oktober.

— Jeg venter i Dag Grevinde Wedel med hendes tre Døtre og to Sønner; de to yngste ere desværre endnu hos den slemme Fader, der gør sig selv og alle dem, der omgive ham, ulykkelige. Du ved sikkert allerede, at der er udkommet en ny Presseforordning, hidtil kun paa Dansk og for Danske. Jeg ved ikke, om den ogsaa skal oversættes for Eder Holstenere; der siges, at I have opført Eder bedre end

(1799)

vort københavnske Publikum, der rigtignok er mere end uvornt; thi intet er det helligt. Dette gælder dog kun nogle afskyelige [fatale] Smørere, der kalde sig Publikum og skrive for at tjene Penge. Wendt er hver Dag beskæftiget til Kl. 11 om Aftenen. De betydeligste af vore Købmænd have nemlig sluttet sig sammen for at redde dem af deres Kolleger, der ere indviklede i Fallitterne i London og Hamborg. —

København, den 12te Oktober.

— Gud vil ogsaa fremdeles hjælpe os og bevare Freden for os, udadtil og indadtil. Desværre ser alt mere forvirret ud end nogensinde, og man kan ingen Ende øjne paa den megen Blodsudgydelse. Jeg kan meget vel forstaa, at Fru v. Plessen var intolerant med Hensyn til Politik. Hvor findes den retskafne, der ikke stundom er fristet til at blive dette under et saadant Virvar af Meninger, en slig eksempelløs Strid mellem sort og hvidt, Mørke og Lys. Jeg maa tilstaa, at mit Blod undertiden bringes i Kog, naar man i den Grad sammenblander alle Begreber, vanhelliger alle Navne. Da forstaaer jeg fuldt ud, hvad Klopstock følte, da han digtede den skønne Ode »*Der Sieger*«. Læs den, jeg beder Dig derom, det er ganske Dine og mine Følelser. — Franskmændenes Sejre ere sørgelige; men Østrigerne have vel fortjent dette; det er da tilgiveligt, at den russiske Kejser har udsendt denne talrige Armé. Østrigs Skæbne er vel selvforskyldt; naar blot ikke det stakkels Tyskland og det forud saa lykkelige Schweitz led saa meget derved! —

København, den 2den November.

— Hvilke sørgelige Tider opleve vi dog ikke! Aldrig skal der have været en saadan Standsning i al Handel og Omsætning i Europa som nu. Den stakkels Ernst Schimmelmann er nær ved at bukke under for Byrden af Finansernes nuværende Tilstand. Jeg kan aldeles ikke fatte det; men der hersker, efter hvad man siger, en almindelig Pengemangel, som be-

(1799)

virker, at de brændte Bancosedler savnes. Det synes, som om hele den Bygning, paa hvilken man saa længe har arbejdet, skal styrte sammen. Gud give os Fred; den alene formaar at frembringe sand Velstand, der har det almenes og den enkeltes Trivsel til Grundlag. Min Mand er lige saa overbevist om Renheden i Regeringens Hensigter med Hensyn til enhver Forandring, Tiden og Forholdene udkræve, som han er om Renheden af sin egen Sjæl. —

København, den 9de November.

— I Dag ere vi for første Gang budne til Hertugen. »Som sædvanlig«, blev der sagt; skønt denne stadige Form forudsætter nogen Tvang og *gêne*, saa er Selskabet i det hele dog saa godt, at jeg ikke skulde have det mindste imod at komme, hvis det høje Spil med Hertuginde ikke gjorde mig det uhehageligt. Ernst og Cai spille *de fondation* Boston med Hertugen, der er en stor Spiller. — Her synes alle at være noget beroligede. Der menes, at Hamborg vil løskøbe sig hos Republikken, og at dette er det hele, da man jo dog ikke kan erklære Staden Krig uden at fornærme Prøjsen. Dette beroliger mig; thi jeg maa tilstaa, at jeg i Henhold til det gamle Ord, vilde være ængstelig for vor egen Skæbne, hvis Naboens Hus brændte. Man smigrer os atter med, at der vil blive sluttet Fred, hvilket vi saa inderlig ønske. Gid dette blodige Aarhundrede maatte ende saaledes! Vel vil dette da ikke være en Følge af Menneskelighed, af Oplysning, af den saa lovpriste Fornuft, nej kun af gensidig Afkræftelse; men den plagede Menneskehed vil dog atter kunne drage Aande, og Forsynet, der leder alt, vil vende alt, selv det onde, til det gode. At Povl atter aabner sine Havne for os, ja endog opfordrer de bortviste Skibe til at vende tilbage, ved Du allerede. —

København, den 23de November.

— Rygterne om Konkurser og Pengemangel tabe sig nu lidt efter lidt. Hos Povl ere vi jo for Tiden ovenpaa; han synes

(1799)

dog paa Bunden af sit Hjerte at have noget tilovers for os, og det hidrører sikkert fra vor aabne Adfærd, der stedse bliver sig selv lig, og fra vor Fastholden ved vore Grundsætninger. Sneedorf paastaar, at han foragter vore Naboer, hvor meget disse end søge at skikke sig i Forholdene og at være ham til Behag. Han surmuler en Tid over for os, og saa fatter han et andet Sind. Sig mig, hvad Din Ven Funk [fransk Feltmarskal Dumas, for Tiden landflygtig, senere hjemkaldt af Napoleon] mener om den nye Forandring af Statsforfatningen i Frankrig. Gid den maa blive til Held for ham og alle dem, hvis Sindelag ligner hans! Dette er mit Ønske, ikke blot for dem, men ogsaa for det ulykkelige Land, som ved sin Forstyrrelse truer hele Europa med Undergang. Visselig har Du Ret, kære Søster, at den saa inderlig ønskede Fred maa komme indvortes fra som en Følge af, at Menneskenes Hjerter ere blevne forbedrede, og dette vil vanskelig, trods al den lovpriste Oplysning, kunne ske uden Bistand af den guddommelige Religion, der kom til os ovenfra, og som, ved at følges og tilegnes i Tro, har en saa salig Indflydelse paa Følelser og Handlinger hos de Mennesker, der ere blevne forædlede og forbedrede ved den. —

København, den 17de December.

— Nu er der da sluttet Vaabenstilstand; men hvad hjælper en Separatfred med Østrig? I Leydens Avis for 28de November er den Politik, som Kabinettet i Wien har fulgt, fremstillet i et klart, ingenlunde fordelagtigt Lys; men til Slutning kunde dog maaske det gamle Ord bekræfte sig, at Ærlighed varer længst. Skriv noget mere om, hvilken Beslutning Din Ven Funk vil tage. Endnu tør jeg ikke love det ulykkelige Frankrig nogen sikker og varig Ro; alt afhænger jo af Buonaparte og hans Lykke, der jo rigtignok hidtil har staaet sin Prøve. —

København, den 31te December.

— I Dag vente vi med Utaalmodighed det unge, forlovede Par. Christian [C. D. F. R.s Søn] har været i Helsingør fra

(1800)

2den Helligdag af og ledsager Benedicte [hans Forlovede, Benedicte v. Qualen] og hendes Moder hertil. Du kan sikkert fatte, af hvilke Følelser jeg vil være gennemtrængt, naar jeg for første Gang ser hende, der er alt for Christian og saa meget for os. — Nu have vi da den nye [franske] Konstitution i Aviserne; Gud ved, om den vil blive af Varighed. Jeg ved ikke hvorfor, kære Søster; men jeg er dog lidt mindre beklemmt om Hjertet ved Udgangen af dette Aar, end jeg var ved dets Begyndelse; der synes dog at være dæmmet noget op for den Strøm, der vilde rive alt med sig, og hos os lader det Gudskelov til, at alt er blevet roligere efter den nye Presseforordning. —

København, den 25de Januar.

— Jeg ser Benedicte daglig, værner mig til og forværner mig ved hende. I Sandhed, Christian kunde ikke have valgt nogen ung Pige, der var mere efter vort Hjerte, og som saa fuldt ud er Kvinde. Min Mand sagde endnu i Gaar, at han nu ikke kendte nogen ung Pige, han hellere ønskede sig til Datter end hende, og som passede bedre ind i vor huslige Kreds. Først og fornemmelig glæder dette mig for vor gode Christian, dernæst for min Mand, *my dearer self*, endelig ogsaa for mig selv; thi jeg føler, at hun kan blive for mig, hvad Ernestine var for Maman Schimmelmänn [se 5te Decbr. 1795], at hun vil gøre vor Alderdom lykkelig ved sin blide, kærlige Omgang! Tilgiv, kære Søster, at en Taare af inderlig Taknemmelighed imod Gud faldt paa Papiret; den sletter dog ikke Ordene ud. Gid Du dog i Aar maatte lære Benedicte at kende! Min Mand vil for det første give Christian Frihedsminde i Forpagtning, hvor der maa bygges noget, og hvor alt maa sættes i Stand. Jeg tror altsaa næppe, at Brylluppet vil finde Sted endnu i Aar; at vi alle ønskede dette, kan Du tænke Dig! —

København, den 8de Februar.

Bedste Søster! Jeg skriver til Dig ved det samme Bord, hvor min Mand sidder og samtidig med, at han underskriver

(1800)

en Mængde Breve fra Kammeret, dikterer Christian, der sidder lige over for ham, et Brev. Benedicte sidder ved Siden af ham og borttager de underskrevne Breve, Sophie atter ved Siden af hende og syr, og jeg skriver til Dig, gode, kære Søster, og ønsker, at Du sad her midt iblandt os. Ak, gid ogsaa i Aar den Glæde forestod os at ses! Jeg ønsker det af Hjertet og har ikke opgivet Haabet derom. I dette Øjeblik erfarer jeg, at Heiberg er afrejst i Gaar Aftes imellem 11 og 12. En Del Studenter gav ham et Hurra; de skulle senere have raabt *Pereat* uden for Colbjørnsens Hus. Jeg skriver dette til Dig, fordi sikkert et meget overdrevent Rygte herom vil naa Dig i Holsten. —

København, den 4de Marts.

— Din Mistanke med Hensyn til Din Hr. Fætter [en Greve Stolberg] er vel grundet; *han* vil ikke tjene til at modvirke den ofte ugrundede Fordom, man her nærer mod Udlændinge og Tyskere. Jeg har ofte set ham danse med Constance [Hans Bernstorffs Enke]; hvis han var rig, vilde jeg vædde paa, at der blev et Par af dem; men Historien med hans Kone vil dog vel virke afskrækkende. Wendt er Gudskelov helt rask igen, og alle andre her ere raske, ingen dog saa rask som Hertuginde [Louise Augusta], hvis Svangerskab gaar sin regelmæssige Gang, medens hun selv udsætter sig for Vind og Vejr paa sine Spadsereture. Naar hendes Børn, som det lader til, blive sunde og raske, ville de kun have hende at takke derfor. —

København, den 8de Marts.

Jeg haaber, at Du vil give mig den Ros, *que j'ai un esprit devinatoire*, naar jeg melder Dig, at Din Hr. Fætter siden i Tirsdags Aftes er gift med Constance Bernstorff. De udgøre nu *la matière de tous les entretiens*. Vielsen foregik i al Hemmelighed uden hendes Faders eller den Bernstorffske Families Vidende; kun Baron Senfft-Pilsach [den prøjsiske Gesandt] og en vis Osten, Geheimeraad Brandts Nevø, vare Vidner. Grev Knuth [hendes Fader] skal vel have givet sin Indvilli-

(1800)

gelse, men vilde først have Forlovelsen meldt til Stolbergs Familie, hans Hustru o. s. v. samt have en Ægtepagt oprettet. Alt dette var meget for omstændeligt og vidtløftigt for det unge Pars Utaalmodighed; de gjorde altsaa en brat Ende paa alle Forberedelser; Grev Knuth skal være meget opbragt. Christian og Joachim Bernstorff haabe nu at have skellig Grund til at udrive Erik af Moderens Hænder. Der siges, at hun hidtil skal have opdraget ham ret godt; imidlertid forekommer en Drengs Opdragelse mig vanskelig for enhver Moder; kun paa Hjertet kunne vi øve Indflydelse, naar han vokser i Aar, men denne Indflydelse er jo ingenlunde uden Betydning. —

København, den 12te April.

— Det er nu afgjort, at Brylluppet [Christians og Benedictes] skal staa i Sommer paa Christianssæde, om muligt den 24de Juni [hans Forældres Bryllupsdag]. I, kære, ere alle hjertelig indbudne dertil; hvor vilde ikke dette blive et skønt *da capo* af forrige Aar! Gør det, hvis I kunne; dog, jeg ved, at I gerne gøre det. — Constances Roman har taget en Ende med Forskrækkelse; hendes Mand er forsvunden paa Grund af Gæld, og alt i hans Hus er blevet skrevet. Beklage hende maa man, hvor meget hun end har sig selv, og sig selv alene, at takke for sin Skæbne. Eet vil glæde Eder, nemlig at Erik finder sig i sin Onkel, Christian Bernstorffs Varetægt. —

Den 19de April.

— Jeg haaber, at Du skriver rigtig meget og rigtig udførligt til mig om Eutinerne [Frits Stolbergs Kreds]. Hils ogsaa Jacobis [tysk religiøs Filosof] og Voss hjertelig fra mig, *nommément* Din Lena [Jacobis Søster], der nu allerede for næsten fire Aar siden vandt ogsaa mit Hjerte. O, hvor hurtigt svinde ikke Aarene bort! Noget nærmere ere Du og Din Stolberg os dog nu i Windeby. Hvad om I tog med v. Qualens [Benedictes Familie] fra Kiel til Lolland! Jeg beder Eder, tag det under Overvejelse, I kære! —

(1800)

Den 31te Maj.

— Jeg haaber, at Du vil finde vor kære Lulu fuldkommen helbredet og med Glæde kunne omfavne ham og Sybille som Bedstefader og Bedstemoder [Datteren Charlotte var 1799 bleven gift med Erik Skeel Schaffalitzky de Muckadell]. Ogsaa den gode Fru Schubart haaber jeg, Du maa træffe rask, fuld af ungdommelig Glæde over at gense Dig. Farvel, kære Søster, jeg omfavner Dig og vore kære og omsvæver Eder i Tankerne paa det kære, skønne Trolleborg.

Charlottenlund, den 10de Juni.

— Det glæder mig, at Du er saa tilfreds med min Datter Benedicte; kun hun kunde gøre Christian lykkelig; derom er jeg fast overbevist. Hun er saa fuldt ud Kvinde; jeg tilstaar, *que j'en raffole comme lui*. Hun besidder saa megen sand og fin Følelse og en saadan Blomst af Uskyld og Ungdom paa sine Kinder, som faa Piger have i deres 18de Aar; vilde Du ikke anse hende for langt yngre, end hun er? I hvor høj en Grad hun vil forøge vor huslige Lykke, det er uberegneligt, og hvor meget afgang dette dog ikke af Christians Valg! Ja, kære, vi kunne ikke takke Gud nok, fordi han har ført hende til ham og ham til hende, og dette skyldes vi Christians Ophold i Kiel, hvilket ogsaa ganske var hans eget Valg. —

Charlottenlund, den 29de Juli.

— Efterretningen om Anna Holcks [Datter af Christian VII.s Yndling] Forlovelse med den ældste Berger [Johan Erik, senere Professor i Kiel, Nevø af Lægen] har overrasket mig meget. Han er just ikke noget Hverdagsmenneske; men han *var* i det mindste en ung Mand, der gjorde *Fordring* paa at eje Geni, og, efter hvad jeg frygter, noget *forskruet*. Han skal være meget nedstemt, og saaledes kan han mulig og forhaabentlig blive en i det virkelige Liv nyttig og lykkelig Mand; lykkelig maa han blive med Anna, naar han blot er i Stand til at gøre hende lykkelig. Hun er den blideste, elskeligste Skab-

(1800)

ning, jeg nogensinde har kendt. Jeg havde saa gerne haft en Christian til eller set Ludvig fem Aar ældre og i Stand til at forsørge hende; men dette vilde have været for megen Lykke paa een Gang. Gid hun dog ret maa blive lykkelig, og gid Berger maa faa et saadant *établissement*, at de kunne leve anstændig, uden Næringsсорger. — I Gaar vare vi i Frederiksberg Have, hvor Fru Hauch [Vibeke, f. Brockenhuus] førte os omkring i sin Mands nye Anlæg; hidtil er Haven ikke meget skyggefuld. Vi roede i en Baad i Kanalen. —

Charlottenlund, den 23de August.

Vi leve her, kære Søster, i en pinlig Uvished om, hvad Resultatet vil blive af vore Underhandlinger »*with the tyrants of the main*«: om de ville gøre det muligt for os at bevare Freden længere, eller om deres uretfærdige Fordringer, ved hvilke de søge at bringe alle Nationer under Aaget, maa gøre Modstand og Selvopholdelse til den helligste Pligt for os. Alt har faaet et krigerisk Udseende i København, og man arbejder med rastløs Virksomhed, medens der hos den Del af Indbyggerne, der ikke er beskæftiget med disse Forberedelser, og i hele Omegnen hersker den største Ro og Tillid. Heller ikke bliver Gesandtskabet i nogen Henseende foruro- liget; Whitworth [overordentlig engelsk Gesandt, udsendt i Anledning af Fregatten »Freja«s Erobring] og de andre Englændere spadsere ganske ubemærkede omkring paa Toldboden og ved Havnen, uden at man tager Notits af dem, og betragte de Foranstaltninger, der foretages til Hævdelsen af vor Selvstændighed. Kæmpen er frejdig og fuld af Tillid til den Almægtiges Beskyttelse. Det er sørgeligt, at der fra alle Sider, og navnlig fra Norge, lyder saa mange Klager over Mangel paa Levnedsmidler. Dette er vel egnet til at indgyde Ængstelse, nu da vi maa befrygte, at Krigen kan bryde ud. Dog maa det ikke gøre os modløse, da Forholdene i saa Fald ikke give os noget Valg, saasom det gælder intet mindre end vor Eksistens. Jeg maa tilstaa, kære Søster, at hvor bekymret jeg end er, frygter jeg dog ikke Englænderne saa

(1800)

meget, som jeg for to Aar siden frygtede Franskmandene. Gudskelov, at der er mindre Grund til at ængstes for disse ved deres Regerings forandrede Tænkemaade. Sig mig dog, om Du undertiden faar Efterretninger fra Din Gæsteveren [Funk, *alias* Dumas]. Det glædede mig i Aviserne at se Navnet Barbé-Marbois, af Hensyn til hvis Skæbne de forvistes Historie har interesseret mig saa meget. Jeg kan ikke sige Dig, i hvor høj Grad jeg er bleven rystet ved den Beslutning, som den ædle, retskafne Frits Stolberg har fattet, hvorvel den ikke kommer mig ganske uventet. Mangen Ytring af ham forrige Aar bragte mig paa den Tanke, at han i Hjertet var Katholik; men at han vilde bestemme sig til offentlig at forsage sine Fædres Tro, det anede jeg ikke. Han vil blive Katholik i en Fénelons Aand. Lige saa lidt som den gode Henrik den Fjerde, vil det dog være ham muligt at fordømme os andre, der have en anden Tro. Ak, gid vi dog alle først vare Kristne i den guddommelige Stifters Aand, med iblandt de ham velbehagelige Tilbedere, der tilbede Gud i Aand og Sandhed! Hvor snart vilde ikke denne Forskel i Former og Meninger da tabe sig af sig selv! —

Charlottenlund, den 30te August.

Herren være lovet, fordi han bevarede Freden for os! Dette være mit første Ord til Dig i Dag; jeg ved, at Du og Din Stolberg glæde Eder med os og hele Landet. Gud bevare os vor lykkelige Uafhængighed; jeg haaber, at vi ikke ville misunde de større Stater deres Erobringer, deres Rigdomme, deres Magt. Du kan ikke forestille Dig, hvorledes den engelske Flaade, der daglig laa for vore Øjne [Flaaden, der fulgte Whitworth], i Forbindelse med vore egne Rustninger satte alt i Bevægelse; nu vil jeg sige den et glad Levvel! Alle her delte Harmen over denne uretfærdige Maade at kræve os til Regnskab paa, og Forbitrelsen imod Englænderne var almindelig. Maaske vil man næppe kunne trøste sig over, at vi lade dem drage ustraffede bort; men dette er kun den ungdommelige Kækheds og den uoverlagte Ophidselses Sprog,

(1800)

— Egenskaber, der, om vi vare komne i den Nødvendighed at maatte værgе os selv, vilde have ydet os god Tjeneste. Gudskelov, at vor gode Kronprins, der besidder saa meget sandt Mod, tillige er i Besiddelse af saa megen *modération*, og at han mere lader sig lede af Hensynet til det almene Vel end af nogen anden Bevæggrund! Jeg kender endnu intet til Betingelserne, men ved blot, at alt er bilagt paa en for os ikke vanærende Maade. Min Mand og jeg dele Eders Smerte, I kære, over den Beslutning, vor ædle Frits har fattet om at forlade alt, hvad der er ham kært. Hvor meget maa denne Beslutning ikke have kostet hans kærlige Hjerte! Ak, han har følt det som sin Pligt at maatte bringe dette Offer. Gud give, at Kätchen maa bestemme sig til at forlade den salig Agnes's Børn, for hvilke hun maaske haaber endnu at kunne være til Nytte. Jeg frygter imidlertid, at hun ikke vil kunne opnaa denne sin Hensigt, og saaledes vilde kun Uenighedens Frø blive tilbage i disse hinanden saa inderlig elskende Søskendes Hjerter. Aldrig tror jeg, at Ernst Stolberg [Frits' ældste Søn, f. 1783] lader sig overtale; han syntes mig at have en sand Afsky for sin Lærers katholske Passiar. —

Charlottenlund, den 2den September.

— Posten i Gaar bragte mig Meddelelse om, at min gode, tro Sine [Holck] var bleven befriet fra sine svære Lidelser. — Jeg skriver dette hos min Kusine Holck, der er inderlig bedrøvet over en elsket Søsters Død og over snart at skulle miste en anden, hvem man i hendes nuværende Tilstand næppe tør ønske et længere Liv. Hertuginde tager saa megen Del i hendes Tab, og i dette Øjeblik kom Kronprinsen, der allerede i Gaar havde villet besøge hende, og var saa deltagende. Han lovede saa vidt mulig at sørge for den Søster, der er tilbage, og at forskaffe hende et Tillæg til hendes Pension. Saadanne Træk gøre i Sandhed hans Hjerte Ære og bevise, hvor megen Uret man har, naar man anser ham for kold eller maaske endogsaa haard. Han fortjente som Hen-

(1800)

rik IV at have Venner omkring sig; men Gud bevare ham en Hustru og en Søster, der ere ham værdige, og skænke ham Børn, der ligne ham; da ejer han en Lykke, der er falden i faa Fyrsters Lod. Gudskelov, at Christian Bernstorff har bragt alt til en saa heldig Afslutning, endnu før man ved, hvad vor Ven Povl siger dertil, og uden at man har behøvet hans Hjælp. Englænderne have uden videre Salut pakket sig, skønt de kom under dundrende Kanontorden. — Min Mand har skrevet et Brev til den kære Frits, der sikkert vil finde Vej fra Hjerte til Hjerte. —

Charlottenlund, den 13de September.

Foruden Dit kære Brev har Posten bragt os et meget rørende fra vor kære Frits. Nu ængstes jeg for, hvorledes han og Sophie [hans Hustru, der samtidig med ham gik over til Katholicismen] have optaget mit Brev; mulig har mit Ønske om at gavne Børnene og Kätchen bragt mig til at bruge Udtryk, der kunde mishage ham, hvor meget jeg end har bestræbt mig for at vise Maadehold, og hvor oprigtigt jeg end selv er besjælet af den Overbevisning, at blandt alle Folkeslag den, der frygter Gud og gør Ret, er ham velbehagelig. Jeg haaber dog, at I, kære, trods Afstanden ville komme til at gense hverandre. —

Den 20de September.

— Gid Kristendommens ægte Aand stedse mere maa sejre over alle Vildfarelser og Tvivl; da vilde de ulykkelige Modstandere af Jesu sande Religion blive afvæbnede. Desværre begynder Krigen paa ny, trods alle Fredsrygter. Stakkels Tyskland! Prins Christian af Augustenborg [Hertugens Broder, Christian August, til 1801 i østrigsk Tjeneste] er atter kaldt tilbage til den kejserlige Armé; han var her kun to Dage til Daaben [Frederik August Emil af Augustenborgs Daab]. —

(1800)

København, den 29de November.

— Læs dette alene!

Jeg burde ikke meddele Dig min Kummer; den maa ikke forstyrre Din Ro og ikke komme videre end til Dit trofaste Hjerte. Ak, det er ingen momentan *embarras*, under hvilken vi lide; det er en Ballon af Gæld, der aarlig er bleven større; gid den maa smelte som Sne. Disse Aar forøge den yderligere i Stedet for at formindske den. Min Mand hugger imidlertid nu paa Kraft i sine Skove; mulig kan dette redde os, det give Gud! Hvad der bliver hugget, køber Admiralitetet til Skibsbygningstømmer. Gid dog den tunge Byrde af Gæld engang blev taget fra os, da vilde jeg aande friere, og vi vidste da, hvorledes vi vare stillede. For Tiden ere vi, til Trods for Besiddelsen af et Grevskab, i Sandhed fattige; thi enhver, selv den ringeste Udgift, bliver trykkende for os, og der gives mange saadanne, der ikke kunne undgaaes, naar man har ni for største Delen voksne Børn. Hvor meget vi end sætte os *au dessus* af al ydre Prunk og *show*, saa kræver vor Stilling dog mangen en Udgift; alle og enhver ville ogsaa friste os til slige; dette *piquerer* mig ofte, og det falder mig vanskeligt ikke at blive utaalmodig herover. Dog, jeg har ingen-sinde anset det for nogen Fortjeneste at være rig, og jeg holder det for en Ære, saa vel som for en Pligt at være saa husholderisk og sparsommelig som muligt; saa vil jeg overlade Resten til Gud. Fra Lolland have vi for saa vidt gode Efterretninger, som vore Børn ere raske; men der hersker almindelig Mangel blandt det store Antal fattige. —

København, den 20de December.

— Grev Holcks [Benedictes Plejefader] Død vil bedrøve Benedicte meget; hun elskede ham, og i de mange Aar, hun havde tilbragt hos ham paa Bordesholm, havde hun knyttet sig til ham som til en Fader. Der laa noget saa imødekommende i hans Væsen i det daglige Liv, og skønt han *dépouillerede* sine Børn, saa elskede de dog ham, og han dem. Benedicte elsker Anna endnu højere end nogen af Søstrene. Hun har skre-

(1800)

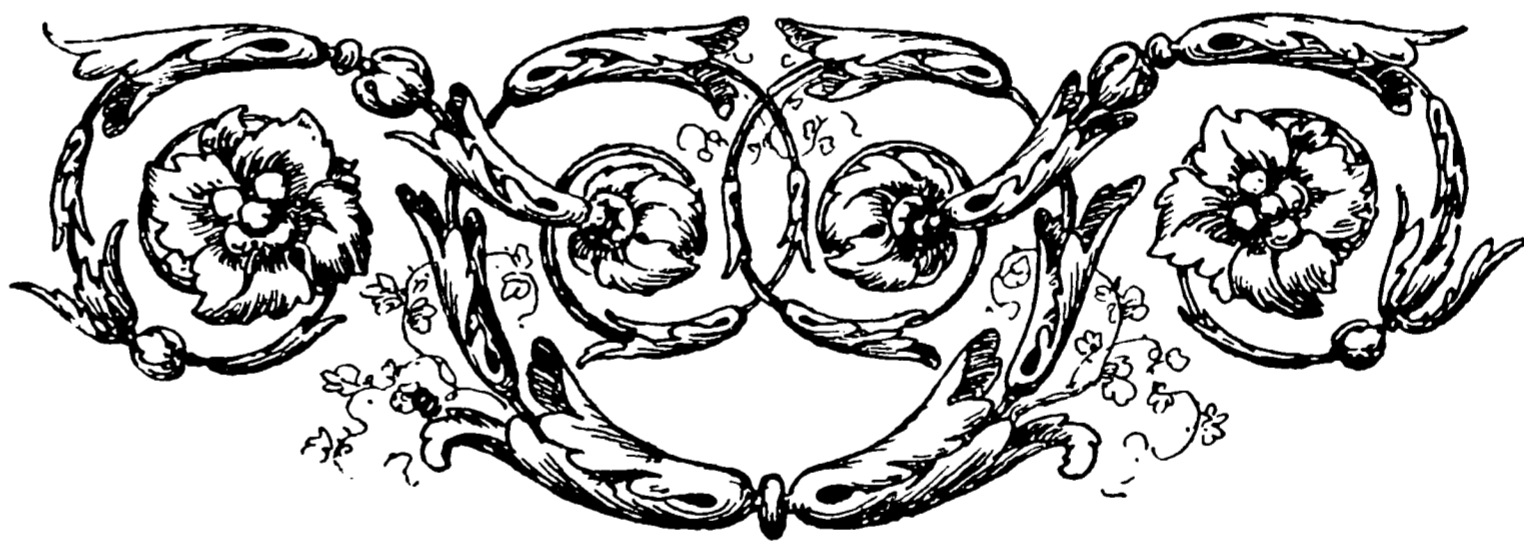
vet et meget elskværdigt Brev til mig, hvori hun siger, at hendes Fader havde ønsket, at Julius [Anna Holcks Broder] maatte blive sat i Pension hos vor Boisen [Præst i Vesterborg]. —

København, den 30te December.

Skønt jeg skrev til Dig med forrige Post, maa jeg dog endnu en Gang i dette Aar og i det bortflygtende Aarhundrede tilraabe Dig nogle Ord, fulde af den inderligste Kærlighed. Du modtager dem i Begyndelsen af det nye Aarhundrede; da er Kätchen jo ogsaa allerede hos Eder; I ville tænke paa os med den Kærlighed, som I eje i saa fuldt Maal, og vi ligesaa paa Eder! Min Mand er i disse Dage meget optaget af Kvægsygen, der skal optræde i Meklenborg; man opbyder alle Midler for at holde den borte fra vort Omraade. —

Hvilke sørgelige Udsigter! Gud skærme vor Selvstændighed, da beholde vi ogsaa Freden, som vi hidtil saa lykkelig have hævdet! Nu, kære Søster og kære Venner, Fred og Glæde i det nye Aar og et glædeligt Gensyn! Farvel, farvel, for sidste Gang i det 18de Aarhundrede!

TRYKFEJL OG RETTELSER

- Side 10 Linie 7 f. n.: Trant, læs Trent.
- 30 — 14 f. n.: (Dronningen), læs D. (Dronningen).
  - 36 øverst: 1775, læs 1774.
  - 40 Linie 1 f. n.: 1767—1836, læs 1767—1841.
  - 44 — 4 f. n.: Den 10de Januar.
  - 46: »Den 10de Januar« udgaar.
  - 53 Linie 14 f. n.: Warnsted, læs Warnstedt.
  - 183 Margen: Fra C. D. F. R., læs Til Chr. Stolberg fra C. D. F. R.
  - 239 Linie 15 f. n.: Snedorff, læs Sneedorf.

